

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

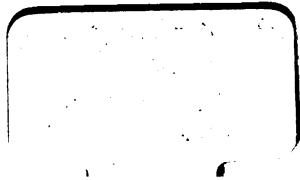
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

N. 11. 105

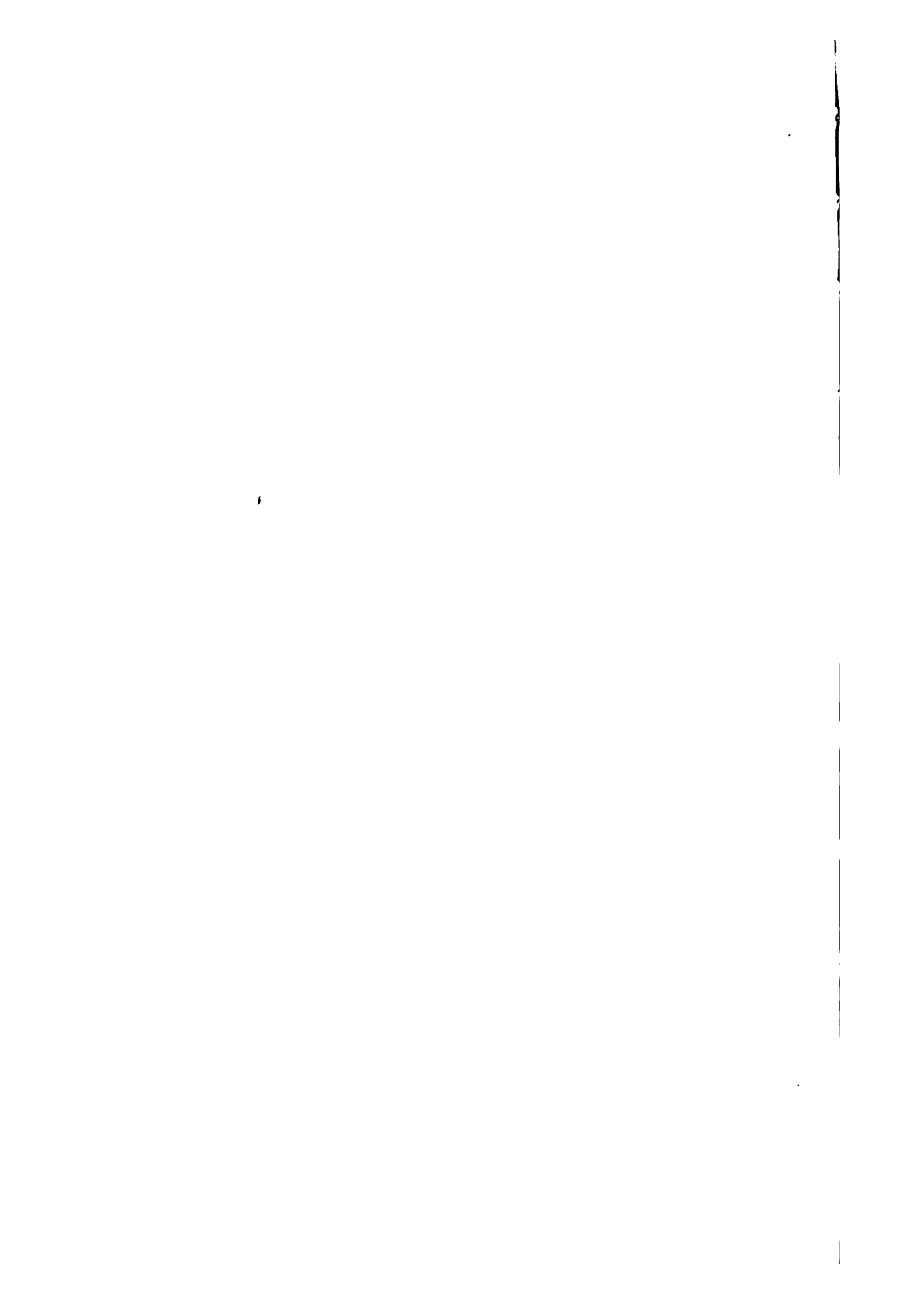
CONFINED

303647202R

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

GEOGRAPHI LATINI MINORES.

COLLEGIT,

RECENSUIT, PROLEGOMENIS INSTRUXIT

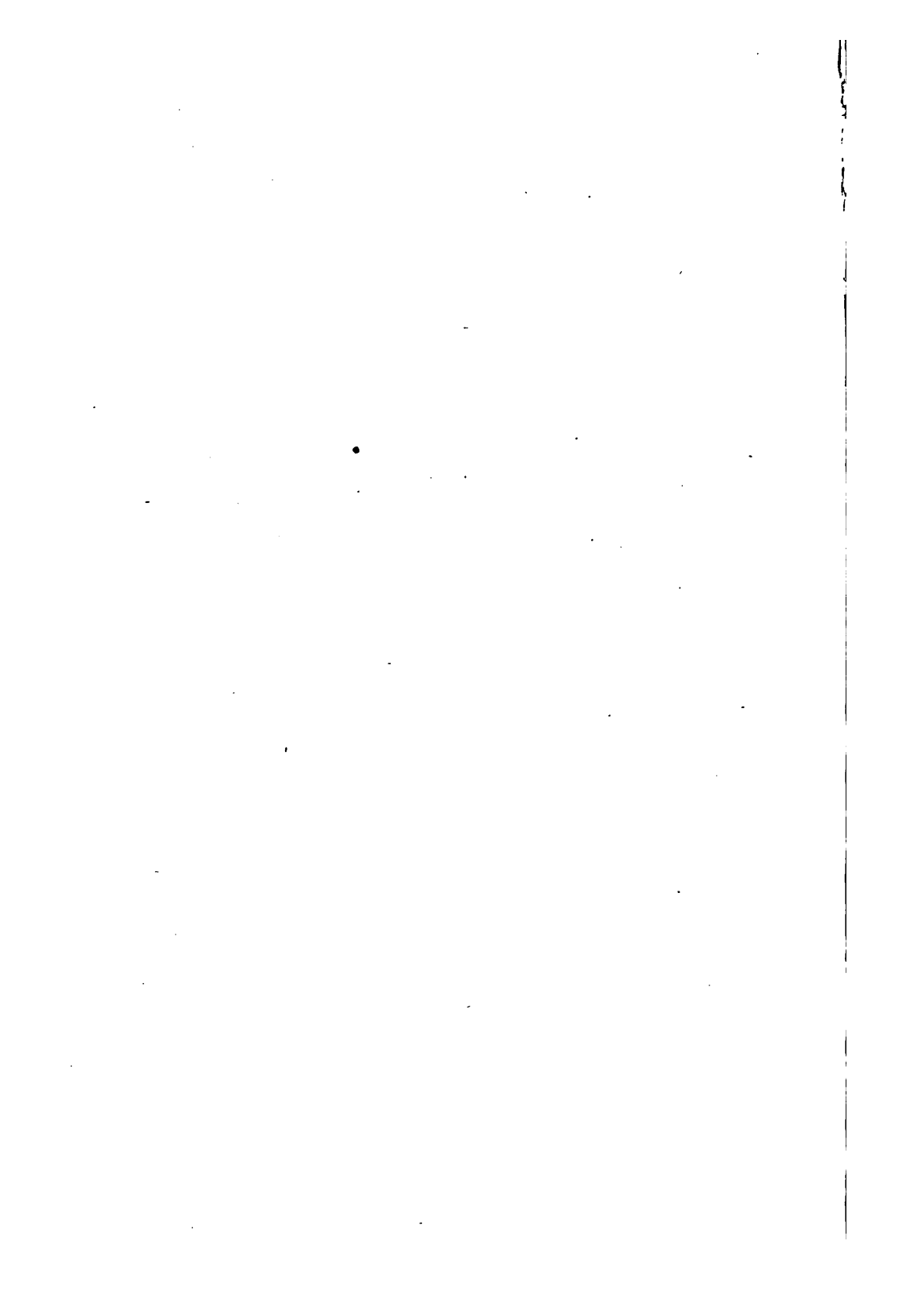
ALEXANDER RIESE.

HEILBRONNAE

APUD HENNINGEROS FRATRES.

MDCCCLXXVIII.

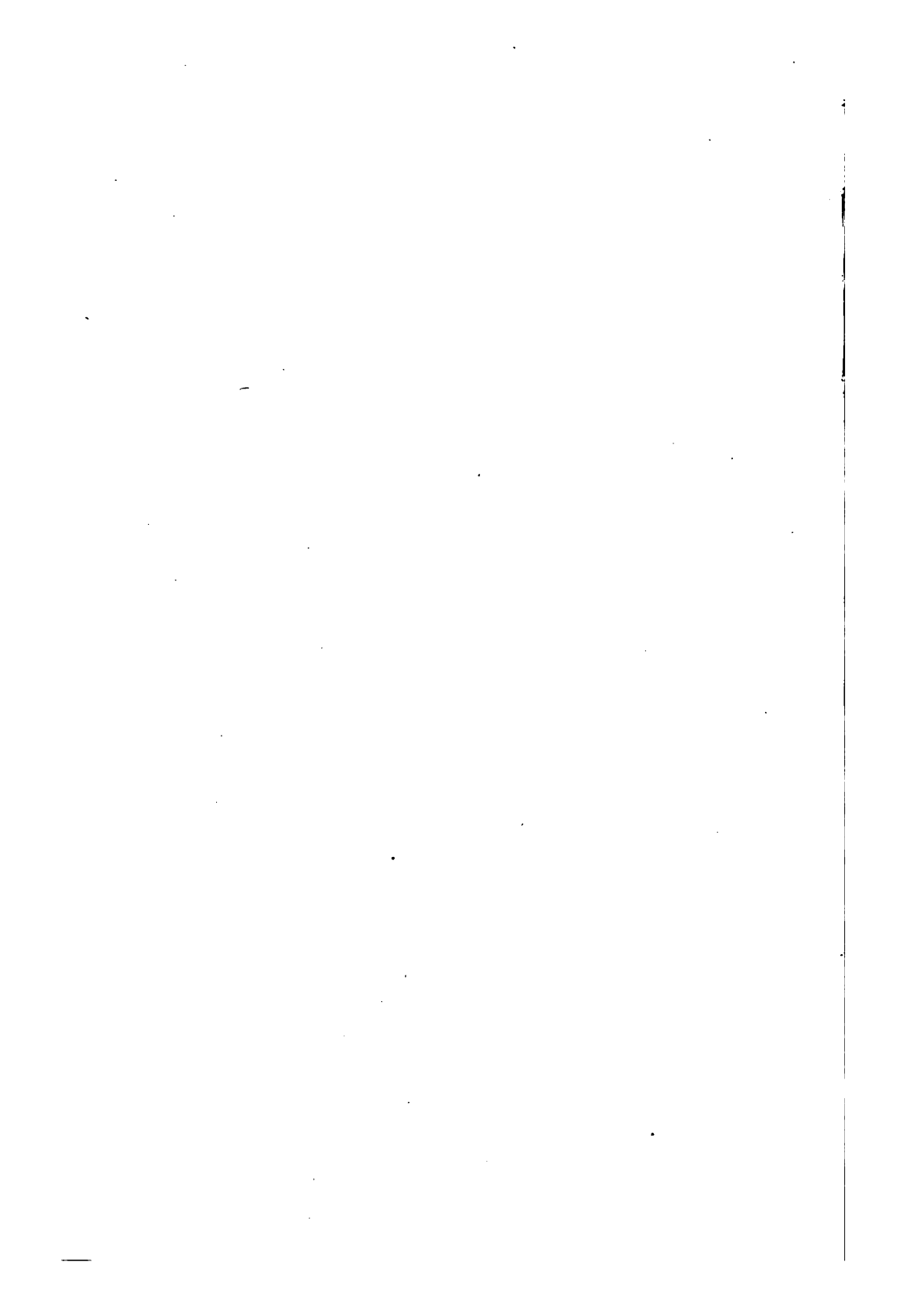

MAXIMILIANO BONNET

VIRO DOCTISSIMO

AMICO SPECTATISSIMO

S.

PRAEFATIO.

Cum Anthologiam quae dicitur Latinam ex codice Salmasiano descriptam anno 1869 iterum cum codice conferrem, cosmographiam 'Iulii Caesaris' ex eodem libro exscripsi eiusque eam quidem recensionem nondum editam esse brevi animadverti. Quo invento ad studia geographica quae inde a pueritia adamaveram revocatus, post alia deinde opera perfecta consilium cepi illam Honorii cosmographiam cum omnibus eis quae ad Agrippae chorographiam spectant (quippe quae arto inter se vinculo conexas esse multorum hodie opinio est) coniunctam edere. His alia quaedam addidi, eo maxime consilio ductus ut dispersa adhuc dissipataque opuscula complecterer, omnia autem ea quae M. Pinder iam et G. Parthey summa cum diligentia ediderunt (Pomponium Melam dico, Itineraria, geographum Ravennatem cum Guidone, Dicuillem) omitterem. Omisi etiam notitias sedium episcoporum qui conciliis interfuerunt (quamvis utiles, ab hac tamen sylloga alienas), Romae descriptiones (quas Henricus Jordan editurus est) terraeque sanctae expositiones, Avieni Priscianique carmina in Graecorum potius geographorum collectionibus recipienda, Aethici denique Histri copiosissimam illam sed inutilem farraginem. Haec si exceperis, collectio mea similis est illi quam C. E. Glaeser olim sibi proposuit nec vero perfecit, cf. musei Rhenani novi vol. II p. 159. Alios quoque similia animo voluisse accepimus quorum primum novi Conradum Peutinger, quem constat in mente habuisse geographos Latinos edere. Provinciarum laterculos quos brevi ante Otto Seeck suae Notitiae dignitatum editioni adiecit, non putavi omittendos. Christianorum quoque cosmographiae primitias quod in extremo libro apposui, multis non ingratum me fecisse spero.

Uncis inclusi, quae in optimis libris extantia equidem delenda putō; obliquis litteris distinxi quae verbis eis quae in codicibus optimis tradita sunt, adicienda videntur. Mira quadam inconstantia litteram m vocali appositam typhotheta modo recte lineola ut solent, modo linea

ita flexa ~~, modo ipsam litteram ponens expressit: cuius rei, quam prohibere non potui, veniam peto.

Quod gratissimum mihi est, ad finem praefationis seposui, ut laudem viros doctos qui officiosissime meam operam adiuverunt. Inter quos quam indefesso studio MAXIMILIANVS BONNET libros Parisinos meum in usum excusserit, unaquaeque paene pagina ostendet. Collationes suas codicum Orosii CAROLVS ZANGEMEISTER liberalissime mecum communicavit. Cosmographiae quam Aethici dicunt codicem Vindobonensem aliaque HENR. SEDLMAYER Vindobonensis W. Hartelio intercedente summa cum accurate contulit. De Dimensionationis codice Monacensi me edocuit FRID. OHLENSCHLAGER. Provinciarum laterculum Veronensem retractavit AVGVSTVS LVCHS. Gratias his omnibus, gratias quam maximas ago.

Dabam Francofurti ad Moenum
mense Decembri, anni MDCCLXXVII.

PROLEGOMENA.

I.

De cosmographiis imperatorum Romanorum aetate latino sermone conscriptis disserere cum nobis propositum sit, incipiamus oportet ab orbe illo terrarum qui M. Vipsani Agrippae Augusti amici cura in porticu Pollae depictus est. Agrippa enim, ut ait Plinius III 17 'cum orbem terrarum orbi [Romam enim orbis terrarum quasi convenire solebat] spectandum propositurus esset', Augustus 'complexam eum porticum ex destinatione et commentariis M. Agrippae a sorore eius inchoatam perfecit.' Ea autem porticus demum postquam Agrippa anno 742/12 mortuus est incepta, anno 747/7 nondum perfecta erat (cf. Dio 55, 8): perfectam esse Carolus Muellenhoff¹⁾ p. 185 dicit anno 768/15 p. Chr., siquidem eo anno Strabo ea scripsit quae libro II p. 120 leguntur (frg. c).

Quaeritur autem num praeter tabulam pictam publice exhibitam etiam *commentariorum* librum librosve Agrippa vel conscripserit vel conscribendos curaverit. Quod plerique hodie suo iure affirmant; atque ita quidem nonnulli, ut vel hoc se enucleasse putent, a qua terrarum parte Agrippa scribendi initium fecerit, quam partem Indiam fuisse dicit Muellenhoff l. c. p. 186 et Iosephus Partsch²⁾ p. 19, Hispaniam autem E. Schweder³⁾ p. 40. Negant Agrippae librum extitisse F. Philippi et D. Detlefsen locis infra laudandis. Quare nos quid e testimoniis effici possit quaeramus. Cum enim 'ex destinatione' nihil aliud significet nisi Agrippam indicasse qua ratione tabulam confici vellet, etiam 'ex com-

1) Muellenhoff, über die römische Weltkarte; Hermae vol. IX (1875) p. 182—195.

2) Ios. Partsch, die Darstellung Europas in dem geographischen Werke des Agrippa. Vratislaviae 1875.

3) E. Schweder, Beiträge zur Kritik der Chorographie des Augustus. Erster Theil. Kiliae 1876.

mentariis' non solum de libro aliquo sed fortasse de testamento Agrippae intellegi potest, quo Pollae sorori porticus aedificandae munus iniunxerit, quod postea Augustus in se suscepit. Hinc igitur nihil certi efficitur. Videamus autem, quidnam Agrippae opus sive tabula continerit, cuius fragmenta plurima Plinius servavit, nonnulla Strabo ex *χωρογράφου*, Agrippae nomine non indicato. Quae tamen ad Agrippam pertinere contra Forbigerum¹⁾ et Philippium²⁾ cum Heerenio et plerisque recentium mihi persuasum est. Auctorem enim Romanum esse mensurae *μιλίους*, non *σταδίους* expressae (cf. p. 8) confirmant (quam C. Muelléri sententiam Partsch p. 59 sq. frustra conatur refellere, cum si quid Graeci auctores, Polybium dico et Artemidorum [Partsch p. 60], *μίλιους* dederint, tunc tantum id fecerint cum miliaria lapidum Romanorum describerent, id quod in haec fragmenta [5, 6, 9] non quadrat); esse Romanum non de trivio aliquem sed praeclarum scriptorem articulus arguit *ὁ χωρογράφος, ἡ χωρογραφία*. Quem tamen Strabo non nisi in Italia proximisque illi regionibus adhibuit, aut quod ibi tantum Romanum certissimum ducem esse suo iure arbitraretur (Partsch p. 60) aut quod ea tantum Romani operis pars in Graecum sermonem translata esset ab eoque adhiberi posset. Quae translatio Agrippae nomen non habuisse sed anonyma fuisse videtur. Verum ad ipsius Agrippae opus redeamus. Inerat ei totus orbis terrarum 'qua cognitum est' (fig. 30, 37) in quasdam provincias divisus, fines earum et insularum secundum quattuor caeli partes descripti, mensurae eorum in longitudinem et latitudinem dimensae, intervalla locorum atque insularum inter se et a proximis terris milibus passuum descripta; notulae denique paucae variae (cf. fig. 2, 31, 25). Num provincias accuratius descripserit, ignoramus: itinerum mensuras eum addidisse dico cum propter maritima intervalla ab eo enarrata (fig. 6, 9, 15 all.) tum propter fig. 8 et 12 eaque quae p. 8 attuli. Itinerarii igitur instar mihi sicut Partschio videtur fuisse, Agrippaque, qui et ipse vias faciendas curavit (Strabo IV 208), opus suum eo consilio instituisse, ut et gloriae populi Romani terrarum domini inter tot milia hominum Romam confluentium inserviret et cognitionem terrarum apud plerosque promoveret, neque non ut itinera suscipientibus utilitati esset.³⁾ Quae cum ita sint, quomodo omnes hi

1) A. Forbiger, Handbuch der alten Geographie I p. 310. cf. Strabo, germanice vertit Groskurd p. XLI.

2) Fr. Philippi, De tabula Peutingeriana. Diss. inang. Bonnae 1876.

3) Nimium dicit Partsch p. 2, cum etiam coloniarum, municipiorum reliquarumque urbium indices Plinianos ad Agrippam redire certissimum esse affirmat: cf. infra contrariam Detlefseni sententiam.

numeri in tabula perspicue describi potuerunt? Potuerunt, fateor, in intervallis proximorum inter se locorum indicandis, si tabula longa et extensa, sed exigua altitudine fuit, sicut in tabula Peutingeriana factum est¹⁾; non potuerunt in totis provinciis dimensurandis, siquidem singula multa suis locis in provinciis picta erant. Totam autem quaestionem Plinii verba supra allata accurate expensa profligant. Agrippa enim singulas mensuras descripsit non cum orbem terrarum proponeret, sed cum eum 'propositurus esset.' Tabula diu post eius mortem confecta est: mensuras vero aliaque tamquam ab ipso Agrippa prolata, qui ea 'prodit' vel 'prodidit' vel 'tradit' vel 'credit' vel 'existimavit' eorumve 'auctor est', Plinius laudat. Apparet, Plinium fragmentum tertium sumpsisse ex illis quae Agrippa tum iam conscripserat cum orbem pictum modo 'propositurus esset': quem ne ipse proponeret, mors praematura impedivit. At si quis mihi obiciet, Plinium omnia ex tabula picta sumpsisse, in Agrippae autem libro tabulae fonte haec 'proditae esse' Plinium coniectura tantum debili sibi finxisse: accedit res a nullo adhuc quod sciam memorata, sed memoratu dignissima, quod Plinius ubi semel tabulam ipsam laudat, non 'Agrippam' affert sed verbis prorsus aliis id facit: '*Vipsania porticus habet*' (frg. b); 'error numeri' autem, quem frg. 36 carpit, eodem iure ad librum quo ad tabulam referri poterit.

Itaque librum quoque ab Agrippa scriptum esse credimus, quo tabulam quam fieri voluit enarravit quaeque in ea indicari non poterant addidit.²⁾ Quem librum Carolus Mannert³⁾ eumque secuti Frand-

1) Sic etiam in tabula Augustoduni in porticu '*instruendae pueritiae causa*' picta factum erat, de qua Eumenius or. pro restaurandis scholis c. 20: '*omnium cum nominibus suis locorum situs spatia intervalla descripta sunt, quidquid ubique fluminum oritur vel conditur, quacunque se litorum sinus flectunt, quo vel ambitu cingit orbem vel impetu irrumpit oceanus.*' '*Nunc demum iuvat orbem spectare depictum, cum in illo nihil videmus alienum.*' Intervalla dicit locorum inter se vicinorum. — Fluminum mensuras in tabula non fuisse indicatas etiam Mommsen dicit l. infra l. p. 103. — Alia posterioris aevi tabula erat '*pinax Dionysii breviter comprehensus*,' in quo ut Cassiodorius monachus suis scripsit loco infra laudando, '*quod auribus in supra dicto libro percipitis, paene oculis intuentibus videre possitis.*'

2) Ad hunc librum etiam pertinere puto quae ex *χωρογράφῳ* Strabo attulit; aliter autem res se habet, ubi *ὁ χωρογραφικὸς πίναξ* a Strabone laudatur, cf. frg. c p. 1. Quem locum nunc nescio an perperam receperim; quodsi ad Agrippae opus vere pertinet, argumento esse possit, Strabonem posterioribus quoque vitae annis Romam vidisse.

3) Tabula Peutingeriana ed. C. Mannert, Lipsiae 1824, p. 8 sq. Nititur locis Vegetii III 6 et Suetonii Domit. 10 perperam intellectis; nam ille nil dicit nisi ducibus militum itinerarias tabulas esse adhibendas, hic non ta-

sen et Ritschl¹⁾ p. 517 in tabulario imperii absconditum esse putabant. Sed perperam illud; neque commemorarem opinionem nulli hodie acceptam, nisi transitum praeberet facilem ad aliam sententiam a Ritschelio propositam multisque postea probatam, qua Agrippae operam cum Augusti dimensione aliqua terrae quam putant coniunctam fuisse arbitrantur. Qua in re vix dici potest quanta coniectandi libidine nonnulli grassati sint, quantopere certa via ac ratione indagandi spreta, probanda pro iam probatis adhibentes, maxima quasi aedificia levissimo fundamento superstruxerint. Equidem cum brevitati studeam rem ipsam enarrabo neque singulos errores (qui maximi omnium sunt apud Petersenum²⁾) impugnabo; res ipsa pro se loquatur.

Augustus censum populi ter egit, annis 726/28, 746/8, 767/14 p. Chr. (Suetonius 27; monum. Ancyranum). Idem cum anno 759/6 p. Chr. Iudaeae partem imperio Syriaeque provinciae addidisset, ibi quoque per Quirinum censum instituit (Iosephus ant. 17 fin. — 18, 2). Hunc censum per Quirinum habitum Lucas evangelista 2, 1—2 commemorat (cuius loci temporum ratio quam difficilis sit ad expediendum notum est omnibus) primumque omnium fuisse dicit: recte ille, si de Iudaea intellegimus; sed dicit *πᾶσαν τὴν οἰκουμένην* hoc censu primum recensitam esse. Quem tamen errorem homini fortasse Iudaeo, certe rerum imperii incurioso facile condonabimus. Ceterum e Luca sua sumpsit Suidas s. v. *ἀπογραφή* (qui illud unum nescio unde, sed puto ex traditione aliqua ecclesiastica, addidit, a viginti viris eum censum esse habitum³⁾). Census illi bonorum erant, ad tributa vectigaliaque singulorum civium, quorum etiam numerus tum computabatur, expendenda instituti. Neque Augusti 'breviarium totius imperii,' quod Suetonius c. 101 describit, quodque Plinium libris III et IV adhibuisse index

bulam ipsam quam suspiciosum tabulae usum cum aliis rebus Pompusiano exitio fuisse narrat.

1) Fr. Ritschl, Die Vermessung des römischen Reichs unter Augustus, die Weltkarte des Agrippa und die Cosmographie des sogenannten Aethicus (Iulius Honorius): mus. rhen. I (1842) p. 491—523.

2) Chr. Petersen, Die Kosmographie des Kaisers Augustus und die Commentarien des Agrippa: mus. rhen. VIII (1853) p. 161—210; 377—403. IX (1854) p. 85—106; 422—442. Recte Partschius cosmographiam qualem ille sibi finxit animo 'ein statistisch-geodätisches monstrewerk' appellat.

3) Ducentos dixit Felix Malleolus, v. infra. Non debuerunt huc trahi quae dicit Isidorus or. V 36, 4 '*Aera singulorum annorum est constituta a Caesare Augusto, quando primum censum exegit ac Romanum orbem descripsit.*' Hic enim, nisi fallor, de primo censu inter tres illos totius imperii a Suetonio commemoratos cogitandum est.

auctorum eius docere videtur, alias habuit rationes nisi ad imperii fisciue usum spectantes. Italiae denique regionum descriptio ad Augustum a Plinio III 46 sqq. relata nullo modo ad geographiam sed tantummodo ad edictum aliquod imperii bene administrandi causa eonstitutum spectat, neque vero cum Agrippa sive *χωρογράφος* consentit, qua de re in ima p. 8 dicam. Nihil, inquam, consentiuntque fere Muellenhoff p. 184 et F. Philippi p. 30, nihil omnino traditum est, quod eo nos trahat ut credamus Augustum vel cognoscendi studio adductum vel civium commodis prospicientem geographicas res vel in censibus illis vel alio ullo tempore curasse.¹⁾ Quod autem Divisio orbis 1 (vide p. 15) '*divum Augustum*' chorographiae auctorem facit, id quidem nihili puto, cum tantummodo ex Plinii III 17 (conl. III 3) verbis male intellectis originem ducat. Verum, inquires, nonne dicit Isidorus V 36, 4 '*Augustus Romanum orbem descripsit?*' Audio. Sed conferas illud Isidori cum '*Cosmographia Iulii Caesaris*' qualem p. 21 sqq. exhibui. Sane narratio quae ibi extat de quattuor mensoribus Caesaris Augustique aetate terram dimetientibus admodum memorabilis est. Continet enim et quod recens fabulosumque videatur: partitionem operis dico per quattuor mundi partes effectam (nec tamen ideo cum Muellenhoffio p. 183 mera fabula putanda est, cf. infra p. XXIV adn.), — sed et quae genuinae et tamquam ex actis imperii (quae etiam Ritschellii sententia est p. 505), petitae narrationis speciem prae se ferant: consulatus dico et temporum in mensione consumptorum accuratissimam computationem: qua de re dicam postea. Sed quamquam de hac narratione hoc quidem loco quidquam discernere nolo: illud quidem certum duco, ad rationes geographicas quales sunt provinciarum descriptiones itinerumque mensurationes, eam non pertinere. Quomodo enim, cum miliaria iamdiu ubique constituta essent, nisi forte foedissimae segnitiei dediti erant, viginti vel triginta annos in his rebus menses consumere potuerunt? Contra si eo consilio menses (cf. Herm. IX 186) missi erant (id quod verum puto) ut oppidorum agrorumque limites iuraque omnium cognoscerent et excuterent quaeque inde tributa exigi possent exquirerent, si indices possessionum singularum (qui '*kataster*' nobis vocantur) conficere iussi non geographiae sed aerarii commodis studebant: tam longum tempus operi eorum profecto tribuendum erit. Ex eorum igitur operibus deprompta esse pos-

1) Dionysium quoque Characenum, quem ituro in Armeniam maiori filio '*ad commentanda omnia*' praemisit (Plin. VI 141), utilitati Tiberii, non litteris prospicere iussum esse nemo negabit.

sunt quae in Gromaticis ed. Lachmanni¹⁾ I p. 239 leguntur: *huic addendas mensuras limitum et terminorum ex libris Augusti et Neronis Caesarum sed et Balbi mensuris, qui temporibus Augusti²⁾ omnium provinciarum et formas civitatum et mensuras compertas in commentariis contulit et legem agrariam per diversitates provinciarum distinxit ac declaravit.* — Itaque ne quattuor mensurarum quidem artibus Augusti viri *πρακτικωτάτου* studia geographica comprobantur, neque Augusti nomen cum nomine Agrippae sive in tabula picta sive in eius commentariis ullo modo coniungendum est, nisi quod Augustus post Pollam sororem Agrippae testamentum exsequendum curavit, cf. Plin. III 17. Multus est ea in re virorum doctorum error, qui, quamquam ipse Plinius ita discernit ut inter libri tertii quartique auctores et Agrippam et Augustum nominatos videamus, ‘Augusti descriptionem terrae’ nescio quam vel ‘Augusti chorographiam’ pro Agrippae opere promiscue nulloque discrimine adhibitam dixerunt.³⁾ Sed rectissime nuper D. Detlefsen in Commentationibus philologis in Th. Mommseni honorem editis p. 23 sqq. Pliniana ea quae ex Augusto (ex imperii breviario ut et ipse putat) ab eis quae ex Agrippa fluxerunt secerni posse Hispaniae exemplo monstravit et (quo cautiore simus) etiam ex Varrone Plinium geographica permulta sumpsisse docuit, quae Muellenhoff Agrippae vindicaverat.

Quibus fontibus Agrippa usus sit, videamus: Iam ante eum tabulas geographicas ad Graeca exempla Romae extitisse Varronis Propertii Vitruvii locis edocemur. Varro, qui et ipse geographica edidit, in rerum rusticarum libro I 2, 1 quem iam anno 717/37 scripsit, *in pariete pictam Italiam* commemorat, et quidem in pariete ‘aedis Telluris.’ Propertius autem V 3, 37 quem librum non post annum 738/16 scriptum esse viri docti censent, hunc notissimum (sed a scholastica geographiae tractatione quam nonnulli ibi designari arbitrantur alienissimum)

1) Partsch p. 77 nullam omnino eorum operae mentionem libris gromaticis inesse dicit.

2) Fortasse scribendum ‘*Traiani Augusti*’: eius enim temporibus Balbus gromaticus scripsit, cf. Muellenhoff p. 184.

3) Ita etiam Th. Mommsen ‘über die Unteritalien betreffenden Abschnitte der ravennatischen Kosmographie’ in nuntiis societ. litt. Saxon. III (1851) p. 80—117. cf. p. 101, 103. — Novissime Partsch Agrippa mortuo commentarios eius ab Augusto Chorographiae titulo inscriptos editos esse putat, ex eisque Plinium sumpsisse quae de Italia III 46 sqq. ex ‘divo Augusto’ profert, p. 36 dicit. Cur igitur quaeso reliqua non itidem ex Augusto, sed ex Agrippa Plinius profert?

versum habet: *cogor et e tabula pictos ediscere mundos*. Inprimis autem Vitruvius qui opus suum circiter annum 740/14 composuit, tabularum non mentionem tantum incit sed accurate eas describit VIII 2, 6 sq.; cuius verba hic afferre e re videtur esse. Scripsit enim: *haec autem sic fieri testimonio possunt esse capita fluminum, quae orbe terrarum chorographiis picta itemque scripta plurima maximaque inveniuntur egressa ab septentrione. Primumque in India Ganges et Indus ab Caucaso monte oriuntur; Syria Tigris et Euphrates; Asiae item Ponto Borysthenes Hypanis Tanais; Colchis Phasis; Gallia Rhodanus; Celtica Rhenus; citra Alpes Timavus et Padius; Italia Tiberis; Maurusia, quam nostri Mauretaniam appellant, ex monte Atlante Dyris, qui ortus ex septentrionali regione progreditur per occidentem ad lacum Heptagonum et mutato nomine dicitur †agger, deinde ex lacu Heptabolo sub montes desertos subterfluens per meridiana loca manat et influit in paludem quae appellatur; circumcingit Meroen, quod est Aethiopum meridianorum regnum; ab hisque paludibus se circumagens per flumina Astasobam et Astaboam et alia plura pervenit per montes ad catarrhactam ab eoque se praecipitans per septentrionale pervenit inter Elephantida et Syenen Thebaicosque in Aegyptum campos et ibi Nilus appellatur. Ex Mauretania autem caput Nili profuere ex eo maxime cognoscitur, quod sqq. Ergo cum omnia flumina magnitudinibus in orbis terrarum descriptionibus ab septentrione videantur profuere — Hic quoque iam ante Agrippae orbem pictum vides tabulam orbis terrarum describi. Sed haec opera perierunt omnia. Agrippam Muellenhoff et antea²⁾ et Herm. IX 192 alique putant Eratosthenem praeter ceteros secutum esse. Mensurae autem ex utroque servatae, si unius fragmenti 29 partem exceperis, nequaquam satis conspirant.³⁾ Alii, ut Fr. Philippi p. 38, posteriorem aliquem 'Graeculorum ex numero' geographum Agrippam potissimum sequi dixerunt. Sed ne id quidem idoneis exemplis comprobatum est. Rectam viam, cum de*

1) cf. p. 38, 4 B huius editionis.

2) Ueber die Weltkarte und Chorographie des Kaisers Augustus. Kiliae 1856. p. 46 sq.

3) Etiam totius orbis dimensuratio, quam Muellenhoff Herm. IX 193 ut Eratostheni Agrippaeque communem demonstrare conatur, artificiosior est quam quae arrideat. Neque erroribus vacat. Ut exemplum afferam: Syriae et Mesopotamiae ab oriente ad occidentem mensuras non 175 et 800, sed 470 et 360 milia passuum dicere debuit; id quod de Syria ex Dimens. c. 4 elucet, de Mesopotamia ex comparatione Mediae Agr. fr. 33. A Byzantio ad os Histri 612 milia dicit, quae sunt 560 (Agr. 14.).

Romanae gravitatis summaeque in ea republica quam describere vellet auctoritatis viro sermo sit, Partschius iniiit, qui Agrippam astronomicae Alexandrinorum rationis non satis gnarum atque illis, qui non raro inter se dissentirent, diffidentem itineraria potius consuluisse, quae iam Polybii aetate Romanis in usu erant, ex illorumque et hic illic ex nautarum mensuris longitudes et latitudes composuisse dixit. Sane Partschio laudi tribuendum est, quod magna cum diligentia ex itinerario quod dicitur Antonini et undecunq̄ue poterat numeros computavit et haec quidem certis argumentis probavit: Baeticae mensuram (cf. Agrippae fg. 3) 473 (477?) et 256 milibus ex longo latoque constare non dimensis rectis lineis sed itinerum ambagibus; itidem Hispaniae citerioris longitudinem (cf. Dim. 22) 530, Lusitaniae mensuram (cf. Agr. 24. Dim. 23) 584 et 539, Galliae Comatae (cf. Agr. 23) $919\frac{1}{2}$ et $418\frac{1}{2}$, Narbonensis Galliae (Agr. 4. Dim. 21) 378 et 248, Italiae septentrionalis (Dim. 15) latitudinem 331, Hadriatici maris ambitum (cf. Agr. 13) 1699, oram omnem ab Arsia ad Varum extensam (prorsus ut Plin. III 44) 2049 milibus¹⁾, sinum Tarentinum (Agr. 11) 243, Brundisii a Gargano intervallum (Agr. 12) 165 milibus, Sardiniae septentrionalem oram (Agr. 5) 93, orientalem (Dim. 17) 232, Siciliae a Lilybaeo ad Pachynum (Dim. 13) 186, inde ad Pelorum (Oros. 52) 159, inde ad Lilybaeum (Agr. 8) 235, maritimum eiusdem insulae circuitum (Agr. 7) 618 milibus, Dyrrhachii a Byzantio distantiam (Dim. 11) 720²⁾, Phasidis a Chalcedone intervallum (Agr. 29) ex Strabone 1000 milibus (omnino Agrippae de Ponto Euxino locos primus recte intellexit) secundum itineraria computanda esse, qui numeri ad unum omnes cum Agrippa (sive cum Dimensionatione) vel prorsus conspirant vel ita tantummodo leviter discrepant ut ex eodem fonte eos emanasse appareat. Omnia autem sua Agrippa ex itinerariis sumere non poterat, utpote qui regionum etiam Romanis non subditarum mensuras enarret. Quare eum praecipue ex itinerariis, quae autem ibi invenire non poterat, ex optimis quibusque priorum libris utut ei consentaneum videbatur hausisse censeo. Num vero Itineraria (quae tum iam extitisse existimandum est) in unum coniunxerit, numque primus ea publici iuris fecerit, de ea re nihil constat. Quid quod ne id quidem certum est, eum itineraria

1) Italiae longitudinem milibus 1016 secundum Itineraria, 1020 sec. Plin. III 43 quem ex Agrippa derivat, latitudinem 765 secundum Itineraria, 745 sec. Plin. III 132 computandum comparat.

2) Hoc tamen loco res dubia esse mihi videtur, cum Macedonia illa 'ab occidente desertis Dardaniae' circumscripta Dyrrhachium fortasse non continuerit.

illa quibus fundamento metiendi utebatur, etiam in opus suum recepisse? Sane nihil est quod in eam sententiam nos inclinare cogat, atque etiam Partsch qui sobrio plerumque iudicio utitur, neque cum hanc probaret neque cum p. 2 oppida apud Plinium enumerata vel p. 11 ea quae in tabula Peutingeriana de gentibus et de rebus naturalibus enotata sunt Agrippae tribueret, satis sibi temperavit. Iam vero si consideramus, provinciarum longitudine et latitudine ex itineribus aestimata imaginem formae earum falsissimam effici, cum itinera non ad amussim sed per varias ambages efficiantur, et porro si concedimus, eam rem Agrippae pro eius prudentia, ut par est, non ignotam fuisse, sequitur eum non tam in veritatem quam in utilitatem operis sui respexisse; quam utilitatem assequi etiam poterat, si orbis eius pictus non magis quam Peutingerianus verum regionum situm ob oculos posuit. Huius rei ratio habenda est, si quanta operis praestantia fuerit recte existimare volumus. Sane Muellenhoff IX 185 sq. parvi pretii fuisse dicit tabulam sola magnitudine et pulchritudine distinctam. Cuius quidem iudicii quas causas attulit, eas ex parte iam Partsch bene diremit;¹⁾ neque ea re confirmatur, quod Agrippam Himeram urbem Himeramque fluvium fg. 8 confudisse dicit: is enim non est error Agrippae ipsius, qui fabulam de Himera fluvio Siciliam mediam in duas partes dividente, a Stesichoro qui ipse Himeraeus erat narratam (cf. p. 149, 2) totique antiquitati creditam²⁾ ipse quoque credidit. Neque 'errorem numeri' Plinius frg. 36 (si in libro eius) in ipso Agrippa, sed in librariis eius reprehendere videtur. Contra idem III 17 *Agrippam errasse quis credat?* exclamat, *tantamque viri diligentiam* laudibus effert. Non esse videtur cur Agrippae operam despiciamus; attamen id quoque, ne nimis eam magni vel in libro vel in itinerario picto aestimemus, cavendum est; sed illam qua apud posteros floruit auctoritatem ad ipsius potius Agrippae dignitatem referamus atque ad insignem locum, quem in frequentissima Romae regione tabula obtinuit pulcherrime picta³⁾, grata aspectu, facilis intellectu, utilis cognitu.

1) Partsch p. 74 ex Agr. 20 et Dim. 9 hoc quoque Agrippae laudi tribuit, eum primum atque unum antiquorum fuisse qui rationem illam sensu carentem, qua Tanais Europam ab Asia dividit, sustulisset.

2) cf. Vitruvius VIII 3, 7. Mela II 7. Ptolemaeus III 4, 3 et 7. cf. etiam Partsch p. 54.

3) Longam fuisse Mannert coniecit p. 6, quod ut Ritschelio p. 515 etiam mihi veri simillimum et in porticu ad usum accomodatissimum videtur, non ita tamen ut ad instar tabulae Peutingerianae in longum distractam fuisse putem; oblongam rotunditatem, vocabulum *orbis* premens, Muellenhoff p. 191 ei tribuit, rotundam dicit Mommsen nunt. societ. litt. Saxon. 1851 p. 102.

Quae auctoritas etsi non parva est, cavendum tamen, ut dixi, ne putemus iusto maiorem. Quod tamen ut facerent viri docti plerique olim in se admiserunt.¹⁾ Sane geographi antiqui multa unusquisque ex prioribus scriptoribus hauserunt, sed multum aberat ut unum aliquem, nullius alius ratione habita, ad verbum describerent.²⁾ Itaque cum in Dimensuratione et in Divisione et apud Orosium loci inveniantur qui ultima ex origine ad Agrippam redeunt, noli inde cum Schwedero p. 42 efficere, totos hos libellos, neque cum Partschio p. 8, totam Dimensurationem ex Agrippa haustos esse. Quid quod ne Solinus quidem omnia sua, ex Plinio hausit? *Veterum monumenta secuti in melius* [vel in peius!] *reparamus opus*, vide v. 10 p. 20. Iulius autem Honorius (id quod primus Carolus Pertz, De cosmographia Ethici p. 18, agnovit) omnino ab Agrippa alienus est; quem falsa ratione adducti, cum narrationem de quattuor mensuris, in altera tantum Honorii recensione B et inde apud Aethicum qui dicitur extantem, cum Honorio ab origine cohaerere putarent (quae tamen ne ipsa quidem ad Agrippam pertinet), viri docti non ab Honorio cuius recensio B nondum in lucem edita erat, sed perperam a personato Aethico proficiscentes cum Agrippae orbe picto vinculo quodam coniunxerunt. Sed mordicus tenendum est, ne levissimum quidem vestigium indicare, Agrippam in quattuor partes terram dividere voluisse. Solinum Capellam Isidorum alios Petersen (qui quantopere sano iudicio sit destitutus in eo vide quod Augustum suum sive Agrippam magnum opus composuisse hariolatur, quo terram secundum quattuor caeli regiones et statim deinde secundum tres partes Europam Asiam Africam descripserit³⁾), Iordanem Muellenhoff p. 29 ex Agrippa pendere dixerunt. Gravius est, quod de Plinio idem putant. Id quidem probabile est, mensuras nonnullas quas sine nomine avert ex Agrippa eum sumpsisse; equidem autem praeter eas, quae Dimensurationis vel Divisionis consensu comprobantur, nullam pro certo ad hunc referre audeo, cum plerasque Plinius mensuras e Graecis scriptoribus hauserit atque ipse III 2 VI 141 praedicet, se in singulis terris auctores qui ibi vixerint praecipue sequi, in Italia autem describenda III 46 sqq. Augustum sequatur (cf. p. 8): non multum igitur fere restat, quod omni dubitatione exemptum ad Agrippam referri possit⁴⁾. Addidi tamen,

1) Quibus nostro tempore oblocutus est Fr. Philippi, sed rem ad finem non perduxit. Prudentissime de ea re Partschius locutus est p. 75 sqq.

2) Bene de ea re Mannert p. 5 cl. Plin. III 16.

3) Idem cum ex Alberto Magno et Felici Malleolo ad Agrippae vel Honorii cognitionem multum redundare putat, egregie fallitur. Omnia illa quae laudat merae medii aevi nugae sunt.

4) cf. etiam Detlefsen p. XII, a quo Partschii sententia p. 3 refutatur.

causis ibi expositis, ex Plinio fragmentum 25, quod plerique Polybio tribuunt. Multa igitur posterii geographi vel errantes vel alios auctores sequentes vel nova indagantes vel immutata respicientes, etiam qui Agrippam consuluerunt, aliter atque ille tradiderunt. Disertis verbis autem post Plinium nemo chorographus (praeter ea quae ex Plinio hauserunt) Agrippam commemorat. — Haec de Agrippa; in reliquis me brevior fore spero.

Dimensuratio provinciarum sive 'Epitome totius orbis' quam edidi p. 9—14 et Divisio orbis terrarum (p. 15—20) opuscula in iuventutis usum composita et fortasse tabulis orbis pictis addita esse videntur. Ad eundem fontem utramque redire multa demonstrant: unum affero, longitudinem Mediae Parthiaeque, quam $\overline{\text{XIII}} \overline{\text{XX}}$ passuum Agrippa 33 existimat, eodem in utroque opusculo numero describi, sed eum satis mirum in modum ita scribi $\overline{\text{X}}\overline{\text{CCCXX}}(\text{I})$ et in Dimensuratione 2 et in Divisione 23. Hunc igitur fontem Agrippam esse Dimensurationis Muellenhoff (weltkarte p. 26), Divisionis E. Schweder, qui primus eam edidit, libro p. 2 laudato primi dixerunt. Verum non ex Agrippae opere ipso, nullo alio interposito, derivanda esse recte is dixit qui de Schwederi libello iudicium tulit: ¹⁾ addo, etiam esse quibus utrumque vel ab altero vel ab Agrippa discrepet (e. c. de Baetica Agrippa frg. 3, de Germania idem frg. 21 prorsus alia habet atque Dimensuratio 24 et 19 et Divisio 11, ubi provinciarum quoque coniunctio mutata est): quare ad illa legentes revoco quae supra de Agrippae apud posteros auctoritate dixi. Schweder igitur cum ex utriusque consensu ipsa Agrippae (quem et is cum Augusto confundit) verba restitui posse p. 42 dicit, nimium dicit. Etiam in universo provinciarum ordine inter se non consentiunt: Dimensuratio ab India, Divisio contra (sicut Plinius) ab Hispania incipit, quare ut p. VII dixi Agrippam ab India incepisse Muellenhoff et Partsch, sed ab Hispania Schweder statuere voluerunt. Agrippam Dimensuratio accuratius sequi mihi videtur quam Divisio, non tamen tota ex eo pendere, id quod Partsch p. 3 sqq. probare conatus est, qui illud unum certissimum reddidit, eam ex Plinio non pendere. Non autem inter se concinunt (quae ille contulit) Dim. 10 cum Plinio IV 58, Dim. 16, 17 cum Plin. III 80 et 84, Dim. 27 cum Plin. V 38, neque ut puto Dim. 13 cum Plin. III 87; neque igitur pro certo affirmare licet alterum utrum ex

1) A. v. G. in 'Literarisches Centralblatt' 1877 p. 860.

Agrippa ipso fluxisse. In codice Palatino Dimensuratio Hieronymi presbyteri esse dicitur, quod, quamquam scriptor ille ecclesiasticus geographiae nonnunquam operam dedit, tamen fide non dignum est; praecedit etiam in eodem codice fol. 134 '*Orosii presbyteri provinciarum descriptio*' et fol. 123 '*Excerptum de Ethico cosmographo cata id est secundum Ieronimum*': qui Ethicus Hister exemplo est, falsarios in libris geographiis Hieronymi nomine (a quo Ethicum ex graeco translatum esse mentiti sunt) abusos esse. Et sane utrumque opusculum nostrum quarto saeculo iam antiquius esse videtur. Ex carmine enim p. 19 sq. exhibito scimus anno 435, cum Theodosius II quintum decimum consul esset (v. 7), Divisionem simul cum tabula picta ad eam pertinente (v. 8) imperatoris iussu descriptam esse: ex quo exemplari nescio an codex Palatinus non fluxerit in quo carmen deest: certe ex eo fluxit codex quo Dicuil usus est cum anno 825 ex Plinio aliisque veteribus ipsaque nostra Divisione (quam '*Mensationem orbis terrae*' dicit, cf. p. 19 adn.) opus suum cosmographicum consarcinaret. Quod ita esse, neque contra Divisionem ex Dicuile haustam esse Schweder recte intellexit (Dicuilem ex Dimensuratione sua sumpsisse viri docti antea putaverant). Quomodo enim fieri potuit ut medio post Dicuilem aevo ea ipsa quae in Divisione leguntur aliquis exciperet ex Dicuile, accurate ea praetermittens quae ex Plinio Solino aliisque sumpta sunt? Sunt etiam (ut etiam hoc addam) quae inter Dicuilem et Divisionem ita discrepant, ut nisi antiquo aevo mutata esse non possint: sic Divisio habet c. 11 *Germania omnis et Dacia* et 14 *Dacia*, sed Dicuil 1, 7, 1 *Germania omnis et Gothia* et 2 *Dacia et Alania* exhibet. Patet, antiquiorem lectionem a Divisione servatam, alteram autem paene ad populorum migrationis tempora referendam esse. Porro ¹⁾ Divisio 22 (sicut Agrippa frg. 33) *Mesopotamia*, sed Dicuil 2, 4 *Mesopotamia Babylonia Chaldaea*. Etiam ordo provinciarum vide num in Divisione, ubi singulas imperii dioeceses excipere videntur barbarorum adiacentes regiones, magis genuinus sit quam apud Dicuilem. Sed quod maximum est: Dicuil in praefatione ubi de eis loquitur quos Theodosius imperator ut putat '*miserat ad provincias mensurandas*', falsissima tradit atque id unum ostendit se. versiculos illos minime intellexisse quibus librarii illi Divisionem transscribentes anno 435 labori suo finem imposuerant. Hi enim nil aliud dicunt nisi imperatorem (quem calligraphiae quae vocatur amantissimum fuisse omnibus notum est) eos iussisse 'opus conficere'

1) sed *Gaulia* Dic. 3, 1 tantummodo ex *Getulia* (sic Div. 26) corruptum est.

scribendo et pingendo: eum autem 'misisse ad provincias mensurandas' nec traditum est neque ullos veri similitudinis numeros habet. Etiam aliud Dicuil non intellexit, cum '*ter quinis aperit cum fascibus annum*' ita verteret 'in quinto decimo anno regni.' Haec omnia in Divisione ut par est desunt.¹⁾ — Addendum in fine, Dimensurationem nonnulla in insularum maxime descriptione cum Orosii cosmographia communia habere; ex eodem Dicuil nonnulla addidit. De nomine divi Augusti (Div. 1) quid censeam vide p. XI. Sane Divisionis initium 1—2 ex Plinio III 3 'Terrarum orbis universus in tres dividitur partes Europam Asiam Africam' 5 'Primum ergo de Europa' 3 'et Gaditano freto' sumptum esse, nisi fallor, primo obtutu patebit, quare etiam c. 1 ex Plinio III 17 non difficile derivatur, neque Agrippam opus ab Hispania incepisse ea quidem ratione probari poterit.

Ad Iulii Honorii 'oratoris utriusque artis'²⁾ cosmographiam accedamus, quae invito auctore a discipulo eius edita scholasticam geographiae tractationem, qua exilitate labentis Romani imperii temporibus fuerit, nobis luculenter ostendit. Orbis enim in quattuor partes sive 'oceanos' divisi maria insulas montes provincias oppida flumina gentes nominat atque numerat; sed, ut obscura nonnulla esse taceam, etiam graviora multa omisit, leviuscula autem inseruit, Italiam nullo prope verbo tetigit, hic certo ordine illic nulla ratione progressus est. Cum plerumque sola nominum commemoratione contentus esset, tantummodo in fluviis aliam viam ingressus est. Fluviorum enim et mensuras ad-

1) Neque quidquam Sedulio poetae cum hoc carmine rei est, quem nostris quoque temporibus hic afferre solent: nam Sedulium 'nostrum', i. e. christianum Dicuil tantummodo licentiae cuiusdam quam putat metricae excusandae causa hic induxit.

2) Teuffel hist. litt. Rom. c. 360 adn. 10 Iulium hunc oratorem perperam confundit cum Iulio Titiano, qui Maximini imperatoris aevo cum multa alia tum '*provinciarum libros pulcherrimos scripsit*' (Iulius Capitolinus Maximin. 27, 5) Chorographiae nomine inscriptos teste Servio ad Verg. Aen. IV 42: '*Barcae . . secundum Titianum in Chorographia Phoenicen navali quondam superavere certamine*'. Ex eodem ut videtur opere Gregorius Turonensis haec sumpsit (de cursu stellarum c. 30) '*Aetna . . meminit huius montis et ille Iulius Titianus his verbis dicens: 'montes maximi in Sicilia quattuor, Eryx, Nebrodes, Neptunius et Aetna. quem vident saepius a summo flammis vertice volvere. Idque Centuripae urbis prope sitae fide credendum: quamquam cum primum Romae nuntiatum est arsisse Aetnam, in monstris procuratum est.*' Huic loco a me emendato reliqua Titiani fragmenta non addam, quia ad geographiam non spectant.

didit saepe omni ratione carentes — exemplo sit Adonis Syriae rivulus p. 31 — et prolixè cursum eorum descripsit, quae descriptio male composita cum fabulosa tum inepta permulta continet (quae quomodo in tabula pingi potuerint intellegi vix potest cf. c. 7—8). At tamen in fluviis quoque ex tabula picta eum vel saltem eius recensitionem B pendere certum est, quam ‘*praesens*’ (sc. exemplar) appellat p. 38, 4 B, et secundum quam ‘*ascendit*’ Nilus in superiorem, i. e. septentrionalem tabulae partem p. 49, 9 B; sed ex alio quoque fonte, sive eum ‘*librum fluminum*’ appellare mavis sive copiosam fluviorum descriptionem in tabulae parte vacua additam fuisse putas, sua de fluviis sumpsit. In reliquis tabulam sive ‘*sphaeram*’ (inscr. et c. 50) transcripsit. Neque vero in transcribendo feliciter ei res successit. Quid quod (ut pauca depromam) Pyramides inter montes, Adonis inter provincias, Arachosia inter gentes, Dahae et Celtiberia inter oppida, Syrtes inter insulas, Orcades inter maria, Maeotae inter fluvios exhibentur? Quid quod Chattos aliasque Germanorum gentes in parte orientali habet c. 13, quibus etiam plures Germanos recensio B adiungit? Fortasse in orientali tabulae parte adnotationem aliquam loco vacuo additam viderat, quae harum gentium nomina continebat. Quod vero nomina non pauca in duabus terrae partibus eadem inveniuntur, id ita velim intellegas, ea nomina in confiniis partium posita ab altera in alteram processisse. Ita verba ‘*mare Caspium in bis*’ (c. 2 B, cf. c. 28) significant in orientali et septentrionali parte (quae etiam Amanò Caucaso Bodua montibus dirimuntur) hoc mare collocatum esse. Tabula autem illa ut quam certissime restituatur, harum rerum studiosis iam proximus labor esse debet.

Hanc tabulam Iulius Honorius magister excerpit ‘*in descriptione recta orthographiae*’ (c. 51), quibus verbis simpliciter indicatur, eum orthographiam nominum in tabula exhibitam non neglexisse, sed eam vel religiose servasse vel etiam fortasse ubi opus erat eam emendasse. In suorum tantummodo discipulorum usum excerpit, ne sphaera ‘*propter aliquos anfractus intellectum forte legentis perturbaret* (ita emendandum) *et vitio nobis acrostichis esset* (acrostichides vel acrostiches essent?)’ (c. 1), id est: quia in tabula nomina non omnia rectis lineis, sed multa prout loci ratio suadebat aut directa ad perpendicularum acrostichidis instar scripta, aut anfractuum (cf. Livius XXI 37, 3) modo curvata atque discerpta erant, ea omnia, ut facile et recte legerentur, libello excerpit excerptaque ea sive continentiam tabulae discipulis suis tradidit. Vnum igitur excerptorum erat exemplar, uni illi tabulae quae in Honorii schola erat adiunctum: quare ‘*eius sphaerae*’ c. 1 facile

intellegitur (*sphaeram* hic non magistri librum cum Pertzio p. 16, sed tabulam ipsam intellegendam esse, per se patet). Honorio autem id edere propter animi modestiam nolente ac 'subterfugiente', ut dixi; hic libellus ab aliquo discipulorum in magistri quamvis inviti honorem publici iuris factus est, qui libello Iulii Honorii magistri sui, quem in publicum emisit, addidit '*Excepta*', quae illo docente exceperat, i. e. aut auribus exceperat sive audiverat, aut (quod verius puto) scribendo exceperat: haec '*Excepta*' ad numeros pertinentia (c. 49—50), docentis sermonem c. 50 redolentia paucis discipuli verbis inmixtis, '*ab sphaera* [id est hic: a libro *sphaeram* enarrante] *ne separentur*' monuit.¹⁾ Discipulus autem ne improbe fecisse videretur, caput 51 addidit, quo aperte fatetur non suum sed magistri sui opus se edidisse, cuiusque verba '*Haec omnia*' ad totum quidem libellum sed nescio an exceptis Exceptis illis (quae fortasse postea inseruit) pertinere videntur. Quid vero sint in subscriptione '*Excerptorum excerpta*', equidem non intellego. — *Sphaeram*, quam excerpsit, tabulam itinerariam fuisse ex multis nominibus accusativo vel ablativo casu positus efficere aliquis possit, quamquam postrema Romanorum saecula his in rebus multum licentiae sibi sumpsisse constat.

De tempore Honorii patriaque eius quaerentibus in *sphaerae* tempus prius inquirendum erit. Cui rei Muellenhoff libello priore utiliter operam adhibuit. Inerant igitur pauca quaedam quae ad primum p. Chr. saeculum revocari possunt (cf. p. 32 quae dixi ad c. 13, 12 B), quamquam cum ipso Agrippa nulla adest similitudo (ita recte Partsch p. 10); sed et alia quae ad Constantinianum recentiusve aevum pertinent (Constantina p. 48, 5, alia); nihil autem — quamquam in tali opere ne argumentis 'ex silentio' quod dicitur factis confidas cavendum est — populorum migrationem iam coepisse arguit. Non absolum igitur erit cum Muellenhoffio p. 7 statuere, tabulam paulo ante annum 376, novis supra antiqua structis, compositam esse. Hanc tabulam ita ut dixi Honorius excerpsit inter annos, si Peterseni credimus hariolationibus mus. rhen. IX 87, 412 et 427; saeculo quinto vel sexto, si Muellenhoffium Herm. IX 182 sequimur; certe antequam Cassiodorius inter annos 540 et 572, Iordanis inter annos 551 et 555 eum commemoraverunt; accuratius tempus eius, qui tot confusa malaque protulit, definiri nequit; cf. tamen p. XXVIII init.

1) I. Brandis mus. rhen. IX 294 totum librum magistro dictante a discipulo 'exceptum' putat. Quod si ita esset, '*Excerpta*' obscure dictum esset; sed magis etiam illud repugnat, quod *Excepta* demum c. 49 '*incipere*' disertis verbis adnotatum est.

Nec magis ubi scripserit in comperto habemus; quod enim Pertz p. 30 (cf. p. 28) et Muellenhoff p. 7 et IX 182 in Hispania atque hic quidem Caesareae Augustae eum scripsisse dicunt, id leviusculis omnino rationibus innititur; nam et additamentum illud de Caesarea Hispaniae aliisque Caesaris (quod edidi p. 54 adn.) non prius quam in codice Palatino 1357 saeculi XIII qui nullius momenti est, quique Parisino 4871 saec. XI similis est in quo ipso addita illa non sunt, invenitur (additum fortasse ab Hispano aliquo. medii aevi: sed ne id quidem certum est); et de consensu illo fastorum Hispanorum cum recensione B, cum utroque loco Saturnini in consulatu a. 735/19 collega Cinna appelletur, quid iudicandum sit p. 22 adn. exposui. Id unum nunc addo, ne Honorii quidem ipsius sed alterius tantum recensionis B Cinnae memoriam esse, illudque praeterea, meas rationes quas ibi exposui vel hanc ob rem verisimiles esse, quod fasti Hispani paene ubique singula tantum consulum nomina exhibent; quare si Lucretio addunt nomen et quidem illud Cinnae, hoc non ex consueto eorum fonte sed ex scriptore potius nostro eos sumpsisse. Nescimus igitur, ubi Honorius sphaeram suam excrisperit; cogitari possit de Italia quam ideo fortasse fere totam silentio praeteriit, quod singulari eam descriptione utpote patriam suam repetiturus erat. Sed nolo nugis indulgere.

Christianae religionis praeter quattuor oceanorum partitionem, de qua vide p. XXIV, vestigia inveniuntur nulla: neque vero antiquus deorum cultus memoratur.

Hucusque priorem eamque genuinam Honorii recensionem, quam A dixi, descripsimus; ad alteram nunc transibimus, libris illam sat multis propagatam, sed nunc primum a nobis editam. Haec a priore hisce maioris momenti rebus differt: primum narratio de quattuor terrae mensuris (p. 21—23 ed. m.) ei praeposita est, quae cum a verbis 'Iulio Caesare' incipiat, in libris eius antiquissimis errore facili totum opus '*Cosmographia Iulii Caesaris*' (vel per corruptelam '*Chronica Iulii Caesaris*') inscribitur. Deinde computationes numerorum (in quibus si qua falsa invenerant, ea postea librarii suo quisque Marte emendare studebant) a fine libri ad exordium translatae sunt, omisso '*Exceptorum*' nomine. Ultima libri verba, quae ad sphaeram quaeque ad ipsum Honorium spectant, item omissa sunt. In ipsa cosmographia pauca tantum omissa, sed multa mutata, multa etiam addita sunt. Additamenta magna ex parte (cf. p. 27. 33 all.) non multum bonae frugis continent. Velut quod Ambiani oppidum habet A p. 35, 3; idem habet B sed Samarobriva addit tanquam si sit aliud p. 36, 1. Atqui luce clarius est hanc recensionem et post eam quam A dixi et

ex ea factam esse, et qui eam fecit tabula usum esse vel eadem atque Honorium (sic nunc putare mavult Muellenhoff IX 183) vel certe ei simillima (ita idem maluit Weltkarte p. 10) — cf. e. c. Germanos in orientali parte enumeratos in A, sed plures eorum ibidem in B, p. 32 — eumque eo consilio rem egisse, ut sphaerae vel tabulae pictae quae libri quasi mater fuerat memoria oblitteraretur (id quod facere tantum p. 38, 4 neglexit) utque liber a tabula illa separatus in plurium hominum manus veniret. Quae spes eum non fefellit. Praecipue in fluminibus ex bono atque integro sed nobis ignoto fonte multa addidit, inter quae Iudaica vel christiana sunt aliqua (*Phison* p. 38, 11; *Geon* 48, 10; *castra Mōyseia* 50, 10; *horrea Ioseph* 51, 3; *Sodoma et Gomorra*, *Bethulia*, *Sinai* 53, 7 sqq.) Maxime omnium memorabile (sed iterum dico, non ab ipso Honorio profectum) additamentum illud est de quattuor mensoribus, de quo iis quae p. XI exposui, haec nunc addam. Accuratissime, ut dixi, per annos menses diesque temporum computatio instituitur quae quattuor illi menses operi suo impenderunt; consulatus autem qui additi sunt, in ea tempora non quadrant. Nam a Caesaris Antoniique consulatu usque ad Augusti consulatum quartum non XXI anni sed XIV, ad eius consulatum septimum non XXVI sed XVII, ad decimum Augusti consulatum non XXIX sed XX, ad Saturnini denique consulatum non XXXII sed XXV tantum anni numerantur. Numeros ubique septem vel novem annis maiores quam debuerunt positos esse vides. Ea difficultas non tollitur numerorum mutatione qualem instituit Ritschelius, satis audacem illam nec tamen ad finem iustum perducentem. Qui vir unicus si litteris nondum ereptus esset, ipsum hanc nostram utpote multo simpliciorum rationem amplexurum esse spero atque confido. Etenim in consulum, quorum nomina scripta adsunt, annis menses singulos ipsam limitum iurisque cognitionem in ipsis provinciis institutam perfecisse reliquaque in provinciis peragenda ad finem perduxisse puto, deinde eos Romam profectos ibique in eis quae enotaverant redigendis, indicibusque qui in actis imperii deponerentur conficiendis per septem novemve annos occupatos esse, donec tandem post tot annos diesque quot a decreto in Caesaris consulatu facto accuratissime enumerantur, nempe ut stipendia a mensoribus accipienda (quales 'diaetas' nos vocitamus) ad eam temporis normam computarentur, de opere perfecto in senatu vel apud imperatorem relatum est. Exemplum afferam: Nicodemus ab a. 710/44 ad annum 724/30 in oriente versatus est et quidem turbis civilibus fortasse nonnumquam retardatus, deinde ad annum 731/23 enotata Romae in ordinem redegit. Haec is qui

alteram recensionem instituit¹⁾, quamquam cum ipso Honorii opere nullo modo, ne quadripertitione quidem, cohaerent, satis accurate (si errorem illum p. 22, 4 adnot. notatum excipis, in quem cum fastos consulares annorum 4—5 p. Chr negligenter inspiceret adductus esse videtur), sed nescio unde, descripsit. Sed et illud ei culpaee tribuo quod cum quattuorviris illis rem per provincias commissam esse legisset, Honorii illam quadripertitionem imprudenter in mentem sibi revocans singulos in orientem occidentem septentrionem meridiem missos esse perperam opinatus est.

Ducimur ecce ad ipsius Honorii eiusque sphaerae quadripertitionem, admodum illam mirabilem. Non enim ut Eratosthenes aliique geographorum duabus lineis, altera ab oriente ad occidentem, altera a septentrionibus ad meridiem ductis quattuor terrae partes constituit, sed ipsas has quattuor partes ad quattuor caeli cardines disposuit. Nec minus mirum est quod 'pars septemtrionalis' non Scytharum modo sed Macedonum quoque atque etiam Graecorum terram omnemque Asiam minorem complectitur. Quarum rerum causas circumspectans intellexi, non ad Eratosthenem (quae Muellenhoffii olim p. 46 sqq. erat sententia) eas referri posse — quod enim et apud illum Rhodus medium terrarum orbis locum tenet, et apud nostrum Carpathus in orientali, Carpathium mare in orientali et meridiana, Rhodos in orientali et septentrionali parte occurrunt, id per se non multum (deest enim occidentalis pars), tot autem gravioribus rebus et lineis illis principalibus repugnantibus atque Cythera insula, quae a Rhodo occidentem versus sita est, etiam in orientali parte nominata, prorsus nihil valet — neque vero rem ad Agrippae (quem in quattuor partes terram divisisse nemo tradidit) neque omnino ad veterum normam exigendam esse. Ad christianorum potius eius aevi sententiam est referenda. Quod non ita acceptum volo, quasi ad patriarchatum distributionem conformatam putem, quorum sedes metropolitanas Honorius haudquaquam satis distinxit, neque verò (ut de dioecibus imperii taceam) cum Muellenhoffio IX 193 *Διαμερισμὸν γῆς* opusculum christianum (cf. p. 160 sqq.) comparo cui non Rhodus sed Rhinocorura in medio terrarum orbe est; sed veteris testamenti fidem Honorii sphaeram secutam esse dico. Quod enim Daniel propheta dicit c. 7 de quattuor bestiis quae a quattuor caeli cardinibus veniunt, leaena et urso et pardo et bestia decem cornibus insigni (7, 2 sqq.): *ταῦτα τὰ θηρία τὰ τέσσαρα τέσσαρες βασιλεῖαι ἀναστήσονται ἐπὶ τῆς γῆς* (7, 17), quodque idem narrat de Medorum Persarumque et de Grae-

1) Non autem ille qui Aethicus dicitur, ut perperam dicit Partsch p. 76, qui similiter atque Muellenhoff IX 183 haec omnia pro meris nugis habet.

corum imperio (8, 20 sq.), itemque de quattuor regnis invicem sese excipientibus (2, 39 sq.), quae ut dixi ad quattuor caeli cardines spectent, ea Orosius II 1, singulis regnis suas terrae partes attribuens, ita exsecutus est: *a deo sunt . . . regna . . . quale a principio Babylonium et deinde Macedonicum fuit, post etiam Africanum atque in fine Romanum quod usque ad nunc manet; eademque ineffabili ordinatione per quattuor mundi cardines quattuor regnorum principatus fuerunt distinctis gradibus eminentes, ut Babylonium regnum ab oriente, a meridie Carthaginense, a septentrione Macedonicum, ab occidente Romanum; iterumque libri VII capite altero idem dicit: orientis et occidentis regnum Babylonicum et Romanum iure vocitari neminem unquam dubitasse scio. Macedonicum regnum sub septentrione esse cum ipsa caeli plaga tum Alexandri Magni arae, positae usque ad nunc sub Ripaeis montibus, docent. Carthaginem vero universae praecelluisse Africae et non solum in Siciliam Sardiniam ceterasque adiacentes insulas, sed etiam in Hispaniam regni terminos tetendisse historiarum simul monumenta urbiumque declarant. Ita, quae maxime memorabilia sunt neque ad Eratosthenem aliosve priorum ullo modo remitti possunt — Macedoniam dico partis septentrionalis provinciam (quae ipsa in provinciarum septentrionis enumeratione c. 31 prima est), cui Graeciam aliasque vicinas regiones additas esse non est quod mireris, et insulas Italiae omnes meridianae parti attributas esse — facili opera explicantur.*

Honorii cosmographiam primus ut dixi commemorat Cassiodorius qui ad monachos suos scribit (de instit. divin. litt. c. 25): *Cosmographiae quoque notitiam vobis percurrendam esse non immerito suademus, ut loca singula quae in libris sanctis legitis, in qua parte mundi sint posita, evidenter agnoscere debeatis. Quod vobis proveniet absolute, si libellum Iulii oratoris quem vobis reliqui studiose legere festinetis; qui maria insulas montes famosos provincias civitates flumina gentes ita quadrifaria distinctione complexus est, ut paene nihil libro ipsi desit quod ad cosmographiae notitiam cognoscitur pertinere. Primus qui ea utebatur Iordanis est (vide p. 24 adn.), deinde usus est Dicuil 1); re-*

1) Dicuil autem cum scribit 8, 7, 1 *'In cosmographia legitur, quod Salinarum lacus in Africa, qui est in Tripolitana provincia et in regione Byzacio, in lunari mense crescit atque decrescit'*, hoc neque ad Honorium qui nihil tale continet, neque ad Orosium qui lacum Salinarum II 1, 44 uno verbo tangit, sed ad adnotationem aliquam pertinere puto, quam in sui Cosmographiae exempli margine Dicuil adscriptam invenit. Aliter Partsch p. 10 adn. Eandem rem tabula Peutingeriana ita refert: *Saline immense quae cum luna crescunt et decrescunt.*

recensionem A ille, hic B adhibuit. Isidorum nihil ex ea sumpsisse pro certo affirmit; de loco V 36, 4 cf. p. XI: non ex ipsa Honorii recensione B, sed ex eius auctore (Suetonio?) eum sumpsisse puto. Posterius magis usi sunt cosmographia illa quae vulgo Aethici dicitur; a qua supra demonstravimus nostro quoque tempore viros doctos profectos esse ex eaque sibi visos esse efficere, de quattuor mensuris narrationem cum cosmographia antiquitus cohaerere; unde tot errores fluxisse. Nam in Honorii recensione B, unde Aethicus personatus sua sumpsit, illa *'ut inferius demonstratur'* (p. 72, 17) et similia non sunt: quae orationis vincula Aethicus iste de suo addidit, apud Honorium vero quattuor mensores cum quattuor oceanis nullo modo cohaerent.

Pauli Orosii historiarum anno fere 417 scriptarum caput illud quo cosmographiam complectitur addidi, praesertim cum et Aethicus quem dicunt ex Honorio et Orosio libellum suum compilaverit, et ad primum p. Chr. n. saeculum vel ad ipsum fortasse Agrippam quaedam eius referenda videantur. Huc spectant Galliarum (c. 29 sqq.) et Hispaniarum (c. 32 sq.) divisio, Sueborum prima inter Germanos dignitas (c. 21 cf. Tac. Germ. 38), limes qui *'Germaniam a Gallia secernit'* (c. 20), ita ut Germania provincia nondum extiterit eius tempore quem Orosius exscripsit: quam provinciam primus commemorat Tacitus, Plinius ignorat. Cum Agrippa autem arte cohaerere non videtur. Iam ea re ab illo discrepat, quod non ad quattuor caeli cardines ut Agrippa, sed multis locis etiam ad circium eorum africanum aquilonem regiones circumscribit. A mensuris indicandis prorsus abstinet; in solis insulis (in quibus ipsis Divisio omittit) eas indicat. Porro gentium exhibet numeros, atque multa, praecipue in oriente, eius propria nomina sunt et quae nusquam alibi occurrunt; in quibus fortasse assentiendum erit Partschio p. 11 sqq., qui eius abusionem Caucasi nominis et multam Alexandri Magni mentionem commemorans, ex aliquo rerum Alexandri scriptore eum vel eius fontem chorographica desumpsisse existimat Agrippaeque hic illic (cf. de Nilo c. 12) consultò oblocutum esse dicit. Cum Dimensionatione, quam multa ex Agrippa sumpta continere diximus, passim aliqua non ita magna similitudo est; quae res Muellenhoffium p. 14 eo duxit, ut Dimensionationis recensionem aliquam multis additamentis auctam, saeculo p. Chr. altero confectam, Orosii fontem esse diceret. Sed quaedam cum Ptolemaeo solo, e. c. in oriente et in Hibernia enarranda, alia cum tabula Peutingeriana communia habet. Recentia quoque inveniuntur, velut nomen Scottorum (c. 39, 40) quod primus prodidit Ammianus XX 1, 1, et Gothi Daciam incolentes c. 21. Quaestio igitur de Orosii fontibus satis difficilis et

nondum ad finem perducta est. Eum in paucis Iordanis et Ravennas, in multis sequitur Isidorus or. XIV. 3—6;¹⁾ eo usus est etiam Dicuil, quem Divisioni nonnulla ex Orosio addidisse Schweder putat p. 31,²⁾ quique errore quodam memoriae ex 'Cosmographia,' id est ex Honorio, affert quae de Creta et Cypro revera ex Orosio (non vero ut putat Pertz p. 42 ex Cosmographia quae Aethici dicitur; quam nusquam adhibuit) sumpsit. Cum Honorio c. 16 nescio unde communem habet corruptelam *Menaviae* nominis in *Mevaniam* c. 40.

Nunc iam disputandum est de Cosmographia illa scriptoris anonymi, quam p. 71—103 edidi. Sed disputandum est brevissime, ut decet pro exiguo huius libri pretio, quem falso iudicio usi Honorii fontem putaverunt Mannert, Ritschl, Petersen, alii, quamquam Aethicum (ita enim compilatorem plerique appellaverunt) ex Honorio fluxisse iam Valesius ad Ammianum 21, 16 et 29, 5 recte pronuntiaverat. Sane p. 72—90 ex Iulio Honorio, reliqua ex Orosio I 2 desumpta sunt, vocabulis tantum, ut speciem proprii laboris adderet, paulum immutatis (quod vero ad montes, fluvios etc. addidit *famosos*, id cum Cassiodorio, vide p. XXV, commune habet) et ad contortiores quandam elegantiam passim inflexis; in ipsis rebus praeter paucissima quaedam nomina (ex quibus — cf. Honorii librum C — Hierusalem, Persas, Isauros hic affero) nihil novatum invenimus, nisi quod compilator ubicunque poterat Italiae Romaeque laudes et Honorianis (I 1a, 25, 26) et Orosianis (II 20, 28, 40, 52, 53, 54, 56) inseruit, Italiaeque montes (I 17) provincias (I 18; quas ex Augusti regionibus eum sumpsisse qui dicit Ritschl p. 512, non persuadet) oppida (I 19) Tiberisque descriptionem (I 25) Honorio addidit. Quare in Italia scriptorem vixisse suo iure viri docti contenderunt.³⁾ Non tamen iis assentior, qui saeculo sexto eum floru-

1) Isidorus ex Orosio Servio Solino chorographia Christiana aliis fontibus hausit, quos accurate digerere opus est; qui labor si non multum at aliquid certe bonae frugis promittit. H. Hageni beneficio ex codice Bernensi 224 saeculi IX vel X optimo has partes edere potui; sed criticorum quorundam moris memor, qui non laudarent quod certum Isidori contextui fundamentum dedi, sed reprehenderent quod non omnes eius codices perscrutatus sum, Isidorum intactum relinquere malui.

2) De lacu Salinarum cf. p. XXV adn.

3) Africam quoque ei notam fuisse ex p. 100, 14 efficere possis; attamen valde odiosa ei fuit id quod ex I 1b; II 1; 41 (cf. I 48) elucet: cuius quidem rei causam ego nescio. — Ex tabula saeculo quinto confecta eum Italiam descripsisse Muellenhoff p. 13 putat. De Anthusa cf. ad II 23.

isse dicunt (Petersen, Muellenhoff, olii): iam saeculo quinto, et quidem non multo post ipsa Honorii Orosiique tempora scripsisse ex I 25 patet, ubi in Tiberis descriptione antiquum deorum cultum (p. 68, 22 sq. 29) Christianamque religionem (ib. 15 sqq.) pari vi Romae tum viguisse comperimus¹⁾. Nisi quis forte ex antiquiore fonte haec quoque recentius desumpta putat. Honorii recensione B usus est; in nonnullis rebus cum libro C, in multo pluribus cum V conspirat; Orosii autem codice usus est qui libro D similis erat. Nullo autem modo fieri potuisse, ut ex *Cosmographia* Honorius decerperet, ex multis apparet, velut ex Nili gentiumque meridionalium descriptione, quam accurate excerpere cosmographus I 45 sqq. non sustinuit; vel ex narratione de quattuor mensoribus (p. 72), quam si Honorius ex cosmographo sumpsisset, satis mirari non possemus, priorem Honorii recensione eam omittere, posteriorem tantum eam exhibere.

Cosmographia nobis servata est ut pars syllogae cuiusdam cuius integrum titulum ex libro antiquissimo V p. 71 exhibui, quaeque itineraria et fastos consulares aliaque communi vitae usui destinata continebat. Sane in V aliisque libris permultis post *Cosmographiam Itinerarium* quod Antonini dicitur positum est.²⁾ Olim tamen ea collectio (vel ut cautius dicam, illa sylloga, cuius ut pars fieret, *Cosmographia* nostra ab origine composita est) plenior fuit, utpote in qua *Cosmographiam* descriptio aliqua urbis Romae exceperit (cf. II 56): de ea autem descriptione titulus syllogae in libro V aliisque praepositus tacet. In *Spirensis* tamen libri sylloga tractatus de urbe Roma extat, sed non statim post *Cosmographiam* sequitur.

Denique de *Aethici* nomine, quod inde a Iosia Simlero, qui primus Basileae a. 1575 opusculum edidit, plerique omnes *Cosmographiae* indiderunt, dicendum est. Id quidem nomen in libris nec multis reperitur nec bonis (vide p. XLIII), quorum nullus antiquior est Parisino 4808 saec. XII, quo ipso et unico duce Simlerus usus est. Sed iam Hugo Flaviniacensis qui circiter annum 1100 chronicon *Virdunense* scripsit, II 29—32 cum '*Aethici*' nomine attulit (cf. p. 97), et plus quam saeculo ante Flodoardus (qui a. 966 mortuus est) in *Remensis ecclesiae historia* I 1 ex '*Aethico in cosmographia*' quaedam desumpsit quae non apud nostrum sed in *Itinerario Antonini* leguntur. Unde haec? Facillime res explicatur, si fingimus, aliquando totam syllogam in aliquo codice post

1) Etiam ex I 26 hoc efficitur, cum *Aremoricus* limes a tertio ad quintum saeculum extiterit.

2) De ea re cf. Mommsen l. p. XV laudato p. 103.

Aethicum Histrum 'cosmographum natione Seytham' barbarum illum atque confusum, quem D'Avezac Parisiis a. 1852 et H. Wuttke Lipsiae 1853 ediderunt, fuisse positam atque inde facili errore Aethici nomen ad Itinerarium Antonini (quod pari ratione Gerhardus Ioannes Vossius 'sive Iulii Oratoris sive Aethici Istri' esse putavit) a Flodoardo, ad Cosmographiam ab Hugone et in archetypo paucorum illorum codicum translatum esse (qui et ipsi ex parte Cosmographiae Itinerarium subiungunt Antonini quod 'plerosque codices' ita habere Pinder et Parthey p. VII perperam affirmant). Ita, postquam iam Salmasius de adhibendo Aethici nomine dubitavit, et Petersen et Carolus Pertz p. 74 rem recte definiverunt, cum D'Avezac paulo ante nomen utpote genuinum defendisset. Hodie quoque in libro Parisino 4871 saec. XI (C) Aethicum Histrum folio 142r Cosmographia nostra excipit¹⁾ (cf. Aethicus ed. Wuttke p. CXXV); olim in codice Augiensi (cf. Pertz p. 36) Aethicus Hister Honorium ('Iulium Caesarem') exceptit. Parisinus 4808 huc non pertinet. Ipsum autem Aethicum Histrum syllogae illius partem quandoque fuisse non est credibile, quippe quae ut dixi ad communem vitae usum commode destinata fuerit, cui Histri illa absurda confusio nequaquam inservire poterat. Cui Histro et ipsi 'Aethici' nominis originem tribuo, quod qua significatione adhibere voluerit (licet ego ad sensum eius accomodate de 'ethico', i. e. de philosopho, scriptore cogitaverim, cf. adn), inquirere nolo, cum ad nostram rem non pertineat.

Sequitur liber paucis hodie notus atque ne in recentissima quidem litterarum Romanarum historia memoratus, 'Expositio totius mundi et gentium', quod nomen libro acephalo subscriptum est. Ea cum ob multa haud levia quae de oriente tradit (quorum nonnulla eis addi poterunt quae in libro 'Die idealisierung der naturvölker des nordens in d. griech. u. röm. litteratur' anno 1875 ipsi disputavimus) tum propter imperii Romani descriptionem vividam atque propter hominum et locorum rerumque quae ex illis proveniunt memoriam nequaquam spernendam tam iucunda quam utilis cognitu est. Sed latine scripta est pessime atque summa cum imperitia sermonis latini ad verbum ex Graeco conversa; exemplo sint: *ut* cum infinitivo (quod est ὡστε c.

1) col. 1. *Explicit liber aethici philosophi cosmographi natione scita nobili prosapia parentum. ab eo enim aethica philosophia a reliquis sapientibus originem traxit.* col. 2. *Incipit Chosmographia hoc est descriptio orbis. Lectionum perusigili cura comperimus sqq.* Ita Parisinus 4871.

inf.) c. 19, 40, 53 all.; accusativus *multa genera* 55; genetivi *horum maiorem* 48 *eius spissior* 24, *dignos patriae* 61, *horum prope* 20, *huius supra* 43; *omnia fit* (πάντα γίνεταί) 36, *mysteria perficitur* 34; *propter velle* 55; assimilatio *cum omnibus quibus habet* 36; *memoratus* (μνημονεύσας) 23 et 63; *est invenire* 49 et 53; *quoque et* (τέ . . καί) passim adhibitum; alia. Etiam Romae nominis a ἑρώμη originatio c. 55 (*de nomine virtutem ostendit*) quamquam etiam apud alios obvia, e Graeco est repetenda, multaue omnino tunc demum intellegi poterunt, si singula vocabula Graeco prius sermoni reddideris (*quae dicitur forum* 55 = ἡ καλεῖται ἀγορά). Sed etiam in aliis rebus scriptor sermone utitur pessimo, e. c. accusativum pro ablativo ponit post voculam *de* (37; 44), post *in* (61; 64), post *prae* (34), post verbum *atendi* (5), cf. c. 15 adn.; c. 12; accusativum pro nominativo 6 *margaritas* 11 *dolum* (nisi est neutrum pro masculino ut 6 *retias* fem. pro neutro) 23 *civitatem* 30 *Libanotidas*; post *aiunt* infinitivo nominativum bis addit (46; 55); atque ne a talibus quidem abhorret qualia sunt *alterae quorum* 27 vel *omnem negotium* 59 vel *excellenter opus* c. 50 vel *irascitur* passive 12: quae latini sermonis specimina Fredegarii latinitate digna sunt; eiusque sane aevo libenter assignarem, nisi ea aetas e Graeco vertere iam dedidicisset.

Tam malo autem latino sermone dehonestatus liber ut dixi optimus Graeci scriptoris nobis traditus est. Hic scriptus erat Constantio regnante (c. 28; cf. 23 et 32) et quidem — id quod Gothofredus iam agnovit — post Dyrrhachium dirutum, quae res anno 345 teste Hieronymo accidit (c. 53), et post portum Seleucia anno eodem 345 extractum (c. 28): accuratius etiam cum C. Muellero geogr. gr. min. p. L definire licet¹⁾, cum verba c. 58: *Gallia imperatorem ex se habet* post annum 343, quae Constans ibi degit, ad nullum alium spectare possint quam ad Magnentium qui intra annos 350 et 353 illis in partibus regnabat, quemque *dominum* ibidem nuncupatum videmus.

Ubi scriptor vixerit, nescimus. Antiochiae eum fuisse Gothofredus primo coniecit, Muellerus Alexandriae; possis etiam de Roma cogitare: has certe urbes vividissime descripsit. De aliis orientis occidentisque partibus passim vocabulo *dicitur* similibusque additis ostendit se ea quae profert non ipsum vidisse (cf. tamen et illud *dicunt* c. 55 ex.). —

1) Quod Pannonia c. 57 '*semper habitatio imperatorum*' esse dicitur, id ad Vetraniorem spectare potest qui ab a. 350 ad 351 in ea provincia imperatoria dignitate usus est: magis autem significari puto, imperatores ex ea provincia provenisse ut Aurelianum, Probum, Carum.

Religionum describendarum studiosus erat admodum: itaque cum christianae religionis vestigia nusquam, ne in Nicaeae quidem Palaestinaeque commemoratione, appareant ulla, Aegyptios cultumque eorum quam maxime laudat Graecisque praeponeit (34); multus est in laudandis deis, pontificibus, haruspicibus (55 sq.), Vestalibus (55), Sibylla (64), alia id genus. Idem cum in Aetna 'divinitatem' habitare dicat (66), tamen etiam de deo tanquam uno loquitur (53 et 62: nam c. 19 interpolatum puto) Italiamque 'a providentia' regi (55) veteremque Romanorum religionem iam dilabi dicit ('colunt et deos ex parte' 55). Haec omnia si coniunxeris, nescio an scriptorem ad neoplatonismum qui dicitur inclinantem agnoscas.

Scriptorem eleganter doctum fuisse patet, magisque etiam comprobant quae ex Homero (42, 52), Vergilio (42, 61), 'antiquis' (42), 'historia' (44) affert. Ex epigrammate aliquo eum c. 48 hausisse puto. Sophistam igitur suo iure Gothofredus eum appellavit,¹⁾ neque nisi partem maioris alicuius operis esse hanc cosmographiam idem coniecit.

Quod maius opus cuius generis fuerit, e c. 21 clare emanare mihi videtur: verba enim '*et haec quidem de praedictis gentibus*²⁾ *historicus ait*' non possunt non spectare ad opus aliquod historici generis, quod digressionem continuit chorographicam, quam noster sive ut Mullerus putat in priore tantum parte, sive ut alicui verisimilius videatur in toto opere aut exscripsit aut excerpsit. Nonnulla cum eo communia habet Ammianus Marcellinus, quae suis locis attuli; quod tamen eundem utriusque fontem indagasse sibi videtur V. Gardthausen³⁾, nescio an verisimile non sit. Obsoleta eo aevo perpauca invenies, veluti quod c. 65 Creta insula centum urbes habere dicitur.

Hic igitur scriptor graecus hodie deperditus pessime in latinum sermonem conversus est; quod post annum 412 factum esse ea ostendunt quae de Gothis Galliae vicinis capiti 58 ab eo qui vertit addita sunt. Quod cum illo c. 19 unicum certum eius additamentum esse videtur (nam Vergiliana testimonia e Graeco sumpta esse possunt). Primus edidit Iacobus Gothofredus hac inscriptione 'Vetus orbis descriptio graeci scriptoris' Genevae anno 1628, deinde Iacobus Gronovius in Geographiis antiquis Lugd. Bat. 1697, postremo Carolus Mullerus in Geographiis graecis minoribus vol. II, Parisiis 1861, p. 513—528.

1) Ne autem *orationem* (c. 63) *audientium* in consessu primum recitatam (c. 23) librum esse putes, obstat *scribendi* memoratio c. 33, 37, 62 obvia.

2) in quibus mansiones *απολυοῦς* interpretatur Mullerus.

3) Gardthausen. Die geographischen Quellen Ammians. Habilitationsschrift. Lipsiae 1873. p. 28 sqq.

Sed altera quoque versio latina extat, quam Iunioris philosophi¹⁾ in libris dictam primus edidit Angelus Maius (Class. auctorum e codd. Vaticanis editorum III 387 sqq.); ex eo repetivit G. H. Bode Scriptorum rerum mythicarum vol. II a. 1834; optime edidit Muellerus loco supra laudato. Ea cum multis locis non solum sententiis sed etiam verbis prorsus eisdem concepta sit atque altera illa, non utramque e Graeco exemplari, sed alteram ex altera confectam esse (ut etiam in Apollonii regis Tyri historia e Graeco versa factum est) consentaneum est. Et barbaram quidem illam recensionem priorem esse, 'Iunioris' autem quasi iuniorē et ex illa factam, mutationum generibus diligenter consideratis intellegimus. Primum enim cum veterum scriptorum nominibus etiam veteris religionis vestigia Iunior ille delevit tantum non omnia, ne minimis quidem exceptis, ut ne hoc quidem intactum relinqueret Olympum deorum habitaculum esse (solam Latonae mentionem negligentia quadam non delevit c. 64), christiana autem nonnullis locis intulit, velut 'deo irascente' c. 53. Omisit porro quae non magni momenti esse ei visa sunt. vel quae in tempus eius iam non quadrabant, ut quae de Antiochia imperatoris sede c. 32, de Isauris c. 45 dicta erant. Maxime autem operam dedit sermoni emendando, quem quantum poterat barbarismis remotis elegantem reddidit. Nova addidisse non videtur; pauca quae nobis nova praebet (ut Delus c. 64, Palarmum c. 66) in nostro tantum prioris recensionis codice vitio defuisse crediderim neque ex additamentis c. 55 effecerim eum Romae vixisse. In solo prooemio christianarum sententiarum pleno — prioris recensionis prooemium non extare valde dolemus — nova addidisse videtur, cum auctorum nomina tam absona, tam sensu carentia qualia legimus c. 3 'post istos vero Menander' sqq. (cf. totum caput) Graecus noster posuisse non possit. Auctorum autem nominibus audacter fingendis Fulgentii nebulonis aetatem praeter ceteras indulsisse constat, cui nescio an hunc quoque libellum (ex quo non omnia, sed ea tantum quae ad priorem recensionem illustrandam idonea videbantur exscripti) recte attribuere possimus. —

De opusculis quae in extremo libro posui non est quod multa dicam. De Nominibus provinciarum omnium libro Veronensi servatis cf. quae optime disputavit Th. Mommsen (Acta acad. Berolin. 1862 p. 489 sqq.), qui Diocletiani aetate vel certe ante a. 320 p. Chr. ex nominibus Io-

1) 'quia nimirum respicit ad antiquiores a se nominatos philosophos' Maius.

via, Herculea, Diosponto pro eo qui post Helenopontus erat, aliis hunc indicem conscriptum paucisque postea interpolatum esse doctissime probavit. Alia quoque interpolationis vestigia saeculo quarto exeunti tribuenda Kuhnius nuper indagavit atque ex conciliorum maxime actis illustravit (ann. philol. 1877 p. 701 sqq.). Numeri interpolati et nihili sunt: non enim provincias, sed nomina enumerant. Quae de Gentibus barbaris addita sunt, Muellenhoff a. 1862 ibid. p. 518 sqq. illustravit et intra annos 300 et 350 conscripta esse evicit. Mihi quidem haec duo opuscula ab origine inter se cohaerere videntur ita ut orbis terrarum et intra et extra imperii fines descriptus sit. Opusculum est magni pretii. Cf. etiam Muellenhoff Germaniae antiquae p. 158 sq. Mihi gentes ita enumeratae esse videntur ut post Britannicas sequantur gentes oceanum septentrionalem accolentes (Rugi-Saxones), deinde Franci cum affinis suis (Franci-Bructeri), Chatti, Rheni superioris Danubiique usque ad Moesiam accolae (Burgundiones-Taifali), quaeque gentes hos a tergo claudunt (Hermunduri-Scythae); gentes ad Pontum Euxinum (Gothi), in Asia, in Africa, in Hispania degentes; Romani ultra Rhenum. Ita omnia saeculo IV ineunti accomodatissima sunt; cf. de ordine nominum Ammianus XXVI 4, 5.

Iterum Nomina omnium provinciarum adiunguntur quae circa a. 385 p. Chr. composita esse Mommsen exposuit in Actis societ. litt. Saxon. III p. 269 sqq. Ea quae brevi post Notitia Dignitatum immutata dedit, in adnotatione commemoravi. Libellus ea re nobis servatus est, quod Polemius Silvius anno 449 eum in Laterculum suum recepit. Conferendi sunt etiam Rufi Festi provinciarum commemorationes.

Hic inserui de singulis imperii partibus opuscula. Atque Romae quidem urbis descriptiones omisi; Constantinopolitanae autem urbis notitiam Theodosii II aëvo scriptam edidi, quam fortasse Cassiodorus respicit cum dicit (de instit. divin. litt. 25) *Marcellinus quoque pari cura legendus est, qui Constantinopolitanam civitatem et urbem Hierosolymorum quattuor libellis minutissima ratione descripsit*. Addidi fragmentum quoddam de quattuor urbibus maximis; nec non Notitiam Galliarum qualis inter annos 386 et 450 (cf. Brambach mus. rhen. XXIII 262 sqq.) primum composita esse videtur, addere e re putavi. In Notitia Galliarum saeculorum insequentium additamenta, quibuscum apud Francogallos saepius impressa est, ut par erat neglexi.

Vibius Sequester post hos positus est, sed cum poetarum testimoniis iis tantum, quae ad verba auctoris intellegenda vel recte aestimanda

alicuius momenti esse videbantur. Silium Italicum ab eo non esse adhibitum. (quod olim putaverunt) H. Blassius docuit mus. rhen. XXXI 133 sqq. Quod idem Oram maritimam aliquam nunc deperditam a Vibio adhibitam putat, aut fallitur aut in Ora illa nulla nisi Siciliae Dyrrachiique litora descripta erant, e quibus solis fere regionibus nomina apud Vergilium Ovidium Lucanum non extantia commemorat Vibius.

In fine cosmographiae Christianorum specimina antiquissima sermone Latino conscripta coniunxi, quae per Hippolytum Portuensem qui intra annos 235 et 238 scripsit, ad Iulii Africani de temporibus volumina anno 218 composita redire probabilis virorum doctorum opinio est; cf. inprimis Th. Mommsen in Actis societ. litt. Saxon. II 595. Contra dixit, ita ut (sicut olim Carolus du Fresne) Hippolytum, non vero Africanum, qui ab illo alienus esset, fontem esse statueret, A. de Gutschmid mus. rhen. XII 619 sqq. Huc Liber Generationis pertinet, quem e Francica illa farragine quam Fredegarii olim nomine nominarunt deprompsi, liber admodum memorabilis qui terram inter Sem Cham Iafeth tripertitam ita describit ut singulorum deinceps generationes, deinde gentes, interque eas quae litteras noverunt, fines deinde et regiones et insulas demonstret (Iafeth c. 4—10, Cham 11—18, Sem 19—24); deinde iterum gentes omnes cum coloniis ('inhabitoribus') suis alia omnino ratione ab oriente ad occidentem enumeret (25—34), quibus varia quaedam adduntur. Huc pertinet 'Anonymus Scaligeri' sive 'Excerpta barbari' quae ex eodem libro Graeco versa sunt atque Liber generationis, quaeque et eam ob rem et quia in Schoenii Eusebio iam edita sunt repetere nolui (in usum autem vocavi in libro Generationis recensendo); huc denique quae ex Chronographo anni 354 Mommseum secutus edidi. Appendicis loco 'Exordium' ex Eusebio Schoenii non inepte ut puto apposui. Ab his alienus est Iosephus ant. Iud. I 6.

Hi sunt libelli quos sylloga mea comprehendit; qua si forte alteri parum, alteri nimis opusculorum complexus esse videbor, ad ipsam rem meas rationes utiliter accomodatas esse aequos iudices existimatuos confido.

II.

DE CODICIBVS QUIBVS HAEC OPVSCVLA CONTINENTVR.

De Agrippa quae oportebat in adnotatione dixi. —

Dimensurationis provinciarum duo sunt genera codicum. Alterum constat codice Vaticano Palatino 1357 (V), saeculi XIII, mem-

branaceo, forma maxima, geographica multa continente, ut nomina provinciarum et notitiam Galliae fol. 20—21, deinde Divisionem orbis terrarum; *Excerptum de Ethico* [Histro] *cosmographo cata id est secundum Ieronimum* fol. 123—124; Orosii presbyteri provinciarum descriptionem fol. 134—137; *Cosmographiam Iulii Caesaris* fol. 148 sqq.; *Cosmographiam saeculo septimo inter Francos compositam* ¹⁾ fol. 151 sqq.; inter haec in foliis 137 seq. 'Ieronimi prespiteri demensuratio prouinciarum' extat. — Alterum codicum genus, ab illo valde diversum, apographis codicis Spirensis (de quo videndi sunt Parthey et Pinder in ed. Itin. Ant. p. XXVII sq. et Otto Seeck in *Notitiae dignitatum* ed. p. IX sqq. ²⁾) constat, non autem Dimensuratio ex ipso Spirensi sed ex alio aliquo 'antiquissimo libro' descripta est. Huius generis lectiones mihi praesto erant libri Monacensis 794 (de eo cf. *Catalogus et Parthey* l. c. p. XXIV) a Friderico Ohlenschlager Monacensi meum in usum collati, et Laurentiani 89 sup. 68 ex ed. Schwederi; ex Vaticano 244 eiusdem generis primus libellum edidit Emanuel a Schelstrate in *Antiquitate Ecclesiae* vol. II p. 525; codicem Canonicianum libri Spirensis opera et Dimen-

1) cf. G. H. Pertz, 'Ueber eine fränkische Cosmographie des siebenten Jahrhunderts' in *Actis acad. Berolin.* 1845 p. 253—270. Hic codex nova praebet, e. c. de Amsivariis; quare descripsi quae fol. 152 r. col. 1 leguntur de Germanis haec: 'Germania nuncupata iuncta reno flumini. ibi sunt gentes amare grandeni corpore obdurati corde sepe celi parte incole. Animo feroc' sistunt semper indomiti. raptu uiuunt et uenatu per uenenum tossice. plurimum in ipsis locis uariantur lingue. tolerant iam si uari (*legendum Amsivari*) quam dictum grece inassia marcomanni et rubrantes blandi ant frendentes uerba contabescunt labiis. Interfusus oceano ibi manent saxones agiles et cor duratum et in armis validi fritefenni frisiones ualentque pyratie (*lege piratia*). Franci demum a franco nomen prius sumpserant, animati et feroces. regna plura ceperant. modo sedent christiani cum divino munere. Gallia Bellica dicta est infra renum et sigona. ibi sunt uille regales et uenusti principes. ad bellandum sunt fortes, pugnando terribiles. Niustricus uocatur inde citra ripam sigone iuncta litus oscano (*lege oceano*) pergens alligare prima fecunda nimis iuncta in brittaniis.' Sequitur Britannia. Finis libri: "tiberis. Ibi romula est sita et est ciuibus (*lege civitas*) nobilis in imperio. Est caput prouintie." Haec emendare hic supersedi; conferendus est Isidorus or. IX 2, 97 sqq. et libro XIV passim.

2) Continebat Spirensis opera haec: *Cosmographiam* (p. 71—103 ed. m.), *Itinerarium Antonini* (cui adhaerent 'Septem montes' et 'Nomina aquarum'), *Diculem*, *Notitiam Galliarum* (p. 141 sqq. ed. m.), *Annotationes provinciarum* (p. 130 sqq. ed. m.), *De montibus portis et viis urbis Romae*; *De rebus bellieis*, *Disputationem Hadriani et Epicteti*, *Notitiam urbis Romae*, *Notitiam urbis Constantinopolitanae* (p. 133 sqq.), *De gradibus cognationum*, *Notitiam Dignitatum*.

surationem provinciarum continentem, in bibliotheca Middlehilliana servatum C. Pertz de cosm. Eth. p. 68 eundemque ut 'Oxoniensem Canonicianum lat. misc. 378' O. Seeck Hermae vol. IX 223 (qui ibi quoque addita esse illa *Demensuratio provinciarum quae non erat in praecedenti codice set de antiquissimo libro excerpta* affirmat quique dubitat num eadem manu atque Notitia Dignitatum scripta sit) commemorant; idemque Pertzius p. 65 sq. Matritensem Q 129 'saeculi XIV ex. vel XV' libri Spirensis opera et in fine fol. 166 Demensurationem provinciarum '*quae non erat in praecedenti codice sed de antiquissimo libro excerpta*' continentem. Codice Vaticano 247 Angelus Maius esse usus dicitur, qui in 'Classicorum auctorum e codicibus Vaticanis editorum' tomo III p. 410 sqq. post Schelstratium primus sed multa liberius ut videtur mutans edidit; eius editionem repetivit G. H. Bode in Scriptoribus rerum mythicarum, Cellis 1834, t. II p. XX sqq. Pertzius p. 27 adn. se undecim codices investigasse dicit. Postremo edidit E. Schweder l. c. Mihi codicis V cum uno alterove secundae classis comparatio sufficere videtur, nisi forte alia librorum familia adhuc ignota reperietur. Igitur ubique fere V multo quam illi melior est, multis autem lacunis laborat, in quibus explendis opus illis est, qui in ceteris pauca tantum (velut c. 27, 19) meliora praebent quam V. Sunt etiam vitia utriusque iam familiae communia, ut c. 12 13; c. 20 fin.; c. 23, 5 alia.

Divisionem orbis terrarum E. Schweder primus ex eodem codice Palatino 1357 p. 21 sq. edidit. Hic magis genuinam libelli formam conservare mihi videtur quam codex qui Theodosii scribarum carmen continuit ad eosque rediit, quo Dicuil anno 825 usus est, cf. quae dixi p. XVIII. Alius codex adhuc innotuit nullus.

Ad Iulium Honorium pervenimus. De cuius codicibus copiose egit Carolus A. Fr. Pertz libro 'De cosmographia Ethici' Berolini a. 1853 edito, laudabili sane ille diligentia, neque non sunt quae primus recte agnovit; in pluribus autem (prava illa quae sibi finxit stemmata codicum commemoro) iudicio mirum quantum perverso usus est. Permulta ego Maximiliano Bonnet debeo qui libros A integrum et C ex parte descripsit quique cum iisdem et cum S, quem ego anno 1869 descripseram, plagulas impressas iterum contulit.

A Princeps codicum, quique solus priorem recensionem servavit, est Parisinus 4808, olim P. Pithoei qui nomen suum primo folio inscripsit¹⁾, deinde I. Thuani, postea D. Puteani, denique Colbertinus

1) de hoc aliisque multis quos describam accurate dixerunt vel Pertz vel Parthey et Pinder in praefatione ad Itin. Ant.; at tamen addere licet multa quae Bonneti beneficio comperi.

2565; membranaceus, forma quadrata, versibus trigenis singulis nitide scriptus; nominum indices singulas columnas in singulis paginis complectuntur. Litteris uncialibus scriptus saeculo VIII, ut proditum est in catalogo, vel potius saeculo VI, ut censent Parthey et Pinder p. XIII, foliis 53 r. — 65 r. Honorium continet a verbis *Excerpta eius sphere* p. 24 usque ad *artis feliciter* p. 55. Honorii nomen in initio libri de industria omissum est, cf. quae dixi p. XX sq. Post folium 54 inter verba *nec eius* p. 28 et *Adonis* p. 31 duo folia interciderunt: huius igitur loci prior recensio periit. In quo emendando ut recensioem priorem (quam itidem A dixi) restituerem, caute progrediendum erat: fortasse plura emendare debui quae inter saecula IV et VI (vel VIII) labem traxerunt: sed veri similis est scriptorem ipsum iam nonnulla peccasse. Pauca quae in libro A desunt, ex recensione B in recensionem A inferenda videntur, velut fluviorum nonnullorum mensurae: nec tamen id certum est. — Liber summi pretii est. Ex eo Honorium Gronovius primus edidit, sed eius editio non caret erroribus. M. Bonnet mihi bis codicem adhibuit ut supra dixi.

V Veronensis 2, secundae recensionis B codex et antiquissimus et in plurimis optimus, membranaceus, forma quadrata, saeculi VI vel VII, vicenorum in singulis paginis versuum, post libros regum ex Hieronymi versione inde a folio 246r. Honorium ut (sive est in altera recensione Iulium Caesarem) inde a verbis *quae sunt ippodes* p. 24, 7 continet. Desunt folia duo post 249, qua re perierunt verba ab *aquincum* p. 35, 13 usque ad *ex alpiibus* p. 38, 11. Iterum lacuna p. 49, 8 ad p. 53, 10 est inter folia 253 et 254, qua interciderunt verba a *et samson* usque ad *heremum superiorem*. Hunc codicem Pertzio ignotum primus protraxit Theodorus Mommsen anno 1862 in Actis academiae Berolinensis, qui inde edidit provinciarum nomina quae Honorium folio 254 r. post verba *Explicit cosmografia iuli caesaris Incipit eiusdem nomina provinciarum omnium* sequuntur, quaeque ego p. 127—129 iterum dedi. Honorium ipse contuli anno 1875. Vbi nihil de eius lectione addidi, in recensione B eum librum sequor.

S Proximus et aetate et praestantia est Parisinus 10318 olim Salmasianus, membranaceus, forma quadrata, saeculi VII vel VIII; quem descripsi Anthologiae Latinae vol. I p. XII sqq. Non *Cosmographiam* sed perperam *Cronicam Iulii Caesaris* librum, quem p. 238—262 exhibet vicenis novenis versibus in binis columnis scriptum et numero XIII p. 238 insignitum (cf. Anth. Lat. p. XX), inscriptum continet. Eum ducem secutus sum in quibus partibus V deest; nam S ipse nullis lacunis detruncatus primusque eorum est qui quattuor

mensores (p. 21 sqq.) continent. Nomina ad recentioris iam aetatis orthographiam format nonnulla, insunt enim *Bolonia*, *Arlate*, *Suavi*, *Gallicia*, *Mutena*, alia id genus. Hunc 'vetustissimum' librum Salmasius passim laudat in Exercitationibus Plinianis et in Scriptoribus historiae Augustae ab eo editis, et post eum Isaac Vossius in adnotationibus ad Melam III 1 et 9 scriptis. Ipse anno 1869 contuli; Bonnet iterum perlustravit ut supra dixi.

R Simillimus huic est Vaticanus 3864 saeculi X, membranaceus, forma quadrata, qui inter Caesaris commentarios et Plinii epistulas folio 74 v. cosmographiae initium (p. 21 in. — *arabicum que* p. 24, 5) et folio 75 r. eius finem (*id est africae* p. 51, 10 — *massilio benses* p. 54, 7) continua scriptura continet; media interciderunt. Ipse anno 1875 contuli. Primus partem eius libri descriptam edidit Ritschl mus. rhen. I 489. Ex *S* descriptum esse, quamquam vel in minimis rebus plerumque cum illo consentit, non crediderim; magis etiam congruit cum *P* (vide infra) qui non descriptus est ex *S*. Suo iure librarius post ipsos Iulii Caesaris commentarios eiusdem cosmographiam ponere sibi visus est.

P Etiam Vaticanus Palatinus 973 membranaceus, forma quadrata, saeculo X (vel IX?) vicenis binis per paginas versibus continua scriptura scriptus libro *S* simillimus est. A folio 5 r. ad folium 13 r. 'Cronica Iulii Caesaris' continet; desunt tamen a p. 44, 11 (*milia DCCXC*) usque ad p. 49, 4 (*unam coronam faciunt*) inter folia 11 et 12. Ex *S* descriptus tamen esse non potest, qui paucis locis ipse ex eo emendandus est, cf. ad p. 35, 15 *Menapium*. Totum contuli ipse, sed cum usus eius non magnus sit, non ubique in editione enotavi, cf. quae dixi ad p. 21 init. et ad p. 33, 1. Manus altera *p* multa correxerit.

C Alius generis est Parisinus 4871 olim Thuanus, deinde Colbertinus 687 Regius 3733, membranaceus, saeculi XI, qui foliis 99r.—104r. opusculum nostrum, quod in initio 'Dimensionem universi orbis', sed in subscriptione, 'Cosmographiam Iulii Caesaris' appellat, exhibet,¹⁾ Hic enim liber passim licenter immutatus est; quamquam autem in re orthographica misere corruptus est, sunt tamen nonnulla (ut p. 24, 2) in quibus ad *A* propius accedit quam *SPR*, omnino autem eius potissimum familiae, cuius antiquissimus liber est Veronensis, proles satis depravata esse videtur, cui nusquam fere certa fides habenda sit. Quid quod p. 25, 5 pro Nysa monte (*nisa V*) montem Iudaeorum *Sina(i)* suo Marte

1) Fragmentum vetustissimum geographicum longobardico caractere exaratum quod dicit catalogus fol. 161 r.—168 v., Isidori etymologiarum partem (XIII 5, 2—XIV 3, 35) esse Bonnetus me docuit.

inseruit? Quare eis quidem locis quibus *V* deperit (vide supra) ex *C* omnia praeter res orthographicas enotavi (ea quidem ratione usus, ut suum cuique liberum iudicium relinquerem utque ipse in pluribus *S* potius sequeretur et *C* non nisi ob certas causas hic illic praeferrem), in ceteris autem partibus usque ad p. 25, 3 quidem et a p. 58, 10 ad finem eum plene excussi, deinde a p. 25, 3 ad p. 82 ex. graviora excerpsei, eo maxime consilio ut *C* cum *V* comparare unicuique in promptu sit. Ex p. 33—35 et 38—49 gravissima a Bonneto postea transmissa Addendis inserui. Quae *C* solus habet in quibus partibus *V* servatus est, velut Isauriam et Persidem p. 25, 7, ea interpolata esse certum est atque id tam antiqua aetate, ut in personati Aethici cosmographiam inde transierint; *itomahis* autem p. 27, 4 nihil nisi dittographiam nominis (Pto)lomis 27, 3 esse Bonnetus agnovit. Ubi *V* deperditus est, res minus certa est: quare p. 36, 1 narrationem de Baeti fluvio ex *C* explevi. Ex eo quod voces 'mons' 'provincia' alias id genus omnibus nominibus addit, eum artiore vinculo cum *A* coniunctum esse quam vel Veronensem concludere noli: id potius libera mutatione secundae recensionis effectum est. Contulit Bonnet, iterumque perlustravit.

Codex 'Cosmographiae' a Dicuile adhibitus cuius mentionem hic insero recensionem B et quidem in ea praecipue libro *C*, rarius autem libro *S*, sed ne 6, 9, 14 sqq. quidem Aethici personati cosmographiae similis erat; in numeris 8, 8 fere cum *C* (si corruptos excipis) congruit. De errore eius ad lacum Salinarum spectante (8, 7, 1) cf. p. XXV.

Horum codicum quos non adhibui, Pertzius notitiam dedit: codicis Augiensis nunc deperditi ante annum p. Chr. 822 scripti, Palatini 1357 saeculi XIII, Palatini 1356 saeculi XV vel XVI, Monacensis 950 (Ies. 14 e) saeculi XV vel XVI. Hi omnes ad libri *C* familiam pertinent: cum in subscriptione Cosmographiam Iulii Caesaris nominent, tamen in inscriptione 'Dimensio universi orbis' exhibent (nisi quod Pal. 1357 'Dimensurationem provinciarum' positum sit, dicit) et p. 24, 2 *atrocia essent* cum *C* habent Pal. uterque et Mon. (de quo cf. Kunstmann nunt. litt. acad. Monacensis 1854 n. 34). Palatini soli, quantum scio, notitiam quattuor Caesareorum in fine appositam (cf. p. 54 adn.) habent. Porro Scorialensis II R 18 (saeculi VIII) aetate sua commendatur, de quo quae Pinder et Parthey Itin. Ant. p. XX sqq. tradunt, non sufficiunt. Denique Parisinus 7418 saec. XIV fragmentum Cosmographiae et Neapolitanus IV D 22 bis anni 1474 vel 1484 totam sed liberrime mutatam (de quo inepta profert Pertz p. 47 sqq.) continent.

De Orosii codicibus plura dicere supersedeo, quippe qui in eis

totus instem vestigiis Caroli Zangemeisteri, qui nuperrime in Commentationibus philologis in honorem Th. Mommseni scriptis p. 715—738 breviter de eis disputavit chorographiamque ex eis edidit, quique plenus de eis suo tempore ipse dicturus est. Usus collationum suarum capitibus 2 libri I liberalissime ille ut dixi mihi permisit. Libri optimi quoniam Laurentianus saeculi VI hoc quidem capite privatus est, sunt Vaticanus P Palatinus 829 saeculi VIII potius quam IX eumque ferre aequans dignitate Rehdigeranus S I 5, 30, saeculi IX potius quam X. Horum enim manus prima minimam interpolationis labem traxit. *p* manum non solum secundam saeculi IX vel X, sed etiam tertiam saec. X vel quartam saec. X vel XI hic illic significat. Non tam bonus est D D naueschingensis saeculi VIII, magisque etiam ab optimis recedit Ambrosianus D 23 sup. ex Bobiensi bibliotheca advectus saeculi VIII. Hi enim, ut censet Zangemeister, licet archetypus eorum ad Laurentianum prope accesserit praestantia, interpolati ac passim licenter foedati sunt. Ego *PR* totos, ex *DB* non ut ille omnia sed non ita multa, maxime in nominibus propriis, exhibui. Chorographiam a toto Orosii opere separatam codices nonnulli continent, inter quos Monacensis Elect. n. 396 saec. X ita inscriptam habet: *Liber canonum sive ratio totius orbis uel prouintiarum*. Verba paucis locis ipse emendavi; qua in re summa cum cautione progrediendum esse cum Zangemeistero censeo.

In 'Cosmographia' quam Aethici olim dixerunt, unicum ducem secutus sum librum antiquissimum Vindobonensem 181 saeculi VIII. Est codex membranaceus, forma quadrata, foliorum 60, scriptura unciali, fol. 1—25 r. Cosmographiam continens, deinde post fol. 25 v. vacuum a fol. 26 r ad finem 'Itinerarium prouinciarum Antoni Augusti'. Singulae paginae 26 vel 27 versuum sunt, columnis binis ternisve in nominum enumerationibus divisae, id quod religiosissime in editione imitatus sum. Ut ubique numeri, quos nominibus praeposui, recte intellegantur, haec velim teneas: folium 2 v. continet quae sunt ab *ac sic omnis* p. 72, 26 ad *Cassius* p. 73, 48; folium 3 r. *Oceani ad Mitilene* p. 74, 63; fol. 3 v. *Lamsacu ad DCXXVI* p. 75, 12; fol. 4 r. *mergitur ad Sigota voci* p. 75, 27; fol. 4 v. *tatur quoniam* usque ad *currit mi* p. 76, 14; fol. 5 r. *lia DIIII* usque ad *ipso mon* p. 77, 3; fol. 5 v. *te caucaso* usque ad *Anartacae* p. 77, 32; fol. 6 r. *Geloni ad insulae sunt* p. 78, 21; fol. 6 v. *Hibero ad Hadriae* p. 79, 36; fol. 7 r. *Oceanus ad Santones* p. 80, 71; fol. 7 v. *Lingonis ad occidentalis fa* p. 81, 23; fol. 8 r. *mosa. Nam ad mare ingre* p. 81, 41; fol. 10 r. *qua naves* p. 83, 18 ad *Burgundiones* p. 84, 21; fol. 10 v. *Gippidas ad Paphies* p. 85, 9; fol. 11 r. *oceanus ad focis circa* p. 85, 68; fol. 11 v. *Deleis ad CCIIII* p.

86, 43; fol. 12 r. *Fluvius Nais* ad CCCCLXX p. 87, 14; fol. 12 v. *Fluvius Heurotas* ad *Corasmias* p. 88, 24; fol. 18 r. *Massagetas* ad *Sitifensem* p. 88, 72; fol. 13 v. *Oceanus* ad *exordio in Ae* p. 89, 67. In reliquis haec adnotari nihil interest. Hunc codicem accuratissime meum in usum contulit Henricus Sedlmayer Vindobonensis; eundem cum Zangemeisteri in usum Carolus Kaplan Vindobonensis contulisset, de eis locis quibus hae collationes inter se discrepabant (qui nec multi erant nec graves) iterum rogatus Sedlmayer hos denuo excussit. — Etiam in orthographicis rebus librum V ubique secutus sum, cum et auctor tam recens sit, ut barbarica multa sermoni eius infuisse verisimile sit, et iusta verborum scriptura ex Honorio Orosioque facili opera peti possit. V in eis tantum emendare studui, quae ipse Honorio addidit, inque eis ubi Laurentianus ad meliorem orthographiam nos ducit.

L Nam etiam alterum librum adhibui Laurentianum pl. 89 sup. 67 saeculi X potius quam XI. Is codex membranaceus, formae quadratae, tricenos ternos versus nitide scriptos singulis paginis continens, inde a folio 1 v. (nam 1 r. vacuum est) cum inscriptione INCIPIT ORTHOGRAPHIA (quam vel ex Chorographia cum transpositione corruptam vel ex Honorii c. 51 perperam desumptam puto) nostrum opus usque ad fol. 13 v. plenum exhibet, ubi post TRIPERTITI statim a manu prima litteris rubris additum est INCIPIT ITINERARIŪ PROVINTIARVM ANTONII AVGVSTI¹⁾. IN PRIMIS PROVINCIAE AFRICE (falsa tradunt Parthey et Pinder Itin. p. 1). Hunc librum adhibui non ut ex eo duceam meum, librum V, emendarem, sed ut alius quoque familiae (cf. p. 72, 18—21) codex legentibus ante oculos poneretur, quo suo quisque iudicio uteretur. Mihi quidem L nusquam fere melior, sed multis locis aliquam mutationem passus videtur. Summo in folio 1 v.

1) Hoc itinerarium, communem virorum doctorum usum secutus, ego quoque 'Antonini' dixi. At si consideras quae Parthey et Pinder ex codicibus tradunt, plerosque libros habere *Antonii Augusti*, alios nullum nomen, solum vero Scorialensem saec. VIII *Antonini Augusti*, atque ne eum quidem illud nomen exhibere nisi in inscriptione Itinerarii maritimi, quod ab altero illo diversum alio loco posuit: non possumus non suspicari, *Antonii* genuinam nominis formam esse, quam inde ortam puto quia in Aethici nostri qui dicitur, qui ante Itinerarium in sylloga positus est, praefatione *Antonii Caesaris* que nomina et *Augusti* consulatus cum terrae mensuratione coniunguntur. Quare cavendum erit abhinc, ne *Antonini* nomine abutamur ad aetatem Itinerarii definiendam. Quod nomen in Scorialensi e coniectura natum esse existimo, qua librarius aliquis qui Antonium non fuisse imperatorem probe sciebat, aptius nomen imperatorium restituere sibi visus est.

maru saec. XII vel XIII adscriptum est '*Descriptiones terrarum et aquarum a Romanis scripte*'. Ipse contuli.

Alios codices, quos permultos enumerant Carolus Pertz et Chr. Petersen, non duxi adhibendos. Qua re ne quis levitatis me incuset, tenendum est, huius *Cosmographiae* ipsius pretium esse levissimum, quippe cuius fontes hodie extant et in hac editione praesto sint omnibus. Satis igitur habeo librorum indicem hunc proferre. Eundem titulum quem in V legimus '*Cosmographia cum itinerariis suis et portibus et ex fastibus Romanorum et consulum nominibus et diversis, sine quo nemo prudentium esse potest*' exhibent hi libri: Vaticanus 1888 saec. XIV in., Rehdigeranus 63 saec. XV, (Vindobonensis suppl. 14 saec. XV) Hannoveranus Meibom. 107 saec. XV, Vindobonensis 3222 saec. XVI; porro Parisinus 4807 saec. IX ex. (cuius pars extat in museo Britannico bibl. Egerton. 268), Guelferbytanus misc. in quart. 61 saec. XV, Remensis K 755, 780 anni 1417, Monacensis Aug. Ies. 14 anni 1514, quos omnes ex V descriptos vel derivatos esse dicit Pertz p. 53 sqq., licet Parisinus 4807 quosque post eum enumeravi, p. 72 v. 18—21 omittant in eaque re cum L consentiant. Porro Ottobonianus 643 saec. XV et Venetus Marcianus 389 saec. XV breviorum habent titulum '*Incipit Cosmographia cum itinerariis suis*'. — A primo ad secundum ordinem ducimur inscriptione libri Parisini 4871 saec. XI fol. 142 '*Cosmographia hoc est descriptio orbis*' (testatur Bonnet¹⁾); alius enim librorum ordo hoc insignis est titulo: '*Incipit situs et descriptio orbis terrarum*'. Huc pertinent Spirensis libri nunc deperditi (in quo et ipso ut in multis aliis Itinerarium Antonini post *Cosmographiam* erat) apographa Matritensis Q. 129 saec. [XIV—]XV, Laurentianus plutei 89 sup. 68 saec. XV²⁾ Parisinus suppl. lat. 671 saec. XV, Monacensis 10291 saec. XVI med., Barberinus IX 26 olim 809 saec. XVI, Oxoniensis Canonicianus lat. misc. 378 anni 1486, Monacensis 794 (olim Victorianus 99) item anni 1486, Vindobonensis 3102 anni 1529 et 3103 saec. XVI, Venetus Marcianus X 88 saec. XV, Monacensis 947 saec. XVI, et Bonneto teste Parisinus 9661 saec. XV. His similis est Dresdensis D 182 saec. X, qui omittit titulum. De plerorumque quos dixi librorum titulo constat, incertorum eum titulum esse verisimile est. '*Descriptio totius mundi*' appellatur in codice Romano equitis de Rossi saec. XIV (Pertz p. 72).

1) Nec non Neapolitanus IV D 21 saec. XIV cuius hunc titulum exscripsi '*Incipit cosmographia id est mundi mappa*'.

2) Etiam in hoc libro p. 94, 25—95, 15 deesse vidi, ut et in Barberino 809.

Hi denique libri, qui ita Cosmographiam inscribunt '*Incipit Cosmographia Aethici*', sunt Parisinus 4808 saec. XII fol. 1, Berolinensis in fol. 359 saec. XII (ubi *Aethici* et in fine *Attici*), Vossianus Lugd. in fol. 60 saec. XIII in. Ex Parisino editiones inde a principe Simleri derivatae sunt. Utramque inscriptionem coniungit Parisinus 8253 a saec. XV, qui ut testatur Bonnetus ita habet '*Incipit cosmographia ethici vel descriptio mundi.*' Denique nescio quo errore '*Cosmigraphia Prisciani*' appellatur in Parisino 4126 saec. XIV. Nihil certi constat de Cantabrigiensi Trin. O IV 36 saec. XI, Oxoniensi Iunii 25 saec. VIII ex., Harleiano 3859 saec. X, Casanatensi A II 34 saec. XIV; initium deest in Parisino 4806 saec. X. Neque satis constat de Parisino 4840 saec. XV. '*Descriptio totius orbis tripartiti*' est in Monacensi 948 saec. XVI; de Neapolitano IV D 22 bis saec. XV cf. p. XXXIX. Haec rei ipsi sufficient, plura cupientes Pertzii librum et Pinderi atque Partheyi ad Itineraria praefationem adeant.

Codex ille ex quo *Expositio totius mundi et gentium* a Iacobo Gothofredo Genevae apud Petrum Chouet anno 1628 edita est, periisse videtur: quem Divione extitisse nonnulli putaverunt. A Fr. Iureto accepit Salmasius¹⁾ qui ipse deinde libellum Gothofredo communicavit. Alterius recensionis codex Parisinus 7418 fol. 264 sqq. saeculi XIV a Carolo Mueller in *Geographis gr. min.* II p. 513 sqq. adhibitus multo melior atque integrior est quam Cavensis (Panormi scriptus? cf. c. 66), ex quo Angelus Maius primus eam recensionem edidit. Cavensis teste Maio *Bedam de temporibus* continet 'litteris Longobardicis paulo post saec. X exaratum'; sed 'Iuniorum philosophum' in calce codicis scriptum eodem tempore exaratum esse Maius non disertis verbis affirmat.

De Nominibus provinciarum omnium nil addendum habeo, nisi opusculum codice Veronensi saeculi VII quem p. XXXVII descripsi servatum esse a folio 254 r. ad folium 255 v., quod codicis totius est ultimum. Ubi cum collatio mea a Mommseniana discrepabat, quod paucis locis accidit, Augusti Luchs beneficio de codicis scriptura certior factus sum. In hoc et in proximis opusculis ubi opus erat a Seeckii editione recessi. De Nominibus provinciarum a Polemio Silvio servatis in adnotatione dixi. In Constantinopolitanae urbis notitia totus e Seeckio pendeo, nec non in Notitia Galliarum nisi quod in hac paullo etiam constantius quam ille optimos codices sequi studeo librumque A in universum

1) cf. Exercitt. Plin. p. 986 et 1299. Gothofredus in praef. ad Salmasium: 'e Iuretiano codice a te mihi peramanter communicata.'

meliolem puto quam quem ille praetulit librum *C*; qui recentiora (velut *ambiennensium* c. 6) passim profert. Nomina illarum civitatum quae sexto fere ineunte saeculo sedes episcoporum factae ac deinde in Notitiam interpolatae sunt, uncis inclusa addidi.

In Vibio Sequestri edendo maxime Conradi Bursiani editione (Turici a. 1867) usus sum, qui librum Vaticanum 4929 saeculi X (*V*) solum esse duces sequendum intellexit. Raro cum illo *ω* i. e. codices recentiores adhibui.

Librum Generationis ex libro antiquissimo Parisino 10910 edidi, de quo cf. adnotatio¹⁾. Librum unde Canisius edidit (antiqu. lect. II 155 sqq.) recentem neque magni pretii esse existimo, in quibusdam tamen cum eo 'Excerpta barbari' magis conspirant quam cum meo codice. Codices Bernensem 318 saec. IX, Harleianum 5251, Vaticanum Reginae 713, Vossianum quart. 5, Middlehillianum olim collegii Claramontani saec. VIII Mommsenus p. 586 sq. affert; in omnibus praeter Middlehillianum liber partem Fredegarii constituit. Sangallensem misc. 138 saec. VIII—IX Wuttke addit Aethici Histri p. CXXIII. Adnotandum etiam, quod a Bonneto comperi, in Parisino 7418 saeculi XIV extare 'Scarsum ex cronica Origenis. Divisio terre et trium filiorum (olim foliorum) Noe.'

1) Manus saeculi IX vel X in summa pag. 1 ita inscripsit: *Breuiarium scarpsum ex chronica Eusebii Hieronimi aliorumque auctorum a quodam adatio*. 'Idatio' legendum est. In re orthographica etsi barbara negligentia confectus est codex, id tamen dispicere licet auctorem ipsum bonas scribendi rationes secutum esse (qui *y*, *th*, *rh* suis locis posuerit), pro *ph* autem ubique fere *f* atque adeo *Frige*s scribere moris habuisse, fortasse passim etiam *e* pro *ae*. Ex eo libro primus sed non satis accurate edidit Labbaeus Biblioth. nova mss. I p. 298 sqq. cf. etiam Chronicon Paschale ed. Bonn. II p. 97—103, ex quo et ex Syncello, quos *Graecos* in adn. appellavi (cf. Muellenhoff Weltkarte p. 39 sqq.), liber hic illic emendari potest.

ADDENDA.

- p. XIV, 2. *Similiter iam Muellenhoff p. 3.*
p. 2, 7 *cf. Partsch p. 35.*
p. 2, 14. DCXVIII *ut maritimi itineris longitudinem defendit Partsch*
p. 53.
p. 3, 7. ἐμπόριον εἴκοσι καὶ ἄλλα εἴκοσι εἰς Ἐκνομον, πάλιν δὲ εἴκοσι
εἰς Γέλαν ποταμὸν, καὶ ἄλλα εἴκοσι εἰς Καμάριναν *Partsch 55 bene coniecit.*
p. 3, 9. ἐξήκοντα] τετραράκοντα *id. ibidem.*
p. 3, 16. πρὸς ἀρκτικὸν ἄκρον ἐννέα, καὶ εἴκοσι εἰς Ἰεράν, ἐνθεν . . .
Στρογγύλης εἰς Εὐώνυμον *idem p. 57.* πρὸς ἄ. ἄ. ἐννέα, καὶ ἐνθεν τοσαῦτα
εἰς Ἰεράν, ἐνθεν δ' εἰς Σκελίαν ἐννεακαίδεκα. ἐκ Λιπάρας δ' εἰς Εὐώνυμον
δέκα, ἐκαταδέκα δ' ἐκ τῆς Στρογγύλης *conicio.*
p. 3, 18. Παχύνου καὶ τῆς Καμαρίνας *et 19 μίλια ἐκατέρας ἀμφ. id.*
p. 58.
p. 3, 27. *cf. Plinius III 100.*
p. 4, 3. *Partsch p. 67 mecum facit.*
p. 4, 6. CXXV] CCXXV *Partsch p. 66 ex Eratosthene ap. Strab.*
p. 475.
p. 4, 10. XXV | LX *id. p. 70 ex frg. 14, 17, 29.*
p. 5, 6. DCCCXX *ex Dicuile scribere debui. — CCCCXVIII Partsch*
p. 54.
p. 5, 7: DLXXX *idem p. 29.*
p. 6, 11 *sqq. cf. Partsch p. 7 qui numeros de sola Armenia intellegit.*
p. 7, 20. *Plinius IV 50: adde IV 46.*
p. 7, 30. 700] ducenta *Partsch p. 66 cum Plinii codice R.*
p. 8, 26. *Strabonem p. 169 ex Polybio (apud Plin. IV 119) hausisse*
dicit Partsch p. 60. Sed perperam: Polybius enim Gaditanam insulam
XII milia longam esse, Strabo vero eam mensuram non sufficere dicit.
Idem p. 283 μίλια enumerat trecenta sexaginta inter Romam atque Brun-
dusium, ut Plinius II 244.
p. 9, 1. *flumine Indo vel Sintho conicio.*
p. 9 *sqq. Nescio an addere necesse fuerit Dimens. 1 conferendum*
esse cum Agrippae fg. 32, Dim. 8 cum Agr. 18, Dim. 19 cum A. 21,
Dim. 20 et 21 cum Agr. 23 et 4, D. 24 cum A. 3; porro Partschium

p. 5 praeter ea quae ipse p. 7 contuli inter se, etiam conferre Dim. 10¹⁾. 12. 13. 16. 17. 27. 28 cum Plinio IV 58. 32. III 87. 80. 84. V 38. 48: quare Pliniana haec Agrippae vindicat. De Dim. 10, 16, 17, 27 negaverim, fortasse etiam de 13, similitudinem cum Plinio intercedere; quod ad 12 attinet, p. 7, 24 addere debui post Div. 12: 'cf. Dim. 12': et p. 7, 27 post Div. 20: 'cf. Dim. 28'. Reliqui Dimensurationis loci cum Plinio sive maius cum Agrippa non conspirant.

p. 9, 9. Mecum facit Partsch p. 4 cum numerum ex XIII XX ortum esse dicit.

p. 10, 21. decies centum milia Dicuilem I, 7, 2 habere addendum.

p. 11, 17. ab oriente mari Siculo, ab occidente Partsch p. 49.

ib. 19. a Peloro usque ad Pachynaum ante (cur non post?) in latitudinem posuit Partsch p. 50; pro 189 idem p. 51 posuit 159.

ib. 24. pro 349 Partsch p. 39 posuit 459 ex Itinerariis.

p. 12, 5. Protuciano] portu Titiano vel promontorio Mariano Partsch p. 46. Pro 130 et 20 milibus idem 160 et 70.

p. 12, 9. Sardinia ab oriente mari Tyrrhenico, ab occidente Corsica recte coniecit Partsch p. 46.

p. 12, 20 et 22. Verba 'et Aquitanica' transpono post 'Comata' ib. Coriente: lege oriente.

p. 12 vers. ult. lege Agrippa 4, non 23.

p. 13, 37: 536 pro 585 Partsch p. 31 coniecit.

p. 14, 10. Et hic et alibi Atlantico scribere debui. Emendationem hic locus adhuc requirit.

p. 15. DIVISIO ORBIS. Terrarum orbis dividitur: ita iam scribendum puto cf. Dicuil. et Plinius III 3.

p. 22, 3 adn. 'cf. p. 53' lege 'cf. p. 55.'

p. 23 adn. ad. v. 6: '6 XIII C' delendum, dein scribendum est: 6 provincias] oppida R. XXIII R sqq. dein: '6 oppida LXI C' sqq.

p. 24, 2. acrostiches sint conicio.

p. 24, 4. legendum mare Asphaltites.

p. 24, 1. adn. dele '(A)'.
 p. 25, 5 Bodia] Ἡμεδα ὄρη Scythiae (Ptol. VI 15 et 16) potius afferam quam Βοδιδὸν ὄρος Sarmatiae.

p. 25 B. pro '7 et 8' lege '7 et 25, 1'.

p. 26, 1. lege Seres magnum C (bizantium supra scr. m. sec.).

p. 26, 3. Salmasio non assentior; cogitandum de Κῶλι Indiae oppido Ptol. VII 2, 5.

p. 26, 5 Ostana maris Persici insula geogr. Ravennas p. 390, 3 P.

p. 26, 6. Ariduli: num Ariani?

p. 26, 11. Alexandria prope Arbelam est, cf. Plin. VI 42.

p. 26, 6. 'Rumi. Scythae' sunt in tabula Peutingeriana.

p. 27, 4. itomahis in C nil nisi dittographiam esse nominis Ptolomais M. Bonnet perspexit. Idem p. 30, 2 quasi delet ut dittographiam vocis Caucaso.

1) cf. Partsch p. 66.

p. 30, 5; 6. comma post oppidum ponendum, post redacti delendum.

Libri C eas partes quae sunt p. 33, 1—35, 13 et 38, 11—48, 9 ed. m., in quibus eum non attuli, Bonnetus eo consilio perlegit, ut si quid gravius occurreret, adnotaret. Cuius haec notata affero. p. 33, 4 lauuaes 8 ebnis-sor 9 sq. lyconici et matronae et choite et martianae et emigauio 34, 2 ante apenius mons repetuntur illiricum-gaulo (sed praemisso . . habet prouincias nouem oppid montes), ubi linguinici et madrone cottidie marciante iube emingaulo. Alpes et Pyrenaeus desunt. 34, 3 Marsus deest, sed post emus est mal' mons. 4 Ispanias prouincias (recte?) 35, 4 post treuerorum statim augusta netaurinatorum, mediis omissis. 8 Placentia deest, Sigiduno et Mursa locum mutauerunt. pagauione. 39, 1 et redeunt] ad mare redeunt 3 efficitur] efficiuntur duo 8 milia CCCCXVI 40, 5 longiones et langobardani tutungri sueui, deinde quandali additum 8 fypei langones 11 myrtilum deest 41, 9 epiros accaui. tracia archadia lidia (Asia — Bithynia desunt) 42, 4 amissos, deinde nimdos additum, comani 6 edarnasos 43, 7 CCXI 15 CCCV 16 Fluuius eorsas 44, 5 Fluuius rogodus nascitur de monte tauro influit in mare siccladacum currit milia DCCC XCVII. Fluuius sirus . . in mare atriatico. locus turbatissimus. 45, 5 asdruhel 46, 10 luci debrea 48, 5 tibursicum et postea midorum. —

p. 36, 4. paramum] Pyrenaeum Is. Vossius Melae p. 527 ed. Gronov.

p. 37, 8. Arelate inmergunt legendum censeo; mittunt glosseta puto ad inmergunt.

p. 38, 5. scribe CCVIII. typheta erravit.

p. 38, 7. Geobonna: an Sigunna? i. e. Sequana (geogr. Rav. p. 236, 3).

p. 41. 3. Cypros Paphum: cf. Isidorus or. XIV 6, 14 'Cypros a ciuitate Cypro . . ipsa est et Paphos'.

p. 40, 6 adn. lege Muell. p. 8, non 11.

p. 42, 1 adn. Quae oppidin in S.

ib. 3 lege biariantiū S.

p. 43, 2 adn. lege: '2 fortasse Candavia' (condiagarum C) ib. 10 manis C.

ib. 12 lege influit. ib. themson C.

ib. 16 eorsas C.

p. 44, 7. Adriaticum: an Carpathium?

p. 44, 9. Ida: utique cum Dicuile Oeta legendum.

p. 45, 11. Futtui: Otio Scythae tabula Peutingeriana.

p. 46, 10. Luci (Lucri S): lacum Lucrinum intellege cum Hermanno Hagen. deinde Capri iam legendum.

p. 48, 13. miscent se: Nilus illi (vel illis) congemnatur conicio.

p. 48, B 4. ab eo lacu Aethicus, recte?

p. 52, B 4. ethiopiam S 11 oppidum sed correctum S.

p. 53, B 3. mauritania C.

p. 56 sqq. Orosii cosmographiam nuperrime in Commentationibus philologis in honorem Th. Mommsenii conscriptis p. 715 sqq. edidit Zange-meister, qui si orthographica quaedam addis (velut quod scribit haud, Tyrrhenus, Carthago, mare Nostrum, promunturium, septentrio, Danuuus, Suebi, Africa) hisce pauculis alia exhibet atque ego: p. 56, 2 triquetrum 57, 7 Parethonion | ib. hoc mare, 58, 6 XI.III; ib. 14 et 20 59, 9 62, 10

numeri non litterae (recte); 58, 10 Aracosia, 59, 2 Dacusa 6 extenditur Syria, quae generaliter nominatur 59, 17 a meridie, 61, 3 Carras 4 Carris; 61. 5; 7 Cathippi 10 Paropamisadae (*id quidem non recte*) 12 Passiadras 13 Chrysorrhoeas 62, 11 *cum vulgata facit* 14 *Incipit a montibus* 16 *occasu descendens*, deinde 63, 5 *siti om. (sed cf. 69, 11)*, 64, 25 Gallaeciae *ib.* pharum, 65, 2 *angulus eius* 16 Menapios 20 Tyle, 66, 12 *ex oceano oritur* 14 *fecit* 16 *hoc est* 67, 1 Parethonio 2; 9 Philenorum 12 Getulos Nathabres 16 Hadrumetus 17 Hippos, 68, 1 Mauretaniae 4 ad 7 Avenae — Calpes 11 universus, 69. 5 Hae 17 freto 21 et a borea, 70, 8 Tarraconem — Barcilonem in sept. 9 Ebusus. —

p. 61, 8. Oscobares *cf. Ἐοσόβαρα oppidum Bactrianae apud Ptol. VI. 11 9; sed etiam fontem Scoborem Mesopotamiae et Scobaru Indiae, porro Catippa et Catispi prope Taurum et Calippe Indiae, Sapham (Saphrim?) ad Taurum aliudque Mesopotamiae: haec omnia in tabula Peutingeriana.*

p. 61, 13. Imaus: iam Strabo XI p. 519 Ἰμαίων appellat, Imeum *tab. Peut.*

p. 99, 23. inigmadae V. *fortasse iniquitate?*

p. 102, 1. CLXXIII] CLXXXVII *Partsch p. 50 ex codice Leidensi praefert.*

p. 106 sqq. *Nescio quo errore C. Muellerei coniecturae quas dedi ad p. 106, 1; 3. 109, 6. 110, 9. 112, 3. 113, 8, et Gronovii 114, 11 in alteram adnotationem delatae sint, cum ad priorem pertineant.*

p. 129, 6 *scr. Rhenum.*

p. 160—170. Liber Generationis, quem in universum secundum librum P edere studui, in nonnullis tamen e Syncelli aliorumve Graecorum (*cf. Muellenhoff, Weltkarte p. 39 sqq.*) cum 'Excerptis barbari' consensu emendari potest. Quorum quae in editione omisi, haec fere sunt: scribe p. 161, 10 *fortasse Tyrii (cf. p. 169, 6—9)*; Citii | 161, 18 *adn. Carchedonii autem Tyrii peregrini* | 162, 3 *Hellenes delendum?* | 164, 1 *Aggesi, Gangini (cf. p. 68, 4) Sabini* | 164, 6: c. 14 *post 17 ponendum (Ex, Syncellus, alii): communes i. e. inter Cham et Iafeth* | 169, 19; 20 *contra] ultra.* —

M. VIPSANI AGRIPPÆ FRAGMENTA AD CHOROGRAPHIAM SPECTANTIA.

Agrippam quidem in tanta viri diligentia praeterque in hoc a opere cura, cum orbem terrarum orbi spectandum propositurus esset, errasse quis credat? et cum eo divum Augustum? Is namque complexam eum porticum ex destinatione et commentariis M. Agrippæ a 5 sorore eius inchoatam peregit.

Primo fuit a litore stadios X, et maritimum etiam Vipsania porticus habet, . . . nunc abesse a litore CXX . . . adfirmant.

Πλεῖστον ἢ θάλαττα γεωγραφεῖ καὶ σχηματίζει τὴν γῆν, c κόλπους ἀπεργαζομένη καὶ πελάγη καὶ πορθμούς, ὁμοίως δὲ ἰσθ- 10 μούς καὶ χειρροήσους καὶ ἄκρας προσλαμβάνουσι δὲ ταύτη καὶ οἱ ποταμοὶ καὶ τὰ ὄρη. Διὰ γὰρ τῶν τοιούτων ἤπειροί τε καὶ ἔθνη καὶ πόλεων θέσεις εὐφρεῖς ἐνενοήθησαν καὶ τᾶλλα ποικίλματα, ὄσων μεστός ἐστιν ὁ χωρογραφικὸς πίναξ. Ἐν δὲ τούτοις 15 καὶ τὰ τῶν νήσων πληθὸς ἐστὶ κατεσπαρμένον ἐν τε τοῖς πελάγεσι καὶ κατὰ τὴν παραλίαν πᾶσαν.

Orbis dividitur tribus nominibus: Europa, Asia, Libya 1

E Detlefseni apparatu crítico adiciam pleraque.

a. *Plinius Nat. hist. III 17, qui Agrippam inter librorum III IV V VI auctores enumerat* | 2. orbi A (*Vossianus fol. 4 saec. IX*), C (*alterius codicum ordinis libri*). urbi edd. | 4. eum *cod. saec. XIII. eam AC.*

b. *Plinius VI 139. fuit sc. Spasinu Charax.* — 6. primo E (*Parisinus 6795*) prius *rell.* | 6. et E, om. *rell.* | *Vipsania Urlichs inpsanda E uip-sanda rell.*

c. *Strabo II p. 120.*

1. *Divisio orbis (vide p. 15) init. et ex ea Dicuili praef. 16. Terrarum orbis tribus dividitur Dic.*

Geographi latini minores, ed. Riese.

vel Africa. Quem divus Augustus primus omnium per chorographiam ostendit.

2 Oram eam in universum originis Poenorum existimavit M. Agrippa.

3 Longitudinem universam eius prodidit M. Agrippa CCCCLXXV p., latitudinem CCLVIII, sed cum termini Carthaginem usque pro-cederent.

4 Longitudinem provinciae Narbonensis CCCLXX p. Agrippa tradit, latitudinem CCXLVIII.

5 Μῆκος δὲ τῆς νήσου φησὶν ὁ χωρογράφος μίλια ἑκατὸν ἐξήκοντα, πλάτος δὲ ἑβδομήκοντα. Σαρδόνος δὲ μῆκος διακόσια¹⁰ εἴκοσι, πλάτος δὲ ἐνεήκοντα ὀκτώ.

6 Ἀπὸ τε τῆς Αἰβύης τὸ ἐγγυτάτω διάμα φησὶν ὁ χωρογράφος εἰς τὴν Σαρδὰ μίλια † τριακόσια.

7 Circuitu patens, ut auctor est Agrippa, † DCXVIII p.

8 Ἐν δὲ τῇ χωρογραφίᾳ μείζω λέγεται τὰ διαστήματα κατὰ μέ-¹⁵ρος διηρημένα μιλιασμῶ· ἐκ μὲν Πελωριάδος εἰς Μύλας εἴκοσι πέντε· τσαῦτα δὲ καὶ ἐκ Μυλῶν εἰς Τυνδαρίδα· εἶτα εἰς Ἀγάθρυ-

1. vel Africa om. Dic. | 1. que Div. quem Dic. | 1. cronografiam Div. chorografiam Dic. — Hinc desumpsit Annius Viterbiensis ista quae pro genuinis vendidit: Itinerarii Antonini Pii fragmenta. Divus Augustus quamvis totum orbem recte dividerit ubi ait: Orbis totus dividitur in partes tris, Europam Africam et Asiam, quae fere est dupla ad quamlibet duarum, in descriptione tamen locorum orbis multa loca memoratu digna siluit sqq. cf. *Itineraria ed. Parthey et Pinder p. 259: Apparet Annum codice usum esse qui Itinerarium Antonini et Dicuilem continebat.*

2. Plinius III 8. 3. eam i. e. Baeticae.

3. Plin. III 16. 4. eius: Baeticae. Inde Martianus Capella VI p. 212 E.: 'tenditur autem per longitudinem, quantum Agrippa dinumerat, milibus quadringentis septuaginta quinque, latitudine ducentis viginti quatuor (sic), cum fines Carthaginem usque protenderet. quae opinio Agrippae non exiguum admittit errorem.' (Baeticae . . nunc latitudo . . CCXXIII p. Plinius III 17.)

4. Plin. III 37. — Inde Martianus Cap. VI p. 213: 'Narbonensis provincia . . cuius longitudo, sicut Agrippa dimensus, trecenta septuaginta milia passuum, latitudo autem ducenta quadraginta octo.' Dicuil 1, 2, 2: . . . 'Iuxta Plinium Secundum in eodem longitudinem provinciae Narbonensis CCCLXX Agrippa tradidit, latitudinem CCCXLVIII' (sic).

5. Strab. V p. 224 C. 9 τῆς νήσου i. e. Corsicae.

6. Strab. V p. 225. — διακόσια Gossellinus, cf. Plin. III 84. τριακόσια vulgo

7. Plin. III 86. — de Sicilia loquitur | Dicuil 8, 2, 1: 'Plinius Secundus . . . dicit in quarto libro: Sicilia . . . circuitu patens, ut auctor est Agrippa, m. p. DCXVIII.' | DXXVIII ci. Dellefsen coll. § 87, in qua tamen numeri corrupti esse videntur. DCXVIII codd.

8. Strab. VI p. 266. 15. τὰ διαστήματα: Siciliae ambitum dicil.

νον τριάκοντα· και τα ἴσα εἰς Ἰλαισαν· και πάλιν ἴσα εἰς Κεφαλοίδιον ταῦτα μὲν πολίγνια· εἰς δ' Ἰμέραν ποταμὸν δεκαοκτώ διὰ μέσης ῥέοντα τῆς Σικελίας· εἴτ' εἰς Πάνορμον τριάκοντα πέντε· δύο δὲ και τριάκοντα εἰς τὸ τῶν Αἰγεσταιῶν ἐμπόριον· λοιπὰ δὲ εἰς 5 Αἰλίβαιον τριάκοντα ὀκτώ. ἐντεῦθεν δὲ κάμψαντι ἐπὶ τὸ συνεχές πλευρὸν εἰς μὲν τὸ Ἡράκλειον ἑβδομήκοντα πέντε, ἐπὶ δὲ τὸ Ἀραγααντίνων ἐμπόριον εἴκοσι, . . . και ἄλλα εἴκοσιν εἰς Καμάριναν εἴτ' ἐπὶ Πάχυνον πενήκοντα· ἔνθεν πάλιν κατὰ τὸ τρίτον πλευρὸν εἰς μὲν Συρακούσας τριάκοντα ἕξ, εἰς δὲ Κατάνην ἑξήκοντα. 10 εἴτ' εἰς Ταυρομένιον τριάκοντα τρία· εἴτ' εἰς Μεσσήνην τριάκοντα πεῖξ· δὲ ἐκ μὲν Παχύνου εἰς Πελωριάδα ἑκατὸν ἑξήκοντα ὀκτώ, ἐκ δὲ Μεσσήνης εἰς Αἰλίβαιον τῇ Οὐαλερίᾳ ὀδῶν διακόσια τριάκοντα πέντε.

Ἀπὸ μὲν οὖν Ἐρικόδου εἰς Φοινικῶδη δέκα μιλία φησιν 9 ὁ χωρογράφος, ἔνθεν δ' εἰς Λιδύμην τριάκοντα, ἔνθεν δ' εἰς Λιπάραν πρὸς ἄρκτον ἑννέα και εἴκοσιν, ἔνθεν δ' εἰς Σικελίαν ἑνεακαίδεκα· ἑκκαίδεκα δ' ἐκ τῆς Στρογγύλης. πρόκειται δὲ τοῦ Παχύνου Μελίτη [ἔθεν τὰ κνίδια ἃ καλοῦσι Μελιταῖα] και Γαῦδος, 15 ἔγδοήκοντα και ὀκτὼ μιλία τῆς ἄκρας ἀμφοτέραι διέχουσαι. Κόσσυρα δὲ πρὸ τοῦ Αἰλυβαίου και πρὸ τῆς Ἀσπίδος Καρχηδονιακῆς πόλεως ἦν Κλυπέαν καλοῦσι, μέση ἀμφοῖν κειμένη και τὸ λεχθὲν διάστημα ἀφ' ἑκατέρας ἀπέχουσα· και ἡ Αἰγίμουρος δὲ πρὸ τῆς Σικελίας και τῆς Λιβύης ἐστὶ και ἄλλα μικρὰ νησίδα.

Ipsum a Caulone abesse LXX prodit Agrippa. 10

25 Αὐτὸς δ' ὁ κόλπος ἔχει περίπλονν ἀξιόλογον μιλίων διακόσιων τετταράκοντα, ὡς ὁ χωρογράφος φησί.

Φησὶ δ' ὁ χωρογράφος τὰ ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου μέχρι Γαργάνου μιλίων ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε . . . ἐντεῦθεν δ' εἰς Ἀγκῶνα διακόσια πενήκοντα τέτταρα μιλία φησιν ἐκεῖνος.

30 Plycerici latitudo, qua maxima est, CCCXXV p. colligit, longitudo a flumine Arsia ad flumen Drinium DXXX, a Drinio ad promunturium

7. και ἄλλα εἴκοσιν] και πενήκοντα εἰς Γέλαν και ἄλλα εἴκοσιν *conicio* | 9. ἑξήκοντα: *an* πενήκοντα? | 10. τριάκοντα] και ἔτι εἰς τὴν Πελωριάδα ἑννέα *addit Groskurdus* | 12. διακόσια *add. Coraës*.

9. *Strab. VI p. 277.* 16 ἄρκτον] ἀρκτικὸν ἄρκρον *Groskurd.*

10. *Plin. III 96.* 24. *Ipsum, i. e. promunturium Lacinium.*

11. *Strab. VI p. 261.* 25. ὁ κόλπος, *i. e. sinus Tarentinus, cui CCL p. Plinius III 99 tribuit.*

12. *Strab. VI p. 285.*

13. *Plin. III 150* | 31. *drinium codd.; sed Dirino § 144* | 31. *drinio vel trinio codd.* | *p. 4, 1 CLXXII E* | 2. *XIII codd. nonnulli.*

- Acroceraunium CLXXV Agrippa prodidit, universum autem sinum Italiae et Illyrici ambitu | XVII |.
- 14 - Ab Histri ostio ad os Ponti passuum D alii fecere; Agrippa LX adiecit.
- 15 Ipsa abest promunturio suo, quod vocatur Criumetopon, ut prodit⁵ Agrippa, a Cyrenarum promunturio Phycunte CXXV, item Cadisto a Malea Peloponnesi LXXX, a Carpatho insula promunturio Samonio LX in favonium ventum.
- 16 Circuitu vero totius Ponti . . . Artemidorus vicies semel et decem novem milia facit, Agrippa | XXIII | LX. 10
- 17 Agrippa a Byzantio ad flumen Histrum DLX, inde Panticapaeum DCXXXV.
- 18 Agrippa totum eum tractum ab Histro ad oceanum bis ad decies centum milium passuum in longitudinem, quattuor milibus quadringentis in latitudine, ad flumen Vistlam a desertis Sarmatiae prodidit. 15
- 19 Dromos Achilleos, cuius longitudinem LXXX tradidit Agrippa.
- 20 Sarmatiae, Scythiae, Tauricae omnisque a Borysthene amne tractus longitudo DCCCC LXXX, latitudo DCCXVI a M. Agrippa tradita est.
- 21 Graeci et quidam nostri | XXV | oram Germaniae tradiderunt, Agrippa cum Raetia et Norico longitudinem DCLXXXVI, latitudinem²⁰ CCXLVIII, . .

14. *Plin. IV 45. 3. D. ali vel D. alii codd., nisi quod DLII A E² Ego illos sequor coll. frg. 17 et Varrone ap. Plinium IV 78.*

15. *Plin. IV 60. 5. Ipsa, i. e. Creta | 7. meleo nonnulli | 7. LXXV E, LXXX A, LXX rell.*

16. *Plin. IV 77. 9 'vicies novies decem novem' Muellenhoff Herm. IX 189; 1 cod. uicies semel ut nouies decim novem milia codd.*

17. *Plin IV 78. — cf. frg. 14 | 12. DCX et DCXXX (coll. IV 44) Muellenhoff Herm. IX 188. 'DCXXXV in' codd.*

18. *Plin. IV 81. 15 uistia D (Vaticanus 3861) E F (Leidensis Lipsii) — Dicuil 1, 7, 2: 'Iuxta Plinium Secundum in secundo [sic] Agrippa totum eum tractum ab Histro ad oceanum bis decies centum mil. passuum in longitudine, quattuor CCCC millibus in latitudine ad flumen Huistla a desertis Sarmatiae prodidit.' | — 19. *Plin. IV 83.**

20. *Plin. IV 91. 18. DCCXVII multi codd. | 18. sine Agrippae nomine Divisio 15 et Dicuil 1, 8, 1: 'Sarmatia, Scythia, Taurica . . . longitudo m. p. DCCCC LXXX, latitudo DCCXV.' cf. et Dimens. 9.*

21. *Plin. IV 98. 19. XXV codd. | 20. DCXXXVI A. — Plinius addit: Raetiae prope unius maiore latitudine, sane circa excessum eius subactae: nam Germania multis postea annis nec tota percognita est. Si coniectare permittitur, haud multum ora deerit Graecorum opinioni et longitudini ab Agrippa proditae.*

Agrippa longitudinem DCCC esse, latitudinem CCC credit; eandem 22
Hiberniae, sed longitudinem CC minorem.

Gallia omnis Comata universam oram | XVII | L Agrippa, 23
Galliarum inter Rhenum et Pyrenaeum atque oceanum ac montes
5 Cebennam et Iures (quibus Narbonensem Galliam excludit) longitudinem
CCCCXX, latitudinem CCCXVIII computavit.

Lusitaniam cum Asturia et Gallaecia patere longitudine DXL, 24
latitudine DXXXVI Agrippa prodidit.

Polybius . . prodidit a monte eo (*Atlante*) ad occasum versus 25
10 saltus plenos feris, quas generat Africa, ad flumen Anatum
CCCCLXXXVI. Ab eo Lixum CCV Agrippa, Lixum a Gaditano
freto CXII abesse; inde sinum qui vocetur Sagigi, oppidum in promun-
turio Mulelacha, flumina Sububam et Salat, portum Rutubis a Lixo
15 CCXXIII, inde promunturium Solis, portum Rhysaddir, Gaetulos Au-
tololes, flumen Quosenum, gentem Velatitos et Masatos, flumen
Masathat, flumen Darat, in quo crocodilos gigni. dein sinum DCXVI
includi montis Bracae promunturio excurrente in occasum, quod appel-
letur Surrentium. postea flumen Salsum, ultra quod Aethiopas Perorsos,
quorum a tergo Pharusios. his iungi in mediterraneo Gaetulos Daras,
20 at in ora Aethiopas Daratitas, flumen Bambotum crocodilis et hippo-
potamis refertum. ab eo montes perpetuos usque ad eum quem Theon
Ochema dicemus. inde ad promunturium Hesperium navigatione dierum
ac noctium decem. In medio eo spatio Atlantem locavit, a ceteris
omnibus in extremis Mauretaniae proditum.

25 Agrippa totius Africae a mari Atlantico cum inferiore Aegypto 26
| XXX | longitudinem . . .

22. *Plin. IV 102. 1. longitudinem sc. Britanniae.* |

23. *Plin. IV 105. 3. XVII. L AE. XVIII DR (Riccardianus) XVII F. | 6. DCCCCXX et CCCVIII Plin. ap. Dicuil 1, 2, 1.*

24. *Plin. IV 118.*

25. *Plin. V 9—10. 11. Ab eo, i. e. flumine Anati | 12. inde, i. e. a Lixo: unde efficitur totum locum ex Agrippa, non ut plerique putant ex Polybio desumptum esse neque hic tam barbara nominum forma usquam utitur. Orae maritimae describuntur etiam fg. 2 et 31. Et sane Σολόεις non a Polybio homine Graeco sed ab Romano tantum 'Solis promunturium' intellegi poterat; quod postea 'Ἡλίον ἴπος Graece rursus vertit Ptol. IV 1, 3. Post Salat illa 'Anatis fluvius a Lixo CCV' repetere Plinius noluit | 12. sagici nonnulli | 14. risardir vel similia, nonnulli | 15. Autoteles codd. corr. Sillig | 15. quosenum AE² uosenum alii | 15. selatitos multi; sequor A | 15. mesatos R | 17. breacae similia nonnulli | 19. parusios A, plerique | in add. Jan. | 20. bombothum A, banbothum sim. alii | 22. hesperum A, plerique; recte E.*

26. *Plin. V 40.*

- 27 Agrippa a Pelusio Arsinoën Rubri maris oppidum per deserta CXXV p. tradit.
- 28 In duas eam partes Agrippa divisit: unam inclusit ab oriente Phrygia et Lycaonia, ab occidente Aegæo mari, a meridie Aegypto, a septentrione Paphlagonia; huius longitudinem CCCCLXX, latitudinem CCCXX fecit. Alteram determinavit ab oriente Armenia minore, ab occidente Phrygia, Lycaonia, Pamphylia, a septentrione provincia Pontica, a meridie mari Pamphylio, longam DLXXV, latam CCCXXV.
- 29 Agrippa a Calchedone ad Phasim |X|, inde Bosporum Cimmerium CCCLX. 10
- 30 Agrippa Caspium mare gentesque quæ circa sunt et cum his Armeniam determinatas ab oriente oceano Serico, ab occidente Caspici iugis, a meridie Tauri, a septentrione oceano Scythico, patere quæ cognitum est CCCCLXXX in longitudinem, in latitudinem CCXC prodidit.
- 31 Oram omnem a Caso praealtis rupibus accessu carere per 15 CCCXXV p. auctor est Agrippa.
- 32 Agrippa longitudinis |XXXIII|, latitudinis |XXIII| prodidit.
- 33 de quo dicemus exposita prius M. Agrippæ sententia. Namque is Mediam et Parthiam et Persidem ab oriente Indo, ab occidente Tigri, a septentrione Tauro Caucaso, a meridie Rubro mari terminatas 20 patere in longitudinem |XIII| XX p., in latitudinem DCCCXL prodidit: præterea per se Mesopotamiam ab oriente Tigri, ab occasu Euphrate, a septentrione Tauro, a meridie mari Persico inclusam, longitudine DCCC p., latitudine CCCLX.
- 34 Agrippa |XVII| XXII sine differentia laterum 25

27. *Plin. V 65.* — Sic et Herodotus IV 41 metitur $\chi\lambda\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ $\sigma\tau\alpha\delta\lambda\omicron\upsilon\varsigma$.

28. *Plin. V 102.* 3. eam, i. e. *Asiam.* | *Dicuil 2, 1, 3:* 'Iuxta Plinium Secundum in quinto: Et quæ proprie vocatur Asia, in duas eam partes Agrippa divisit. reliqua eisdem verbis atque Plinius, nisi quod a meridie — Paphlagonia omittit, et in fine habet: longitudinem DLXXV m. p., latitudinem CCCXXV.'

29. *Plin. VI 3.* $\frac{1}{2}$ cf. et Eratosthenes ap. Strabonem II p. 91 | 9. calchedone fere *codd., Detlefsen* | 9. bosporum sic *codd.*

30. *Plin. VI 37.* 12. perico *ms., sed cf. Dicuil 1, 8, 2* | 13. scythicos latere *codd.*

31. *Plin. VI 39.* 15. Oram, sc. *maris Caspii* | 15. a casu *codd.* | 15. garga *codd.*

32. *Plin. VI 57.* 17. longitudinis sc. *Indiæ* | XXIII *cod. unus* | XIII reliqui.

33. *Plin. VI 137.*

34. *Plin. VI 164.* 25. Agrippa sc. *sinum Arabicum in longitudinem tæxavit.* 25. XVII. XXXII E, sed reliqui XVII. XXII.

Aethiopum terram universam cum mari Rubro patere in longitudi-35 nem |XXI| LXX p., in latitudinem cum superiore Aegypto |XII| XCVI Agrippa existimavit.

Agrippa hoc idem intervallum a freto Gaditano ad sinum Issicum 36 per longitudinem directam |XXXIII| XL taxat, in quo haud scio an sit error numeri, quoniam idem a Siculo freto Alexandriam cursus |XIII| L tradidit. Universus autem circuitus per sinus dictos ab eodem exordio colligit ad Maeotim lacum |CL| VIII.

In Cyrenaica eius parte DCCCCX eam fecit Agrippa, deserta eius 37 10 ad Garamantas usque, qua noscebantur, complectens: universa mensura quae veniet in computationem |XLVI| VIII efficit. Asiae longitudo in confesso est |LX| III DCCL, latitudo sane computetur ab Aethiopico mari Alexandriam iuxta Nilum sitam, ut per Meroën et Syenen mensura currat, |XVIII| LXXV.

Praeterea mensuras multas sine auctoris nomine prolatas Plinius ex Agrippa hausisse videtur, quarum (ne inania proferam) eas tantum fere commemorabo quae cum Dimensuratione, vel cum Divisione orbis congruunt, velut mensuram Italiae inter Varum et Arsiam quadringentorum decem milium (Plin. III 43; CCCCXX Divisio c. 9); Macedoniae Thraciae Hellesponti (longitudo 720 m. p.: Plinius IV 50 et Dim. 11 et Divisionem orbis qui exscripsit Dicuil 1, 6, 1; 820 m. p. errore calami habet codex Divisionis c. 13; sed latitudo: m. p. 384 Plinius, 381 Div., 332 Dim.), et quas item iungunt Epiri Achaiae Atticae Thessaliae (longitudo m. p. CCCCXV Plin. IV 32, CCCCX Div. 12); porro Syriae cum Babylonia (470 et 175 milia Plinius V 67 nec non Divisio 19; Dimensuratio 4 habet 370 et 175). Aegypti inferioris longitudinem m. p. CXLVI Plinius V 48, sed CLXVII Divisio 20 exhibent. Africam cum Numidia et Plinius V 25 et Div. 25 milia 580 longam et 200 latam aestimant (480 milia et 300: Dim. 26). Cyclades et Sporades 700 et 200 m. p. a Plinio IV 71, 500 et 200 in Dim. c. 7 et ab Orosio narrantur extendi. In Mauretaniae latitudine definienda Plinius V 21, Dim. 25, Div. 26 viz. paucis discrepant.

35. Plin. VI. 196. — Dicuil 4, 1, 2 haec habet: 'iuxta Plinium Secundum in eodem longitudinem Aegypti superioris cum sua Aethiopia C decies et quater et semel LXX pass., latitudinem Aethiopiae et Aegypti superioris DCCCCLVII passuum Agrippa existimavit.' | 2. XII. XCVI sic E, sed XII. XCVII R, XI. XCVII DF.

36. Plin. VI 207. 5. XXXXIII. XL E | 7. XII. LE | 8. ad E, intra rell | CLIII E, CLVIII rell.; | CLV | VIII Detlefsen ex IV. 78.

37. Plin. VI 209. 9. eius i. e. Africae | In] a R. | 11. comparisonem plertque | 12. LX. III. DCCL E, LXIII. DCCL DF, LXIII. DCC R, emend. Detlefsen.

Cyprus pariter in Dim. 5 et ab Orosio, sed aliter atque a Plinio V 129 describitur. Haec fere sunt, quae per litterarum corruptelas dispicere licet; ultra progredi in subtiliora non audeo. Porro Strabo ex χωρογράφῳ suo sumpsisse videtur distantias hasce per μίλια expressas: ἐνθεν (a finibus Hiberiae) μὲν εἰς Νάρβωνα μίλια ἐξήκοντα τρία, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Νέμανσον ὀγδοήκοντα ὀκτώ, ἐκ Νεμαύσου δὲ διὰ Οὐγέρον καὶ Ταρούσκωνος εἰς τὰ θερμὰ ὕδατα τὰ Σέξτια καλούμενα . . πεντήκοντα τρία, ἐντεῦθεν δὲ εἰς Ἀντίπολιν καὶ τὸν Οὐᾶρον ποταμὸν ἑβδομήκοντα τρία, ὥστε τὰ σύμπαντα γίνεται μίλια διακόσια ἑβδομήκοντα ἑπτὰ . . . (sequuntur quibus ἐνοι stadīis mensuras exhibuerint) . . κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ὁδὸν τὴν διὰ Οὐκοκτιῶν καὶ τῆς Κοττίου μέχρι μὲν Οὐγέρον καὶ Ταρούσκωνος κοινὴ ὁδὸς ἢ ἀπὸ Νεμαύσου, ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ μὲν τοὺς Οὐκοκτιῶν ὄρους καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναβάσεως τῶν Ἀλπεων διὰ Ἀρουντία καὶ Καβαλλίωνος μίλια ἐξήκοντα τρία· πάλιν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς ἑτέρους ὄρους τῶν Οὐκοκτιῶν πρὸς τὴν Κοττίου μίλια ἑκατὸν ἐνὸς θέοντα ἐπ' Ἐβρόδουρον κώμην· εἰτ' ἄλλα τοσαῦτα διὰ Βριγαντίου κώμης καὶ Σκιγγομάγου καὶ τῆς τῶν Ἀλπεων ὑπερθέσεως ἐπὶ Ὠκελον, τὸ πέρας τῆς Κοττίου γῆς· ἢ ἀπὸ Σκιγγομάγου δὲ ἤδη Ἰταλία λέγεται· ἔστι δὲ ἐνθένδε ἐπὶ Ὠκελον μίλια εἰκοσιοκτώ (Strabo IV p. 178), quibus haec adiungo V p. 217 extantia: ὑπὲρ δὲ Πλακεντίας ἐπὶ μὲν τοὺς ὄρους τῆς Κοττίου γῆς Τικῖνον ἐν τριάκοντα ἕξ μιλίοις πόλις . . ἢ δ' εὐθεία εἰς Ὠκελον παρὰ τὸν Πάδον καὶ τὸν Δουρίαν ποταμὸν βαραθρώδης ἢ πολλή . . μιλίων ἔστι περὶ [ἑκατὸν] ἐξήκοντα. ἐντεῦθεν δὲ ἤδη τὰ Ἀλπεια ὄρη καὶ ἡ Κελτική. Sed quae Strabo p. 169 et 230 μιλίοις expressa habet, ea non ex chorographo hausit, quod demonstrare longum est; p. 285 partem in fg. 12 omissam e Polybio sumpsit; p. 322 viam Egnatiam miliariis instructam ab Apollonia ad Hebrum fluvium 335 milium passuum esse dicit, cuius priori usque ad Thessalonicen parti cum p. 323 disertis verbis dicat a Polybio 267 μίλια tribui, cetera quoque ad eundem redire videntur. — Denique breviter monendum est, ne quis undecim Italiae regionum descriptionem a divo Augusto factam, quam Plinius III 46—138 excerpserit, cum Agrippae opere coniungendam quacunque ratione putet: id quod cum multis rebus tum eo prohibetur quod cum Agrippae sive χωρογράφου fragmento 12 prorsus ille discrepat apud Plin. III 103 'promunturium apud montis Gargani a Sallentino sive Iapygio CCXXXIII' et 111 'colonia Ancona a Gargano CLXXXIII.' —

[HIERONYMI PRESBYTERI]

DIMENSURATIO PROVINCIARUM.

India ulterior finitur ab oriente oceano Eoo, ab occidente flumine¹ Indo, a septentrione monte Tauro, a meridie oceano † Syrico. Cuius spatia patent in longitudine milia passuum XXX et CCC, in latitudine milia passuum XL et CC. Ganges flumen ibi est et regio, ubi piper nascitur et elefanti, dracones, sphinges, psittaci.

Media, Parthia, Ariana, Carmania, Persida finiuntur ab oriente² flumine Indo, ab occidente Mesopotamia, a septentrione monte Tauro, a meridie mari Persico. Quarum spatia habent in longitudine milia passuum † XI et CCCXX, in latitudine milia passuum DCCCXL.

¹⁰ Mesopotamia finitur *ab oriente* flumine Tigri, ab occidente flumine³ Eufrate, a septentrione monte Tauro, a meridie mari Persico. Cuius spatia habent in longitudine milia passuum DCCC,

*M = Monacensis 794 olim Victorianus 99 anno 1436 scriptus. con-
tulit Fr. Ohlenschlager amicus in usum meum.*

L = Laurentianus 89 sup. 68 saec. XV.

ML codicis unius apographa sunt; quare S = consensus eorum. —

V = Vaticanus Palatinus 1357 saec. XIII (fol. 137 sq.).

Ex V omnia, ex L selecta secundum editionem E. Schwœderi (Kiliae 1876), ex M omnia exhibebo.

Ieronimi presbyteri demensuratio prouinciarum V.

Dimensuratio (Demonstratio L) prouinciarum quae non erat in praecedenti codice sed de antiquissimo libro excerpta (libro excerpta *evanida* in M) S.

1. 1. eoo V, egeo S | 2. indo V, sintho S | 2. syrico VS; *fortasse* Persico, *cf. Divis. 24* | 4. milia passuum V, om. S | 4. XL V, XI S | 5. sptinge VS | 5. siptaci V, siphthaci S.

2. 6. partia S | 6. appiania V, appiaia M, appiana L | 6. carminia V, ^r ⁿⁱ cami a M, carmina L | 7. indo V, sintho S | 9. XI et CCCXX S; *haec et in lat. m. p. om. V. — XI] puto | X] cl. Agrippae fg. 33. | 9. DCCCXL V, Agr. DCCCXI S.*

3. 10. ab oriente om. VS | tygri V | 11. eufraten VS | mare VL | 12. 'in latitudine milia passuum CCCLX' addo ex Agrippae fg. 33, Divis. 22.

- 4 [Babylon] Syria finitur ab oriente flumine Eufrate, ab occidente mari Aegyptio, a septentrione quod inter Cyprum et Syriam est mari, a meridie Arabia, quae est inter mare Rubrum et sinum Persicum. Cujus spatia in longitudine milia passuum † CCCLXX, in latitudine milia passuum CLXXV. 5
- 5 Insula Cyprus finitur ab oriente mari Syrio, ab occidente Pamphilio, a septentrione Aulone Ciliciae, a meridie mari Phoenicio. Cuius spatia in longitudine milia passuum CLXXV, in latitudine milia passuum CXXV.
- 6 Armenia, mare Caspium, et quae circa gentes sunt [ab oceano], fini-
tur ab oriente oceano Indico, ab occidente iugis montis Caucasi . . .
a meridie monte Tauro. Cuius spatia patent, qua cognitum est, milia
passuum CCCCLXXX, in latitudine milia passuum † CCCCLXXX.
.
- 7 Insula Rhodus cum Samo, Chio et quae circa sunt Cyclades fini-
untur ab oriente litoribus Asiae, ab occidente mari Icario, a septentrione mari Aegaeo, a meridie mari Carpathio. Quae patent in longitudine milia passuum D, in latitudine milia passuum CC.
- 8 Dacia Getica finiuntur ab oriente desertis Sarmatiae, ab occidente flumine Vistula, a septentrione oceano, a meridie flumine Histro. Quae
patent in longitudine milia passuum CCLXXX, in latitudine, qua cognitum est, milia passuum CCCLXXXVI.

4. 1. babylon *VS*, *delevi* | 1. eurafratem *L* | 2. mare *V* egyptio *M*, mare-giptio *L* | 2. est mare *VL* | 4. spatia *VL* | trecenta septua (septuor *M*) ginta *S*: sed 470 milia *Plinius V 67 et Divisio 19 dinumerant* | 5. CLXXXV *S*.

5. Mons taurus finitur insula cypro ab oriente *V*, Mons taurus insula cyprum ab oriente *S* | 6. mare *VS* | 6. syrico *V* | 6. pamphilio *V*, pamphilo *L* | 7. aulones *S*, *om. V* | 7. Ciliciae *VL* aliae *M* | 7. mare *VL ut passim pro mari in seqq.* | 7. phinico *V*, phenico *S* | 8. spatia *M* | 9. CXXV *VM*, CXXVI *L*.

6. Armenia finitur a mari (mare *V*) caspio et quae circa gentes sunt ab oceano (ad oceanum *V*?) *VS* | finitur *hic om. V (?) S* | 11. *lacunam indicavi*: a septentrione oceano Scythico *addas ex Agrippae fg. 30.* | 12. Cuius spatia *V* | q supra *M*, q. supra *L*, patet *M*, *om. VL* | 12. qua *L*, quod *M* | 12. qua cogn. est *om. V* | 12. milium *V* | 13. milia passuum *VL pass M pro altero CCCCLXXX scribendum CCXC, coll. Agrippae fg. 30 (et Divis. 18).*

Hic Asiam desidero.

7. 15. rodo *V*, rhodo *S* | 15. cum samum *VL*, cum samus *M* | 15. chium *VS* | 16. asye *V* | 16. cario *VS* | 17. egeo *VS* | 17. carpatio *VL*, charpatio *S* | 17. qui *L* | 18. in latitudine *CC V*.

8. 20. hystro *V* | 20. qui patet *L* | 21. qua cognitum est milia passuum *om. V* | 22. CCCLXXXIII *L -VI VM, Divisio c. 14.)* |

Sarmatia et Scythia Taurica finiuntur ab oriente iugis montis Tauri, 9
ab occidente flumine Borysthene, a septentrione oceano, a meridie pro-
vincia Pontica. Quae expanduntur in longitudine milia passuum
DCCCLXXX, in latitudine, [qua cognitum est, milia passuum
5 CCCLXXXVI]

Insula Creta et quae circa sunt finiuntur ab oriente mari Carpathio, 10
ab occidente mari Cretico, a meridie mari Libyco. Creta patet in
longitudine milia passuum CLXXIII, in latitudine milia passuum VI.

Macedonia et Hellespontus et pars Ponti finiuntur ab oriente mari 11
10 Pontico, ab occidente desertis Dardaniae, a septentrione flumine Histro,
a meridie Aegaeo. Quae patent in longitudine milia passuum DCCXX,
in latitudine milia passuum CCCXXXII.

Epirus, Achaia, Thessalia finiuntur ab oriente mari Aegaeo, ab 12
occidente mari Adriatico, a septentrione montibus Pelio et Olympo, a
15 meridie mari Siculo et Libyco. Quarum spatia in longitudine milia
passuum † DCCXX, in latitudine milia passuum CCCLXXXVI.

Insula Sicilia et quae circa sunt finiuntur ab oriente et occidente 13
item septentrione mari Tyrrheno, a meridie mari Africo. Sicilia patet
in longitudine milia passuum a Peloro usque ad Pachynum CLXXXVII,
20 in latitudine milia passuum CLXXXVIII.

Pars Italiae finitur ab oriente mari Adriatico et freto, quod est 14
inter Siciliam et Italiam, ab occidente urbe Roma, a septentrione sinu
Adriatico, a meridie mari Tyrrhenico. Cuius spatia in longitudine milia
passuum CCCXLVIII, in latitudine milia passuum CCXXIII.

9. 1. Sarmathia *S* | 1. Scitia *V*, Scitha *M*, Scithia *L* | 2. boristhene *S*, bo-
risthene *V* | 2. prouintia *V* | 3. Quae — CCCLXXXVI *om. V* | 3. expandit *S* |
4. DCCCLXXX *M*, DCCCLXXXIII *L*; *sed cf. Agrippa fg. 20, Divisio c.*
15. | 5. latitudo perperam ex § 8 repetitur | CCCLXXXVI *M*, CCCLXXXIII
L (*sed* 716 milia *Agr.*, 715 *Div.*).

10. 6. finiunt *L* | 6. mare *S* | 6. carpatio *VL*, | 7. carpathio *M* | 7. ab occ.
ab oriente *V* | 7. cretio *V* | 7. lacunam indicavi | 7. libico *VS* | 8. VI *V*, sex *S*.

11. 9. ellespontus *V* | 9. or.] occidente *L* | 11. ystro *V* | 11. egeo *VS* | 11.
patet *VS* | 11. milia-latitudine *om. L* | 12. alterum milia passuum *om. V*.

12. 13. Epyrum *VS* | 13. thessalonica *V*, thassalonia *M*, thesalonia *L* | 13.
Aegaeo] oceano *VS* | 13. ab — *Adr. om. L* | 14. penio *S*, montibus Pelio et *om.*
V | 15. et libico *S*, *om. V* | 15. spatia *VS* | in longitudinis *V* | 16. DCCX *L*;
numerus ex § 11 perperam repetitur | 16. in lat. m. p. CCCLXXXVI *om. V* |

c. 13. *om. V* | 17. et *om. L* | 18. tyrrenico *L* | 19. ad *om. M* | pachinum *L* |

c. 14. *om. V* | 22. ilalicem *M* | 23. tyrrenico *L* | 23. spatia] supra *S* | 24.
CCXX quatuor *M*. |

- 15 Pars Italiae ad Alpes finitur ab oriente iugis Alpium, ab occidente Histria et Carnia, a septentrione sinu Adriatico, a meridie mari Ligustico et Tyrrhenico. Cuius spatia in longitudine milia passuum DCCCXX, in latitudine milia passuum CCCXXX.
- 16 Insula Corsica ab oriente promuntorio Sacro, ab occidente Pro-tuciano, a septentrione Ligustico, a meridie mari Africo † insula illa. Cuius spatia in longitudine milia passuum CXXX, in latitudine milia passuum XX.
- 17 Sardinia ab oriente Corsica et † mari Sardico, a septentrione mari Tyrrhenico, a meridie mari Africo. *Patet* in longitudine milia passuum 10 CCLXXX, in latitudine milia passuum CXXXX.
- 18 Illyricum et Pannonia ab oriente flumine Drino, ab occidente desertis, in quibus habitabant Boi et Carni, a septentrione flumine Danubio, a meridie mari Adriatico. Quae panditur in longitudine milia passuum DCXX, in latitudine milia passuum CCCXXV. 15
- 19 Germania, Raetia, ager Noricus ab oriente flumine Vistula et silva Hercynia, ab occidente flumine Rheno, a septentrione oceano, a meridie iugis Alpium et flumine Danubio. Quae pars panditur in longo milia passuum DCXXXIII, in lato milia passuum CCCXXVIII.
- 20 Gallia Comata finitur ab Oriente flumine Rheno, ab occidente saltu 20 Pyrenaeo, a septentrione oceano, a meridie
- 21 Gallia Narbonensis et Aquitanica ab oriente Alpibus, ab occidente saltu Pyrenaeo, a septentrione montibus Cebenna et Iuribus, a meridie mari Gallico. Cuius spatia in longitudine milia passuum CCCLXXXIII, in latitudine milia passuum CCXL. 25

15. 1. ad alpes *om.* *M* | 2. ystria *V*, hystria *M*, histria *L* | 2. et carnia *om.* *V* | 3. spacia *S* | 5. in latitudine CCCXX *V*.

c. 16. *om.* *V* | 5. promontorio *V* | 5. por (*vel per*) tutiano *M*, protuciano-*L* | 6. illaa *L*. Conicio et insula Ilva, quod post Sacro *transpono* | 7. spacia *S*.

c. 17. *om.* *V*. | 10. et: *lege* ab occidente | 10. tyrrhenico *L* | *patet om.* *S*.

18. 12. Hilliricum *VL* | 12. et *om.* *VS* | 12. trino *VS*. | 13. habitant *S*, recte *V* (*cf. Plin. III 146*) | 13. loy *V* | 13. carmi *V*, canni *L*. | 14. Qui panditur *V*, q *L*, pandit *S* | 15. DCXX] DXXX *Agrippa fr. 13* | 15. CCCXXV *VM Agr. sed CCCXXXII L*.

19. 16. rhetia *V*, retia *M*, recia *L* | 16. agrum noricum *VS* | 16. flumine — occ. flumine *om.* *V* | 17. hircania *L*, harcania *M* | 17. Rh.] aeno *L*, eno *M*, euo *V* | 18. Alpium et] achemei *S*, chimei *V* | 18. pandit *S*. | 19. DCXXII *L* | 19. passuum] posita *S*.

20. 21. pirineo *V*, pyrrineo *S* | 21. a meridie *VS*, reliqua *desunt*. |

21. 22. et Aquitanica prouintie ab *V* | 23. pireneo *V*, pyrrineo *S* | 23. montes (monti *L*) cateuene *VS*, Cebennicis *edd.* Cebenna *scripsi* | 24. Cuius spatia] qui supra *S* | 24. Cuius — CCXL *om.* *V* | ducenta quadraginta *S*, 370 et 248 milia *Agrippa 23 prodit*.

Hispania citerior finitur ab oriente saltu Pyrenaeo, ab occidente 22
Oretania, a septentrione oceano, a meridie mari Hiberico. Cuius spatia
patent in longo milia passuum DXXXV, in latitudine milia passuum
CLXXXIII.

5 Asturia Gallicia et Lusitania ab oriente Cantabria et Oretania, ab 23
occidente oceano Cuius spatia habent in longo milia passuum
DLXXX, in latitudine milia passuum DLXXXV.

Hispania ulterior ab oriente Oretania, ab occidente oceano, a sep- 24
tentrione flumine Ana, a meridie mari Hiberico. Cuius spatia expan-
10 duntur in longitudine milia passuum CCCCLXXX, in latitudine milia
passuum CCLXXXIII.

Gaetulia et Mauritania finiuntur ab oriente flumine Ampsaga, ab 25
occidente oceano Aethiopiae. Cuius spatia patent in longo
milia passuum CCCCLII, in latitudine milia passuum CCCCLXX.

15 Africa Carthago, Numidia finiuntur ab oriente Syrta minore, ab 26
occidente fluvio Ampsaga, a septentrione mari Africo, a meridie oceano
Aethiopico. Cuius spatia habent in longitudine milia passuum
CCCCLXXX, in latitudine milia passuum CCC.

Africa Cyrenaica, superior Libye ab oriente Catabathmo, ab occi- 27
dente Syrta minore, a septentrione mari Cretico, a meridie mari Aethio-
pico. Cuius spatia patent in longitudine milia passuum DCCCCLXXX,
in latitudine milia passuum CCCXX.

22. 1. Hispania—Hiberico *om.* *V* | 1. pyrrineo *M* | 2. oretania *M* et orre-
tania *L* | 3. patent *om.* *S*.

23. 5. Adstodio *S*, Astodio *V* | 5. et gallica *L*, et gallicia *VM* | 5. et
post Gallicia *transposui* | 5. aretannia *V*. | 6. lacunam *indicavi* | 6. Cuius
spatia habet *V*] Qui supra *S* | 6. quingenta (quinquaginta *L*) octuaginta
quinque *S*. | 540 et 536 milia Agrippa *prodit fg. 24*.

24. 8. Spania *V* | 8. orentana *V* | 9. iberico *V* (*hyb. L, hib. M*) | 9. spa-
cia *V, om. S* | 9. expandit *M*, et pandit *L* | 10. CCCLXXX *V, recte?*

25. 12. Gethulia *VM*, Quetulia *L* | 12. in oriente *VM, om. L*. | 12. amsabo
V, amsano *M*, amsamo *L* | 13. lacunam *indicavi* et *cillipe L*, ethyopie *V*,
ethiopie *M* | 13. spatia patent *V*] supra *S* | 14. quadringenta septuaginta *S*.

26. 15. Affrica cartago *V* | 15. syrtim *VS* | 15. minorem *VL* | 16. amasaca
V, amasca *M*, amasca *L* | 16. affrico *V* | ethy (ethi *S*)opico *VS* | 17. spatia
habet *V*] supra *S* | 17. CCCXX *ML* | 18. pas. *V*.

27. 19. Affrica *V* | ciroica *V*, cyrinoica *M*, cirinaica *L* | 19. libie *VL*,
libye *M* | 19. cathabothnon *V*, chatabectom *M*, chatabooton *L* | 20. syrtim *S*,
sirti *V* | minorem *VS* | 20. a mer. m. Aeth. *om. L*. | 21. spacia patent *V*] supra *S* | 21. pas. *V* | 22. CCCXX *V*] CCCXC *S*.

- 28 Aegypti pars inferior et Mareotis Libya finiuntur ab oriente Arabia, ab occidente Libya deserta, a septentrione mari quod Aegyptium vocatur, a meridie Aegypto superiore et desertis. Habet in longitudine milia passuum CLXI, in latitudine milia passuum CLXXX.
- 29 Arabia, Aethiopia et Aegyptus superior et sinus Arabicus et Persicus finiuntur ab oriente maritima Persida et Carmania, ab occidente Libya deserta, a septentrione Syria, a meridie mari Rubro. Habent in longitudine [milia passuum CLXI, in latitudine milia passuum CLXXX].
- 30 Britannia finitur ab oriente *et occidente* oceano, a meridie Atlantico, a septentrione oceano Britannico. In longitudine patet milia passuum DCCC, in latitudine milia passuum CCC.
- 31 Epitome totius orbis *finit*.

28. 1. Egypti *M* (-tum *L*) | 1. meraotts *V*. | 2. libia deserta *VL* | 2. mare *V* | 2. egyptium *M* | 3. egyptio sup. *V*] egyptum *S*, superiorem *L*. | 3. deserto *V* | 4. CLXI *VL*, CLXL *M*. |

29. 5. ethiopia et egyptus *M* | 6. finiuntur *om. S* | 6. persida *sic VS* | 6. carminia *VM*, carmina *L* | 7. lybia *V* | 7. mare *VS* | 7. rubrum *S* | 7. Habent *om. S* | 8. milia — latitudine *om. V* | *Numeri ex § 28 perperam repetiti* | 9. CLXI *V*] CLXL *ML* | 9. CLXXX *VM*] CLXX *L*. *Alia prorsus tradit Agrippa fg. 35.* |

.30. 10. Rittannia *V* | 10. et occidente *om. VS*. | 10. atlantico *V* | 11. brittannico *V* | 11. patent *V, om. S* | 12. DCCC *S* (*sic Agrippa 22*), DCC *V*.

31. 13. Epitomen totius *V* | 13. orbis *VM*] mundi *L* | finit *addidi* *Sententias ego transposui; nam in VS ,finitur ab Britannico' demum post totius orbis, in S haec ipsa ,Epitome Britannico' in fine post CCC posita sunt.* —

DIVISIO ORBIS TERRARUM.

Orbis dividitur tribus nominibus: Europa, Asia, Libya vel Africa. 1
Quem divus Augustus primus omnium per chorographiam ostendit.

Principium ergo erit omnibus ab Europae freto, quem locum Graeci 2
'Heracleus stelas' appellant.

5 Hispaniarum igitur provinciae tres. Ex eo loco ad montes Py-3
renaeos per milia passus DCCCC in longitudine porrigitur, eademque
latitudo *in austro*. Sed qua contrahitur, CCC milia passus videtur
lata: itaque proxima a Pyrenaeis montibus.

Ultior Cordubensis Baetica. Prima itaque provincia finitur ab 4
10 oriente saltu Carthaginensi et Oretania, ab occidente oceano, a septen-
trione flumine Ana, a meridie mari Celtiberico.

Dicuil praef. 'cogitavi ut liber de mensura provinciarum orbis terrae
sequeretur, secundum illorum auctoritatem quos Sanctus Theodosius
imperator ad provincias praedictas mensurandas miserat scripturam
missorum Theodosii verbis Plinii Secundi ordine scribendi praepono, eo quod
illi in duodenis novissime versibus diligentius antiquis fecisse affirmant . . .
sermone praedictorum missorum, quia minus vitiose scripti sunt, quantum
potero corrigere curabo nulli stuporem praebere debet, quando nu-
merus milium inter Plinium Secundum et missos imperatoris dissentit.
Quoniam illi, sicut praedixi, quod intentius vere hoc opus perfecerunt quam
veteres, testantur In quinto decimo' *sqq.*, *cf. in fine.* —

P = Vatic. Palatinus 1357 saec. XIII fol. 21 sqq. in E. Schwederi
'Beiträge zur Kritik der Chorographie des Augustus' (Kiliae 1876) I p. 6
sqq. editus. — Minutias orthographicas, velut e pro ae posita, i et y com-
mutata (tygris lybia hispania asya hysther ethyopia) non afferam; nec plus
semeb' adnoto scripturas affrica prouintia oceanum spacium.

1. Terrarum orbis tr. divid. *Dicuil (D) qui nostrum excrpsit, ex quo*
quibus opus est addam. | 1. vel Africa om. *D* | 2. Quem *D*: que *P* | 2. crono-
grafiam *P* chorografiam *D*.

2. 3. quemque | *D* 4. gyeu Heracleos stillas *P*.

3. 5. pirineos *P*, passuum ubique *D* (-us *passim P*) | 6. in longitudinem
D ut plerumque | 7. in austro ex *D addidi* | Sed *D*: Si *P* | 8. *lata addidi* |
8. itaque *P*, ita *D* | 8. pyrenis *P*, recte *D*.

4. 9. Ultior *legendum*: citerior *PD* | 9. boetia *P* | 10. carthaginensis et
mauritaniam *P* et Aquitania *D*; *correx* | 10. ab occ, oceano *post Ana P*;
recte D.

- 5 Hispania Lusitania cum Asturica et Gallaecia. Finitur ab oriente Noeca Asturum, quae est ad mare oceanum, inde recta regione† in meridie ad † Statacum; *ab occasu † afflata*; a septentrione oceano, a meridie flumine Ana. Patet in longitudine milia passuum CCCCLXXX, in latitudine CCCCL. 5
- 6 Hispania citerior. Finitur ab oriente saltu Pyrenaeo; ab occidente Noeca, quae est ad oceanum, inde recta regione *Carthaginem*; a septentrione oceano; a meridie mari Celtiberico. Longitudo \bar{D} , latitudo \bar{CC} .
- 7 Gallia Comata cum insulis Britannicis. Finitur ab oriente flumine Rheno, ab occidente Pyrenaeo, a septentrione oceano mari, a meridie flumine Rhodano et montibus Cebennicis. Longitudine milia passus DCCCCXXVIII, latitudine CCLXIII. 10
- 8 Provincia Narbonensis. Finitur ab oriente Alpibus, ab occidente saltu Pyrenaeo, a septentrione finibus Viennensium et montibus Cebennicis, a meridie mari Gallico. Longitudo milia passus CCCXXXIII, latitudo CLXXXVIII. 15
- 9 Italia. Finitur ab oriente mari Ionio, ab occidente Alpibus et flumine Varo, a septentrione mari Adriatico et flumine Arsia, a meridie mari Tyrrhenico. Longitudo $|X|$ CC m. p., latitudo m. p. CCCXX; qua contrahitur, LX m. p. 20
- 10 Raetia maior, Noricus, Pannonia, Illyricum, Dalmatia, Liburnia. Finitur ab oriente Dardania, ab occidente Rheno, a septentrione flumine Danubio, a meridie mari Adriatico. Longitudo milia passus DCXXXIII, latitudo CCCXXI.

5. 1. cum affrica asturica et galletia P | 2. noecannrum P, noecantrum D, corr. *Letronnius* | 2. in directa D, inde recta P | 2. in meridie ad statacum P, om. D; haec autem D: ab occasu afflata (afflaticum in cod. rec.; Atlantico Is. *Vossius*), quae om. P; emendare nequeo, nisi forte in meridiem ad Baeticam legendum est | 5. in om. P. |

6. 6. ulterior D | 6. pyrreno P | 7. ad oceanum D, ab oceano P | 7. in directa D, inde recta P, regione Carthaginem *supplevi ex verbis c. 13 adnotatis, illuc non quadrantibus, ubi carthagine in P* | 7. a D, om. P | 8. a D, om. P | 8. mari om. D | 8. Latitudo CC, longitudo D: sic P; sequor D.

7. 9. britanicis P. | 10. reno P ubique | 10. pyreneo P | 10. a meridie D] et P | 11. flumen rodanus P | 11. flumine om. D. | 12. CCCLXIII D. |

8. 14. pyrreno P | 14. vienensium P | 15. mare P | longitudo P. |

9. 17. ionio] ponto et P ponto D | 18. Varo] taro PD | 18. flumen arsia P | 19. thirrenico P | 19. decies centum m. p. D XCC P | 19. m. p. *addider ex D* | 20. contrahit P.

10. 21. retia P | minor D | 22. finiunt P | flumine Rheno D | 23. DCXXXIII D.

Germania omnis et Dacia. Finiuntur ab oriente flumine Vistla, 11
ab occidente flumine Rheno, a septentrione mari oceano, a meridie
flumine Danuvio; patent in longitudine milia passus circiter DCCC, in
latitudine CCCLXXXIII.

5 Epirus, Achaia, Attice, Thessalia. Hae finiuntur ab oriente mari 12
Aegaeo, ab occidente mari Adriatico, a septentrione montibus Cercetio,
Olympo, Pelio, a meridie Aegaeo Tusco mari; patent in longitudine
milia passus CCCCX, in latitudine CCCLXXX.

Macedonia, Thracia, Hellespontus et pars sinisterior Ponti. Hae 13
10 finiuntur ab oriente mari Pontico, ab occidente desertis Dardaniae, a
septentrione flumine Histro, † a meridie ;
patent in longitudine milia passus DCCCXX, in latitudine CCCLXXXI.

Dacia. Finitur ab oriente deserto Sarmatiae, ab occidente 14
15 flumine Vistla, a septentrione oceano, a meridie flumine Histro; patens
in longitudine | X | CC milia, latitudo qua cognoscitur m. p.
CCCLXXXVI.

Sarmatia, Scythia, Taurica. Hae finiuntur ab oriente iugis montis 15
Caucasi , ab occidente flumine Borysthene, a septentrione
oceano, a meridie provincia Pontica. Longitudo milia passus
20 DCCCCLXXX, latitudo DCCXV.

Asiae pars citerior. Finitur ab oriente † litoribus Asiae, ab occi- 16
dente Graecia, a septentrione mari Aegaeo, a meridie Cretico et Car-
pathico. Longitudo milia passus DCC, latitudo CCCC.

Asiae pars superior. Finitur ab oriente Armenia minore, ab occi-
25 dente finibus Phrygiae, Lycaoniae, Pamphyliae, a septentrione provincia 17

11. et Gothia *D*, cf. 14 | lustra *P*, huistia *D* | 2. mari *om. D*. | 3. pa-
tens *PD* | 3. in *add. D*.

12. 5. epyrus *P*, pyrus *D* | 5. attica *D* | 5. hee *P*. | 6. aegaeo *D*, egeo
P | adriatio *P* | 6. cerceyo *P*, cercerio *D* | 7. hegeo tusco *P*, egeotusco *etiam*
D | 7. patens *P* petens *D* | 8. CCCLXXV *D*.

13. 9. tracia *P* | 9. sinistrior *D recte?* | 9. hee *P* | 11. hystro *P*, in quo haec
sequuntur (quae *D* omittit): pa a susu hoc die in directa regione cartha-
gine in septentrione. patens *sqg. cf. ad c. 6* | 11. a meridie *addidi*. | 12.
DCCXX *D* | 12. DCCXX et CCCLXXXIII *Plinius IV 50 habet*.

14. 13. Dacia et Alania finiuntur *D* | 13. desertis *D* | 14. lustra *P* | 14.
oceano *sc. Scythico* | 14. patens *PD*. | 15. XCC, *om. milia, P*, decies centum
milia *D* | 15. m. p. *add. D*

15. 17. schytia thyrica *P* | 18. Caucasi: et mari Caspio *add. D* | 18.
flumen *P*. | 19. oceano *sc. Scythico* | 19. *cf. Agrippae fg. 20*.

16. *sic et D, corruptum*; finibus Asiae superioris *vulgo*. | 22. egeo *P*. |

17. 24. armoenia *D*. | 25. frigie *P*.

- Pontica, a meridie mari Pamphylico quod inter Cyprum et Ciliciam est. Longitudo milia passus DXXX, latitudo CCXX.
- 18 Armenia et mare Caspium quaeque circa gentes sunt ad oceanum. Finiuntur ab oriente oceano Serico, ab occidente iugis montis Caucasi, a septentrione oceano, a meridie monte Tauro. In longitudine milia passus CCCC; latitudo CCLXXX.
- 19 Syria. Finitur ab oriente flumine Eufrate, ab occidente mari Aegypti, a septentrione mari quod inter Cyprum et Syriam est, a meridie Arabia quae est inter mare Rubrum et sinum Persicum. Huius spatium patet longitudine CCCCLXX, latitudine CLXXV. 10
- 20 Aegyptus inferior. Finitur ab oriente Scenitarum Arabia Trogodytice ab occidente Libya deserta, a septentrione mari Aegypti, a meridie Aethiopia. Longitudo milia passus CCCLXIII, latitudo C sexaginta septem.
- 21 Arabia Eudaemon †flecmea, inter duos sinus Arabicum et Persicum; itemque extra Arabicum sinum Trogodytice Arabia Aegypti proxima. Hae finiuntur ab oriente solis sinu Persico, ab occidente Nilo, a septentrione Pharan et †uarabia, a meridie oceano Erythro. Patet in longitudine milia passus |X|CLX, in latitudine DCCCCXXX.
- 22 Mesopotamia. Finitur ab oriente flumine Tigri, ab occidente flu- 20

17. 1. pontie P | 1. pamphylo P -lico D | 2. CCCXX D.

18. 3. Armenia maior et D | 3. quaeque scripsi que P, quae D. | 4. Caucasi: et mari Caspio add. D | 5. oceano sc. Scythico. | 6. CCCC; CCCCLXXX; D.

19. De Syria cf. Dicuil 8, 1, 1: 'Post haec Tyreni maris latitudo in quot milibus passuum dilatatur hic scribi congruit, secundum missos Theodosii. Longitudo Syriae ab australi parte minoris Asiae incipit, ac tangens Arabiam et (ad?) inferiorem Aegyptum finitur. In quo spatio CCCCLXX milia passuum fieri scripserunt. Ipsa est iuxta Syriam latitudo maris Tyreni cui longitudo ab insulis Gadibus usque ad Syriam amplior extenditur quam longitudo Europae et Africae.' *Ultima ab ipso Dicuil addita videntur.* | 7. flumen P | 8. egypti P, -tio D | 8. mari add. D | 9. arabiam P | 9. Persicum P | arabicum D. | 10. *lineas miliarias om. P.*

20. 11. schenitarum P | 11. trogodyte P, cf. Plin. VI 169, trogodite D | 12. egypti P, aegeo vel egiptio D | 14. CLXVII D.

21. 15. Phlegmaea (ut sit quod combusta) ci. Letronnius plecmea D | 16. extra P, citra D | 16. sinum om. D | 16. trogotiden arabiam egypto proximam PD | 17. Hee P | 17. sinum Persicum P. | 18. faron P, Pharan et Nabathaea Arabia ci. Letronnius. pharon et uab arabia D | 18. erithro PD, Erythraeo vulgo; sed eadem Ἐρυθρὰ θάλαττα a multis nominatur. | 19. XCLX P, decies centum LX D.

22. 20. Mesopotamia Babilonia Chaldea finiuntur D.

mine Eufrate, a septentrione Tauro, a meridie mari Persico. Longitudo milia passus CCCC, latitudo CCCLX.

Media, Parthia, Persis. Finiuntur ab oriente flumine Indo, ab 23 occidente flumine Tigri, a septentrione Tauro, a meridie mari Rubro. 5 Longitudo milia passus | X | CCCXXI, latitudo DCCCCXX.

India ulterior. Finitur ab oriente flumine Gange et oceano† Per-24 sico, ab occidente flumine Indo, a septentrione monte Tauro, a meridie oceano Indico. †longitudine XXXCCCLXXXCC. †

Africa Carthaginensis et Numidia. Finiuntur ab oriente Syrta mi-25 10 nore, ab occidente flumine Ampsaga, a septentrione mari Africo, a meridie oceano. Longitudo DLXXX *m. p.*, latitudo CC.

Gaetulia et Mauretania. Finiuntur ab oriente flumine Ampsaga, 26 ab occidente oceano Atlantico, a septentrione mari Africo, a meridie [mari] oceano Aethiopico. In longitudine milia passus undecies triginta, 15 in latitudine CCCLXII.

Hoc opus egregium, quo mundi summa tenetur,
Aequora quo, montes, fluvii, portus, freta et urbes

22. 1. monte Tauro *D* | 2. DCCCC, *D* | 2. *Dic. addit.*: 'Iuxta Plinium Secundum [*Agr. fg. 33*] eadem mensura est' [*at est* DCCC].

23. 3. Indo — flumine *ex D addidi* | 4. monte Tauro *D* | 4. mari Rubro: *immo sinu Persico (cf. 19)* | 5. XCCCXXI *P, emendavi*. 'Longitudo *m. pm.* DCCCCXX, latitudo CCCXXI: iuxta Plinium Secundum eadem mensura est' *D* | 5. *Latitudinem 840 milium tradunt Agrippa 33 et Dimens. 2, longitudinem 1320 eidem.*

24. 6. Lydia *P* | 6. Persico *et quod sequitur Indico inter se nutanda censeo, cf. Dimens. 1.* Persico *P* Indico *D* (*Serico vix coniecerim.*) | 8. 'Longitudo decies centum milia, latitudo trigies XXX' *D. Lege*: longitudo XXX et CCC, latitudo XXXX et CC, *cl. Dimensionationis c. 1.*

25. 9. syro *P* | 10. ampsaga *PD* | 11. oceano *sc. Aethiopico* | 10. *m. p. add. D.* 'Iuxta Plinium Secundum eadem mensura est' [*Plin V 25*] *D* | *Dicuil 3, 1, 4*: 'Mensuram Tripolitanae provinciae inter duas Syrtes et mensuram Libyae Cyrenaicae cum sua Pentapolitana provincia nequaquam adhuc scriptam repperi secundum Theodosii missos.'

26. 12. Gaulia *D* (*non Gaulalia*); *cf. Dim. 25* | 12. maritania *P* | 12. ampsaga *PD* | 13. atlantico *PD* | 13. mari *PD, inclusi* | 14. longit. *et latit. transponit D* | undecies scripsi undecim *P*, 'duodecies XXX' *D* (*Mauretaniae 1038 et 467 milia tribuit Plinius V 21*). | — *D addit.*: 'Si numeremus praescriptam longitudinem ab orientali parte Indiae usque ad Gades insulas per miliaria signa, verbi gratia per lapides miliarios terminantes singuli singula, milia passuum VI et DCXXX erunt, latitudinem vero a septentrionali in australem III et CCCXLVIII *m. lapidum*, praetermissis praedictis partibus intolerabilis frigoris atque caloris. Mensuratio orbis terrae finit.' —

Duodecim versus praedictorum missorum de imperante Theodosio hoc

Signantur, cunctis ut sit cognoscere promptum
 Quicquid ubique latet, clemens genus inclita proles
 Ac per saecula pius, totus quem vix capit orbis, 5
 Theodosius princeps venerando iussit ab ore
 Confici, ter quinis aperit cum fascibus annum.
 Supplices hoc famuli, dum scribit pingit et alter,
 Mensibus exiguis, veterum monimenta secuti,
 In melius reparamus opus culpamque priorem 10
 Tollimus ac totum breviter comprehendimus orbem.
 Sed tamen hoc tua nos docuit sapientia, princeps.

opus fieri incipiunt *inscr. Dicuil* 5, 2; *totum om. P* | 10. reparamus, 11. tullimus, comprehendimus *eius codex optimus Paris. 4806 saec. X.* | 5. i. e. anno p. Chr. 435. | 10. priorum *Meyerus fort. recte* | cf. *Anthologiae Latinae meae c. 724.* — *Perperam Dicuil I 1 ex hoc carmine haec effecit:* In quinto decimo anno regni (*debut saltem consulatu*) imperatoris Theodosii praecepit ille suis missis provincias orbis terrae in longitudinem et latitudinem mensurari. —

B COSMOGRAPHIA IULII CAESARIS.

Iulio Caesare et Marco Antoni[n]o consulibus omnis orbis peragra-^{1*}tus est per sapientissimos et electos viros quattuor: Nicodemo orientis, Didymo occidentalis, Theudoto septemtrionalis, Polyclito meridiani.

A consulibus supra scriptis usque in consulatum Augusti IIII et^{2*} Crassi annis XXI mensibus quinque diebus novem oriens dimensa est. Et a consulibus supra scriptis usque in consulatum Augusti VII et

De codice A vide p. 24. — V = Veronensis 2 saec. VII, fol. 246. S = Parisinus 10318 olim Salmasianus saec. VII—VIII, p. 238 P = Vatic. Palatinus 973 saec. IX—X, fol. 5r. R = Vaticanus 3864 saec. X, fol. 74v. C = Parisinus 4871 olim Colbertinus saec. XI, fol. 99r. a v s p r c: manus secundae singulorum codicum. — C usque ad p. 25, 3 plene, inde raro exscripti; AVSR ubi nil adnotavi cum contextu meo consentiunt. De P ubi usque ad p. 33, 1 nihil adnotavi, cum S consentit.

Inscriptionem ex subscriptione libri V constitui. XIII. INCIPIT. CRONICA. IULII. CAESARIS S, INCIPIT CRONICA IULII CAESARIS P, INCIPIT (reliqua erasa sunt) R, INCIPIT DIMENSIO UNIVERSI HORBIS. A IULIO CESARE AUGUSTO ET ANTONINO Omnis orbis C. | 1. antonino sic SR | 1. G. Caesar quintum M. Antonius coss. a. u. 710 a. Chr. n. 44 | 1. peragratur C | 2. IIII. PR (qui plerosque numeros non litteris sed signis exprimunt, id quod non adnotabo), om. C | 2. nicodomo SR, nichodomo P, nicodoro orientem C, nicodoso O (Ovetensis saec. VIII nunc Scorialensis II R 18; sed tantummodo ex Chronico Albeldensi apud Florez, Espana sagrada XIII 433, eius initium ex parte notum est) | 3. Linguae vulgaris vestigia intacta reliqui | 3. didimo SRC | 3. occidui C | 3. teodoto septentrionali C | 3. policlito S, peliclito PR, policro C | 3. meridiana P, meridiano C.

2. 4. suprascriptis sive ss om. SR, A consulatu supra scripto C | 4. consulibus SR, consulatu C, -atum supra scr. R | 4. agusti C | 4. IIII PR] tres S, tercio C | 5. crasso SR | 5. Augustus quartum M. Crassus coss. a. 724/30 | 5. anni Sr (anno R) | 5. uigesimo primo S, XI et inde XIII ci-Ritschl mus. rhen. I p. 490 | 5. et SR, om. C | 5. mensum SR, menses II CO | 5. noue SR, nouem PrC] octo O | 5. oriens dimensa est ante annis XXI C | 6. Occidua pars dimensa est a consulatu supra scripto usque in consulatu a(u)gusti (octauiani) et agrippe anni(s) XXVI menses III diebus XVII C; uncis inclusa m. sec. ; 6. supra scriptis] ss S, om. P, suis R | 6. in consulibus SR | 6. septem S

B Agrippae III annis XXVI mensibus III diebus XVII occidui pars dimensa est. A consulibus supra scriptis usque in consulatum Augusti X annis XXVIII mensibus VIII septentrionalis pars dimensa est. A consulibus supra scriptis usque in consulatum Saturnini et Cinnae annis XXXII mense I diebus XX meridiana pars dimensa est. 5*

INCIPIT EXPOSITIO.

- 3* Omnis orbis habet maria XXVIII | insulas LXXIII | montes XXXV | provincias LXX | oppida CCLXIII | fluvios LII | gentes CXXVIII.
- 4* Oriens habet maria VIII | insulas VIII | montes VII | provincias 10* VII | oppida LXX | flumina XVII | gentes XXXXVI.

1. agrippa SR | 1. III addidi | 1. Est annus 727 / 27 | 1. annos SR | 1. uigesimo sexto S, XVI ci. Ritschl | 1. mensum SR | 1. tres S | 1. septimo decimo S | 2. Septentrionalis p. d. e. a consulatu supra scripto usque ad consulatu agusti X IIII annos XX. VIII menses VIII C, menses II dies III O | ss S, suis PR | 2. consulatum SR | 2. decem S | 2. Augustus decimum cos. cum Norbano Flacco a. 730 / 24 | 3. annos SR | 3. uigesimo nono S, XIX ci. Ritschl | 3. octo S, om. PR | 3. Meridiana p. demensa est a consulatu s. scripto u. in consulatu C | 4. superscrip S, suis PR | 4. et Cinnae: errat scriptor; nam Saturninus cum Q. Lucretio Vespillone a. 735 / 19, Cinna autem a. 758 / 5 p. Chr., statim post alterum Saturnini consulatum (757 / 4) consul erat. Sed eius errore ni fallor adducti fasti consulares Hispani Lucretio Vespilloni cognomen Cinnae tribuunt (cf. Corp. Inscr. Lat. I p. 546). Aliter rem intellegit Muellenhoff Herm. IX 183 | 5. tregesimo secundo solus S; XXII PRCO., XXII et inde XXIII Ritschl. | 5. uno S mensem I C | 5. uigenti S diebus viginti om. C, XXX O | 5. meridiani R.

3. INCIPIT EXPOSITIO om. C; ante 'oriens habet' in SR; huc transposui. D = Dicuil 8, 8 qui hinc ea sumpsit. A in fine libri exhibet cf. p. 53 | 7. uigenti et octo S, XXX CO, XXVIII D | 7. LXXIII C, LXXII D, LXIX O | 8. tregenta quinq; S, XLI CO, XL D | 8. prouintias RC quam scripturam hic illic occurrentem semel adnoto | 8. septuaginta S, LXIII CO, LXV D | ducenti sexaginta quattuor S, CCLXXV C, CCLXXXI D, CCLXX O | 8. fluiuis R, flumina C | 8. LVI C, LV D, LVII O | 8. gentes bis R | 9. centum uigenti noue S, CXXIII CO, CXVI D.

4. Incipit expositio (Iulii Caesaris add. P) hic SRP; om. C | 10. Oriensis pars C | 10. octo SR | 10. octo S, VIII CD (non O) | 10. septem SR | 10. prouintie(ae) X C | 11. septem S | 11. oppida R sed corr., S | 11. septuaginta SR, LXXIII C, LXXV DO | 11. decem et septem R, dece et septem S, XXII C, XVII DO | 11. quadrage(gi)nta sex SR, XLV CO, XLIII D. | Etiam in reliquis numeri uocabulis expressi in S (notanda uno, duas p. 23, 3, duo 23, 5, septe, noue, dece bis dicem 23, 2, duodicim, septicim, uigenti quater uiginti 23, 2, tregenta, -genta saepius).

- B** Occidens pars habet maria VIII | insulas XVII | montes VIII | 5*
 provincias XXIII | oppida LXXVII | fluvios XIII | gentes XXVIII.
 Septentrionalis pars habet maria X | insulas XXXII | montes 6*
 XII | provincias XVI | oppida LXI | fluvios XVI | gentes XXVIII.
 5* Meridiana pars habet maria II | insulas XVI | montes VI | pro-7*
 vincias XXIII | oppida XXXXVI | flumina V | gentes XXIII.

EXPLICIT EXPOSITIO.

5. 1. occidua C, -dens SR -dentis r | 1. XVIII C, XV D, XVIII O |
 1. montes XV CDO | 2. XXVII CO, XXV D | 2. oppida XXXIII (sic) C,
 LXXVI D, LXXV O | 2. quattuordecim R | 2. flumina XIII CD, XVI
 O | 2. XX et VIII R, XXV CO, XXIII D.

6. 3. XII CO, XI D | 3. XXXI CD, XXV O | 4. XIII CO | 4. XVII
 CO | 4. oppidas R | 4. LVIII CO, LVII D | 4. flumina XVIII CD XVIII O
 4. XXIII D.

7. 5. sedecim R, X P, XVI C, XVII O | 6. XIII C | 6. oppida XXIII R,
 XIII CO XVII D | 6. LXI C, LXII DO | 6. VI CDO | 7. expositio C. |

*Deinde verbis EXCERPTA EIUS SPHAERAE et prima recensio (A)
 incipit et altera (B) continuatur, ut vides in proxima pagina.*

A EXCERPTA EIVS SPHAERAE VEL CONTINENTIA.

Propter aliquos anfractus ne intellectum forte legentis perturbet et vitio nobis acrostichis esset, hic excerpendam esse credidimus.

2 Ergo oceanus orientalis haec maria habet: mare Caspium | mare Persicum | mare Tiberiadem | mare Asphaltitis, hoc est mare Mortuum | mare Rubrum | mare Arabicum, quem sinum Arabicum dicunt | mare Carpathium.

3 Insulae orientalis oceani quae sunt: Hippopodes insula | Iannessi

‘Excerpta — orientalis’ lin. 3 et omnes inscriptiones minio pictae sunt in cod. Parisino 4808 saec. VI (A), unico primae recensiois codice, cuius lectiones adscribam sine nota. | sphere | 1. anfractos | 1. intellectu (tū m. rec.) | 2. achrostichis: ac posteris ci. Pertzius, acroasis J. Brandis.

3. hec | *Nomina una ubique columna sunt comprehensa* | 4. persicicum | 4. ty(m. pr. ex ti)beriadem sc. lacum | 4. aspaltites | 6. carpatum.

7. orientales | 7. cf. *Plinius IV 95* ‘a litore Scytharum insula . . aliae, in quibus equinis pedibus homines nascantur Hippopodes appellati. Fanesiorum aliae’ (cf. et *Solinus 19*). *Ex Honorio sua habet Iordanes c. 1* ‘insulae . . habitabiles sunt . . in orientali plaga et Indico oceano Hippodem, Iamnesiam, Solis perustam quamvis inhabitabilem tamen omnino sui spatio in

B *B hisce ab A discrepat:* 2 vitio nobis adscribatur, exponendam esse censuimus.

3. talia maria | 3. mare Caspium in bis | 4. hoc est om. | 5. secundum Arabicum om.

7. Oceani orientalis insulae, cf. p. 25, 4 | 7. Hippodes. | ‘insula’ in *VSP* ubique deest, sicut deinde ‘mons’ ‘provincia’ cetera, nisi ubi quid adnotavi.

Exerte S Exerte RP Excerta C | fere SR sphaerae C | ut continentiae C | 1. intellectus C | 1. turbet C | 2. uicio R, uicia C | 2. nobis atrociam essent, hic exponendum esse credidimus C | censuum P, corr. p.

3. oceanus *SR* | 3. hec *C* | *Nomina binis columnis in S, sed in VRPC non aliter ac reliqua scripta sunt.* | 3. in uis *C* | 4. persycum *P* | 4. tiberiade *S* tyberia *RP* thiberiadem *C* | 4. alfastiten *S* adfastiten *R* (alfart. m. 2) *P* alphastines *C* | 4. mortuum *SR* mortuum *P r C* | q; *S* que *R* qui hic desinit, *P* quod *C* | 5. signum *S* | 5. arabicum *add. C.* | et mare *C.* | 6. carpatum *S* carpatum *P* carpacium *C.*

7. Or. oc. ubique *C* | 7. ociani *S, non P* | quae incipit *V* | quae] hae *S* hae *P* | 7. ippodes *V* ippodesta *S* ippodesta *P* hippopodes *C* | ‘insulae’ ubique addit *C, deinde* ‘mons’ cett. | *Dicuil 7, 6, 1* ‘in cosmographia legitur

A insula | Solis Perusta insula | Taprobane insula | Silenfantine insula | Teron insula | Carpathon insula | Cypros insula | Rhodos insula | Cythera insula | Creta insula.

Montes oceani orientalis qui sunt: Caucasus mons | Caumestes 4
5 mons | Nysa mons | Bodia mons | Libanus mons | Cassius mons | Armenius mons | Amanus mons.

Provinciae oceani orientalis quae sunt: India provincia | Adonis 5
Phoenice provincia | Mesopotamia provincia | Syria provincia | Commagene provincia | Syria Apamea provincia | Media provincia | Assyria
10 provincia.

longum latumque extensam, Taprobanem quoque, in qua (excepto oppida vel possessiones) decem munitissimas urbes, decoram, sed et aliam omnino gratissimam Silefantinam, nec non et Theron.' *Hunc ex parte sequitur geographus Ravennas V 29 p. 419 P.* 'in oceano Indiae Thermanicae.. Ypodes, Iamnesia, Silefantina, Theron, Argire, Atyron... Taprobane, in qua decem civitates fuisse nominatissimas legi, ut testatur mihi Paulus Horosius, sapientissimus orientis perscrutator' (v. infra). *De Solis insula cf. Plinius VI 86 et 97.* | 2 lege Teredon.

4. orientis | 4. *Caumestem Imaum putat Muellenhoff* | 5. bodiamo mons | 5. armenus.

7. oceani deest | 8. orientales | 9. s'iria | 9. appamia | 9. provincia *adidid* | 9. Media Assyria *codem versu*.

B 7 et 8. Iannesi et Solis Perusta *desunt* | 2. Theros.

4. Oceani orientalis montes *sic ubique verba posita sunt* | 5. Bozia | 6. Amanus *deest*.

7. 'provincia' *non deest post India* | 8. Syria Palaestina | 9. Syria Apamene | 9. Syria *pro Assyria*.

esse.. in orientali oceano Hipodes et Silephantine atque Theras.' | 1. taprobanae V taprobanae S -ne PC | 1. silefantinae V selefantine S eselefantine P sileuantine C | 2. theoros V ieeros S etehoros C | 2. carpaton VSC | 2. cipros V ciprus P cypros P cyprus C | 2. rodos VS rodus C | 2. citera V cythera S ci P cythera C | 3. creta VC, om. SP | *Hinc ex libro C in rebus orthographicis misere corrupto ea tantum afferam quae a VS discrepantia alicuius momenti esse videntur.*

4. oceano et hi sunt S | 4. caumestus P | 5. nisa V, om. S sina C | 5. bodianus C | 5. armenus V armean S.

7. ociani S | 7. prouinciae V] oppida, *sed erasum, S prouincii p in mg.; om. P* | 7. hae sunt S hęc sunt P | 7. Persis ante India; *post Indiam Is(ex As)aurie C* | 7. donis S *in versu Indiae adonis VP (parthia in mg. p)* | 8. fenice S fenicem V prouincie adonis. prouincia fenice C | 8. assyria p *sed syria P* | 8. palestina VPC palastima S | 8. commagene V, commaiene S | 9. appamia V, apamiae C appamena S Apamene *Ritschl p. 501* | 9. sq. Media Syria *uno versu S* | 9. prouintia media syriae prouintia C.

A 6 Oppida oceani orientalis quae sunt: Seres oppidum | Theriodes oppidum | Sigotani oppidum | Palibothra oppidum | Alexandropolis oppidum | Sallenites oppidum | Colice oppidum | Patale oppidum | Patalete oppidum | Tarchi oppidum | Talloni oppidum | Coprates oppidum | Carmaniae oppidum | Ortaciae oppidum | Euergetae oppidum | Pasargadae⁵ oppidum | Ariduli oppidum | Tarchi oppidum | Scythae Thuni oppidum | Dahae oppidum | Salfamies oppidum | Babylonia oppidum | Chaldaei oppidum | Eudaemon oppidum | Nabataei oppidum | Sabaei oppidum | Macae oppidum | Persepolis oppidum | Andis oppidum | Augae oppidum | Susiani oppidum | Persis oppidum | Elymaei oppidum | Paropa-¹⁰ nodae oppidum | Adiabena oppidum | Carrha oppidum | Alexandria oppidum | Nisibi oppidum | Arbaei oppidum | Commagene oppidum | Dolicha oppidum | Palmyra oppidum | Damascos oppidum | Iordanes

2. oppeda | *multas gentes pro oppidis vides enumeratas* | 2. Sogdiani *scribendum* | 2. talibothra | 3. *cf. infra Saleantes* | 3. *Κωλυρη Καυκασι regionem Salmasius agnovit Exerc. Plin. 783a* | 3. *sq. conicio Patalene sc-regio* | 4. *fortasse Parthi?* | 4. *fortasse Chalonus?* | 4. *carmane* | 5. *Oracula Carmaniae insula Plin. VI 98.* | 5. *etergitae sed cf. Plin. VI 94* | 6. *cf. 4* | 6. *scytheicum oppidum; corraei cf. Plin. VI 55* | 7. *caldaei* | 8. *Arabia Eudaemon Salmasius Ex. Plin. p. 352 b (cf. p. 27, 6)* | 8. *anabataei* | 9. *magae* | 10. *finei* | 10. *legendum Paropanisadae* | 11. *carca* | 12. *nizzibi* | 12. *puto Arbela* | 13. *dolicha* | 13. *palmira damascos oppidum uno versu* | 13. *iardanes.*

B 1. Seres magnum | 2. Alexandropolis | 3. Allenites | 4. Tharcis (P) | 12. Commagena | 13. Dolicha *deest* (v. p. 27, 6).

1. *occidentalis V* | 1. *hec sunt S sunt haec P que sunt C* | 1. *oppidum hoc uno loco add. V* | 1. *Ieres magnum C?* | 1. *teriades V theorides S* | 2. *sygotani SP sogg (ex sogo)tans C* | 2. *palibocra V pallibotra S* | 2. *alexandrinopolis C* | 3. *allenites VC allinites S* | 3. *pathale SC* | 3. *patalaten V pathaleon S* | 4. *tharcis V tarcis SC* | 4. *copretes VC eoprates P* | 4. *carmanie S -iae VC* | 5. *ostagie S ostagie P orthoagiae C* | *aetergite V tetergiote S etergitae C* | 5. *phasargade V passagie S passagie P pars sarchadae C* | 6. *tharci V* | 6. *aridulo tarcis uno versu S* | 6. *schitei cumi V sytei cumi (duobus versibus) S scyete comi C* | 7. *dafnae V dafiane C, om. S* | 7. *salpanies V falduanies C. sed desalfamies S* | 7. *babylon C* | 7. *babiloniacaldei S* | 7. *chaldei V* | 8. *eudemon V eudemona SC* | 8. *anabatei V anabratel S* | 8. *sabei VS* | 8. *macae V mache S mathei C* | 9. *persepolie S* | 9. *annis VC* | 9. *augae C auge V* | 9. *sq. augesurani susanipersias S* | 10. *sura C* | 10. *persis C persi-as P* | 10. *finei VS fibinei C* | 10. *paropanode VS paranapode C* | 11. *adiabeua V aiabena S diabena P, a add. p* | 11. *charta V, om. S carcha C* | 12. *nisiui C* | 12. *arbei VSC* | 12. *commagena V commacena P gera C* | 12. *palmira V palmida S palmida (r add. p) da P palmenaria C* | 13. *damascu S -cus C* | 13. *hiardanes V iaridanes S iardanes C*

A oppidum | Heliopolis oppidum | Apamia oppidum | Antiochia oppidum | Daphne oppidum | Laudicia oppidum | Byblos oppidum | Berytos oppidum | Sidona oppidum | Tyros oppidum | Ptolomais oppidum | Caesarea oppidum | Ascalona oppidum | Gaza oppidum | Ostracine oppidum |
 5 Scythopolis oppidum | Philadelphia oppidum | Cyropolis oppidum | Arabia *oppidum*.

Fluminum ortus, et egestio oceani orientalis.

7

Theriodes fluvius nascitur ex campis *Scythicis*. tribus locis natus unus efficitur. egerit in mare Caspium. currit per milia DCCCXLII.

10 Oxos fluvius nascitur de monte Caumestes. in quinque fluminibus brachia

1. anthiocia | 2. dafne | 2. biblos | 2. berythos | 5. scytopolis | 5. filadelfia | 5. corupolis | 6. 'oppidum' *deest*.

3. orientis | 8. campes tribus (*Scythicis inserui*) | 9. mimilia DCCCXCII *an XLII incertum* | 10. *i. e. ex quinque fontibus coniungitur*.

B 1. Heliopolis | 3. Sidonia | 3. Caesarea Palaestina | 4. Ostraginae | 5. Cyropolis | 6. Arabia | Dolicha | Iordannes | Pelusium | Moptis | Nampamon | Niphatem | Marmarites | Sebaste | Amphipolim | Piraeum | Eleusinum | Coptis | Mitylene | Lampsaco.

7. Oceani orientalis flumina quae sunt: Fluvius Theriodes | 8. campis *Scythicis*. tribus in locis | 9. circuit per | 9. Fluvius Oxos |

1. eliopolis *S* diopolis *P* liopolis *C* | 1. appamia *VC* Cappamena *S* | 1. anthiocia *VS* anthiochia *P* | 2. dafriae *VP* dafrie *SC* 2. | laodocia *V* laidica *S* laidicica *P*, *om. C* | 2. barytos *V* biblos *S* blos *P* babilos *C* | 2. birithos *V* fyritos *S* fyrtos *P* byrithos *C* | 3. sydonia *PC* | 3. thiros *V* thyros *S* tyros *PC* | ptholomais *V* tholomais *S* ptolomais *P* lomais *C* | 3. caesarea palestina *S* phalestina *V* cesare pal. *P* oppidus caesarea. oppidus palestina *C* | 4. ascalonia *S* | 4. gaz *V* goia *C* | 4. *deinde* oppidu/// itomahis *C* | 4. ostragine *S* astragine *C* | 5. scitopolis *V* scrytopolim *S* scytopolim *P* jscytopoli *C* | 5. filadelfia *VC* phyladelfia *S* | 5. curopolis *VS* corruptilis *C* | 6. dolica *VS* dulocia *C* | 6. iordanes (*ante dolica*) *P* ior *C* | 6. pelusiu *S* -ium *VP* | Pel. *et* Moptis *om. C* | 6. Mopti *Mauretaniae tab. Peut. agnoscit* | 6. nampato *S*, *cum* moptis *coniunctum*. mam. pato *P* uapamon *C* Nasamones *conicio* | 6. nibateum *V* niuatheū *S* uiuat teu *C* | Marmaridae *legendum* | 6. sabastes *VSC* | 6. amfipolim *S* anfipolim *P* -li *C* | 6. pirrenum *VS* pyrrinum *C* | 6. cleusimum *S* eleusinum *VC* | 6. mitilenum *V* mytelene *S* mitelene *P* amitelene *C* | lamsacho *V* labasco *S* labc/ex i/osco *P* liasacodo *C*.

8. hi sunt *S* haec sunt *P* quae sunt *C* | 8. theriodes *S* thorides *C* | 8 in *C* | 8. carpis *SP*, *corr. p* | scitis *V* chiticis *C* syrthichis *S* syrticis *P* | 8. in locis tribus *S* | 8. unus *om. S* | 9. geritur *S* | 9. per] passus *S* | 9. DCCCXLII *VC* DCCCXL *S* DCCCXL *P* | 9. exhos *VS* exhor *P* exosi *C* | 10. caumestus *P*

A facit. ea transeunt per montem Caucasum et appellantur Saleantes; fundunt in flumen magnum qui appellatur Ganges. hic eos suscipiens egeritur in oceanum orientalem sub insula Solis appellata Perusta. circuit milia DCCXXVII.

8 Sygogan fluvius nascitur de monte Caucasus. ex se duo effecti in 5 coronam occupant montem supra dictum Caumesten. †sane ex una parte eius montis, ex quo supra diximus quinque flumina procedunt, quae dicta sunt Saleantes, per eos torrens transiens ita ut nec eorum aqua nec eius

1. ea *addidi* | 7. ut supra *puto* | 9. *post* eius *lacuna usque ad p. 31* Adonis.

B 1. et transeunt | 1. et app.] qui locus appellatur | 2. et fundunt | 4. DCXXVII | 5. Fluvius Sygaton | 5. Caucasus et geminatur et facit coronam et occupat montem supra dictum Caucasum. Mestesanes. fluvius ei occurrit ex una parte eius montis ex quo ut (*om. supra*) diximus |

1. faciet et transit *S* | 1. causasum *P* | 1. saleantis *C* | 2. et fundit *V* et effundunt *S* | 2 et effundunt in flumine magno *P* | 2. qua (*om. app.*) gantes *C* granges (*r eras.*) *V* | 2. eos *om. S* | 3. geritur *P* | 3. oceanum *VS* | 3. mergitur in mare oceani orientalis *C* | 3. appellatur *S* qui appellatur *C* | 3. perusca *VC* | 4. per milia XXII *C* | *Dicuil* 7, 6, 1 'in cosmographia legitur esse insula Solis quae appellatur Perusca (*sic*), ubi Ganges intrat in mare.'

5. sigaton *V* sycaton *S* sicaton *P* siccanton *C*. *De hoc et aliis fluvii ineptior quam corruptior videtur narratio* | 5. causason *S* caucasu montesanes *C* | 6. occurrit et ex una *P* et una *C* | 7. huius montis *V* | 7. ex quo *om. C* | 7. ut *V, om. S* | 8. quae dicta sunt *s, om. S* dictæ *P* | 8. transiens torrens *V* torrens transiet *S* | 9. ei; *S*.

B nec eius misceri videatur. Omnes iter suum agentes revertuntur ad 10 suum; id est: ad eandem coronam, unde sparsus se geminaverat, iterum ad unum revertitur. effundit in mare Caspium. sed ante *ex* eo exit fluvius, qui per Caucasum montem inrumpens exit et accipit nomen Ganges. cui adiungitur alius, cuius capita quinque, quos reliquerat Sygaton fluvius, ex alia parte montis Caucasi nascuntur. huic etiam se ad 15 unum iungens effectus unus de octo — †occurrit ei Ganges — ubiubi

10. uideantur *V* | 10. *Om. i. s.]* intercium *C* | 10. agentes *om. S* | 10. ad unum *puto* | 11. id est *om. C* | 11. eadem *SC* | 11. sparsus *V* ad persus *S* ad persos *P* ad sparsus *C* | 11. geminauerit *P* | 11. et iterum *C* | 12. et fundit *Vc-det C* | 12. *ex addidi* | 12. eo *V* eum *Sea ex C* | 14. cuius capita *V cu////(ius m. rec.)* capi *S* cuius caput *P* | 14. reli (*relin S*) querant *SP (sc. integros, nulla commixtione facta)* | 14. sigota *V* sygora *S* ficota *C* | 15. et ex *C* | 15. partem monte *S* mons *P* | 15. nascitur *SC* | 16. occurrit ei Ganges *post de octo in libris; utique post nascuntur ponendum puto* | 16. ei] et *VS* occurrunt et agentes *C* | 15. etiam se] et his *C* | 16. iungens] iungentes *VSC* | 16. ubiubi *Sp* ubi *VPC; fortasse ibi, ubi.*

B confirmatur in unum. item se duo iungentes effecti in unum qui fuerant octo, facti decem transeunt ad oppida Patale et Patalete, et hi decem unum efficiunt fluvium. et sic egeritur in mare oceanum orientalem ad insulam Silenfantinam. Ergo de decem fluminibus adimpletur Ganges 5 fluvius, qui in superioribus partibus omnes Sygaton vocitantur, quoniam de una nympha meant. currit per milia decies quadringenta quinquaginta tria milia sexcentos triginta unum passus.

Fluvius Hydaspes Indiae provinciae nascitur in campis Indorum 9 tribus crinibus. hic se ex omnibus adunans unus efficitur, inlustrans 10 omnem regionem supra dictam, infundens se in oceanum orientalem. qui currit milia DCCCXIII.

Fluvius Coprates nascitur in campis Indiae. inlustrans Indos infundit se in oceanum orientalem sub insula Teron. currit milia DCXII.

Fluvius Armuzia nascitur in Aethiopia in campis supra scriptis 15 Aethiopiae. inlustrans Adonis et Mesopotamiam provincias influit in sinum Persicum. currit milia DCCXXIII.

Fluvius Carmana nascitur in campis Commagenae regionis. influit in sinum Persicum. currit milia DCLXXIII.

Fluvius Cortaciae provinciae Mediae nascitur in campis Arabicis. 20 effluit in sinum Persicum. currit milia DCCCCXVII.

Fluvius Susas Mediae provinciae nascitur bicornius. efficitur unus. effluit in sinum Persicum. currit milia DIII.

1. it sed duo ingentes *S* | 1. eff.] item facti *C* | 2. dece *V* decim *S* | 2. pale-
tae *V* palete *S* | 2. patalite *V* palite *S* | 2. hii decim *S*, *om.* *C* dece *V* | 3.
unum *om.* *P* | 3. geritur *C* | 3. efficiuntur (*om.* fluvium) *S* | 3. mare *delendum* |
3. oceano orientali *SC* | 4. insula *S* | 4. silenfantina *S* silpantina *C* silem-
fantina *P* | 4. de dece *V*] idem *C* decim (*om.* de) *S* | 4. adinpletum *S* -tus
C | 5. omnes (nomen *C*) *om.* *S* | 5. sigeota *V* sygota uocantur *S* | 5. q̃m *S* |
6. de unam *VS* | 6. nimpham *V* symfam *S* syfam *P* | 6. meant (exiunt *C*) *om.*
S | 6. per *om.* *S* | 7. unu *V* | 7. breviter et fortasse magis genuinum *S*; cur-
rit milia \bar{X} . CCCCLIII. — et currunt per milia decies quadragies sexies *C* |
8. hydasper *S* idasper *V* hydtisper *C* | 8. iudiorum *V* | 9. cri hic se *om.* *C*
criminib; *P* | 9. adunata *C* | 9. unum *V* | 10. dicta *S* | 10. in oc-o
or-li *SC* | 12. copretes *V* copratres *S* chopres *C* | 12. refundit *V* infundens
PC | 13. in o-no or-li *SC* | 13. tero *S* ter occurrit *P* oeron, *deinde* LXXXVIII,
C | 13. sexcenta duodecim *V* | 14. armozia *S* armada *C* | 14. ethiopia *S*
in campis - Aethiopiae *om.* *V* | 14. campis s̃s *S* (suis *P*) | 15. aethyopem
(etiopiem *S*) lustrans *SP* | 15. mesopotamia *VS* | 15. prouincia *S* | 16. persi-
cum *P* | 16. septingenta uiginti quattuor *V* | 17. carmana *VP* garmana *S*
charmatha *C.* lege Carmaniae | 17. conmaianae *V* commalene *S* camalane
C, *deinde* rum ante regionis *S* (*non* *P*) | 18. persicum *P*, sic saepius |
19. cortacie *P* | 19. mediae *V*] di *S*, *om.* *P* mece (*om.* provinciae) *C* | 20. et
fluit *VS*] 20. persycum *P* | 20. DCCCCXIII *S* (-XVII *V*) LVII (*sic*) *C* | 21.
Susam Chrysorroae postponit *P* | 21. usas *S*, *non* *P* | 22. fluit *V*.

B 10 Fluvius Chyrsorroas nascitur in campis Assyriis de monte Caucaso. vicinatur ei Tigris fluvius. etiam ipse Tigris de monte Caucaso † quasi visetur natus † cum aestivis temporibus sub humo sit currens, † ut viriditas eius † indicet desuper Aethiopiam posse videri; quoniam superius de obscuritate promitur. nam ambo, includentes Corduenam oppidum ad⁵ unum redacti, magnam faciunt coronam, ut oppida includant Ctesiphon et Seleuciam. currunt ad Auge oppidum, quod est in sinu Persico. circuit milia DCCCLXXII.

Fluvius Alibotra nascitur in monte Liseo. diffundit in orientalem oceanum. currit milia CCCCXVI. 10

Flumina tria Ichthyophagi dicta ex campis Indiae nati ad oceanum festinantes in eum fluunt. circueunt milia CCII.

11 Fluvius Axius nascitur de monte Armeno transiens per montem Caucasum ad Mesopotamiam. in ea provincia ei alius adiungitur fluvius, qui videtur ex ipso monte Caucaso nasci, cui vocabulum Pactolus est.¹⁵ efficiuntur unum per Parthos transeuntes. eius cursus congregat aquam eius. facit lacus octo. ibi nomen accipit Eufrates. exinde se diffundit in sinum Persicum. currit milia DCCCLXII.

Fluvius Chyrsorroas nascitur in campis Syriae inlustrans Syriam,

1. crisoroas VS | 1. asyriis P | 1. caicas S | 2. ei ti(ex tr)tris S itytris P | 2. ipse, om. tigris, S Fluvius tygrys etiam ipse C | 3. uidetur SP conicio de m. C. videtur natus. qui siccus aestivis C. sqq. quasi uisetor natus C; via recte | 3. umo sit S humo sit P sic V, om. C. | 4. locum non intellego | 4. desuper V nec super S nec supra C | 5. possit e | obscuritatem V | 5. promit VS, correxi promiter C | 5. nam] an tum? | 5. cordunam V cardennam S cardem nam P chorduam C | 6. redacti magnam S | 6. ut] ad C | oppidum V includunt C oppidam cludant S | 6. tesufon V cetesifon S | 7. seleucia V reutiam S | 7. ad aigem S | 7. opp. q. est om. S | 7. in sinu persicu VS (persicum P in hylum persarum C) | 8. circuit om. S | 8. DCCLXXXII S (-III, sed corr., P) DCCCLXXXII C | 9. in] ex V | 9. liseo VP, y ex i S, leysio C | 9. diffunditur S | 9. in orientale oceano S, fere C | 10. CCCCVII P CCCXLII C | 11. Fluvius P | 11. ethiologi V hic hictiofagi SP | 11. ampis P | 11. Fluvius inatria C | 11. otianum S (non P) | 12. festinans C | 12. in eo V | 12. circueunt V currunt S circiter C | 12. CCCII C | 13. saxdy S axidi P acuis C | 13. armenu S | 13. Ameno t. per monte om. C, sed habet post cursus | 16. per monte caucaso S caucaso C | montem caucaso P | 14. -mia in S, non P | 14. ei] et C | 14. fluuius pactolus qui S fl. petolus qui P | 15. caicaso P | 15. est om. VC | 16. efficitur P et perficiuntur C | 16. unam V | 16. per per (per pro P) partus trans seorsum congrata quaeius (congregat aqua ei P) facit lacos octo (VIII P) sic S | 16. transiens C | 16. congregans aquae C | 17. nomina accipit V | 17. eufrates sic VS | 17. et exinde P | 17. effundit C | 17. se om. S | 19. carisoroas VS crisoroas P carisotis C | 19. syrie S | 19. syram S syrram P.

B Antiochiam et Palaestinam et ceteras Syriae civitates. diffundit se in mare Aegaeum, ubi est insula Cypros. currit milia DCCCXXX

Fluvius Eleuther nascitur in campis Syriae. diffundit se in mare 12 Aegaeum, ubi est insula Cypros. currit milia DCXXX.

1. antiochiam et palastinam et ceteras syrie *S et fere P, om V qui habet syriam et ciuitates* | 1. ceteras-insula *om. C* | 1. se] a se *S, om. P* | 2. egeum *VS* | 2. est *om. V* | 3. cleucer *V* eleuter *S* lucer *C* | 4. eugeum *C* egeum *VS* | 4. est *C, om. VS* | 4. cypros dicitur *S* cypris *C* | 4. currit *om. P.*

A Adonis fluvius nascitur prope Tiberiadem lacum. diffundit in mare Cretae insulae. currit milia DCCCLXIII.

Iordanes fluvius nascitur sub Libano monte. circuiens eum pergit in lacum Tiberiadem. de quo exiens suo cursu excurrit ad Scythopolin, quam secans mediam ab ea exiens fundit in mare Mortuum. currit milia DCCXXXII.

Quae gentes sint in provinciis oceani orientalis:

Scythae Anthropophagi	Scythae Thuni	13
Sigotani	Derbiccae	
10 Pasicae	† Parosmi	

2. crete insula | 3. iordanes | 4. scitopolin | 5. ab eam | 8. *Nomina duabus columnis hic scripta sunt.* 7. orientis | 8. scithe antropofagi | 8. stheicumi, *correxi cf. p. 26, 6* | 9. *Sogdianos dicit* | 9. dersicce (Drebices *Plin. VI 48*, Derbices *Mela III 5*) | 10. fasice (Pestici *Plin. VI 50*, Paesicae *Mela l. c.*) | 10. Arasmi *Plin. VI 48*

B 1. Fluvius Adonis (*eodem ordine ubique*) | 1. Tiberiaden | 1. diffundit in mare Adriaticum contra insulam Cretam. currit | 3. uergit | 4. occurrit ad Scythopolim | 5. et ab ea exiens effunditur | 7. sunt | 7. orientalis. *Eodem ordine, unicuique primae columnae nomini nomine in eodem alterius columnae versu posito statim subiuncto, gentes enumerantur.*

1. nascitur *S, non P* | 1. tyberiadem (-em *P*) locum *S* | 1. deffundit (diff. *P*) milia DCCCLXIII et (late *add. P*) defusus (diff. *P*) in mare atriaticum (adariaticum *P*) excipit insulam Cretam (currit-III *om.*) *S* diffunditur (*rell. fere ut in V*) *C* | 3. iordanes *V* iordanes *S* iordanis *P* | *Haec Dicuil 6, 9, 1 ex 'cosmographia'* | 3. circuinens *S* circumiens *P* | 3. inuergit. *S* demergit se *C* uertit *P* | 4. in locum *VC* | 4. tyberiadem *P* | 4. ex quo *C* | 4. scitopolim *V* scytopolim *S* scytopolim *P* | 5. aquam *S* | 5. dimedem *C* | 5. mortuum *S* | 6. DCCXXXII *C* millia DCCXXII *Dicuil* | 7. Quas *V* | 7. in *om. S* | 7. orientales *VS*-lis (et prouintiae) *P* | 7. Seres attageni *add. p* | 8. sciti *V* scyti *S* syti *P* | 8. antro (tho *S*) pofagi *VS* | 8. sciteicumi *V* scytei cuni *S* sythei cuni *P* | 9. scitoani *V* sycothani *S* | 9. deruiccae *V* deruice *S* | 10. passicae *V* passite *S* -ce *P* | 10. farosmi *S.*

A Anartacae	Geloni	
Chorasmii	Massagetae	
Bactriani	Paropanisidae	
† Traumeda	Hypergenes	
† Pambothi	Arachosia	5
Arachoti	Ariani	
Oraccae	Anydros	
Arabii ^v	Sittacene	
Armuzia	Ichthyophagi	
Parthi	Idumaei	10
Hieromices	Chatti. Chauci	
Cherusci	Usipii	

1. anartacae (Anariaci *Plin. VI 46*) | 2. thorasmi | 2. massages | 3. paropanisae | 4. fortasse Tauri. Medi? | 4. hipergenes (*Hyperboreos intellego*) | 5. arachosia | 6. aragothi | 6. aciani | 7. Oraccae: *cf. p. 26, 5* | 7. anidros 8. arau. *ἄνυδρον Ἀραβικὴν intellego (an Arabii? Arabi? Plin. VI 109 sq.)* | 8. sitiacene. *regiones pro gentibus positae sunt* | 9. Harmozaei *Plin. VI 110* | 9. ictiofagi | 10. idime | 11. *fluvius Syriae Plin. V 74; tab. Peut. Heromicas* | 11. cazzi. cauci | 12. cerisci usippi: *ho sponst Gippedos c. 26 transposuit Muellenhoff weltkarte p. 12.*

B 12. post Usipii: Quadi | Vaccae | Vardaei | Frisiones | Canninfates | Allobroges | †Alaudes | Ruteni | Teutoni | Cimbri | †Antequini | Cenomanni | Aedui.

1. anastace *S* | 1. gelaoni *S* doani *P* | 2. corasmi *VS* | 2. massacae *V* massace *S* | 3. patropasos *V* paropasos *S* parropasus *P*; *dein* bacriani *S*; *eisdem recto ordine* *V* bacriadi *P* | 4. yprigentes *V* spergines *S* spergenes *P* | 5. bamboti *V* pamptoti *S* bomboti *C* | 5. aracosii *V* asacosii *S* asacoti *P* | 6. arocoti *V* aracoti *S* | 6. aciani *V* acciani *S* | 7. arocchei *V* oraccet *S* oraet *P* | 7. anidros *V* annitroi *S* ani droi *P* | 8. arabi *VS* arbi *C* | 8. sitiaceni *V* pithi aceni *S* sythi aceni *P* | 9. armuziae *V* armudie *S* | 9. ictiofagi *V* hictiofagi *S* (*h om. P*) | 10. idimae *V* idyme *S* ydime *P* | 11. ieromices *V* hieromices *S* (*h om. P*) | 11. caticauci *V* catticaici *S* | 12. cerissi *V* cerisci *S* | 12. usippi *VS* usuppi *C* | 12. bacci *V* uaccei *S* | 12. bardei *V* uardei *S* Varduli *Muellenhoff p. 11; sed* Vardaei *gens Delmatiae sunt, cf. Plin. III 143* | 12. frusiones *VS* | 12. canninfates *VSC* | 12. alobroges *V* | 12. alaides *P* (*num Alaudae sive Gallica illa legio V Alauda vel Alaudarum?*) Velavici. *Muellenhoff* | 12. rutteni *V* ruttreni *S* | 12. tetoni *V* theutoni *S* theutroni *P* | 12. cimbri *V* | 12. antecino *V* antequini *S* anticini *C* Aquitani *Parisinus 4840. fortasse* Andecavi? Arverni? | 12. cennemanni *V* cennomani *S* | 12. edi *VC* hedi *S* | 12. gens et *add. V lacuna decem litterarum V* | 12. Satis antiqua de Germanis Gallisque hic tradita esse vides. Etiam Quadi-Aedui post Gippedos c. 26 transposuit *Muellenhoff weltkarte p. 12.*

A ORIENTALIS OCEANI CONTINENTIA EXPLICIT. INCIPIT 14
OCEANI OCCIDENTALIS.

Oceanus occidentalis haec maria habet. Mare freti Gaditani | 15
mare quod Orcades appellant | mare † mades | mare Thyle | mare quod
5 Columnas Herculis appellant | mare Tyrrenum | mare Britannicum | mare
Hadriaticum.

Oceani occidentalis insulae quae et quantae sint. Hiberno insula | 16
Mevania insula | Britannia insula | Ebusos insula | Balearis maior in-
sula | Balearis minor insula | Corsica insula | Orcades insulae. sunt
10 novem.

3. hec | 4. de Acmodae vel Hebudes cogitare licet coll. *Plin. IV 103* |
4. thile | 4. quem-erculis | 5. britannicum | 6. adriaticum.

7. e ter pro ae | 7. Hibernia legendum | 8. Menavia legendum? | 8. britan-
tania | 9. insule.

B 1—3. Explicit continentia orientalis. incipit continentia oceani oc-
cidentalis. Quae maria pars occidui habet vel oceanus occidentalis.

3. Mare freti Gaditanum | 3. dein 'mare', 'insula' cetera desunt nisi
ubi adesse adnotavi. cf. ad p. 24, 7. | 4. quod et appellant desunt |
4. mades] Laubades | 4. quod et 5. appellant desunt | 7. quae-sint]
quae sunt | 7. Hiberno insula | 8. insula maior | 9. insula minor | 9. sq.:
Corsica. Orcades. deinde: Illyricum | Noricum | Lingonici | Histrici |
Matrona | † Coaetiae | Marciana | Iuliae | † Emin Gaulo. —

1. Expl. c. or. om. S inc. oc. occ. cont. S | *Hinc ex P sive cum S consentit sive discrepat non nisi graviora afferam. C eis locis quibus V deest afferam, sed minutis omissis* | 3. habet V abeat S | 3. oceani S | 3. freti V sexti S (Septum ibi oppidum Procopio est et Isidoro XV 1; fretum Septemgaditanum geogr. Ravennati) | 3. caditanum V gaditanum S | 4. oreades V ureades S | 4. laibades, i ex u corr., S laibades P | 4. thilae V thyle S | 5. colomnas S | 5. erculis VS | 5. tirrenum V thyrrenum S | 5. tritanicum V thyrritanicum S | 6. adriaticum VS.

7. Oceanus V | 7. he sunt S | 7. hy(ex hi)uero S | 8. mebania S meubania P | 8. brittania V bruttania S brutannia P | 8. ebuso V ebusis S | 8. ualeris V baleris S | 8. maius VS | 9. ualearis V | 9. minor S] maior V | 9. ortatesi V oreades S | 9. sqq. Aeoliae (sic legendum pro Iuliae) et Gaulos huc possunt pertinere; sed nescio quomodo nomina Gallica (Lingones [nisi forte sunt Inguaeones] Matrona) Germanica (silva Marciana) alia huc transierint. | illiricum VS | lingeonici V lyngoricum S | hi (hy S) strici VS | matronae coaetiae V matronetę cosseię S coseiae P. fortasse Moesia? cf. c. 18 fin. | marciana S | iullię S itillię P; legendum Aeoliae | esmingaulo S ermingaulo P.

- ▲ 17 Montes quos habeat oceanus occidentalis. mons Pyrenaeus | mons Alpium | mons Appenninus | montes II: Britanniae vallum | mons Haemus | mons Rhodope.
- 18 Provincias quas habeat oceanus occidentalis. Hispania provincia | Baetica provincia | Lusitania provincia | Gallaecia provincia | Aquitania provincia | Britannia provincia | Germania provincia | Belgica provincia | Galliae duae provincia | Pannonia provincia | Italia provincia | Etruria provincia | Umbria provincia | Liburnia provincia | Dalmatia provincia | Illyricum provincia | Moesia provincia | Noricum provincia | Venetia provincia. 10
- 19 Quae oppida in provinciis suis habeat oceanus occidentalis. Calpis oppidum | Corduba oppidum | Vettones oppidum | Toletum oppidum |

1. pyreneus | 2. appenninus | 2. britanniae baleum. |

4. prouinceas | 4. hispinia | 5. betia | 5. gallectia | 6. brittania | 9. illyricus | 9. benetia

B 1. Quos montes oceanus occidentalis habet. Mons Pyreneus | 2. Alpium montes | 2. vallum in Britannis (montes II *deest*) | 3. *post* Rhodope: Albanus. Marsus.

4. Oceanus occidentalis quas provincias habet. Hispania provincia | 5. Gallicia | 7. Gallia Bracata. Gallia Comata. Gallia Togata. Gallia Cisalpina. Gallia Transalpina | 7. Pannoniae provinciae tres | 8. *post* Umbria: Flaminia. Picenum | 8. Dalmatia | 9. Moesia *deest* | 9. *post* Venetia: Aemilia

11. habet | 11. Calpos oppidum. Calpis. Hispalis. Gades. Corduba |

1. Quo *S* | 1. mons] oriens *V*, *om.* *S* | 1. pyreneus *V* zypirineum *S* | 2. montes *om.* *S* | 2. appenninus *sic VS* | 2. balum *V* ballum *S* | 2. in *om.* *S* | 2. brittaniis *V* brittanis *S* | 2. hemus *S* | 3. rodope *V* rodopē *S* | 3. albanos *V* | 3. morsos *V* marsos *S*.

4. occidentilis *S* | 4. spania *S* Italiam spaniam *P* Hispaniae *Petersen m. rh. IX 99* | 5. beticum *V* betica *S* | 5. lusitaniam *V* lusitana *S* | galliam *V* gallicia *S* galliciam *P* | 5. aquitaniam *V* aquitana *S* | 6. brittaniam *V* brutania *S* | 6. *inde a germaniam ad cisappinam accusativo V* | 6. belgaca *S*, *sed corr.* |

7. breccatia *S* breccatiam (i *eras.*) *P* | 7. comocta *S* | 7. toga *V* | 7. cisappinam *V* cisalomanapam *SP* | 7. transalpina *S* | 7. panno^{tw}////nice *S* (-cae *P*) tres *V*, *om.* *SP* | 7. etrusticia *V* heturia *S* | 8. flumina *V* flaminia *v* flaminea *S* | 8. liburniam dalmatiam *V* | 9. illicricum *V* illiricum *S* | 9. noricum *om.* *V* | 9. benetia *V*.

11. habeat *S*, *non P* | 11. -tales *S* | 11. zalpos (calpos *VP*) oppidum culpis *S* | 11. gadis *V* garis *SP* | 12. gorduba *V* | 12. betones *V* bettones *S* | 12. tollethum *S*.

A Bracara oppidum | Lucus Augusti oppidum | Asturica oppidum | Vaccaei oppidum | Celtiberia oppidum | Caesarea Augusta oppidum | Tarraco oppidum | Gesoriacum oppidum | Ambiani oppidum | Tungri oppidum | Agrippini oppidum | Treveri oppidum | Senones oppidum | Augustodunum
 5 oppidum | Lugdunum oppidum | Mogontiacum oppidum | Vienna oppidum | Arelate oppidum | Massilia oppidum | Taurini oppidum | Aquileia oppidum | Emona oppidum | Altinum oppidum | Patavis oppidum | Verona oppidum | Brixia oppidum | Mediolanum oppidum | Placentia oppidum | Mutina oppidum | Bononia oppidum | Ravenna oppidum | Fa-
 10 ventia oppidum | Ariminum oppidum | Pisaurum oppidum | Iadera oppidum | Salona oppidum | Brecentium oppidum | Naissos oppidum | Viminacium oppidum | Peuce oppidum | Singidunum oppidum | Sirmium oppidum | Mursa oppidum | Siscia oppidum | Aquincum oppidum | Brigetione oppidum | Carnunto oppidum | Savaria oppidum | Petavione
 15 oppidum.

1. lacus | 3. cesuriacum | 3. ambriani | 3. thungri | 4. augustodonum | 6. arelato | 6. turini | 7. himona | 8. meidiolanum | 11. *rectius* Brigantium *dicitur* | 12. peice | 13. nyrsa | 14. brecentione (*lege* Brigetio) | 14. carnunto (*Carnuntum est*) | 14. sabaria | 14. Petavio *legendum aut rectius* Poetovio.

B 1—2. Vaccaei Celtiberi | 4. *post* Augustodunum: Augusta Treverorum. Augusta Nemetum. Augusta Vindelicum. Augusta Praetoria. Augusta Taurinorum. Lugdunum *sqq.* | 7. Patavium | 8. *post* Brixia: Vicentia. Concordia. Ticinum. Mantua. Tortona. Cremona. Ver-
 cellis. Mediolanum. Laude. Placentia *sqq.* | 10. Pisaurum *deest* | 14. *post* Petavione: Bona Mansio. Argentaria. Sauromatae. Nemauso.

1. bragara *VS* | 1. lugus *V* agusti *S* | 1. astumaca *S, om. V* | 1. bata et celtiberia *V* vacca qui et celtiben *S* | 2. agusta *S* | 2. tharraco *V* (-ona. v) hharaco *S* | 3. caesarea cum *V* cesuriacum *S* cesuriacu *P* | 3. anbriani *S* | 3. tundri *V* thungri *S* | 4. tiberim *V* triberim *S* | 4. sennones *S* | 4. augustaduno *V* faustaduno *S* | 4. agusta *sed corr. S* triberorū *VS* | 4. nemetrum *VS* | 4. uindeliacum *VS* | 5. lagduno *V* magontiacu *V* lugdunumogotiacu *S; recte P* | *Hunc ordinem V servat: Massilia Aquileia Altinum Verona Vecetia Ticinum Dortona, deinde Arelate Taurinis Hemona Patavium Brixia Concordia Mantua Cremona Bercellis habet* | 6. arlatę *S* | 6. taurinis *VP* | 6. aquilegia *S* | 7. hemona *VS* | 7. patabium *S* | 7. becetia *S* | 7. ticino *S* | 7. tertona *S* | 7. ticinum-laude *om. P* | 8. mediolano *S* | 8. placentia *om. V* | 9. mutinam *V* mutena *S* mutinam *P* | 9. bolonia *S, om. V* bononia *P* | 9. rabenna *V* | 9. fabentia *V* | 10. iadera *V vel v* iader *VS* | 11. salone *V* | 11. braecantium *V* | 12. iaissos *V* iaissos *S* | 12. bimanicium *S* | 12. paucae *V* peice *SP* | 11. singiduno *VP* singituno *S* | 13. murra *S* | 13. siscia: *hinc deest V usque ad procedens c. 24* | 13. aquintium *S* | 14. precobene *S* brecobene *P* brecione *C* | 14. carnunto *S* carnuto *C* | 14. sabaria *C* suparia *S* subaria *P* | *dein* Mursa *C* | 14. petabione *SP* pagauione *C*

A 20 Oceani occidentalis fluminum ortus et occasus.

Fluvius Tagus nascitur in campis Hispaniae. occidit in oceanum occidentalem.

Fluvius Durius nascitur in campis Hispaniae. egerit in oceanum occidentalem.

5

2. spaniae occidet | 4. spaniae. |

B Lingones. Duocortorum. Samarobriua. Santones. Lingones iterum. Menapium.

1. Oceani occidentalis flumina quae sunt. • Fluminum ortus et egressio.

Fluvius Baetis nascitur in campo Hispaniae. cui occurrit Singillius fluvius qui oritur de radice montis Saluri, et mergit se in eum, et faciunt unum meatum, salva reliqua flumina quae in Baetis alveo fluunt. occidit vero in oceano occidentali. currit milia CCCCX.

2. Fluvius Tagus nascitur in campo Hispaniae; cui occurrunt flumina minora multa. occidit in oceano 3 occidentali. currit milia †CCCCII.

4. Fluvius Durius nascitur in Carpitania, exiens de monte Caia iuxta Pyrenaeum. currit per campos Hispaniae inlustrans †paramum. deinde dirumpens loca montuosa, dividens Galliciam et Lusitaniam, ducens aquas multas valde, occidit in oceano 5 occidentali. currit milia CCCCXCV. |

'Argentaria quae modo Stratisburgo dicitur' *Geogr. Rav.* 231 P; *vel oppidum Rauricorum* | sauromata SC (i. e. 'arva Sauromatum nuper metata colonis' *prope Mosellam*: *Ausonius Mosell.* 9 | nemauso S nemauso C | duro corduro S dorocordoro C | samara bibra S samariabriua C | li (ex lo) gones C | menapium P arnapium S menapum C Castello Menapiorum *tab. Peut.*

1. flumina quae sunt om. SP | 1. flumⁱⁿⁱ S | 1. hortus C | 1. egressi S.

1. betis SP beticus C | 1. spanie SP campos spaniae C | 1. cui occurrit-alvo fluunt om. S, cui occurrit-minora multa om. P | 1. Singilis *Plin. III* 10, 12; | Solorius mons *Plin. III* 6 | 1. betis C | 1. alveo *scripsi* aluo P | 1. vero om. S | 1. CCCCX CO, *Dicuil* 6, 9, 14 ex 'cosmographia praedicta, nuper in manus meas veniente' CCCLVII S.

2. tacus C | 2. campis C | 2. spaniae CS | 2. cui-multa om. S | 2. ocheanum C occidentale SP | 2. CCCCII C DCII O CCCII *Dicuil ib.* 15. CCCLVIII S.

4. *Durium omittit* C | 4. duritius P | 4. caia sic SP | 4. pirineum SP | 4. spaniae SP | 4. gallicia etsitania S | 4. occidentale S.

A Fluvius Minio nascitur prope Pyrenaeum. in rutunditate vertitur, 21 ut Brigantium oppidum maritimum includat, et sic se in oceanum occidentalem recipit.

Fluvius Hiberus nascitur sub Asturibus in Pyrenaeis. inlustrans 3 Hispanias infundit se in mari iuxta Tarracona.

Fluvius Rhodanus nascitur in medio campo Galliarum. occurrit 22 ei Bicornis a Patavione veniens relicta cauda ortus sui. Rhodanus simul hoc est unum facientes † in mare mittunt egerentes Arelatem mergunt. † Sed hic quem Bicornem diximus, ante coniunctionem Rhodani vel conmixtionem in supernis nomen aliud accipit: praeter Bicornem appellatur

1. Minius *legendum* | 1. pyreneum | 3. brecantium | 3. recipit | 4. astyribus pirenae | 4. in *addidi* | 5. tarraconae.

6. Galliarum *deest* | 7. uicornis *cf. Verg. Aen. VIII 727* | 7. apatabione (Patavia nomen insulae Batavorum in *tab. Peutinger*) | 9. uicornem | 9. *Haec de Bicorni narratio ex Caesaris B. G. I 12, 1 et Vergili Aen. VIII 727 (ubi 'Rhenusque bicornis' de exitu in mare cf. Caes. IV 12, non de duobus fontibus intellegendum est) locis perperam intellectis originem traxisse mihi videtur ita ut scriptor Ararim cum Mosa uno flumine coniunctum putet* | 9. uel coniunctionem in | 10. accipit praeter uicornem.

B 2. ut *om.* | 3. recipit. currit milia † CCLXII | 4. Astyribus montis Pyrenaei vicinus | 5. Tarracona. currit milia CCIII.

6. campo Galliarum | 7. Bicornius fluvius a Patavione | 7. sui] sui quod Araris nuncupatur | 9. Bicornium | 10. accipit praeter Bicornium: hic Bicornius, hic Rhenus, hic Araris appellatur. Rhenus provinciae Germaniae. ita ergo |

1. minius *SP* mino *C* | 1. prope phirineum *C*; *pro his* super iugum interanus *SP* *puto* in Pyrenaeis. *an* ad Pirineum. in terra eius in rutunditate? | 1. in rotunditate *C* | 2. ut *Dic.* | 2. ad bragantium *C*] subregratium *SP* | 2. oppidum mari tiberiadem includit et sic se in oceano occidentali *C* | 2. includit *S* | 2. et sic *om.* *SP* | 2. occidentale *S* | 3. recipit *om.* *S* | 3. ducentos LXII *S* CCCXIII *O* CCCX *C*, *Dic.* 6, 9, 16 | 4. hyber *C* | 4. *De Hiberno eadem habet Dicuil* 6, 9, 17 | 4. prinei *S* pirinei *C*, *qui hic* = *S* | 5. hispaniam *C* | 5. infudit *S* in mare, iuxta terra cona milibus *C* terragona *S* terrago *P* tarraco nam *D* | 5. CCCIII *O* (non *Dicuil*) CCIII LX sic *C*.

6. rodanus *ubique SC*] iordanis *P* | medios campos galliarum *C* | 6. *Dicuil* 6, 9 12 'Rhodanus nascitur in Alpihus Coticis. influit in mare Tyrrenum. currit per mil///////' | 7. a pataionae *S* a ptaione *P* a patimonem *C* | 7. lieta *om.* *C* | 7. caida *S* | 7. hortu *C* | 7. arares *C* | 8. est inunum *C* | 8. mittuntur et *C* | 8. arelatum *C* | 8. hoc est unum mergunt gerentes arelatum in mare mittunt. sed *SP* | 9. sed hinc que bicornium *S* hunc quem *P* | 9. In hunc bicornius ante (diximus *om.*) *C* | 9. coniunctionem *S* | 9. comixtione *S* conmitionem *C* | 10. superni *C* | 10. alut *C*, alium nomen *S* | 10. uicornum. huiicornis hic renus hic arararis *S* | 10. praeter bicornius appellatur nylus in prouincia germania. ergo *C*, *rell. omissis*.

A Rhenus. ita ergo fit ut hic fluvius tribus nominibus nuncupetur, cum sit unus et dimidius. ducit autem a mari Patavionis usque ad mare Tyrrenum contra insulas Baleares. eius autem medietas qua inruit, habet aquileum pertortuosum Lugdunum. Ubi et nascitur . . .

23 Fluvius Garumna nascitur in Aquitaniae campis. influit in oceanum⁵ occidentalem.

Fluvius Geobonna nascitur in Galliarum campis. influit in oceanum occidentalem.

Fluvius Bicorni iunctus nascitur in campo Germaniae. inlustrans campum influit ad Pataviam.

24 Fluvius Danuvius nascitur ex Alpibus. procedens geminatur, hoc

3. medias quae | 4. aquilium. *fortasse legendum angulum?* | 4. *puto* apud Lugdunum | 4. *vide in B* | 5. garunna | 7. Geobonna, *quis fluvius sit nescio: nisi forte 'Cebennam' montem pro Ligeri fluvio positum putare aliquis velit* | 9. uicorni | 9. *nescio an Dubis sit intellegendus* | 10. uatauium, *correxi* | 11. *oc est*

B 2. unus et dimidius, quod Araris, ut supra diximus, nuncupatur. ducit | 2. Petavionensi usque | 4. † ubi et nascitur ubi autem inruit, utrum in oceano occidentis an in mari Tyrreno, *non* potest in praesenti videri, quia ab aqua ad aquam videtur currere. currit milia DCCCLII.

5. in oceano occidentali. currit milia CVIII | 7. Geuban | 7. in oceano occidentali. currit milia CCCII | 9. B. i.] qui Bicornius dicitur | 9. inlustrans eam ad Petavium currit milia CCXXXII.

11. Danubius (hic Phison) nascitur.

1. renus provincia germaniam *S. glossema puto*. per provinciam Germaniam *Muellerhoff* | *Dicuil 6, 9, 11* 'Rhenus nascitur in Alpibus Poeninis. occidit in oceano occidentali. currit per milia DLII' | 1. ut *om. C* nuncupatur *C* | et dimidius *om. S* | quod *SC* quid *P* (*d m. rec. deletum*) | 1. uocatus *S* noncupatus *P* nuncupatur *C* | 2. ad mare *C*, a *om. S* | 2. mare *pea* ea. ionensi *S*, *recte C* | 3. insulas aulas *S* | 3. ualeares *S* ualiaries *C* | 3. medietas quem ruit *S* | 3. quae inruit *C* | 4. aquileum pertortuosum *SP* | 4. lugduno *S* lugduno *P* luddunum *C* | 4. ibi (*ibit C* ubi *p*) autem *codd.* | 4. *puto* Ubi autem nascitur et ubi inruit, utrum | 4. ann in mare *ti*(*ty s*)rreno *S* | 4. in praesenti potest *SP*: *i. e. in sphaera vel tabula picta quam scriptor enarrat* | 4. non *om. SP*, *addidi cum C*: *cf. Caesar B. G. I 12, 1.* | 4. ad aqua *SC*.

De 'Garonna' eadem Dicuil 6, 9, 13 | 5. garunna *S* garonna *C* | 5. campos *S* | 5. aquitania *C* | 5. in *om. C* | 6. CCXVIII *P* | 7. geoban *P* geoua *C* | 7. campos *S* | 8. CCCII *C* CCCII *S* | 9. uicornius *S* cornius *P* bicorcon *C* | 9. campos *S*; *sic ex -is C* | 10. eam *scripsi*: ea in *C* se in *SP* | 10. ad *scripsi* am *C* ap *SP* | 10. pitavium *C*.

11. danubius *PC* danuius hic fison *S* (*Phison Genesis 2, 11 soli nostro Danubius, plerisque est Ganges*) *possis* qui et Phison | danubius nascitur in alfin||||e fysonibus procedens *C* | 11. procedens: iterum incipit *V*.

A est, efficiuntur duo, qui intra se includunt Pannoniarum civitates. redeunt ad unum qui fuerant facti duo, et per non parva solus procurrrens efficitur in oblongam rutunditatem, quae rutunditas oppidum Peuce includit. ex ipso fluminali circulo septem crines fluminum pro-
5 cedunt infundentes in Pontum.

Fluvius Margus nascitur in campo Moesiae. alluens Viminacio excurrensque infundit se in Danuvium supra dictum.

Fluvius Savus nascitur apud Noricum de monte Alpium. currens 25 per campos se in modicam rutunditatem concludit in modum visionis 10 amygdalae. intus includit Sisciam. iterum se ad unum redigens transit per Sirmium et Singidunum coloniam, et iungit se Danuvio flumini. et omnes simul per crines supra dictos intrant Pontum. et vocatur Hister.

1. includent | 2. parva | 3. rotunditas *ex rut. m. sec.* | 4. includat (-dit *m. sec.*) | 5. infundentes (influentes *m. sec.*) | 6. in campo biminacio moesie. alluens excurrensque *codex; transposui* | 9. modica | 9. visionis *i. e. εἰδους* | 10. amygdale | 10. inclusit | 11. sincidunum | 12. crine' | 12. dictum: dictos *ci. Muellenhoff* | 12. fortasse vocantur?

B 1. qui] id est † qua Draus | 1. civitates quattuor id est Aquincum Brigetionem Carnuntum et Savariam. et redeunt | 2. duo facti | 2. parvum | 5. infundentes se in Pontum. ergo Danubius exiens de Alpibus; in proximo de eo Draus fluvius exit, sed unus infunditur per crines supra dictos in Pontum. currit milia DCCCCXXXIII.

7. excurrens oppidum. qui infundit se in Danubium supra dictum. currit milia DCCI.

8. Fluvius Tiberis nascitur ex monte Appennino. occidit in Tyrreno mari. currit milia † CCCC. Fluvius Suabus *sqq.* | 11. Sirmium oppidum et | 11. Danubio ad locum Mursae oppidi. et omnes simul per crines in Pontum ingrediuntur. et vocantur Hister. apparet autem *quod*

1. duo id est qua (qui *C*) draus *VC*] duo hoc est quid saus *SP* | 1. intrans et *V*] includunt *VC* includit *S* | 1. pannoniam *S* | 1. aquintium *V* aquincum *SP* | 1. praecentionem *V* precepciones *S* praetiones *P* | 1. carnunto *VS* -tum *v* | 1. seueriam *VS* | 2. et eunt *S* | 2. facti *om. SP, post duo V* | 2. parvum *V*] *pa S par P* | 2. currens *V* percurrens et eff. *S* | 3. longam *V* | 3. rut. quae *om. SP* | 3. qua rutunditas *V rot. v* | 4. peuge *V* perge *S per P* | 4. fluminili *S* | 4. danubium *sic VSP* | 4. per *SP*] in *V* | 4. supra dictos *V*] cuius supra *SP* | 5. DCCCXXXIII *SP*.

6. campo biminacio mesiae ad alluens *V* campo uiminacio moesiae alluens *S* | 7. infundens se *S, non P* | 7. danubium *VSP* | 7. supra dictum] cuius supra *SP* supra (*om. cuius*) *V* | 7. DCVI *S* | 8. nascitur *S* | 8. monte: non *in rasura V* | 8. appennion *S* appenion *P* | 8. in *om. S* | 8. tirreno *V* | 8. mare *S* | 8. DCCCXCV *SP*; CCCCXCV *Dicuil 6, 9, 10* | 8. suauus *P* | 8. apud *om. VSP* | 9. per *S*] se in *V* | 9. se *om. V* | 10. run (*n expunctum*) tunditate *S* | 10. amicalae *V* amygdalae *S* | 10. it per *om. S* | 11. singitunum *S* | 11. locu *S* mursae *V* myrsae oppidum *SP* | 12. uocatur ister *S* hister *P* | 12. quod *addidi* | 12. et margus *om. V*.

A Fluvius Strymon nascitur in campis Dardaniae. influit in mare Aegaeum.

26 Gentes occidentalis oceani. Tolosates gens | Novempopuli gens | Narbonenses gens | Morini gens | Franci gens | Alani gens | Amsivari gens | † Langiones gens | Suebi gens | Langobardi gens | Iuthungi gens |⁵ Burgundiones gens | Armilausini gens | Marcomanni gens | † manni gens | Heruli gens | Quadi gens | Sarmatae gens | Basternae gens | Carpi gens | † Gothi gens | Duli gens | Gippedi gens.

27 OCEANI OCCIDENTALIS CONTINENTIA EXPLICIT. INCIPIT OCEANI SEPTENTRIONALIS CONTINENTIA. 10

28 Quae maria habeat. mare Maeotis | mare Bosphorum | mare Cimmerium | mare Pontum | mare Bosphorus Thracius | mare Propontis | mare Hellespontum | mare Aegaeum | mare Caspium | mare Ionium.

1. trumon | 2. aegeo | 3. *Hunc locum respexisse, puto Isidorum or. IX 2, 89 sqq.* | 4. francii | 4. alanii (Alamani *Muellerhoff p. 8*) | 5. langiones fortasse Vangiones? | 5. tutuncii | 6. burbundiones | 6. manni (*Manimos adfert Tac. Germ. 43; possis etiam Alamanni; sed ex dittographia ortum esse intellexit Muell. p. 11*) | 7. carpii | 8. gothii | 8. duli | Vanduli *tab. Peutingeri* | 8. cippedi. *Hic addendi sunt Chatti-Aedui (c. 13) cum Muellerhoffio p. 11* | 9. inc. | 11. meotis | 11. bosporum | 11. cimmeritum | 11. lege Bosphorum Cimmerium | 12. tracius | 12. praepontis | 13. aegeum.

B Danubius et Draus et Margus simul in Pontum exundant. currit milia decies DCCCLXXXVII | 1. in mare Aegaeum. currit milia DCCCCVII.

3. Quas gentes oceanus occidentalis habet | 3. Tolosates gentes | 5. Suevi *demum post* 'Tutungri' | 8. *post* Gippedi: Langiones *iterum*.
10. septemtr. *ubique*.

11. Oceanus septemtrionalis haec maria habet. mare Myrtilum. Maeotis. Bosforos *sqg.*

1. enundant *V*, *correx*i (*possis et infundunt*) enudant *SP* | 2. milia DCCCLXXXVII *SP* | 1. strumon *V* strimon *S* | 1. campos *S* | 1. infundit *V* | 2. egeum *V* | 2. aegeum *S* | 3. habeat *S* | 3. tholosataes *V* | 3. gentes *om. P* | 3. nouae populi *V* nouem (*om. populi*) *SP* | 4. narbonenses *om. SP* | 4. frangi *SP* | 4. alamannia gens *cod. Palat. 1356* | 4. amsivari *V* | 4. hamsi uarri *S* | 5. langiones *sic VS* | 5. longobarziani *V* langobardia *S (-diam P)* | 5. tutuneri *V* tutungri *SP* | 5. sueui *V* suai *S, om. P* | 6. burgundiones *V* birugundiones *S, recte P* | 6. armalauzini *V* amilaismi *SP* | 6. marcomani *V* | 6. manni *V, om. SP* | 7. hyruli *S* hyrilli *P* | 7. heruli sarmatae ghoti gippe *demum post* quadi uasternae carpiduli langiones *in V; in SP positi sunt sicut in A. rasmatiae uasternae carpi (ex parpi S) coti dulis cuppei langiones SP (sed guppei P)*.

9. orientalis *S* | 11. Oceanus sept. *om. S* | 11. hec *S* | 11. mirtilum *V* myrtilum *S* Myrtoum *Salmasius Exerc. Plin. p. 296 b* | 11. meotis *VS* | 11. bosporos *V* bosforas *S* | 11. cymmerium *S* | 12. bosporum *VS* tracium *V* traici *S* | 13. helespontum *V* thelespontis *S* | 13. egeum *V* hegeum *S*.

A Oceani septentrionalis insulae quae et quantae sint. Cyclades 29 insulae. sunt XXVIII | Hippopodes insula | Rhodos insula | Cypros insula | † Cypros alia insula.

Montes quos habeat oceanus septentrionalis. Hyperborei Ripaei 30 5 mons | Hypanis mons | Caucasus ex alia parte mons | Haemus mons | Taurus mons | item Caucasus mons | Amanus mons | † Germania minor mons | Bodua mons | Rhodope mons.

Oceanus septentrionalis quas provincias habeat. Macedonia pro-31 vincia | Epirus provincia | Thracia provincia | Achaia provincia | Lydia 10 provincia | Asia provincia | Lycia provincia | Phrygia provincia | Pamphylia provincia | Galatia provincia | Bithynia provincia | Paphlagonia provincia | Cappadocia provincia | Cilicia provincia | Armenia maior provincia | Armenia minor provincia.

1. quante | 2. insule | 2. hippopedes (cf. ad c. 3) | 2. cur Cypros bis (in B ter) hic et praeterea in c. 3 commemoretur, nescio | 4. hiperborei ripei. ego scribendum puto Hyperborei mons. Ripaei mons | 5. hipanis | 5. gens, fluvius, paulo post regio pro montibus ponuntur | 6. it | 6. Caucasum Indicum dicit | 7. Bodua cf. c. 4 | 8. machedonia | 9. tracia | 9. lidia | 10. frygia | 10. pamphilia | 11. bithinia | 12. campadocia

B 1. Quas insulas habet oceanus septemtrionalis. Cyclades sunt insulae XXVIII. cum eis sunt insulae duae Euboea et Delos | 2. Hippopodes insula | 3. Cy. al. i.] †item Cypros Paphum.

4. Quos montes habet oceanus septemtrionalis | 5. Hypanis mons | 5. Caucasus mons ex alia parte | 6. T.] Tarpeius Taurus | 6. item mons Caucasus deest | 6. Amanus] Olympus | 7. post Bodua: Aetna Caumestes Cragus montes sunt. (deest Rhodope).

8. habet | 8. Macedonia provincia | 9. Epiros | 10. Phrygia ante Lycia posita | 12. maior deest.

1. ciclades VS | 2. insule S | 2. insule duae S | 2. euea et dolos V euboea daelos S eaboea delos P | 2. ippopodes V ippodes SP | 2. rodos V rodes S | 2. cipros V cypros Sv | 3. item cipros phafum V icypros papum S uno versu P | 4. habeat S | 4. hiperbore ripei V hyperbore riphei SP | 5. IIFanis mons est V | 5. caucasus mons est ex alia parte V | 5. Hyp.-Haemus] spani mons caicasus mons ex alia partemiu S h add. s (parte hemiu P) hemus V | 6. torpeius taurus V tarpeius tairus SP | 6. olimpus V | 7. yadua (sed y ex parte crasum) hedna cauinestes graius montes sunt V | 7. bodua gamestis (camestes P) hednagaius montes sunt SP Aetna et Cragus scripsi.

8. Oceani septemtr. S | 9. e. piros V ephyros S | 9. tracia VS | 9. In V Epirus acaia asia licia galatia paplagonia ante thracia lidia panphilia bitinia positae sunt, Phrygia deest. SP cum A consentit | 9. agaia S | 10. frigia S | 10. paphyliam S | 11. galacia S | 11. by(ex i)thinia S | 11. p///aplaconia S | 12. armenia maior om. V maior om. SP.

A 32 Quae oppida in provinciis suis habeat oceanus septentrionalis. Heraclea oppidum | Serdica oppidum | Pella oppidum | Thessalonice oppidum | Perinthos oppidum | Byzantium oppidum | Chalcedon oppidum | Nicomedia oppidum | Amisos oppidum | Comani oppidum | Tarsos oppidum | Cibra oppidum | Artaxata oppidum | Tigranocerta oppidum | 5 Sindi Taurica oppidum | Side oppidum | Cnidos oppidum | † Haternassos oppidum | Myndos oppidum | Ephesos oppidum | Cercyra oppidum | Colophon oppidum | Smyrna oppidum | Pergamum oppidum | Callipolis oppidum | Coelia oppidum | Sestos oppidum | Abydos oppidum | Lampsacum oppidum | Pario oppidum | Cyzicus oppidum | Ilium oppidum | 10 Troas oppidum | Antandron oppidum | Nicaea oppidum | Larissa oppidum | Phocis oppidum | Cirrha oppidum | Delphis oppidum | Buthroton oppidum | Acrocerania oppidum | Dyrrhachium oppidum | Athenae op-

2. haeraclea (sc. Pontica) | 2. haelia | 4. plerisque est Comana | 5. cybira oppidum bis | 5. tigrinoceria | 6. Sindi: Sinda Ptol. V 9, 8 | 6. cindos | 6. haternassos (aut de Halicarnasso aut de Atarneo et Asso cogitandum est) | 7. midons | 7. efesos | 7. cercira (transponi debuit post Buthroton) | 8. coloron | 8. smirna | 8. calipolis | 9. Coelia quid sit nescio. an Cardia? | 9. lamsacum | 10. Parion scribendum | 10. cizicus | 11. Antandros est | 11. nicia | 11. saresa | 12. pochis | 12. circa | 12. delfis | 12. butrothon | 13. achrocerania (montes sunt) | 13. dirrachium | 13. athaenae

B 1. habet oceanus septemtrionalis | 2. Heraclea oppidum | 3. Thessalonice | 3. Byzantium; haec Anthusa Constantinopolis dicitur | 4. Tharsos, dein: Pompeiopolis. Olympos. Cibra | 6. Side] Sinde Alexandri | 8. post Smyrna: Philadelphia. Pergamum | 9. Coelia] Cercina Coelia | 9. Abydos ante Sestos | 10. Pario deest | 10. Cyzicos | 10. Ilium. Aeolidem | 13. Athenae. dein Boeotia

1. in pr. suis om. V suis om. S | 1. habeat S | 2. herea clea V | 2. ///erdica V, de x g S | 2. pelia VS | 3. perintos V pheritos S | 3. briantium V bizriantium S bydantium P | 3. hec VSantusa VSP | 3. constantinopolis post calcedon (sic VS) SP | 3. dicitur om. SP | 4. ansos S amsos P | 4. pompeionopoli V pompeionobolim S | 4. olimpos V | 4. ciura V thybera S | 5. arthian ||||| uceria V tigris nuceria S | 6. sind || (in rasura i) tauriasinde S | 6. cindos VS | 6. eternosos V aternasos S | 7. mindos V | 7. efesos V effesus S | 7. cercira V | 8. colofon V colofen S | 8. filadelfia V philadelfia S | 8. calipolis VS | 8. Cercina dittographia videtur ex Cercyra orta coircina cohelia V cerquia SP coaenia S coelia P | 9. Ab.] efros V bepytos SP | 9. sertos S | 9. lamsacum V bansecum S | 10. cidicos V cliducos SP | 10. ilium heliden VS, correxi. Etiam Phocis regio est. Calynden ci. Aemilius Brentano | 11. antoneron V ationoron S | 11. nicia V nitia S | 11. tariassa VS | 12. focis V phocis S | 12. circa V chirra S | 12. dehis V delas S | 12. bitroton V botroton SP | 13. acrocera ||||| V acrocerania S | 13. dirracium V dyrracia S | 13. atene briotte V athene britote S brittote P Boeotia scripsi

Apidum | Corinthos oppidum | Epidauros oppidum | Sicyon oppidum |
Tegeas oppidum | Maleos oppidum | † Canzaca oppidum.

Oceani septentrionalis fluminum ortus et egestio.

33

Fluvius Tanais nascitur de monte Hyperborei Ripaei. influit in
mare Maeotis.

Fluvius Borysthenes nascitur de monte Hyperborei Ripaei. influit
in Ponticum mare. currit milia CCX.

Fluvius Maeotae nascitur de monte Hypanis. influit in mare
Maeotis. currit milia CCIII.

10 Fluvius † Nais nascitur de Tauro monte. influit in mare Ponticum. 34
currit milia CCCV.

Fluvius Themysos nascitur de monte Caucaso. infundit se in
Pontum. currit milia CCX.

15 Fluvius Phasis nascitur in campo *sub monte Caucaso*. egerit in
mare Ponticum. currit milia DCCCXV.

Fluvius † Chorestes nascitur de monte Tauro. influit in mare
Tyrrenum, ubi insula Rhodos. currit milia DCXX.

1. scion | 2. Tegea est | 2. vulgo Malea | 1. fortasse Candavia, *regio
Illyrica?* | 4. hiperborei ripei | 5. meotis | 6. boristhenes | 6. hiperborei ripei |
8. hipanis (*sed fluvii nomen est Hypanis, Maeotae gentis*) | 10. nais] Halys
scribendum | 12. Thermodon conicio | 14. fasis | 15. sub monte Caucaso
addidi ex B | 15. Caystrum dicit.

B 1. Corinthum | 1. Epidauron | 1. post Sicyon: Patrae | 2. Maleon | 2.
Candiaca, *deinde*: Philopolis. Chrysopolis. Hierapolis oppidum.

3. Oceani septemtrionalis flumina quae sunt | 4. influit in paludibus
Maeotiis. currit milia DCLIII | 6. Hyperboreo (*deest Ripaei*). influit in
Pontum. currit | 8. Meotes. | 10. de monte Tauro | 12. Thesimon | 12.
influit in Pontum | 14. in campo sub monte Caucaso. egeritur in

1. chorintum VS | 1. epidau///// V | 1. sicion V chion S | 2. artehe V atreae
S, *correvi*. | 2. teceas V theceas S | 2. candiaca S, non P | 2. filopol///// V.
scribendum puto Philippopolis | 2. crisopolis V crissopolis S | 2. heriopolis
V ieropolis S hieropolis P | 3. Oceani — sunt om. SP | *De Tanai Bory-*
sthene Sperchio Acheloo Alpeo Eurota Hermo Maeandro eadem ex 'cos-
mographia' affert Dicuil 6, 9, 2—9 | 4. tanus V taniis S | 4. yperbore ripe
iS hiperbor ripei V | 5. padulibus S | 5. meotis as currit V meotiis excurrit
SP Per Maeotidas paludes xiens influit in Euxinum Pontum *Dicuil* | 5.
DCLIIV V DCLIII S *Dicuil* | 6. boristhenes V borutenes S | 6. hiperboreo
V | 7. CCXC S | 8. meotes VS (*Maeotis est?*) | 8. monte hispano V monte
spano SP | 9. meotis VS. a meotis ad mare om. P | 10. nais VS | 11. a CCCV
ad proximum milia om. SP | 12. thesimon om. V, *add. v in mg.* | 13. CCX
VP ducenti deci S | 14. fasis V fassi S falsi P | 14. ca(mpo sub *ligatura late!*)
V campos sub S | 14. caicasi V caicaso S | 14. etgeritur SP | 15. ponticum *ut supra*
V | 15. DCCCX SP | 16. corestes V chorestes SP. | 17. tirrenum V | 17. ab ubi
ad Tyrrenum (p. 44, 3) om. SP | 17. ubi ins. urnsula, *sed corr.*, V | 17. rode V.

A 35 Fluvius Eurotas nascitur in campis Phrygiae. influit in mare Tyrrenum. currit milia DCCXXV.

Fluvius Thimnis nascitur de monte Tauro. influit in mare Tyrrenum ad insulas Cycladas.

Fluvius Cydnus nascitur de monte Tauro. influit in mare Tyrrenum ad Cycladas.

Fluvius Pyramus nascitur de monte Tauro. infunditur in mare . . . contra insulam Cypros.

36 Fluvius Sperchius nascitur in campo Macedoniae. influit in mare Aegaeum. 10

Fluvius Achelous nascitur in campis Epiri. infunditur in mare Ionium.

Fluvius Alpheus nascitur in campis Achaiae. influit in mare Tyrrenum.

Fluvius Ryndacus nascitur in campis Phrygiae. influit in mare Hellespontum. currit milia CCCC. 15

37 Fluvius Hermus nascitur in campis Asiae. influit in mare Cycladum.

1. frigiae | 2. tirrenum | 3. num Thymbris Troadis intellegendus? | 3. tirrenum | 4. ciclades | 5. tirrenum | 6. cicladas | 7. pyramis | 9. machedoniae | 10. aegium | 11. acelous | 11. epyri | 13. alfeus | 13. aciae | 13. tirrenum | 15. rundachus | 15. frigie | 16. hellesponto | 17. cicladam.

B 1. *Fluvius Eurotas demum post Alpheum descriptus est, fortasse recte* | 4. insulas deest | 4. Cycladas. currit milia CCCXXII. | 5. in Cy.] in mari Cycladum. currit milia CCLXV | 7. influit in mare Adriaticum contra insulam Cypros. currit milia CCCXXII. |

9. nascitur de monte Ida Macedoniae provinciae | 10. Aegaeum. currit milia DCII | 11. influit in mare Ionium. currit milia DCCXC | 13. Tyrrenum. currit milia CCCCLXX. |

15. Eurotas: cf. ad c. 35 | 17. Cycladum. currit milia DCVIII.

1. phrigiae V frygiae S | 2. tirrenum V tyrreno S | 2. DCCXXV *Dicuil* | 3. timnis V | 3. tirrenum V | 4. cicladas V cycladas S | 5. geidus V gaudus S gaudus P | 5. in mare S | 6. cicladam V cyclacum S ciclacum P | 7. spiramos V piramus SP | 7. adriatico SP | 8. CCCXXVIII SP. | 9. percus VS persicius P | 9. monte Oeta *Dicuil* VI 9, 7 | 10. egeum VS | 10. DCIII P | 11. acelous S | 11. in campos ephiro S | 12. milia DCCXXV *Dicuil* | 12. a currit ad coronam faciunt c. 45 deest P | 13. alfeus VS | 13. acaiae V | 13. mare et irreno (i ex s m. pr. corr.) S; in mg. Ry (i. e. 'requirere') addidit m. pr. S | 13. tirrenum V. | 15. rundacus V rudacus S | 15. phrigiae V] asiae frigiae S | 16. a Hellespontum ad in mare v. 17 om. S | 16. hellespontum V | 17. ermunas nascitur V | 17. cicladam V cyclatarum S, *Dicuil*.

A Fluvius Maeandros nascitur in campis Asiaticis. bicornis currit, quasi sint duo. redigunt se ad unum, et influit in mare Cycladum.

Fluvius Sarus nascitur in campis Pamphyliae. per anfractus tortuosos influit in mare insulae Rhodos.

5 Fluvius † Asdrubelena nascitur de monte Bodua. influit in mare Caspium, inrumpens montem Caucasum.

Gentes oceani septentrionalis quae sint. Scythae gens | Borysthenes 38 gens | Nomades gens | Sauromatae gens | Cercetae gens | Heniochi gens | Colchi gens | Phasis gens | barbari alii ignobiles gens | Thermonos 10 gens | Ryndacos gens | Xanthii gens | Mossynoeci gens | Leucosyri gens | Arimaspi gens | Futtui gens | Dahae gens | Scythae Anthropophagi gens | Derbiccae gens | Pasicae gens | Seres gens | Theriodes gens | Anartacae

1. meandros | 1. asiatis | 2. mari cicladium | 3. syrus, *correxi (est fluvius Ciliciae)* | 3. pamphyliae | 3. tortuosus | 4. insule | 5. *Fluvius videtur ignotus esse* | 7. scite | 7. roboristhenes, *om. gens (Borysthenitae Nomades Muellenhoff p. 46)* | 8. *cf. Plinius VI 38* | 8. niochi | 9. fasis (*fluvius est*) | 9. barbari albi (alii *scripsi*) gens uno, ignobiles gens *altero versu* | 9. *Θεσμῶν Phrygas Stephanus Byz. commemorat* | 10. rundacos (*fluvius est*) | 10. xanthimos gens simoes gens, *correxi (nisi praeferendum Mossynes). De Xanthiis cf. Strabo XIII 590* | 10. leucosiri | 11. mariaspi, *correxi ex Plinio VI 50. Hi et Euergetae, cf. c. 6; Diodor. XVII, 81* | 11. Utii tab. *Peutingeriana, Οὐτριοι Strabo XI 508* | 11. dahe | 11. *in seqq. cf. c. 13* | 11. scite antropofagi | 12. deruice | 12. fasice | 12. anartace.

B 1. bicornius | 2. redigentes se | 2. et *om.* | 2. Cycladum. currit milia DCCCXC VII | 3. tortuosus | 4. Rhodos. currit milia CCCXXII | 5. Asdrubela | 6. Caucasum. currit milia CCCXV.

7. Quae gentes oceani septentrionalis sunt. Scythae gens est | 9. Tesmonos | 10. Ruddacos | 11. Fulguritae | 11. *pro* Scythae Anthropophagi] Scythae Thuni | 12. Fasiccae | 12. Anarticae.

1. meandros *VS* | 1. uicornius *S* | 2. quasi si duo redigant se *Salmasius Exerc. Plin. p. 587 b* | 2. sint *V* | in *S* | 2. redigentes se. *V* redigens se *S* | 2. cicladium *V* cyclatarum *S*, *Dicuil* | 2. DCCCCXCVIII *S* | 3. sirus *V* surus *S* | 3. phanfiliae *V* pamphyliae *S* | 3. tortuosus *ex -sos corr. V* | 4. in mare caspium in insula *S* | 4. rodos *VS* | 4. CCCXXII *V*] CCC *S* | 5. asdrubela *V* adrubela *S* | 5. badua *S* | 6. caspium *V* caspio *S* | 6. inrumpes in m. *S*.

7. Quas gentis *S* | 7. scitae *V* scy (*ex i*) te *S* | 7. naboristaenes *V*] thenes *S* | 8. madaes. auromatae *V* madesua rumate *S* | 8. certete *V* cercete *S* | 8. enioci *VS* | 9. colci *V* cholchi *S* | 9. fasi *V* fassis *S* | 9. albi *VS* | 7. hcnobiles *S* | 10. ruddacos *V* ruddachos *S* | 10. xantibossimoes *V* santiuoes simoes *S* | 10. leucofiri *V* leuco siri *S* | 11. mariaspi *VS* | 11. Fulguritae *V, om. S* | 11. Dahae *om. V* | 11. daae *Sh add. m. alt. (saec. XII?)* | 11. scitei cumi *V, om. S* | 12. deruiccae *V, om. S* | 12. fasicae *V* fasice *S* | 12. teriodes *V* | 12. anarthice *S*

A gens | Chorasmii gens | Massagetæ gens | Bactriani gens | Paropanisidæ gens | † Traumeda gens | Sigotani gens.

39 OCEANI SEPTENTRIONALIS CONTINENTIA EXPLICIT.
INCIPIIT OCEANI MERIDIANI CONTINENTIA.

- 40 Quæ maria habeat. mare Carpathium | mare Tyrrenum. 5
41 Oceani meridiani quæ sunt insulæ. Sicilia insula | Carpathos insula | Galata insula | Fortunatæ insula | Cossura insula | Syrtis maior insula | Syrtis minor insula | Sardinia insula | Melita insula | Pontia insula | Pandatoria insula | Capraria insula | Igitio insula | Aenaria insula | † Luci Caprea insula | Catabathmon insula | Girbe insula. 10
42 Oceani meridiani montes qui sint. mons Pyramides | mons Beronice | mons Panchæus | mons Feratus | mons Atlans | mons Gurbessa.

1. chorasmi | 1. paropanneses | 2. fortasse Tauri. Medi? | 2. Sogdianos dicit | 4. sq. expl. inc. | 5. carpatium | 5. thirrenum | 6. lege sint | 7. sirtis | 8. sirtis | 8. meleta | 9. pantitoria | 9. Plin. III 81 'Capraria quam Graeci Aegilion dixerunt; item Igitium'. | 9. igitio | 9. ynaria. scribe Inaria | 10. luci] an Leucothea, sinus Paestani insula, est? | 10. capri | 10. (Catabathmos oppidum Africae) | 11. beronice sic | 12. pargæus | 12. athlans | 12. gubessa.

B 4. Incipit continentia sinus meridiani. Quæ maria partis meridiana sunt.

6. Insulæ hoc sese ordine excipiunt: Sicilia insula | Pontia | Carpathos | Pandatoria | Sardinia in V | Corsica (quam omittit A) | Galata | Capraria | Fortunatæ insulæ | Igitium | Cossura | Aenaria | Syrtis maior | † Luci Capri | Syrtis minor | Sardinia in S | Catabathmon | Girbe (deest Melita).

11. Qui montes sunt oceani meridiani. Pyramides mons.

1. corasmi V chorasmi S | 1. masagetes S | 1. paropannissos V paropanisos S | 2. traumeda V.

3. Explicit continentia septentrionalis V. S consentit cum A | 5. mari V | 5. pars meridiana habeat S.

5. carpasium V carpatium S | 5. tirrenum V.

6. Quæ sunt insulæ oceani meridiani V. Insule meridiani hæc sunt S | 6. carpatos V | 9. pantacoria V pantatoria S | cursica S | 7. fortunatæ V furtunate (om. insulæ) S | 9. egilio V hegilio S | 7. cossura V cossora S | 9. ynara V hynara S | 7. sirtis V | 10. luci capri V luci capris S | 8. sirtis V | 10. catabatmon V cathabatmon S | 10. girbae (u supra i) V.

11. oceani meridiani sunt S | 11. pirramides V piramides S | 11. uerance||| V beronice S | 12. panceus V pangheus S | 12. atlans sic VS | 12. corbessa V gurbissa S.

- A 43 Oceani meridiani quae provinciae sint. Aegyptus provincia | Aethiopia provincia | Aethiopes provincia | Africa provincia | Gaetulia provincia | Byzacium provincia | Zeugis provincia | Numidia provincia | Libya provincia | Pentapolis provincia | Tripolis provincia | Mauretania provincia. 5
- 44 Oceani meridiani oppida quae sint. Arabia oppidum | Fossa Traiani oppidum | Thebe oppidum | Thebais oppidum | Beronice oppidum | Ammon oppidum | Ptolomais oppidum | Cyrene oppidum | Philaenon oppidum | Leptis oppidum | Oea oppidum | Sabrata oppidum | Tacapas oppidum | Thenas oppidum | Thusdrum oppidum | Tapsus oppidum | Leptis minor oppidum | Hadrumetum oppidum | Neapolis oppidum | Clipea oppidum | Karthago oppidum | Utica oppidum | Hippone oppidum | Tabraca oppidum | Hippone Regio oppidum | Rusiccade oppidum | Culli oppidum | Saldis oppidum | Quinquegentiani oppidum | Rusuccuru oppidum | Tipasa oppidum | Caesarea oppidum | Cartennas oppidum | Portus 15

1. prouincie | 2. getulia | 3. nimizia | 4. trispolis | 4. mauretanea prouincia.

6. Arabia Eudaemon *Salmasius cf. ad c. 6* | 6. Fossa Traiani *mare Rubrum Nilo iunxit* | 7. thaebe | 7. thaebais (*regio est*) | 7. beronicae | 8. oppidum *addidi* | 8. filemon | 9. Tacapas *etiam Itin. Antonini* | 10. thaeas (*Thenis It. Ant.*) | 10. (*Tusdro It.*) | 12. clipea (*sic et It.*) | 12. kartago | 13. ippone regio | 13. (*Chulli It. Ant.*) | 14. (*Saldis et It.*) | 14. *Quinqueg. gens est* | 14. (*Rusuccuro It.*) | 15. cesarea | 15. (*Cartenna Itin.*)

- B 1. Quas provincias oceanus meridianus habet | 1. Aegyptus provincia | 1. Aethiopes *deest* | 4. Mauritania Caesariensis provincia. Mauritania Sitifensis provincia.

6. quae sunt. Arabia Nitriotes oppidum | 8. Philaenon arae. Oea. Sabrata. Leptis magna | 10. Thusdrum *ante* Thenis | 11. Leptis minus | 11. Adrumetum | 12. Clipeis | 12. Hippone Zaryto

1. habeat *S* | 1. provincias *V* | 1. aetypia (*h add. m. alt.*) *S* | 2. getulia *V* | 2. gettulia *S* | 3. bizacium *V* | 3. bizaciu *S* | 3. zeugi *VS* | 3. libia *VS* | 4. pentapolis *S* | 4. Caesariensis prouincia *V, om. S* | 4. ci tifensis *S* prouincias *V, om S.*

6. *Inscr. hic om. S, sed cf. post Philaenon* | 6. nitiores *VS, correxi conl. Strab. XVII p. 803 (νομὸς Νιτριώτης)* | 7. troiani *S* | 7. thebeis *S* | 7. beronicae *V* | 7. boronicae *S* | 8. tolomai *V* | 8. pitolome *S* | 8. cirenens *V* | 8. filenon area e *V* | 8. filenon quae oppida oceanus meridianus habeat. are *S* | 9. oea *V* | 9. nea *S* | 9. lempitis *S* | 9. catapas *S* | 10. tusdrum, *ex* trusdrum *m. pr., S* | 10. athenis *S* | 10. tabsus *S* | 11. adsumetu *V* | 11. adrumedu *S* | 11. nabolis *S* | 12. clyppeis *S* | 12. carthago *S* | 12. ippone zarito *V* | 12. ipponi zaritus *S* | 13. ippone regia *V* | 13. hipponeregio *S* | 13. rusiccada *V* | 13. rusicade *S* | 13. culli *V* | 15. caulli *S* | 15. cesarea *S* | 15. chartennas *S.*

A Magnus oppidum | Hesperides oppidum | Vallis oppidum | Lares oppidum | Sicca oppidum | Obba oppidum | Zama oppidum | Sufetulae oppidum | Sufes oppidum | Cilio oppidum | Teleptis oppidum | Capsa oppidum | Theveste oppidum | Admedera oppidum | Madauris oppidum | Tubursicunumidoru oppidum | Calama oppidum | Constantina oppidum |⁵ Mileu oppidum | Tamugade oppidum | Lambese oppidum | Lamasba oppidum | Lamuiridi oppidum | Sitifi oppidum | Macri oppidum | Zabi oppidum | Tubusubtu oppidum | Bida oppidum.

45 Oceani meridiani fluminum ortus et egestio.

Nilus fluvius nascitur in Aethiopia. currit usque ad lacum Foloen. 10 inde exit et cadit per cataractas. Astapus venit de monte Panchaeo, ex quo monte ad illum excurrit fluvius alius Astaboris; non levi cum magnitudine miscentes se: Nilus ibi congemnatur atque concurrrens per anguillationem, coronam faciens contortuosam, ergo repetens sui iter impetus, demittens illam coronulam, quae Meroë appellatur, ascendit 15

1. besperides | 1. (Vallis et aliud Vallos *Itin.*) | 1. (Laribus *It.*) | 2. Sufetula *It.* | 3. (Sufibus *It.*) | 3. (Cilio, Telepte, Capse, Theveste, Admedera *It.*) | 4. theuestes | 4. mauauris, *sed corr.* | 5. (Mad. Tub. *om. It.*) | 5. constantina | 6. (Mileum, Tamugadi *Itin.*) | 6. lamuese (Lambese *It.*) | 7. (Lamuiridi *om. It.*) | 8. (Tubusuptus *It.*)

10. etiopia | 10. *Kολόν Ptol. IV 7, 24* | 11. aspus, *sed ta supra scripsit m.pr.* | 11. pangeum | 13. adq. | 14. puto angulationem | 15. demittans | 15. meroen

B 1. Vallos | 1. Laribus | 2. post Obba: Sululis. Assuris. Zama Regia. Sufibus. Sufetula. Cilio *sqq.* | 3. Capse | 4. Teuestis post Admedera | 4. Madauros | 6. Tamogade | 7. *desunt* Lamasba et Lamuiridi.

Quae sunt flumina oceani meridiani.

Fluvius Nilus, qui et Geon, de secretis promitur, sed in exordio in Aethiopia uidetur; et facit lacum magnum, id est stagnum, qui currit in circulo milia passuum CLIII; exiens ab eo loco peruenit ad cataractas posteriores. Conficit milia passuum CCCCLXXIII: inlustrans 5 montem Panchaeum milia passuum CLXXXIII, et a monte Panchaeo

1. expendes *V* hesperidis *S* | 1. uuallos *S* | 2. siccen *V* siccena *S* | 2. orbas usulis *V* obba salulis *S* | 2. suffibus *V* | 2. sufetula *V, om. S* | 3. telepte *S* | 3. capsae *V* capse *S* | 4. admedera *S* | 4. teuestis *V, om. S* | 5. tabursicunumidorum *V*; *S = A* | 6. tamogadae *V a* Tamogade ad Sitifi *om. S* | 6. lambese *V* | 8. bida *om. S.*

1. Hi sunt *S* | 2. nili *C* | 2. promit *VS* qui directum prominet et *C* in | si *V, om. C* | 3. xetiopia *S* etiopia *V* aethiopiam *C* | 3. uisetur *C* | 3. id est stagnum *om. SC* | 4. passuum *C* passum *S* passus *V* | 4. CLIII *VC* CLVIII *S* | 4. et exiens ex eo *S* | 5. chatharacthas *C* | 5. altiores *S* alteriores *C* | 5. confugit mille *C* | 5. aut hic CCCCLXXIII aut paulo infra CCXXIII legendum est | 6. pangeum *VSC* | 6. passum *S* | 6. et ad *C* | 6. pangeo *V* pangeu *S* pangeum *C* |

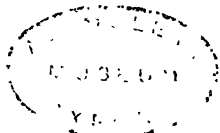
A non in parvum gradum girum iterum faciens. Geminatus includit Philas usque ad reparatum iter exiens de loco memorato, qui Blemyes vocatur

1. pilae usq. | 2. an separatum? | 2. quod blemis bocatur.

B usque ad caput fluminis Astroboris, unde nascitur et cum quo miscetur, milia passuum CCL. Cum magna magnitudine et mugitu miscentur et congeminantur, sed discolores currunt in unum per magnam angulationem, et unam coronam faciunt, et ea corona includit omnem regionem 5 Acarnaniae, et a corona usque ad Acarnaniam milia CCCLXXXII. Inibi coronae podismum in circuitu, et suo cursu descendunt ad Hyrcaniam et Scythiae regiones, et sunt ab Acarnania usque ad Hyrcaniam et Scythiam milia DXXV, et ab Scythia usque ad Meroen et Samson milia CLXX. Ascendunt simul non in parvum gradum, et separantur 10 ab invicem Nilus fluvius a fluvio Astrobori defendentes colorem corporis sui invicem, id est: Astroboris fluvius tenuem habens nebulam et corpore gelidus meat, Nilus vero arenosum colorem gustu suavi tepidum materia, et pergit contra meridianam plagam. Hic Astroboris a Nilo elongans efficit circulum immensum, quod circulum includit magnitudinem 15 terrarum, in qua est civitas metropolis, quae Meroe appellatur a divisione Nili vel a separatione fluvii Astroboris. Usque ad Meroen oppidum milia CCLX. Et ad Meroen oppidum means item facit lacum

1. fl. -nasc.] de quo fluvius astrouoris nascitur C | 1. cum quem V | 2. passum S, recte VC | 2. ingentem C | 2. magnitudinem SC | 2. et mugitum miscentur C | 3. isti colores C | 3. per magna angulatione C cf. p. 48, 14 | 4. et ea: incipit P | 4. et ea ad Acarnaniae om. C | 5. acarnaniam S | 5. coronam, sed corr., V | 5. ad carmaniam V, ad carmania SC | 5. CCCCLXXXII C | 6. Inibi sc. invenies | 6. podis cum V, poedismum S, pondisimum C | 6. in circuitum S | 6. curso S | 6. discunt S, descandunt C | 6. hircaniam VS, hircania C | 7. et VS] usque et C | 7. scitiae V, scitia C, scytiam S | 7. et om. S | 7. ab acarmania V, ab arcania SC | 7. usque ad hircania et scitia V; sed brevius usque scytiam S, et scitia C | 8. m. p. DXXXV, sed ultima X erasa, C | 8. ab scitia VC, ab scytiam S | 8. usque ad VC] et S | 8. meroem V qui hic intermittit meron SC | 8. et samson S, ad samsco C | 9. ascendunt sc. in tabula, ubi septentrionalis pars superior est | 9. in parvum gradum S] in gradu C | 9. et] sed C | 10. ab—Astrobori ad inuicem oppidum currit milia CLXXXIII. nilus (vide infra) benereq; (sic) fluvius ad fluvio astrouolis C. astroborim S | 10. corpori C | 11. id est om. C | 11. astriouoris C | 11. tenuis C | 11. nebula C | 12. gelitus S, zelitus C | 12. nylus C | 12. tepida C | 13. matheria C, materiam S | 13. et om. C | 13. meridianum (om. plagam) SP | 13. astrouoris C.

14. elongatur et facit C, recte? | 14. cingulum C | 14. mensum S | 14. quod circulum sic SC | 15. meron SPC (apparet derivari a μέγος) | 15. aduisione CP | 16. uel a C, uel SP | 16. separatio SP | 16. fluuii C, om. SP | 16. astrouoris C, -borim S, -borum P | 16. ad meron SPC | 17. milia-oppidum om. P |

A et cataractae, *it* iterum in circuitu circulum componens, quod Oxyryn-
46 chum Heracleum appellatur, et iam hinc exiens Aegypto †festinus. Brac-
chium de eo fluminale procedit proclive, quod pergit usque Rubri maris
ripas, id est sinum Arabicum, ubi consumitur et hic memoratus fluvius

1. et *addidi* | *it addidi ex B* | 1. circuitum | 1. oxyrinchum eracleum
apellatur | 2. *num* festinat. ? | 2. braccium | 3. pergat | 4. arauicum.

B angulis tribus. Huc usque milia LXXX. Currens contra oppidum
Sebastopolim milia CXXX, inde currens ad Blemyas magnum oppidum
currit milia CLXXXIII, ubi sunt cataractae. It quasi circulum coniu-
gens, sed non coniungit, in vicem litterae C. In cuius litore sita sunt
oppida vicina septem, quibus metropolis Oxyrinchum Heracleum. A⁵
Blemyis usque Oxyrinchum Heracleum milia CCCX. Hinc exiens
Aegypto festinans in brachio Nili incidit — sunt milia CCXC — quod
'ceras' Nili vocitatur. Secat hunc brachium per magnam inundationem
per milia XII, et currens meat in mare Rubrum ad oppidum, cui
vocabulum est Ovilia, et Castra Moyseia. A brachio Nili usque Ovilia¹⁰
et Castra Moyseia milia CCCXL. Nam a separatione Nili et Astro-
boris fluvii superius dicti solus fluvius Nilus suo cursu meavit ab Hyr-
cania usque Chyrsorroas per provincias diversas milia passuum
DCCCXXV. Exhinc iam mitis per brachia divisus meat inlustrans
omnem Arabiam et Nampamonem provinciam. currit per milia DXX.¹⁵

49, 17. Et a C, recte? meron SPC, opd C | 17. item C, it S, id P | 17.
faciat C | 1. tribus—currens om. C | 1. Hoc SP, huc *scripsi* | 2. seuasto (-sta-C) polim
libri | 2. ad Blemyas (*nisi mavis* Blemyen) *scripsi* ad blemien C ablemiens SP |
2. oppidum—CLXXXIII *hic om C, vide supra* | 3. catharacte C | 3. it S, om.
C id P | 3. quas C | 3. componens, set non coniunget C, non seiungit S |
4. inuicem littere c. (c) centum C) in cuius littere (*deinde* centum in cuius
littere *repetit S*) sinum (*sic SP*; signum C) sunt oppida SPC; *correxi*.
By *add. inter haec et crhsuas (v. 13) S m. pr.* | 5. oxirincum heracleum C,
hoc sirin chumer. uel eum S | 6. a blemiens S a blemens P Et ab lexinio
exorincam C, usque huc sirinchum S (-cum P) | 6. eracleum SPC | 6. milia
CCCX SP | coecicum C *quod non intellego* | 6. hic C | 7. aegiptum C | 7.
brachio SP -ium C | 7. CCXC SP, CCXX C | 8. *κέρας vel ceras scri-*
psi: cera S, cerani S, xera C | 8. Sedad tunc brachium cum magna inun-
datione C | 9. XI P | 9. et *et meat om. C, in mari SP* | 9. rubro SPC | 10.
obilia S | 10. moysen C, monseai S, monseia P | 10. *cf. Dicuil 6, 3, 9* 'Ho-
die in cosmographia quae sub Iulio Caesare et Marco Antonio consulibus
facta est, scriptam inveni partem Nili fluminis exeuntem in Rubrum mare
iuxta civitatem Ovilam et castra †Monsei.' *cf. ibid. 6* | 10. bracio C | A
brachio-Moyseia om. P | 10. usque ad ouilia C obilia S | 11. monseai S, mons
P, moysen C | 11. CCCXX C | 11. a C, om. S | 11. reparatione nyli C fluminis
nili S | 11. astriuatoris C, astro (-tra- P) borim SP | 12. fluii S, fluvius CP | 12.
dictis S, dicitur PC | 12. solus fluvius C, om. SP | 12. nylus C | 12. curso *ez*
curro S | 12. meabit SP, mediaet C | 12. hircania S, yrchania C, hyrcaniam
P | 13. usque ad C | 13. crhsuas S, crhs suas P, crissuroas C | 13. per om. P |
13. passum S, om. C | 14. DCCCXXX C | 14. iam mittit S, ad mitis C | 14. per

A *quem* 'fossam Traiani' appellant. Nam et oppidum, ibi quod est, hoc nomine nuncupatur. Ergo ad Pyramides Nilus veniens per diversa se camporum dispergit spatia, quo Aegyptiorum inrigare possit terras, tendens ad Pelusium, Chrysorroas et Alexandriam oppida. His omnibus
5 peractis per octo fluminum magna brachia procurrens se invergit mari Carpathio, ubi et inest insula Carpathos.

1. quem *addidi* | 1. fossa | 1. et *scripsi*: ei *codex* | 2. nomen | 2. pyramides | 4. chrisoroas | 5. braccia | 6. carpatio | 6. insit.

B Nullum ostendit diverticulum, sed iter suum contentus pergit per Aegyptum. Deinde inlustrans Traianopolim *currit* milia LXXX; inde pyramides quae 'horrea Ioseph' dicuntur et palatium regis Thetharcis, id est Pharaonis, sunt milia CCXII; inde Carpathos milia L. Exhinc per
5 diversa camporum spatia, *et* per octo brachia exiens effluit. Totam Aegyptiorum terram inrigat tendens Alexandriae, Chrysorroas et Pelusium oppida, et vergit partim Adriatico mari et partim mari Carpathio, ubi est insula Carpathos magna. — Habet ramum de se exiens ab 46
Aethiopia hic Nilus, quod meat ab Aegypto usque ad terminum Libyae
10 (id est Africae), ubi est templum Neptuni inter Pentapolim et Tripolim, ubi est statua Libyae Epaphi filiae in similitudinem Africae, tenens frugem et calcans modium et manu sinistra ebur elephantinum. Haec

brachiis diuisis *S* | 50, 15. et *om.* *C* | 15. nampamonem *SPC*: Nasamonum *puto, cf. c. 6 fin. in B* | 15. prouincia *C* | 15. DXXX *C* | 1. ascendit *C* | 1. sed *C, om.* *S* | 1. item *S*, inter *C* | 1. contemptus *S* | 1. pergit *om. P*, per *om. C*, pergit aegypto *S* | 1. trans *om. P* | 2. deinde transit adienolim *C* | 2. troianopolim *S* | 2. *currit addidi* | 2. DCCC *C* | 2. piramidis *S* | 3. quod *SP*, quia *C* | 3. orrea *SC*, hioseph *C. cf. Dicuil 6, 3, 2*: 'septem horrea secundum numerum annorum abundantiae, quae Sanctus Ioseph fecerat ... quattuor in uno loco ac tria in altero.' | 3. thetharcis *SP*: tepsis *C. fortasse* Cheopis? | 4. faraonis *S*, pharaoni *P, recte C* | 4. DCCCXII *C* | 4. capratos *SP*, carpatos *C* | 4. L *S*: *D C* | 4. Exit per *C* | 5. diuersas et c. *SP* | 5. et *addidi* | 5. acto *C* | 5. bracia *S*, braciae *C* | 5. et fluit *SP* toto aegyptiorum terra *S, recte P*, exiens-totam] et extendens se et influet ut *C* | 6. terra inriget *C* | 6. crisoroas *SP*, crissoroa as *C* | 7. opd *C* | 7. et uertit *P* | 7. partum *P*, partit *C* | 7. atriatico *C*, atriaticum *S*, Adr.-partim *om. P*, mari *om. C* | 7. carpathato *SP* | carpatio *C*.

8. carpatum *C*, carpatho *SP* | 8. magnam *P, om. C* | 8. nam habet *C* | 8. ab ethiopiam *SP*, -iae *C* | 9. nullus *SP*, nylus *C* | 9. quod] co *C* | 9. ad *om. S* | 9. termino *C* | 9. libie *S*, libie *PC* | 10. id: *incipit R. idS C* | 10. affricae *C* | 10. neptuni *C* | 10. pentabulū *S*, pentabolim *R*, pentapoli *C* | 10. et Tripolim *om. C* | 11. libie *SPC*, lybiae *R* | 11. pamphilie *SPR*, papie filiae *C*, Epaphi filiae *scripsi* | 12. fruges *C, recte ?* | 12. in manu *C* | 12. sinistra *SPR (sc. tenens)* | 12. cbuer *P*, ebur *C* | 12. haec] et *C* | 52, 1. libia *SCP*, lybia *Rp*, pamphilia *SR*,

A 47 Fluvius Nilotis nascitur in Athlantico campo; qui currens lacum efficit, qui Nilotis appellatur, sine aliquo exitu.

Fluvius Bagrada nascitur in Tubursicunumidorum. pergens per Zeugi inlustrans regionem egerit in mari Tyrreno. dispersis crinibus Uticae oppido diffunditur. 5

Fluvius Cartennas nascitur in campo Mauro, inde inlustrans litori

1. athlantico | 2. quod | 2. apellatur | 3. uagrada | 4. tirreno | 4. dispar-
sis | 5. utice oppida | 6. litora Mauritaniae Caesariensis *puto*.

B Libya Epaphi filia a Neptuno compressa *est*, et post ibi senex humata regia dignitate. De eo flumine superius dicto capiuntur corcodrilli parvae magnitudinis, quos plerumque ad pigmentarios videmus, ut certo sciant mortales, Nilum fluvium ad Aethiopiam Aegyptum Libyam Africam meare. Fluvius per diversa spatia provinciae meat et exitum ⁵ nusquam habet; sed aestivis temporibus magnam habet virtutem, sed parvus videtur quoniam a capite lenis meat. Qui Nilus fluvius currit *milia sex milia DCLXXXVIII*.

1. qui currens] procurrens | 2. exitu. currit milia CL.

3. in *om.* | 3. pergens *sqq.*] inlustrans eam provinciam pergit per ¹⁰ campos Bullensium Regiorum, libat Zeugi, inlustrat oppidum Uticense, infunditur in mare Tyrrenum. currit milia CCCXVIII.

6. in campo † Martio. inde lustrat litore maritimo Caesariensem et pamphilia *P*, paphia filia *C*, Epaphi filia *scripsi* | 1. comprehensa *C* | 1. est *addidi* | 1. et post *C*, et posuit *SR* | 1. senes humata *C*] *usummatum S* (*in marg. a man. prima Ry*). consumatum *RP*; *correxi* | 2. dignitatem *S* | 2. De eo *CR*, Deo *SP* | 2. dicto *C*, dicti *SRP* | 2. capiunt ut *C* | 2. corcodili *C*, corcodrilli *SRP* | 3. paruaet *C* | 3. magnitudinis *S* | 3. quos] cor *C* | 3. a p. uisemus *C* | 3. certus *S* | 4. mmortales *S. corr. m. rec.* | 4. nylum *C* | 4. ad] ab *SPRC* | 4. aethyopiam *R*, aethiopia *P*, -iam *SC* | 4. aegyptum *C*, *om. vell.* | 4. libiam *S* -ia *C*, lybiam *PR* | 4. africa eum requireret. Fluvius *sic C* | 5. diuerso *C* | 5. et] fieri *C* | 6. numquam *P* | 6. estivis *SR* | 6. magnam] nullam *C* (*corrige multam*); | 7. paruus *om. C*, uisetur *C* | 7. qm *SPC*, quo *R* | 7. arabites senis *C*. lenis *SR* | 7. Qui -VIII *C*, *om. SPR* | 7. Quod nilus *C* | 8. milia *addidi*.

1. nylotis *C* | 1. Atl. campo] atlanticam *S*, antanthicam *P*, anthanticam *R*, alontos campos *C* | 1. currens *C* | 2. quod *SC* | 2. nylotis *C* | 2. appellatur *S*, apellatur *C* | 2. alico *C* | 2. CLI *C*.

3. Fluiiu *S* | 3. bagradra *S*, uagrada *PR*, bacrada *C* | 3. in *om. SC* | 1. tu- (tur- *P*, *om. C*) bur (bicur- *C*) sicunu (-no *S*) midorum *SRPC* | 3. per *om. C* | 4. regionum bibera zeuzy inlustrans *C* | 4. libat libat *PR* | 4. z.]//ugi *S* | 4. opidum *R* | 5. U.]uticensem *SPR*, cui infundit uticensem *addit S*. uticensem *ex -sum C* | 5. infundet in *C* | 5. CCCVIII *C* | 6. carthenas *SRP*, cartennas *C* | 6. in campos martios (martyos *C*) *SRPC* | 6. lustrans *C* | 6. lidore *S* | 6. et sab.] ete sab. *SPR* | 6. cesariensae e etoe sabratae letis magne *C* | 53, 1. in *om.*

A maritimo Caesariensi mari invergit.

Fluvius Malva nascitur sub insulas Fortunatas. circuiens externam partem Mauritaniae, intercludens inter Barbares et Bacuates vergit in mari quod appellatur Columnae Herculis.

5 Fluvius Hesperides nascitur *ad* Lix oppidum in campo in circini rutunditate volvitur. influit in oceani ripas meridiani.

1 cesariensi | 2. malda | 3. interdicens | 3. uacuates | 4. colonne erculis | 5. heperides | 5. ad *addidi* | 5. *lacunam indicavi* (Mauretaniae?) | 6. uolbitur.

B Sabrate et Lepti magna. Invergit in supernis partibus Nabataeorum. currit in mare oceanum per milia DCCCCXXII.

2. circuiens *sqq.*] includit omnem partem Mauritaniae Caesariensis, intercludens per angulationem tortuosam, et amplectitur gentes Africanas 5 quinque, id est Nasamones, Baccuates, Garamantas, Bures et Bacuenses. Torrens inuenit heremum, ubi efficitur bicornius et includit duo oppida regionis Pentapolitanae, quae fuere Sodoma et Gomorra. Inuenies ibi Columnas Herculeas, ubi oppidum Bethulia vicinum montis Sinai. Ex uno in unum redigitur, qui fuerunt duo, et per heremum 10 superiorem pervenit ad Hesperides, ubi hominum genus nullum. Egerit in mare oceani meridiani. currit quattuor milia DCCCCXX.

5. Fluvius Hesperides qui et Lixus, nascitur in campo in circini rutunditate volvitur. influit in oceani ripas partis meridianae currit milia DCCCCXX.

C[1. nabatheorum *SPR* (-te- C)]2. oceano *SPR*-um C[DCCCCXXVI C] 2. pergit C. | DCCCCXXVI C | *Dicuil* 7, 1, 5 'in Cosmographia fluvius Malva sub insula Fortunata nasci fertur.' | 2. furtunas *S*, *recte PR*, furtunatas C | 3. includet C | 4. angulationem tortuosam *SPR*, angulationem tortuosa C | 5. nassamones C, nassamones S | 5. uaccuantes C, baccuantes S, baccuantes *RP* | 5. garamates C | 5. Bures *scripsi*. bares *SRP*, uares C | 5. et *om. C* uacenses C. *cf. infra* Beguenses | 6. inuenit *erasum in R* | 6. includet C | 7. quae *om. C* | 7. sodoma C, sodomorra *SRP* | 7. gomorrae S, gomorra *RPC*, terra *add. SRP* | 8. Inuenies ibi] Et peruenit nzyuis ubi sunt C. | 8. columnas R | 8. ubi C] in *SRP* | 8. betulia, *sed post* 'montis sint', C. *cf. Iudith* 6, 9. 7, 1. uetulia *SRP* | *nolim* Gaetulia *scribere* | 8. uicinam S, na *PRC* | 9. sinai R, si (*ex ii*) nae S, synai P, sint C | 9. ex uno *delendum* ? | in uno *SPR*-um C | 9. rediget *SRP* reguntur C | 9. eremum *SR* | 10. peruenit: *incipit V* | 10. esperides V. besperides C | 10. hominum, *sed corr.*, S | 10. nullum *scripsi cum C*, ullum *VS*, illum *RP*, est *add. C* | 10. Egerit V, capere *SRP*, ingreditur C | 11. oceani *ex*-no V, oceano meridiano *SRP*, oceanum m-na C | 11. currit *VC*] qui ducit *SRP*. 11. quater miliaes V (*quem sequor*), III. DCCCCXX milia *SRP* m̄ XCVII C | 12. esperides *SC*. *exp. V*, *hesp. RP* | 12. nascitur lix V, nascitur olix C, qui et (*haec om. VC*) elix (*om. nascitur*) *SRP* | 13. in circini *SRP*, -no V, -nni C | 13. rot (rut- *SR*) unditate (-tem C) *ms.* | 13. uoluitur *VC*, uertitur *SRP* | 13. influet C | 13. ripis *RP* | 13. meridiani *SPC*, mediani R.

A 48 Oceanus meridianus quas gentes habeat. Hierasycamini gens | Nabatae gens | Bostraei gens | Marmaridae gens | Nasamones gens | Garamantes gens | Theriodes gens | Curbissenses gens | Beitani gens | Begguenses gens | Feratenses gens | Barzufulitani gens | Fluminenses gens | Quinquegentiani gens | Bures gens | Mazices gens | Musunei gens | Artennites gens | Barbares gens | Salamaggenites gens | Bacuates gens | Massyli gens | Abenna gens.

1. hierasicaminas | 2. nabatae (*Náβαου Ptolem. IV, 2, 20. vide etiam ad B*) | 2. marmaride | 2. nassammones.

4. feratenses | 5. musubei | 6. cf. Syrtites *tab. Peut.* | 6. babares (Sabarbares *Plin. V 30*) | 7. massylii | 7. Abenna *est mons contra Calpen situs.*

B Quae gentes in oceano meridiano sunt | 2. post Nabates: Ifansenses | 2. Marmarides | 3. Gurbisenses | 4. Beguenses *vel* Rusuccenses | 4. Bardubitani | 5. Burenses | 5. Mosenes; *deinde* Vaniures | 6. Barbaricenses. Alamaggei | 7. Avennei *vel* Obbenses.

1. Quae V, Quas *rell.* gens C | in *om. V*, pars ocheanus m-us habet C | 1. Hierasicamini V, Ieras sigami C, Hieras (-ass S) im cami SRP Hiera Sycamino *It. Antonini* | gens *ubique om. VSRP* | 2. nabates V, nabes SPR, naucei C, Nababes *Mauretaniae tab. Peuting. et Plinius V, 21 agnoscit, Natabudes Plin V, 30.* | 2. ifansenses SRP | gens est V; *om. C.* Icampenses *tab. Peuting.* | 2. bostreii VS, dostrei RP, ostrei gens C | 2. Fluminenses-Mazices in SRP *hic interpositi sunt* | 2. marmarides RP, -ites S, -idet V, -ide C | 2. nasa (-sra C)-mones VC, nasumrutes SRP | 2. garamantes omnes | 3. ceriodes V, theriodes S, theorides RP, hic erides C | 3. gurbi (-ui- C) senses VC, curbisenses (-sis S) SRP | 3. betania V, ueaitani S, ueitani RP, behitani C | 4. beguenses V, uacua henses C, rusuccenses SRP | 4. fer (far- S fr- R) atenses VSR, serutenses C | 4. Fer. Barz. et Mus.-Barbaricenses *desunt P* | 4. bardub (-dux C) itani VC, bordioftani SR | 4. flumine s V, fluminensis SRP, luminenses C | 5. V gentia noui V, quinq; genuanni SRP; *recte C* | 5. burenses VRP -sis S, uerenses C | 5. mauretes C, mazices *rell.* | 5. mosenes V, musuensis S -nes R, monsanes C. Musuni *Plinius V 30, Musonii tab. Peut.* | 5. uaniures V, uanniore SR, baniures C. Vamacures *Plin. l. c., Baniurae ib. 17* | 6. arcenithes V -tes C, aftenites S, astenites R | 6. barbaricen C -cens V -censis S -genses R | 6. alamaggei VRP, alamagai S, salamagai C. *cf. Μαχαῖται Ptolemaeus IV 1, 10* | 6. bacuates V, uacuates C, uacuates SRP. *Βαχουῖται Ptolemaeus IV 1, 10* | 7. masilia V, massilli C, massilio SRP | 7. auennei V, auenei C, bensis S, benses RP (*cf. Orosius I 2, 47.*)

In Vaticano Palatino 1357 saec. XIII fol. 151 v. post auenei gens haec leguntur (*orthographiam emendavi*): Quattuor sunt Caesareae sub axe mundi: Caesarea Palaestina, Caesarea; Cappadociae, Caesarea Mauretaniae, Caesarea Spaniae, quae Augusta accepit nomen eo quod opulentissima et necessaria populi esse videatur (*lege videbatur*). Eadem post massili gens habet *Palatinus 1356 saec. XV—XVI, qui post Spaniae addit*: Cesaraugusta iam Sarragosa dicitur.—

EXPLICIT COSMOGRAFIA IULII CAESARIS. INCIPIT EIVSDEM NOMINA PROVINCIARUM OMNIVM V.

A QUATTUOR OCEANORUM CONTINENTIA EXPLICIT. 49
INCIPIUNT EXCEPTORUM HAEC.

Oceanus orientalis maria habet VII | insulas XI | montes VIII |
 provincias VII | oppida LXI | flumina XVII | gentes XXVII.

5 Oceanus occidentalis maria habet VIII | insulas VII | montes VI |
 provincias XX | oppida LIII | flumina XII | gentes XXIII.

Oceanus septentrionalis maria habet VII | insulas XXIII | montes
 XII | provincias XVI | oppida XLVIII | flumina XX | gentes XXI.

Oceanus meridianus maria habet II | insulas VIII | montes III |
 10 provincias XII | oppida LVI | flumina VI | gentes XVIII.

[Et ut haec ratio ad conpendia ista deducta in nullum errorem 50
 cadat, sicut a magistro dictum est, hic liber exceptorum ab sphaera ne
 separetur. Sequuntur enim conpendia, quae infra scribita videbis.
 Quattuor (ut iterum dicam) oceanorum ratio non praetermittenda. Sunt
 15 enim per orbem totum terrae cosmographiae maria XXV, insulae LI,
 montes famosi XXX, provinciae LV, oppida CCXVIII, flumina LV,
 gentes XC. —

Haec omnia in descriptione recta orthographiae transtulit publicae 51
 rei consulens Iulius Honorius magister peritus atque sine aliqua dubita-
 20 tione doctissimus: illo nolente ac subterfugiente nostra parvitas protulit,
 divulgavit et publicae scientiae obtulit].

11. sqq. *Uncis inclusa Honorii discipulus de suo addidit* | 11. conpedia |
 12. sphaera | 13. conpedia | 15. cosmo cosmografiae | 16. oppida CCXVIII *le-*
gendum est | 18. orthografie | 18. publice | 9. adq. | 19 duuitatione | 20. ac |
 ae | 21. publice | 21. *post obtulit m. pr. addidit haec: EXCEPTORVM.*
 EXCERPTA. EXPLICITA. ORTHOGRAFIAE A IVLIO. ORATORE.
 VTRIVSQUE. ARTIS. FELICITER. *Haec non a scriptore ipso addita*
esse vidit I. Brandis mus. rhen. IX 296.

B EXPL. CORONICA. IVLII. CESARIS S. Explicit. COSMO. GRAFI.
IVLI CESARIS C.

Subscriptionem carent RP.

PAVLI OROSII
HISTORIARVM ADVERSVS PAGANOS
LIBRI PRIMI CAPVT ALTERVM.

1 Maiores nostri orbem totius terrae oceani limbo circumseptum triquedrum statuere eiusque tres partes Asiam Europam et Africam vocaverunt; quamvis aliqui duas, hoc est Asiam, ac deinde Africam in Europam accipiendam putarint.

Asia tribus partibus oceano circumcincta per totam transversis plagam orientis extenditur. Haec occasum versus a dextra sui sub axe septemtrionis incipientem contingit Europam, a sinistra autem Africam dimittit; sub Aegypto vero et Syria mare nostrum, quod Magnum generaliter dicimus, habet.

2 Europa incipit ut dixi sub plaga septemtrionis a flumine Tanai, 10 qua Riphaei montes Sarmatico aversi oceano Tanaim fluvium fundunt, qui praeteriens aras ac terminos Alexandri Magni in Rhobascorum finibus sitos Maeotidas auget paludes, quarum immensa exundatio iuxta

P = *Palatinus Vat. 829 saec. VIII—IX.*

R = *Rehdigeranus saec. IX—X. Hos utpote optimos plenissime adnotavi. p r = manus secunda in PR.*

D = *Donaueschingensis saec. VIII.*

B = *Ambrosianus olim Bobiensis saec. VII—VIII. DB libros interpolatos raro adhibui. — | Huius expositionis magnam partem Isidorus orig. XIV 3—6 in suum usum transtulit.*

1. circumseptem *P*, *sed corr.* 2. triquedrum *P* (triquadrum *p*, *R*) | 4. europa accipienda *D* | 6. plagam *ex* plagam *P* | 6. ad dextera *D* | 7. septem (ex septēp)trionis *R*; *sed septemtrionem fere ubique dicunt PR, quod hoc uno loco adnotasse sufficiet* | 7. contigit *P*, *n add. m. 3* | 7. affricam, *sed corr.*, *R* | 8. demittit *D* | 8. egypto *P* | 8. syriam are *P*, *corr. p* | 10. ut dixi *om. D* | 11. rifei *PR*, riphei *D*, |||ffei *B* | 11. adversa *Cosmogr.* | 12. aras *cf. Ptol. III 5, 26* | 12. 'Póροσχοι *Ptol. VI 14, 9*, rhobascorum *PRD* (*h delevit D m. pr.*) | 13. sitas *corr. ex -tus R*, sitos *P* (*sed m. 3 situs*), *D?* | 13. meotidas *omnes ubique, quod hic tantum affero.*

Theodosiam urbem Euxinum Pontum late ingreditur. Inde iuxta Constantinopolim longae mittuntur angustiae, donec eas mare hoc quod dicimus nostrum accipiat. Europae in Hispania occidentalis oceanus terminus est, maxime ubi apud Gades insulas Herculis columnae visuntur et Tyrreni maris faucibus oceani aestus inmittitur.

Africae principium est a finibus Aegypti urbisque Alexandriae, ubi Paraethonio civitas sita est, super mare hoc Magnum, quod omnes plagas terrasque medias interluit. Unde per loca quae accolae Cathabmon vocant, haut procul a castris Alexandri Magni et super lacum Chalearzum, deinde iuxta superiorum fines Auasitarum missa in transversum per Aethiopia deserta meridianum contingit oceanum. Termini Africae ad occidentem iidem sunt qui et Europae, id est fauces Gaditani freti. Ultimus autem finis eius est mons Athlans et insulae quas Fortunatas vocant.

Et quia breviter generales tripartiti orbis divisiones dedi, ipsarum quoque partium regiones, sicut pollicitus sum, significare curabo.

Asia ad mediam frontem orientis habet in oceano Eoo ostia fluminis Gangis, a sinistra promuntorium Caligardamana, cui subiacet ad eorum insula Taprobane, ex qua oceanus Indicus vocari incipit. a

1. theo^{do} siam P, theodisiam D | 1. constant inupolim P, corr. p | 2. longe PD, longae R | 2. mittuntur R (e alia manu) mittuⁿ tur (n al. m.?) P | 3. oceanos sed corr. P | 4. termino PR | 4. hercule||s D (olim-eis?) | 4. columnæ^{is} (corr. m. 2) D | 5. tyrrae^{h ni} (corr. m. 2) P, tyrreni^e (corr. m. 2) D, tyrrheni R | 5. ocaeani P | 6. aegypti urbis (i. u. m. 2 in ras.) quae (a eras.) P | 7. p^h arethonio (-iū m. rec.) R, parethonio PD. scribe Paraetonium | 7. mare hoc PR. hoc mare D; cf. p. 66, 12 | 8. que ex quae P 8. undeⁱ R | 8. acolae R | 8. catabathmon D, cathabathmon P, cat^h abathmon R | 9. haud r, haut PR rell. | 9. a castris: a c in ras. P | 9. exandri in ras. P | 10. chalearzum PRD all., galearum Vindob. 181. Κλέατρος λιμνη Ptol. IV 5, 20 | 10. auasitarum PRD; in abasitarum correxit R (r?), Οασίται Ptol. IV 5, 25; 37 | 10. transu in ras. P | 11. ocaeanum (a eras.) R | 12. idem RP | 13. athlans sic ubique mss.; n erasum in R | 13. insulas P | 13. quas (a ex o corr.) R | 14. furtunatas D | 15. quoquae (a eras.) P | 17. Asia||| R | 17. morientis (m erasum) R | 17. ||| eoo R | 18. gangesⁱ R (-es P, -is D) | 18. sinistro RP, tra D | 18. promuntorium R; sine c PD | 18. caligardamana PRD, B in marg. -damina B, -dānaū d, Κατικάρδαμα Ptol. VII 1, 16. Κατικάρδαμα ib. 80. Καλλιγικόν ἄκρον ib. 11.

dextra habet Imaui montis, ubi Caucasus deficit, promuntorium Samarae. Cui ad aquilonem subiacent ostia fluminis Ottorogorae, ex quo oceanus Sericus appellatur.

- 6 In his finibus India est, quae habet ab occidente flumen Indum, quod Rubro mari accipitur; a septentrione montem Caucasum; reliqua⁵ ut dixi Eoo et Indico oceano terminatur. Haec habet gentes quadraginta quattuor absque insula Taprobane, quae habet decem civitates, et absque reliquis insulis habitabilibus plurimis.
- 7 A flumine Indo, quod est ab oriente, usque ad flumen Tigrim, quod est ad occasum, regiones sunt istae: Arachosia, Parthia, Assyria,¹⁰ Persida et Media, situ terrarum montuoso et aspero. Hae a septentrione habent montem Caucasum, a meridie mare Rubrum et sinum Persicum, in medio autem sui flumina praecipua Hydaspem et Arhim. In his sunt gentes triginta duae. Sed generaliter Parthia dicitur, quamvis scripturae sanctae universam saepe Mediam vocent. ¹⁵
- 8 A flumine Tigri usque ad flumen Euphraten Mesopotamia est, incipiens a septentrione inter montem Taurum et Caucasum: cui ad meridiem succedit Babylonia, deinde Chaldaea, novissime Arabia Eudae-
mon, quae inter sinum Persicum et sinum Arabicum angusto terrae tractu orientem versus extenditur. In his sunt gentes viginti octo. ²⁰

1. Imai *vulgo*.^t imai *R*, imai *P*, timai *D* | 1. promuntorium *R* (-nturium *PD*) | 1. samariae (i *eras.*) *R*, samare *P*, samara *Dp*, Σάμβρα *Ptol.* VII 2, 3, Σαμαράδη *ib.* 6. Καμάρα *periplus maris Erythraei* 60, Τάμαρον *Strab.* XI 519 | 2. octorogorae *Rd*, ottorogorae *P* (-gorsae *p*), ottorogorae *D*, Ὀττορογόρα *oppidum*, -as *mons*, -ai *gens* (non *fluvius*) *Ptol.* VI 16, 2—8 | *Geographus Ravennas* II p. 50 *P*: 'Inter Parthorum patriam et Indiam . . Indus, qui, ut dicit Paulus Orosius, in mare Rubrum ingreditur' | 5. mari^{||||} *R* | 5. excipitur *vulgo* | septentr. *ex* septemtr. *PR* saepius *alia manu corr.* | 5. causasum, *sed corr.*, *R* | 5. post reliqua *add. r in mg. pars.* | 6. quadraginta quattuor *P*, XLIII *R* | 7. *Geographus Ravennas* V p. 420 *P*. 'insula Taprobane in qua decem civitates fuisse nominatissimas legi, ut testatur mihi Paulus Horosius, sapientissimus orientis perscrutator.' | 8. quam plurimis *R* | 10. aracosia *PD*, arachosia *RB* | 11. persida *PRB* *Isidorus* XIV 3, 8 *ex Orosio* perseda *D* | 11. hae^{||||} *R* | 12. meridae, *sed corr.*, *P* | 12. et sinum-mesopotamia est *in ras.* *P* | 13. ydaspem *PRDB* (*sed est in India*) | 13. arhim *PRB*, arbem *D*. Ἀραβίς *Ptol.* VI 19. 2, Arhim *Plin.* VI 97 *Gedrosiae fl.* | 14. XXXII *ex*-III *R*. XXXII *B*, trigi (ge *D*) nta duae *PD* | 16. tigris *PR*, tigris *Dr* | 16. euphraten omnes ubique quod hic tantum commemoro (*D hic illic habet euphr.*) | 16. mesopotama *R* | 17. meridiⁱ||||em *P* | 18. caldea *P*, caldea *R*, chaldaea *DB* | 18. eudemon *RD*, eudaemon *P* | 19. et sinum *D all.*, sinum *om.* *PR* | 20. uiginti octo *D*, XXVIII *PR*.

A flumine Euphrate, quod est ab oriente, usque ad mare nostrum, 9
quod est ab occasu, deinde a septentrione, id est a civitate Dagusa,
quae in confinio Cappadociae et Armeniae sita est, haud procul a loco
ubi Euphrates nascitur, usque ad Aegyptum et extremum sinum Ara-
5 bicum, qui [est] ad meridiem longo angustoque sulco saxis insulisque
creberrimo a Rubro mari, id est ab oceano, occasum versus extenditur,
Syria generaliter nominatur, habens maximas provincias Commagenam
Phoeniciam et Palaestinam, absque Saracenis et Nabathaeis, quorum
gentes sunt duodecim.

10 In capite Syriae Cappadocia est, quae habet ab oriente Armeniam, 10
ab occasu Asiam, ab aquilone Themiscyrios campos et mare Cimmeri-
cum, a meridie Taurum montem, cui subiacet Cilicia et Isauria usque
ad Cilicium sinum, qui spectat contra insulam Cyprum.

Asia regio, vel ut proprie dicam Asia minor, absque orientali parte 11
15 qua ad Cappadociam Syriamque progreditur, undique circumdata est
mari: a septentrione Ponto Euxino, ab occasu Propontide atque Helles-
ponto, ad meridiem mari nostro. Ubi est mons Olympus.

Aegyptus inferior ab oriente habet Syriam Palaestinam, ab occasu 12
Libyam, a septentrione mare nostrum, a meridie montem qui appella-
20 tur Climax, et Aegyptum superiorem fluviumque Nilum, qui de litore
incipientis maris Rubri videtur emergere in loco qui dicitur Mossylon
emporium, deinde diu ad occasum profluens faciens insulam nomine
Meroen in medio sui, novissime ad septentrionem inflexus tempestivis

2. casu *R* (oc *add. r*), occasu *rell.* | 2. dagusa *PR*, dacusa *D*, decusa
B. *Δάγυσα Armeniae minoris Ptol. V 7, 5* | 3. aut *RD*, haud *Pr* | 4.
usque *r*, quae *PR* | 5. est (?) *erasum R*; *delevi.* | 5. angustoque, *sed corr.*, *RP* | 7.
||||*syria R* | 7. Syria quae sic generaliter *vulgo* | 7. habens *PR*, habet *DB*,
habetque *vulgo* | 8. phaeniciam *R*, phoniciam *P*, phoen. *p*, phyniciam *B*,
phin. *D* | 8. palaestinam *omnes ubique* | 8. saracenis *D* | 8. nabathaeis *PR*,
bathaeis *D* (na *add. d*) | 9. duodecim *D* | 11. themescyrios *D* | 11. campos
quos habuere Amazones *Isidorus XIV 3, 37* | 12. usque *ante ras. P* | 13.
cilicium *PR*, celicum *D*, cilicum *B*, Issicum *vulgo* | 13. spectat *P*, *corr. p*,
expectat *D* | 14. propriae, *sed corr.*, *R* | 15. qua] quae *vulgo* | 15. pro *supra*
greditur *R* | 16. eoxino *R*, euxina *P* | 16. propontede *D*, adque *P*, *corr. p* |
16. hellesponte *P* | 17. meridiae *D* | 17. ibi *RD*, ubi *Pr* | 17. olimphus *PR* |
18. ab *ex*-hab *P* | 18. Syriae ac rubro mari coniuncta *Isidor. XIV 3, 27* |
19. lybiam *R*, recte *P* libeam *D* | 20. elimax *RP*, calimax *r*, climax *D*,
clymax *B.* **Κλίμαξ Arabiae mons Ptol. VI 7, 20; an Marmaricae opp. ib.*
IV 5, 32? | 21. morsilonen porium *D*, recte *PR.* *Μόσυλον ἄχρον καὶ ἐμ-
πόριον Ptol. IV 7, 10. cf. Plin. VI 174* (portus Mossylites) | 22. ad occasu
P | 22. facit *D*, faciensque *vulgo*.

auctus incrementis plana Aegypti rigat. Hunc aliqui auctores ferunt haut procul ab Atlante habere fontem et continuo harenis mergi, inde interiecto brevi spatio vastissimo lacu exundare, atque hinc oceano tenus orientem versus per Aethiopica deserta prolabi, rursusque inflexum ad 13 sinistram ad Aegyptum descendere. Quod quidem verum est, esse huius-⁵ modi fluvium magnum, qui tali ortu talique cursu sit, et re vera omnia Nili monstra gignat, quem utique prope fontem barbari Dara nominant, ceteri vero accolae Nuhul vocant. Sed hic in regione gentium; quae Libyoaegyptiae vocantur, haut procul ab illo fluvio, quem a litore maris Rubri prorumpere diximus, immenso lacu acceptus absumitur; nisi forte¹⁰ occulto meatu in alveum eius, qui ab oriente descendit, eructat.

14 Aegyptus superior in orientem per longum extenditur; cui est a septentrione sinus Arabicus, a meridie oceanus. Nam ab occasu ex inferiore Aegypto incipit, ad orientem Rubro mari terminatur. Ibi sunt gentes XXIII.¹⁵

15 Et quoniam meridianam partem universae Asiae descripsimus, superest ut ab oriente ad septentrionem pars quae restat expediatur.

16 Mons Caucasus inter Colchos, qui sunt super Cimmericum mare, et inter Albanos, qui sunt ad mare Caspium, primum attollitur. Cuius quidem usque in ultimum orientem unum videtur iugum, sed multa sunt²⁰ nomina: et multi hoc ipsum iugum Tauri montis credi volunt, quia re vera Parcohatras mons Armeniae, inter Taurum et Caucasum medius, continuare Taurum cum Caucaso putatur. Sed hoc ita non esse discernit fluvius Euphrates, qui, radice Parcohatrae montis effusus, tendens in meridiem ipsum ad sinistram, Taurum excludit ad dextram. Itaque²⁵ ipse Caucasus inter Colchos et Albanos, ubi et portas habet, mons

2. aut *RD*, haut *P*, haud *r* | 2. atlante *omnes* | 2. harenis *PD*, arenis

R | 3. adque *D*, adque *P*, corr. *p* | 4. aethiopia *R*, -pica *DB*. -pica ex -pia *P m. 1* | 4. rursusquae ante *ras. P*; quae pro que ex *P hinc non enotabo* | 7. dara *omnes*; ex dari corr., ut videtur, *R*. Darat *Plinius V 9* | 8. nuhul *omnes*, cf. *Mela III 9* | 8. gentium *ms.* gentis *vulgo* | 9. lybio *PD*, libio *RB*, Libya Aegyptia vocatur *vulgo*. *Αἰθιοπία* primus *Ptol. IV 5, 26* | 9. aut *R*, haut *PBD*, haud *r* | 9. litore: it *m. 2 in ras. P* | 11. occulto *P*, corr. *p* | 11. descendit, sed corr., *P* | 13. sinus, sed corr., *RP* | 14. ibi *ms.* ubi *vulgo* | 15. uiginti quatuor *D*, XXXIII *B* | 16. descripsimus *PR*, descr. *r*, descripsimus *D* | 18. caucasus, sed corr., *R* | 18. cimmericum *D* | 22. parco ha trans *D*, recte *PR*. Parchoatras *vulgo*. *Παρχοάτρας* *Ptol. VI 4, 1 all.* | 22. arm||leniae *R*, armaeniae *P*. arminiae *D ut saepius* | 23. non ita *D* | 24. de radice *vulgo* | 24. parcohatre *PD*, -rae *R* | 24. affusus *PR*, eff. *R ex corr.* | 25. sinistram: in *in ras. P* | 26. cholchos *PR*, recte *D*.

Caucasus dicitur; a portis Caspiis usque ad Armenias pylas vel usque ad fontem Tigridi sfluminis inter Armeniam et Hiberiam montes Acroceraunii dicuntur; a fonte Tigridis usque ad Charras civitatem inter Massagetas et Parthos mons Ariobarzanes; a Charris civitate usque ad oppidum⁵ Catippi inter Hyrcanos et Bactrianos mons Memarmali, ubi amomum nascitur; a quo proximum iugum mons Parthau dicitur; ab oppido Catippi usque ad vicum Safrim inter Dahas, Sacaraucas et Parthyenas mons Oscobares, ubi Ganges fluuius oritur et laser nascitur; a fonte fluminis Gangis usque ad fontes fluminis Ottorogorae, qui sunt a sep-¹⁰temtrione, ubi sunt montani Paropanisadae, mons Taurus; a fontibus Ottorogorae usque ad civitatem Ottorogoram inter Chunos, Scythas et Gandaridas mons Caucasus; ultimus autem inter Eoas et Passydras mons Imavus, ubi flumen Chrysorroas et promunturium Samara orientali excipiuntur oceano. Igitur a monte Imauo, hoc est ab imo Caucaso,¹⁸ et dextra orientis parte, qua oceanus Sericus tenditur, usque ad promunturium Boreum et flumen Boreum, inde tenus Scythico mari, quod est a septemtrione, usque ad mare Caspium, quod est ab occasu, et usque ad extentum Caucasi iugum, quod est ad meridiem, Hyrcanorum

1. causasus, *sed corr.*, P | 1. caspi PR, caspiis D r | 1. pilas PRD | 2. hyberiam P, hib. D ib. R | 2. acrocerauni RP, recte D; sic Strabo all. | 3. charras codd. Carras vulgo | 3. multa in sequentibus non nota sunt | 4. charris omnes | 5. catippi PR (-ppii r) cathippi D, cathyppi B | 5. hircanos PRD | 5. memormali B, dedi ex PRD | 6. parthau omnes | 7. catippi PR (-ppii r), cathippi D, cathyppi B | 7. safrim omnes Saphrim edd. | 7. dahas (ex dehas R) PRD, dachas B | 7. sacaraucas PR (Σακάραινοι sunt Straboni XI p. 511. Camacas (lege Cauracas) Plinius VI 21; 50) taraucas DB, tauriocas m. vetus in mg. R. ac Araucas vulgo | 7. parthyenas P, parthienas D | 8. oscobares P, oscobares R, oscubares D, oscobaris B | 8. las///er R, lacer P, corr. p | 9. ganges PR | 9. octorogorae (c in g corr.) R, ottorogorae (o m. 2) P, attorogorre D | 10. paropan (n ex m P) isadae omnes | 11. oct. corr. in ott. R, oct et P, attorogorre D | 11. octogoram *sed corr.* R, ottogoram P, ottorogoram D | 11. Hunnos vulgo: fortasse Thunos? cf. Honor. c. 13, funos PR, hunos R ex corr., hunus D, chunos B; deinde et supr. lin. add. R | 11. scutas R, scytas P, scithas D, scythasque B | 12. gandaridas PR, Γανδαρίδαι Diodorus | 12. causiasus, *sed corr.*, R | 12. coas P, eoas RD | 12. passiadras D, sequor PR, Πασυαδρας Strabo 511 | 13. imavus PRB, inmauus D | 13. crysorroas PR, chrisurhoas D | 13. promunturium R' m. pr., D et P (ubi n add. p) | 13. samara omnes | 14. Imauo PRD, imaui B | 15. quo R | 15. promuntorium PR, -turium D | 16. scyticu P, -icum Rp | 16. mari PR, mare R ex corr.; recte D | 18. caucasii, corr., R | 18. est supr. scr. R | 18. hircano D.

et Scytharum gentes sunt XLII, propter terrarum infecundam diffusionem late oberrantes.

- 19 Mare Caspium sub aquilonis plaga ab oceano oritur, cuius utraque circa oceanum litora et loca deserta incultaque habentur; inde meridiem versus per longas angustias tenditur, donec per magna spatia dilatatum⁵ Caucasi montis radicibus terminetur. Itaque a mari Caspio, quod est ad orientem, per oram oceani septemtrionalis usque ad Tanaim fluvium et Maeotidas paludes, quae sunt ad occasum, per litus Cimmerici maris, quod est ab africo, usque ad caput et portas Caucasi, quae sunt ad meridiem, gentes sunt triginta quattuor. Sed generaliter regio proxima¹⁰ Albania, ulterior sub mari et monte Caspio Amazonum nominatur.
- 20 Expliciti sunt quam brevissime fines Asiae; nunc Europam, in quantum cognitioni hominis conceditur, stilo pervagabor.
- 21 A montibus Riphæis ac flumine Tanai Maeotidisque paludibus, quae sunt ad orientem, per litus septemtrionalis oceani usque ad Gal-¹⁵liam Belgicam et flumen Rhenum, quod est ab occasu, deinde usque ad Danubium quem et Histrum vocant, qui est a meridie et ad orientem directus ponto accipitur: ab oriente Alania est, in medio Dacia, ubi et Gothia; deinde Germania est, ubi plurimam partem Suevi tenent. Quorum omnium sunt gentes LIII. Nunc quicquid Danubius a bar-²⁰barico ad mare nostrum secludit, expediam.
- 22 Moesia ab oriente habet ostia fluminis Danubii, ab euro Thraciam, a meridie Macedoniam, ab africo Dalmatiam, ab occasu Histriam, a circio Pannoniam, a septemtrione Danubium.
- 23 Thracia habet ab oriente Propontidis sinum et civitatem Constan-²⁵tinopolim, quae Byzantium prius dicta est; a septemtrione partem Dal-

1. scyтарum PR | 1. quadraginta tres D, XLIII B, XLII PR | 3. utraque: ra in ras. P | 6. a mare PR | 8. cimmerici D | 9. africo R sed corr., B | 10. a meridie DB (-diae D) | 10. triginta quatuor P, XXXIII R, XXXII B | 11. interpunctionem mutavi; Albania ulterior, sub edd. | 14. ripheis PR, ||||ipheis D, rifeis B | 14. tanaim PR | 14. meotisque P | 15. septemtrionalis ex -les P | 17. danuuium D | 17. et ad] vulgo ad | 18. excipitur vulgo | 18. halania D | 19. germania corr. ex germnia R | 19. cf. Tacitus Germ. 38 'Suebi maiorem Germaniae partem obtinent' | 19. suaeui PR, su|||||| D, sueaui B | 20. quinquaginta quattuor D | 20. danuuus D | 22. misia R (mesia r), mysia P, moesia DB | 22. danuuii D, ut ubique | 22. trachiam R, trahiam P, recte D | 23. machedoniam Rp, machaedoniam P | 23. historia D | 23. circio R | 25. trachia PR | 25. constantinopolim (alterum i erasum) R, constantinupulim P | 26. byzãtiũ P (ã m. 2) | 26. a septemtrione Hister obtenditur Isidorus XIV 4, 6.

matiae et sinum Euxini ponti, ab occasu et africo Macedoniam, a meridie Aegaeum mare.

Macedonia habet ab oriente Aegaeum mare, a borea Thraciam, ab euro Euboeam et Macedonicum sinum, a meridie Achaiam, a favonio montes Acroceraniae in angustiis Hadriatici sinus, qui montes *siti* sunt contra Apuliam atque Brundisium, ab occasu Dalmatiam, a circio Dardanium, a septemtrione Moesiam.

Achaia undique propemodum cincta est mari; nam ab oriente habet Myrthoum mare, ab euro mare Creticum, a meridie Ionium mare, ab africo et occasu Cephaleniam et Cassiopam insulas, a septemtrione sinum Corinthium, ab aquilone angustum terrae dorsum, quo Macedoniae coniungitur vel potius Atticae, qui locus Isthmos vocatur, ubi est Corinthus, habens in Attica ad boream non longe Athenas civitatem.

Dalmatia habet ab oriente Macedoniam, ab aquilone Dardanium, a septemtrione Moesiam, ab occasu Histriam et sinum Liburnicum et insulas Liburnicas, a meridie Hadriaticum sinum.

Pannonia, Noricus et Raetia habent ab oriente Moesiam, a meridie Histriam, ab africo Alpes Poeninas, ab occasu Galliam Belgicam, a circio Danubii fontem et litem, qui Germaniam a Gallia inter Danubium et Galliamque secernit, a septemtrione Danubium et Germaniam.

Italiae situs a circio in eorum tenditur, habens ab africo Tyrrenum mare, a borea Hadriaticum sinum, cuius ea pars, qua continenti terrae communis et contigua est, Alpium obicibus obstruitur, quae a Gallico mari super Ligusticum sinum exsurgentes primum Narbonensium

1. macedoniam *RD*, machedoniam *Pr* | 2. aegaeum *omnes ubique* | 3. machedonia *PR* | 3. trachiam *R*, tra///chiam *P* | 4. machedonicum *PR* | 4.

achai^a m (sia m. 2) *P* | 4. fabonio, *sed corr.*, *R a f m. 2 P* | 5. acrocherauniae *PR*, *recte D*; -nios *vulgo* | 5. hadrici *P*, hadriatici *R p B*, atriatici *D* | 5. siti////// *st R*, siti *om. vell. et edd.* | 6. adque *PRB*, atque *rp D* | 6. brudissiu *R*, (brindissiu *r*), brundissium *P*, *recte D*. | 6. cir////tio *R* | 7. moesiam *in ras. P* |

8. ach////ia *R* | 8. undi////que (e *ex i*) *P* | 9. myrthoum *P*, myrteum *DB*, myrtheum *R* (-oum *r*) | 10. occasu Cassiopas insulas *Isid. XIV 4, 14* | 10. cefaliniam *PR* | 10. cassiopam *sic PR* | 10. septemtrionem *P*, *corr. p* | 11. quo] q//// *P* | 11. machaedoniae *R*, machedoniae *P* | 12. isthmos *PR* | 12. ubi] huius caput *Isid. l. c.* | 14. machedoniam *R*, maehedoniam *P* | 15. libur////nicas *P* | 15. insulas *XX Liburnicas B* | 17. retia *PR*, ritia *D* | 18. poeninas *sic PRDB*, Penninas *vulgo* | 18. cirtio *R* | 20. Galliamque: *utique scribendum Rhenumque. nisi forte praeferendum quod habet Isidorus XIV 4, 16* 'litem qui Germaniam Galliamque secernit'. | 21. cirtio *R* | 22. hatr. *P sed corr.*, *D* | 23. quae gallicum *sed corr. P* | 24. exsurgentes *R (sed prior s erasa)*, *Dp exurgentes P*.

- fines, deinde Galliam Raetiamque secludunt, donec in sinu Liburnico defigantur.
- 29 Gallia Belgica habet ab oriente limitem fluminis Rheni et Germaniam, ab euro Alpes Poeninas, a meridie provinciam Narbonensem, ab occasu provinciam Lugdunensem, a circio oceanum Britannicum, a septentrione Britanniam insulam.
- 30 Gallia Lugdunensis ducta per longum et per angustum inflexa Aquitanicam provinciam semicingit. Haec ab oriente habet Belgicam, a meridie partem provinciae Narbonensis, qua Arelas civitas sita est et mari Gallico Rhodani flumen accipitur. 10
- 31 Narbonensis provincia, pars Galliarum, habet ab oriente Alpes Cottias, ab occidente Hispaniam, a circio Aquitanicam, a septentrione Lugdunensem, ab aquilone Belgicam Galliam, a meridie mare Gallicum, quod est inter Sardiniam et insulas Baleares, habens in fronte, qua Rhodanus fluvius in mare exit, insulas Stoechadas. 15
- 32 Aquitanica provincia obliquo cursu Ligeris fluminis, qui ex plurima parte terminus eius est, in orbem agitur. Haec a circio oceanum, qui Aquitanicus sinus dicitur, ab occasu Hispanias habet, a septentrione et oriente Lugdunensem, ab euro et meridie Narbonensem provinciam contingit. 20
- 33 Hispania universa terrarum situ trigona est et circumfusione oceani Tyrrenique pelagi paene insula efficitur. Huius angulus prior, spectans ad orientem, a dextris Aquitanica provincia, a sinistris Balearico mari coartatus, Narbonensium finibus inseritur. Secundus angulus circum intendit, ubi Brigantia Gallaeciae civitas sita altissimam farum et 25

1. retiamque omnes | 3. De Hugonis Flaviniacensis testimonio cf. *Cosmographia h. l.* | 4. euro habet DB | 4. poeninas omnes | 5. lugdunensem B, lugdonensem D | 5. circi|||o R | 5. britanniam PR (*ubique sic: ttan*), -ann-DrB | 6. britanniam PR (*sic ubique*), n add. r (*sic ubique*) | 7. lugdonenses D | 9. harelas PR, arilas (r ex b m. pr.) D | 9. et om. PRDB, add. r | 10. rodani PR, rhotani D, rhodani B | 10. excipitur vulgo | 11. prouintia P | 11. alpaes PR, corr. p r | 12. |||cotti|||as (*olim scotticas*) R, scottias B, recte PD | 12. circi|||o R | 12. aquitanicam omnes; c expunctum in R. -iam vulgo | 13. lugud. B, lugnensem D | 14. beleares P, corr. p | 14. qua||| R | 15. rodanus PR | 15. sthoecadas R, stoecadas P, sticadas D, stych. B | 16. prouintia PR | 16. ligeri PR, -ris DB | 17. terminus eius est eamque paene in orbem cingit *Isid. XIV 4, 27* | 17. cirtio R | 18. septentrione hic P | 19. lugudun. B, lugdon. D | 21. est et edd., est ont codd. | 22. tyrreneque sed corr. P | 22. pene D | 22. angulos sed corr., P | 23. aquitania D | 23. ualearico PR bal. R ex corr. baliarico D | 24. coartatur PR, -tus DB | 25. brigancia D | 25. gallectiae PR, galliciae Dr, gallicae B | 25. sita sit R | 25. altissimam sic omnes | 25. farum (-um ex -am P) PRDB, pharum edd.

inter pauca memorandi operis ad speculam Britanniae erigit. Tertius angulus eius est, qua Gades insulae intentae in africanum Athlantem montem interiecto sinu oceani prospiciunt.

Hispaniam citeriorem ab oriente incipientem Pyrenaei saltus a 34 parte septemtrionis usque ad Cantabros Asturesque deducit, atque inde per Vaccaeos et Oretanos, quos ab occasu habet; posita in nostri maris litore Karthago determinat.

Hispania ulterior habet ab oriente Vaccaeos, Celtiberos et Oreta-35 nos, a septemtrione oceanum, ab occasu oceanum, a meridie Gaditanum 10 oceani fretum; unde mare nostrum, quod Tyrrenum vocatur, immittitur.

Et quoniam oceanus habet insulas, quas Britanniam et Hiberniam 36 vocant, quae in aversa Galliarum parte ad prospectum Hispaniae sitae sunt, breviter explicabuntur. Britannia oceani insula per longum in 37 boream extenditur. A meridie Gallias habet. Cuius proximum litus 15 transmeantibus civitas aperit quae dicitur Rutupi portus; unde haut procul a Morinis in austro positos Menapos Batavosque prospectat. Haec insula habet in longo milia passuum DCCC, in lato milia CC; a tergo autem, unde oceano infinito patet, Orcadas insulas habet, quarum XX desertae sunt, XIII coluntur.

20 Deinde insula Thyle, quae per infinitum a ceteris separata circum 33 versus medio sita oceani vix paucis nota habetur.

Hibernia insula inter Britanniam et Hispaniam sita longiore ab africo 39

2. eius angulus *R*, angulus eius *PD* | 2. qua *R* ex *corr.*, *D*, qui *PR* | 2. intente *P*, *corr. p* | 2. africanum *PRB* | 2. athlantem *omnes* | 3. interiecto/// *PR* (-tos *olim P*), -tū *D* | 4. pyrenaei *PR*, pyrinei *DB* | 5. turresque *B* | 5. deducunt *edd.* | 5. adque, *sed corr.*, *P* | 6. pergit per *puto* | 6. uaccheos *P*,

uacceos *R* (*sed u in b corr.*), *B* | 6. uacceus et oretanus *D* | 6. quas *R*. quas (ex quos?) *P* | 6. post *Cosmogr.*, *secte ?* positas *R* | 6. nostri//// *R* | 7. karthago *D*, karthago *PR* | 8. uaccheos *R* (*sed u in b corr.*), *P*, uacceos *BD* | 9. a meridie *om. P*, *add. supr. lin. p* | 9. gaditanum *R* (*sed cor.*), *P* | 10. uocatur: tur *m. 2 in P* | 10. emittitur *D* | 11. britanniam *hic P*, (-ttan- *RDp*) | 11. hiberniam *Rp*, hiuerniam *P*, hiberiam *D* | 12. aduersa *D* | 12. sitae: si *m. 2 P* | 13. oceani, *sed corr.*, *P* | 15. aperitque *P*, num apparet? | 15. ruth. ubi *R*, ruthubi *P*, rut. ubi *D*, rutupi *B*. *Ῥουτοῦπια Ptol. II 3, 27* | 15.

aut *in* *haud corr.* *R*, *haut rell.* | 16. morynis *RB*, marynis *P*, morinis *D* | 16. menapós *omnes*, *cf. Martial. XIII 54, 2. Menapios vulgo* | 17. passum *PR* | 17. octingenta *D* | 17. docenta *D*, CC milia CC (*prius CC erasum*) *P* | 18. dergo, *corr.*, *P* | 19. uiginti *D* | 19. tredicim *D*, XIII *corr. ex XIII P* | 20. tyle *Rp*, tylae *P*, thulae *D*, thola (-ae *in mg.*) *B* | 20. circum (n *eras.*) *R* | 22. hiuernia *P* | 22. brita taniam *P*, brittaniam (t *erasa*, n *addita*) *R* | 22. africo *R*.

in boream spatio porrigitur. Huius partes priores intentae Cantabrico oceano Brigantiam Gallaeciae civitatem, ab africo sibi in circium occurrentem, spatioso intervallo procul spectant, ab eo praecipue promuntorio, ubi Scenae fluminis ostium est et Velabri Lucenique consistunt. Haec propior Britanniae, spatio terrarum angustior, sed caeli solique temperie 5
40 magis utilis, a Scottorum gentibus colitur. Huic etiam Mevania insula proxima est, et ipsa spatio non parva, solo commoda; aequae a Scottorum gentibus habitatur.

Hi sunt fines totius Europae.

41 Africam, ut dixi, cum tertiam orbis partem maiores nostri accipiendam descripserint, non spatiorum mensuras, sed divisionum rationes secuti sunt. Mare hoc siquidem Magnum, quod ab occasu oceano exoritur, in meridiem magis vergens angustiolem inter se et oceanum coartatae Africae limitem facit. Unde etiam aliqui, quamvis eam longitudine parem, tamen multo angustiolem intellegentes, inverecundum arbitrati 15 tertiam vocare partem, sed potius in Europam Africam deputantes, [hoc
42 est] secundae portionem appellare maluerunt. Praeterea cum multo amplius terrae in Africa ardore solis, quam in Europa rigore frigoris ne cultum atque incognitum sit — quippe cum omnia paene animantia vel germinantia patientius et tolerabilius ad summum frigoris quam ad 20 summum caloris accedant —: ea scilicet causa est, Africam per omnia situ et populis minorem videri, quia et natura sui minus habeat spatii et caeli inclementia plus deserti. Cuius descriptio per provincias et gentes haec est.

43 Libya Cyrenaica et Pentapolis post Aegyptum in parte Africae 25

2. brigantiam *D* | 2. gallaetiae *P*, gallaeciae *R*, galliciae *D* | 2. ab-occurrentem *om. P*, *add. p* | 2. affrico (*f. eras.*) *R* | 2. circinum (*n. eras.*) *R* | 3. praecipuae *P* | 3. promunturio *D*, -orio *RP* | 4. scenae *R*, scaenae *P*, scenice *D*, scoenae *B*, Σήνον *Ptol. II 2, 4* | 4. O'ελλέβοροι et Αύτεινοι (*fortasse Αύτεινοι*) *Ptol. II 2, 5* | 4. lucernae quae *D* | 5. prop/////ior (*r. eras.*) *RP* | 5. solique *PR*, solisque *Dr B* | 5. temperiae *P* | 6. 'scot' in *ras. P*, scotthorum *PR*, scoxthorum *D*, scutthorum *B*, Scotorum *edd.* | 6. Menavia Cellarius, Monapia *Plin. IV 103*, mevania *codd.* † euonia *r. in mg.* | 7. solo *ex sola P*, solo *R* | 7. aequae *P* | 7. scotthorum *R*, scotthorum *PD*, scutthorum *B* | 9. hi//// *R*, hii *P* | 11. discr. *D*, describserint *P* | 14. fecit *PD*, facit *Rp* | 14. longitudinem *P* | 15. arbitrati sunt *r*, *edd. sunt om. PRDB* | 16. hoc est *PRDB*; *sed om. edd.* | 17. portionis *R* (*sed is in ras.*), *B* | 17. propterea. *sed corr.*, *R* | 19. adque, *P m. pr.* | 19. pene *R* | 20. tollerabilius, *sed corr.*, *R* | 21. causa: *u in ras. P* | 23. descriptio, *corr.*, *R*; *b ex p in P* | 23. prouintias *R* | 25. Libia *RD*, lybia *P* | 25. cyrenayca *D* | 25. et: *puto vel.*

prima est. Haec incipit a civitate Paraethonio et montibus Catabathmon; inde secundo mari usque ad aras Philaenorum extenditur. Post se habet usque ad oceanum meridianum gentes Libyoaethiopum et Garamantum. Huic est ab oriente Aegyptus, a septemtrione mare Liby-
cum, ab occasu Syrtes maiores et Trogodytae, contra quos insula Calypso est, a meridie Aethiopicus oceanus.

Tripolitana provincia, quae et Subventana vel regio Arzugum⁴⁴ dicitur, ubi Leptis Magna civitas est, quamvis Arzuges per longum Africae limitem generaliter vocentur, habet ab oriente aras Philaenorum
10 inter Syrtes maiores et Trogodytas, a septemtrione mare Siculum vel potius Hadriaticum et Syrtes minores, ab occasu Byzacium usque ad lacum Salinarum, a meridie barbaros Gaetulos, Natabres, et Garamantas usque ad oceanum Aethiopicum pertingentes.

Byzacium, Zeugis et Numidia. Zeugis autem prius non unius con-⁴⁵ ventus, sed totius provinciae generale nomen fuisse invenimus. Byzacium ergo, ubi Adrumetus civitas, Zeugis ubi Karthago Magna, Numidia ubi Hippo Regius et Rusiccada civitates sunt. Habent ab oriente Syrtes minores et lacum Salinarum, a septemtrione mare nostrum, quod spectat ad Siciliam et Sardiniam insulas, ab occasu Mauretanium Siti-
20 fensem, a meridie montes Uzarae, et post eos Aethiopum gentes pervagantes usque ad oceanum Aethiopicum.

1. parethonio *PRDB* (phar. r) | 1. chathabathmon *R*, cathabatmon *P*, (thm p) | 2. philenorum *PRD* | 3. lybio *PRB*, libio *D*, lybie r | 4. lybicum *PRB*, libecum *D* | 5. trogodytae *PR*, troogodicae *D*, rogloditae *B*, Trogodytae *vulgo* | 6. a meridie Aethiopia *Isid. XIV 5, 4* | 7. prouintia *R* | 7. subuentana *omnes* | 7. religio, *sed corr., R* | 7. arguzum *R*, *corr. r*, arzucum *D*, *recte PBr* | 8. leptis, i *ex u corr., P* | 8. arzuges *omnes* | 9. ares *P* | 9. philenorum *R* (ubi e *ex o corr.*), philinorum *D* | 10. trogo dytas *PR*, r (tr *D*) ogloditas *BD* | 11. bizacium *D*, *recte PR* | 11. *Dicuil 8, 7, 1* 'In Cosmographia legitur, quod Salinarum lacus in Africa, qui est in Tripolitana provincia et in regione Byzacio, in lunari mense crescit atque decrescit' (?) *cf. infra 49* | 12. getulos *omnes* (-lus *D*) | 12. sic *P*; nazabres *R*, natabres *BD*, Nothabres *vulgo*, Natabudes *Plin. V 30; et cf. Iul. Honorius 48* | 14. Byzatium *R*, *recte cett.* | 14. zeuges *P* (-is *rell.*) | 15. fuisse nomen *vulgo* | 15. bazacium *P* *ex corr., RD*, bazacium *P* | 16. adrumetus *P* et (olim rŭm-) *R*, hadrumetas *D* | 16. carthago *D* | 17. yppos *PR*, ippus *D*, chypus *B* | 17. rusicada (-dae *al. m.*) *R*, *recte all.*, rusi cada *P* (*c m. 1 ut videtur*) | 17. habet *D* | 19. mauritaniam *Rp* | 20. uzare *PRD*, utzare *B*, Οὐζάου *Ptol. IV 3, 26.*

- 46 Sitifensis et Caesariensis Mauretania habent ab oriente Numidiam, a septentrione mare nostrum, ab occasu flumen Malvam, a meridie montem Astrixim, qui dividit inter vivam terram et harenas iacentes usque ad oceanum; in quibus oberrant Gangines Aethiopes.
- 47 Tingitana Mauretania ultima est Africae. Haec habet ab oriente⁵ flumen Malvam, a septentrione mare nostrum usque ad fretum Gaditanum, quod inter Abennae et Calpis duo contraria sibi promuntoria coartatur; ab occidente Athlantem montem et oceanum Athlanticum, sub africo Hesperium montem, a meridie gentes Autololum, quas nunc Galaules vocant, usque ad oceanum Hesperium contingentes. 10
- 48 Hic est universae terminus Africae. Nunc insularum quae in nostro mari sunt loca nomina et spatia dimetiar.
- 49 Insula Cypros ab oriente mari Syrio, quem Issicum sinum vocant, ab occidente mari Pamphylico, a septentrione Aulone Cilicio, a meridie Syriae et Phoenices pelago cingitur; cuius spatium in longo¹⁵ tenet milia passuum CLXXV, in lato milia passuum CXXV.
- 50 Insula Creta finitur ab oriente Carpathio mari, ab occasu et septentrione mari Cretico, a meridie mari Libyco, quod et Hadriaticum vocant. Habet in longo milia passuum CLXXII, in lato L.

1. Sytifensis *R* | 1. et *D*, om. *PR* | 1. mauritania *r* | 1. habet *PRD*, recte? | 2. septentrionem *P* | 2. malbam *PR*, maluam *Dr*, malua *B*, Μαλούας *Ptol. IV 1, 7. 2, 1*; cf. *Honorius 47* | 3. montem//// *R* | 3. astraxim *B*, astrixim *PRD*. *mons ceteris ignotus* | 4. ad *B*, om. *PRD* | 4. o oceanum *P* | 4. et oberrant *vulgo* | 4. gangines *omnes* (*Bangenes et Zangenas Plinii VI 176 hic afferre nolim*) | 6. albam *P*, malbam *R*, maluam *DBr* | 6. gadetanum *PR* | 7. hauenne *R*, hauenae *P* (*a a m. 2?*), auennae *D*, Auenni gens *Honorius 48* | 7. calpis *PRB*, calpes *D* | 7. promuntoria *P*, -tura *RD* | 8. cohartantur *PR*, recte *Dr*; h *delevit p* | 8. athlantem *omnes*, h *del. b.* | 8. athlanticum *PRD* | 8. sub: *lege ab* | 9. aulololum *P*, aulolum *RD alii*; *corr. Muellenhoff* | 9. galaules *P* (*sed corr.*), *R*, galaules *B*, alaules *D*, Gaulalum gentes *Isid.* | 11. uniuersus *omnes* | 11. *Aethiopiam addit Isidor. XIV 5, 14* | 13. cypus *D* | 13. *Dicuil 8, 1, 2* 'Insula Cyprus in Cosmographia CLXXV habere in longitudine legitur, et latitudine CXXV mil. passuum; et Creta in longitudine CLXXII ab oriente in occidentem, atque in latitudine L milia passuum.' *Haec ex ipso Orosio sumpsit, sed in nomine libri erravit* | 13. quem] quod *DB* | 13. issicum *PR*, misicum *B* | 13. sinum *in ras. P* | 14. pamphilico *omnes* | 14. cylicio *B*, cilico *vell.* | 15. phoenicis *P*, phonicē//// (*o in e corr., s eras.*) *R*, phuenicis *D* | 15. cinguntur, *sed corr., R* | 16. passum *PR* (*u add. r*) | 16. *numeros vocibus exprimit D* | 16. passum *P* | 17. carpathio *PR* | 18. lybico *PR* | 18. et om. *P*, *add. p in rasura* | 18. adriaticum *hoc loco R* (?) *PD* | 19. passum *PR* (*u add. r*).

Insulae Cyclades, quarum est ab oriente prima Rhodos, a septemtrione Tenedos, a meridie Carpathos, ab occasu Cythera, ab oriente finiuntur litoribus Asiae, ab occidente mari Icario, a septemtrione mari Aegaeo, a meridie mari Carpathio. Sunt autem omnes Cyclades numero
 5 LIIII. Haec tenent a septemtrione in meridiem milia passuum D, . ab oriente in occasum milia CC.

Sicilia insula tria habet promuntoria, unum quod dicitur Pelorum
 52 et aspicit ad aquilonem, cui Messana civitas proxima est; secundum quod dicitur Pachynum, sub quo civitas Syracusana, respicit ad euronotum; tertium quod appellatur Lilybaeum, ubi et civitas eiusdem nominis
 10 sita est, dirigitur in occasum. Haec habet a Peloro in Pachynum milia passuum CLVIII, a Pachyno in Lilybaeum CLXXVII. Haec ab oriente cingitur mari Hadriatico, a meridie mari Africo, quod est contra Subventanos et Syrtes minores; ab occidente et septemtrione habet mare
 15 Tyrrenum, a borea usque subsolanum fretum Hadriaticum, quod dividit Tauromenitanos Siciliae et Bruttios Italiae.

Sardinia et Corsica insulae parvo fretu, hoc est milium XX, dividuntur; ex quibus Sardinia habet a meridie contra Numidiam Caralitanos, contra Corsicam insulam (hoc est septemtrionem versus) habet Ulbienses. Cuius in longo spatium tenet milia passuum CCXXX, in lato milia † CCLXXX. Haec habet ab oriente et borea Tyrrenicum mare, quod spectat ad portum urbis Romae; ab occasu mare Sardum, ab africo

1. rhodus *DB* | 2. tenetus *D* | 2. carpathos *P*, carpathos *RB* | 2. cethera *PR* | 4. carpathio *RB*, carpathia *P*, recte *D* | 4. numero *pr*, nomero *RD·N·P* | 5. LIIII *PB*, LIII *P* ex corr., *RD*, *Isidorus XIV 6, 20* | 5. hae/// *R* | 5. a septemtrione *P* | 5. meridie *PR* | 5. *D PR* (quingenta *D*)
L B, *edd.* | 6. in casum *R* | 7. promuntoria *PR*, -uria *D* | 7. pel///rum *P* | 9. pachynum *PR*, -inum *BD* | 9. euronotum *P* (-thum *p*), euru *R* nothum *add. r* | 10. lyllybeum *PR*, lilibium, *corr. in libibium D* | 11. in pachino *D* | 12. pachino *D* | 12. lyllybeum *R*, lyllybeum *P*, libeum *D* | 13. mari ex
 -re *R* | 13. adriatico *P* | 14. subuentanus *RD*, -nos *R* ex corr. *PB* | 14. mare: e ex a corr. *P* | 16. brutdias *D* | 17. insula *vulgo* | 17. vox antiqua fretu *PRB*. fretu *D?* *edd.* | 17. Sardinia *sqq.*: hinc illa *XX* et infra *XXXVI* milia 'ex Orosii libro primo' *Dicuil 8, 4, 5 sumpsit* | 17. milium: u ex a corr. *P* | 18. meridiae *P* | 19. ulbiensis *PR*. -ses *R* ex corr., *rell.* | 20. CCLXXX, sed *L erasa*, *P*; CCCXXX *B*; sequor *RD* | 20. in latum *RPD* | 21. CCLXXX *P* (sed *CC erasa*), *RB*, *vix recte*. centum octoagenta *D*, LXXX *Cosmographia. cf. Plinius III 84. aliter Isidorus* | 21. et a *DB* | 21. bo///rea *R* | 22. urbis ex orbis *R* | 22. ab corr. ex ad *R* | 22. affrico (f *erasa*) *R*.

insulas Baleares longe positas, a meridie Numidicum sinum, a septentrione, ut dixi, Corsicam.

54 Corsica insula multis promunturiis angulosa est. Haec habet ab oriente Tyrrenicum mare et portum urbis, a meridie Sardiniam, ab occasu insulas Baleares, a circio et septentrione Ligusticum sinum.⁵ Tenet autem in longo milia passuum CLX, in lato milia XXVI.

55 Insulae Baleares duae sunt, maior et minor, quibus insunt bina oppida. Maior Tarraconam Hispaniae civitatem, minor Barcionam septentrionem versus contra se habent. Maiori subiacet insula Ebusos. Deinde ab oriente Sardiniam, ab aquilone mare Gallicum, a meridie¹⁰ et africo Mauretanicum pelagus, ab occasu Hibericum pelagus spectant.

56 Hae sunt insulae ab Hellesponto usque ad oceanum per totum magnum pelagus constitutae, quae et cultu et memoria magis celebres habentur.

Percensui breviter, ut potui, provincias et insulas orbis universi;¹⁵ nunc locales gentium singularum miserias, sicut ab initio incessabiliter extiterunt, et qualiter quibusque exortae sunt, in quantum suffecero, proferam. —

1. ualeares *P, R* (*sed u in b corr.*), balleares *D* | 1. longo *PR* | 3. promunturiis *sic PRD* | 4. tyrrenicum *P*, tyrrenicum *R* (*n et ic eras.*), tyrrhenum *D*, *edd.* | 4. portum *ex portus corr. P* | 5. ualeares *P, R* (*sed u in b corr.*) longe positas *add. edd.* | 6. circio *R* (*cir in ras. m. 2*) | 6. XXVI | XXXVI *Dicuil 8, 4, 5* | 7. ualeares *R* (*sed u in b corr.*), *P* | 7. minor ||||| (*duae litterae erasae*) *P* | 8. tarraconam *PD*, terraconam *RB*. Tarraconem *edd.* | 8. Barcionem *edd.*; sequor *PR*, barchinlonam *D*, barchylonam *B* (*in mg. barcellona*) | 8. in ante sept. *supr. lin. R*, *edd.* | 9. habet *edd.* | 9. insula, a *in ras.*, *R* | 9. ebusos *P*, busos *R* (*ebusus r*), ebusus *D* | 10. sar|sardiniam *P* | 10. gallicum *ex -cus P* | 11. mauritanicum, *ex mauratanicum corr.*, *R* | 11. spectat *edd.* | 12. nunt, *corr. sunt, P* | 13. et memoria *P* | 16. gentium insularumque *DBr*; recte *PR* | 17. exstiterunt *R* | 17. sufficero *R*. —

COSMOGRAPHIA.

I.

Lectio-
num pervigilia cura comperimus, senatum popu-
lumque Romanum totius mundi dominos, domitores orbis
et praesules, cum quidquid subiacet caelo penetrarent
triumphis, omnem terram oceani limbo circumdatam invenisse
5 atque eam ne incognitam posteris reliquissent, subiugato
virtute sua orbe totum qua terra protenditur proprio
limite signavisse. Et ne divinam eorum mentem omnium
rerum magistram aliquid praeteriret, quam vicerant,
quadripertito caeli cardine investigarunt et intellectu
10 aethereo totum quod ab oceano cingitur tres partes esse dixerunt,
Asiam Europam et Africam reputantes. Sed hinc magnum inter
doctos certamen fuit. nam plurimi qui res divinas evi-
dentius agnoverunt, duas tantum partes accipiendas suadent, id est
Asiam et Europam tantummodo, Africam vero censent Europae finibus

*V = Vindobonensis 181 saec. VIII. L = Laurentianus pl. 89 sup.,
67 saec. X. V plenum exhibeo, ex L orthographicas minutias hic illic
omitto. Vocabula quae latioribus intervallis litterarum distincta vides, ab
Honorio in priore, in posteriore parte et in 1a 1b ab Orosio I 2 discre-
pant. Ubi nihil adnotavi, a nostro de suo addita sunt. In columnarum
compositioe nominumque ordine librum V religiosissime sequar. vi = ma-
nus secunda VL.*

† IN NOMINE DĪ SUMMI · INCIPIT COSMOGRAPHIA FELICI-
TER Cum itinerariis suis et portibus. et ex fastibus Romanorū et consolum
(consulum v) nominibus et diuersis sine quo nemo prudentium esse potest
~ V. INCIPIT ORTHOGRAPHA L. 'Aethici cosmographia incipit' primus
codicum quantum scimus Parisinus 4808 saec. XII m. pr. fol. 1 v. in-
scripsit | I addidi | 1. p̄mq; romanum L | 2. dominatores L | 3. et om.
L | 3. cum quidquid quid subiacent V | 4. lumbo L | 8. aliqd L | 8. pre-
teriret V | 9. intellectu aethereo L | 10. a tres partes ad fluctibus invenitur
cf. Orosius I 2.

deputandam. Et re vera hoc ita esse evidenti documento monstratur, quia non solum venenorum male alitrix terra partem habet spatii, verum etiam et caeli adverso sidere plus destituta. Nam qui illam partem tertiam vocaverunt, non ut aequalem inclitis praecellentibusque posuerunt, sed situ pessimo, languidam ardoribus suis, in extremo positam ab optimis secarunt, non divisionis merito, sed sicut incisa suis fluctibus invenitur.

- 1* Itaque Iulius Caesar bissextilis rationis inventor divinis humanisque rebus singulariter instructus cum consularatus sui fasces regeret, ex senatus consulto censuit omnem orbem iam Romani nominis admetiri per prudentissimos viros et omni
2* philosophiae munere decoratos. Ergo a Iulio Caesare et M. Antonio consulibus orbis terrarum metiri coepit, id est: a consulatu supra scripto usque in consulatum Augusti tertium et Crassi annis XXI mensibus V diebus VIII a Nicodoxo omnis oriens dimensus est, sicut inferius demonstratur. A consulatu item Iulii Caesaris et M. Antonii usque in consulatum Augusti septimum et Agrippae a Didymo occidui pars dimensa est annis numero XXXI mensibus III diebus XII, sicut aperietur stilo. A consulatu item Iulii Caesaris et M. Antonii usque in consulatum Augusti decimum annis XXVIII mensibus VIII diebus X a Theodoto septemtrionalis pars dimensa est, ut evidenter ostenditur. A consulatu similiter Iulii Caesaris usque in consulatum Saturnini et Cinnae a Polyclito meridiana pars dimensa est annis XXXII mense I diebus XX, sicut definita monstratur. Ac sic omnis orbis terrae intra annos XXXII a dimensoribus peragratus est, et de omni eius continentia perlatum est ad senatum.

1. deputandam V, corr. v | 3. plus: puto populis | 5. inclitis L | 7. reserantur L | 9. a divinis ad instructus V, om. L | 10. consulato L | 11. eregeret V | 11. senatu V | 11. consultu L | 13. et — consulibus] et mense antonius (antonii L) consulis VL | 14. cepit idē a L | 15. supra scripti V, superscripti L | 15. in V ad L | 16. menses V dies VIII V | 16: a Nic.] anocodoxo V, anno procodoxo L, a natodoxo R (*Rehdigeranus*) a *Ritschelios. rhen. II 157 sq. adhibitus* | 18. M.] mense VLR | 18. ab Augusti septimum ad 21 in consulatum om. L | 19. a dydimio occidens ut pars VR, correxi | 19. menses III dies XII sic VR (menses ad stilo m. pr., sed in rasura, V | 21. M.] mense V | 22. menses VIII dies X VR, diebus X om. *Honorius* | 22. theudoto L, theodoro R | 24. saturni VLR | 24. cynnē LR | 24. policylito V, podyto L polyclito R | 25. dies XX V | 25. definita VL, diffinite R | 26. et] ac L.

Habet omnis terrae orbis: 3*

maria XXX	5 provincias LXXI	gentes quae
insulas LII	oppida CCCVIII	numerantur
montes XL	flumina LVII	10 CXXIII.

Ex his pars oceani orientalis habet: 4*

maria VIII	15 provincias X	
insulas VIII	oppida LXVI	gentes L.
montes VII	flumina XXII	19 ita:

(1) Oceanus orientalis haec habet maria: 2

mare Caspium in bis	mare Arabicum,
mare Persicum	quem sinum Ara-
mare Tiberiadis	bicum dicunt
mare Asphaltenes	mare Carpatium
25 mare Rubrum	30 mare Mortuum.

Oceani orientalis famosae insulae sunt: 3

Hypopodes	35 Theros	Chytera
Taprobane	Cypros	Creta
Silefantinae	Rodos	40 Carpathus.

Oceani orientalis famosi montes sunt: 4

Caucasus	Caumestes	Libanus
Armenius	45 Sina	Cassius.
	Bodian	

Oceani orientalis famosae provinciae sunt: 5

50 Persis	Phoenice	Commagene
India. Isauria	Mesopotamia	Syria Appamea
Adonis	55 Syria Palaestina	Media Syria.

1. terrarum L | 2. maria XXX voci orbis eodem versu adiungit V. Numeros multos Honorius aliter exhibet | 3. LII V, LXXII Lv | 5. LXXI V, LXXVIII Lv | 6. CCCVIII V, CCLXX Lv | 10. CXXIII V, CXXV Lv | 20. Oceanusmaria om. L | 21. in uis V, in uis L | 23. tyberiadis L | 24. asphaltenes VL 'hoc est mare mortuum' hic add. Honorius | 27. quod signum arabicum L | 29. carphatū L | 33. tapropanae V | 34. silephantine L | 36. cipros L | 37. rhodos L | 40. carphatus L | 53. phenice L | 55. Syria post Mes. 54, sola Palestina versu 55 V; recte dividit L | 56. commacene L.

6 Oceani orientalis famosa oppida sunt:		
Bizantium	Pasargadae	Alexandria
Babylonia	Ariduli	Commagena
Hierusalem	Tharchi	45 Palmira
Anthiocia	25 Scivethei	Damascos
5 Seres magnum	Cumi	Iordannes
Nicia	Damphae	Eliopolis
Thessalonica	Salphamiae	Apamea
Teriodes	Chaldaeae	50 Daphen
Sigoton	30 Eudemon	Laudicia
10 Palibotra	Anauatei	Biblos
Alexandriopolis	Sabei	Biritos
Adlente	Machae	Mopsi
Colchae	Persipolis	55 Nampamon
Patalae	35 † Anis. Augae	Niueteu
15 Patalatae	Susiani	Marmarites
Tharsis	Persis	Sabastes
Talloni	Filinei	Amphipoli
Copretes	Adiabae	60 Pirrenum
Carmeniae	40 Chartha	Eleusinum
20 Ostaciae	Nisibi	Coptis
Aetergitae	Aruei	Mitlene
64 Lamsacu	65 Lignido.	66 Corinthus.
7 Oceani orientalis flumina sunt:		
Theriodes	Euphrates	Alibotra
Exos	75 Armodius	Odiopagitae
Fygoton	Carmanta	Acxius
70 Ganges	Cortaciae	Pactolus
Camestes	Susa	85 Crysos
Sigota	Crisoroas	Eleuter
Hydaspes	80 Tigris	Adonis
		Iordanes.

2. Babylonia et Antiochia aliis locis Honorius | 4. antiochia L | 6. nicea ante seres magnum L | 8. teriades L | 12. adlente L | 13. colche L | 14. patala L | 15. patalatae om. L | 16. tharis V | 17. thalloni L | 18. coptes L | 20. ostaciae L | 21. etergite L | 22. fasacadae V, fasagade L | 29. caldea V, chaldaeae L | 32. sauei V, sakei L | 33. mache L | 35. anisaugae V, anasauge L | 44. commagera V, corr. v, commagnena L | 46. damascus L | 47. iordanis L | 51. laudatio L | 54. mopsi V, mopsi L | 56. niueteu L | 57. onarmarites VL | 59. anphymoli V, anphimoli L | 66. chorinthus L | 67. therioties sed corr. L | 69. figoton L | 72. sigota fluuius V, sigotha L | 73. hidaspes V | 77. coytiacie L | 80. tygris L | 83. acxius V, acaius L | 84. pactalus L | 86. eleuthes L | 88. iordanis L.

Haec sunt flumina oceani orientalis quae superius continen-
tur. tamen ne diligens eorum ortus cursus mersusque
requirat lector studiosus, etiam ipsum quam potero bre-
viter demonstrabo rursus ad initium fluminum supra
5 scriptorum revertens, ita:

Fluvius Theriotes nascitur ex tribus locis in campis Scythicis, et
unus effectus circuit milia DCCCCXLII et ingreditur in mare
Caspium.

Fluvius Exos nascitur de monte Caumeste. in V alveos dividitur,
10 et transeunt omnes per montem Caucasum, qui locus appellatur Sele-
antes. fundunt se in flumen magnum, qui appellatur Ganges. hic eos
excipiens currit milia DCXXVI. mergitur in mare oceani orientalis
sub insula quae appellatur Solis.

Fluvius Fygothon nascitur de monte Caucaso et geminatur et facit
15 coronam et occupat montem supra scriptum, et occurrit ei ex una parte
eius montis fluvius Nestesanes, et ad illa quinque flumina, quae dicta
sunt superius, fluvius Seliantes per ea torrens transit, ita ut nec
illorum aqua nec istius supervenientis misceri videatur. et omnes
iter suum agentes revertuntur ad eandem coronam, unde sparsi divide-
20 bantur, et iterum ad unum revertuntur. et ante eos exit fluvius
Ganges, cui adiungitur alius cum capitibus quinque, quos reliquerat.

Fluvius Sigota ex alia parte montis Caucasi nascitur, hic etiam se
ad unum iungens, effectus unus de octo. occurrit ei Ganges qui et
Padus dicitur. itemque duo alii occurrunt anonymi, et effecti
25 decem transeunt ad oppida Patalatae et Patalitae, et post omnes
decem unum faciunt fluvium. unde constat Gangem decem fluminibus
adimpleri, qui in superioribus partibus Sigota vocitatur, quoniam de
una nymphea meant. currit undecies quadringenta quinquaginta tria
milia sexcentos † trieras unum passum; egeritur in mare oceani orienta-
30 lis ad insulam Sylephantinam.

3. ipsud V | 6. teriotes V | 6. scyticis L | 9. Oxos Hon., ex hos L |
9. in V V in quinque Lv | 12. DC(C)XXVII Hon. | 14. fluvius V | 14. fygothon
V, sigoton L | 16. nestesenes* L | 17. per ea om. L | 17. torrenter L | 18.
Haec omnia ex Hon. satis confuse excerpta sunt | 19. reuertebantur (untur
-divid omissis) L | 21. quos VL quas (?) v | 23. iungentes V | 23. ei] et V |
23. et Phison dicitur conicio, cf. Iosephus ant. I, 1, 3. repetuntur haec II
17. | 24. alii duo L | 24. anonymi VL | 24. effecti L] efficit V | 25. pataletae
et patalitae L | 27. in om. L | 27. qm L | 28. nimpha L | 28. undecies: puto
m(ilia) decies | 28. quinquaginta L] quadraginta V | 29. sexcenti V -ta L |
29. trieras V: triera L. num triginta? sic Hon. | 29. et geritur V, erigitur
L | 30. infulam L.

9 Fluvius Hydaspes nascitur in campis Indorum tribus crinibus. hic se ex omnibus adunans unus efficitur, et inundans omnem regionem Indorum currit milia DCCCXIII et immergit se oceano orientali.

Fluvius Chopatres nascitur in campis Indiae, et discurrens per eandem provinciam currit milia DCXII et fundit se mari oceano orientali sub insula Theron.

Fluvius Armudias nascitur in Aethiopia; inlustrans Adonis et Mesopotamiam currit milia DCCXXIII et accipitur sinu Persico.

Fluvius Carmanta nascitur in campis Commageneae. currit milia DCLXXIII. idem etiam in sinum Persicum excipitur. 10

Fluvius Cortaciae provinciae Mediae nascitur in campis Arabicis. currit milia DCCCCXVIII et ingreditur sinum Persicum.

Fluvius Susa in Media provincia nascitur bicornius. efficitur unus. currit milia DIII. descendit in sinum Persicum.

10 Fluvius Crisoroas nascitur in campis Assyriis de monte Caucaso. 15 vicinatur ei Tigris fluvius.

Fluvius Tygris etiam ipse de monte Caucaso quasi visitur natus, cum aestivis temporibus sub humo eum desuper Aethiopia currere ex viriditate superni caespitis prodatur. fluvius subtus exit latenter, et ob hoc ortus eius non comprehenditur, quoniam 20 de obscuritate promitur; nam ambo includunt Cordubenna oppidum, et ad unum redacti magnam faciunt coronam, ut etiam alia oppida includant Ctesiphon et Seleuciam. currentes milia DCCCLXXXII immerguntur ad Auge oppidum, quod est in sinu Persico.

Fluvius Alibotra nascitur ex monte Liseo. currit milia DCCXVI, 25 immergitur in orientalem oceanum.

Flumina tria Hictiophagi dicta ex campis Indiae nascuntur. currunt milia CCII et festinantes recipiuntur ab oceano orientali.

1. hyaspes *V*, hidaspes *L* | 2. ex omnibus *Hon.* | cominus *V*, communis *L* | 2. adunatis *L* | 3. immergit *L* | 4. chopatres *V*, euphrates *Lv* | 5. fundit] *supra scripsit v*: ymo in terra nec attingit mare | 7. armodius *L* | 7. regionem Adonis *edd.* | 8. DCCCXXIII *L* | 9. commagene *V*, commagine *L* | 10. DCLXXII *L* | 11. cortacyae *L* | 12. DCCCXVII *Hon.*, *L* | 13. Fluvius Susa-Persicum *om.* *L* | 15. asyriis *V*, arabicis *L* | 16. ei] et ei *V* | 17. uisetur *V* | 18. aethiopia *VL* | 19. prodat *VL* | 19. suptus (b *supra p m. tertia*) (subitus *L*) esse latenter *VL*, subtus exit latenter *scripsi* subditus latenter erumpit *vulgo* | 20. conpraehenditur *V* | 20. qm̃ *L* | 21. promit *VL* | 21. induunt corduenna *L* | 22. et magnam *VL* | 23. ethesiphon *V*, ethesiphon *L* | 23. seleuchiam *V*, seleutiam *L* | 23. DCCCLXXII *Hon.* | 24. in] inin *L* | 25. liseo *V*, lyseo *Lv* | 25. CCCXVI *Hon.* | 26. orientale *L* | 27. hictioplagi *L*.

Fluvius Auxius nascitur de monte Armenio. transiens per montem Caucasum ad Mesopotamiam pergit. in ea provincia alius ei adiungitur fluvius:

Fluvius Pactolus, qui dicitur ex ipso monte Caucaso nasci. et effecti unum per Parthos transeuntes eorum cursus congregant aquas. ⁵ ibi flumen Eufrates nomen accipit, et exinde se defendens currit milia DCCCLXII. et mergitur in sinum Persicum.

Fluvius Crysoroas nascitur in campis Syriae. peragrans omnes eius civitates currit milia DCCCXXX. vergit se in Aegeum mare iuxta Cyprum insulam.

¹⁰ Fluvius Eleuter nascitur in campis Syriae. currit milia DCXXX. ¹² recondit se in Aegaeo mari sub insula Cypro.

Fluvius Adonis nascitur prope Tiberiadem. currit milia DCCCLXIII. et late defusus in mare Adriaticum excipitur contra insulam Cretam.

Fluvius Iordanes nascitur sub Libano monte. circumpergit ad lacum ¹⁵ Tiberiadem, de quo exiens suo cursu occurrit ad Scytopolim. quam secans mediam et ab ea exiens effunditur mari Mortuo.

Oceanus orientalis habet gentes:

13

Persas	Bessi	Sigotani
Grecos	Sarraceni	Deruicae
²⁰ Scythas	²⁵ Indi	³⁰ Passitae
Anthrophagos	Isquietei	Parosmi
Isauros	Cummi	Anartacae.
³³ Geloni	⁴⁵ Arabi	⁵⁷ Vardaei
Carasmi	Sitticeni	Frusiones
³⁵ Massagetae	Armodiae	Cannifates
Paroparsisiani	Hictiophagi	⁶⁰ Allobrogae
Dacriani	Parthi	Alaudes
Traumedae	⁵⁰ Idumei	Ruptreni
Spircentes	Hieromices	Theotoni
⁴⁰ Uamuoti	Catti Cauci	Cymbri
Arogoti	Cerissi	⁶⁵ Antequini
Aciani	Usippi	Cenomanni
Orocei	⁵⁵ Quadi	† odicenses.
Anidrosi	Vaccaei	vel Haedui.

2. ea accingitur L | 5. eufrates: ph *superscr. m.* 3, V | 5. accipit L | 5. diffundens L | 6. DCCLXV L | 7. crysos L | 8. aegaeum VL: sic ubique | 10. eleuter L | 12. tyb. L | 12. DCCCLXIII Hon. | 13. diffusus L | 14. iordanis L | 15. tyb. L | 17. Oceanum orientale L | 20. (lege Scythae) hisquitei L | 27. lege Thuni | 28. stiroitani V, stiroitani L | 30. passitae V (-te L) | 33. celoni L | 36. paroparsosiani V, paroparsisiani L | 38. traumede L | 48. hictiophagi V, hictiophagi L | 51. hieromices L | 52. caticcauci V, gattigauci L | 58. frusiones L | 66. cenomanni L | 68. uelhedi VL.

- 14 *Hic explicit oceani orientalis continentia. Incipit situs oceani occidentalis.*

Oceani occidentalis continentia habet:

maria XI	montes XVI	oppida CXXVIII
5 insulas XVI	provincias XXXVI	flumina XIII
		10 gentes XLVIII. Ita:

- 15 Oceani occidentalis maria sunt:

mare Tyrrenum	mare Lautades
mare Adriaticum	mare Tille
mare Oreadum	mare Tritani
15 mare Gaditanum fretum	19 mare Columnas Herculis.

Item huc pertinent maria Ionium et Aegaeum.

- 16 Oceani occidentalis famosae insulae sunt:

Hibero	Corsica	Histrici
Mevania	Orcades	Matronae
Britannia	Hillyricum	Eiotiae
25 Hebuso	30 Noricum	35 Martianae
Balearis minor	Ingeonici	Iuliae
		Smingaulo.

- 17 Oceanus occidentalis habet famosos montes:

† trienum	Rodopem	Ciminium
40 Alpes plurimas	45 Albanum	50 Soractim
Appenninum	Pirineum	Olympum
balearem	Marsos	† Orcranum
Emum	Taburnum	Larinum
		† Ficta.

1. Explicit oceanū orientat incipit occid. L; om. V. *Supplevi ex c. 27* | 14. oreadum sic VL | 15. fretum hic addidi; om. VL | 16. laudates L | 19. columpnas L | 19. fretum transposui (post herculis VL) | 20. huic L (Itemegeum iam post gaditanum in L) | 24. brittania V | 25. heboso V, hecuso L | 27. coysica orchades L | 29. hilliricum L | 34. fiotie L | 38. famosi V | 38. Oceanum occidentale L; talia et in seqq. saepius L | 39. triennum L | 46. pyryneum L | 49. ciminum V, cymanum L | 52. ocranum L | 53. tarinum VL. Larinum Frentanorum oppidum | 54. ficta V, fida L.

Oceanus occidentalis habet provincias:			18
Italiam	Galliam Togatam	25 Noricum	
Hispaniam	Galliam Cisalpinam	Venetias	
Beticam	15 Galliam Transpadanam	Aemileam	
Lusitaniam	Galliam Transalpinam	† Semigallias	
5 Galliciam	Pannoniam	Sabinis	
Aquitaniam	† ciatres	30 Samnium	
Brittaniam	Etruriam	Campaniam	
Germaniam	20 Umbriam	Bruttios	
Galliam	Picenum	Lucaniam	
10 Belgicam	Liburniam	Apuliam	
Galliam Bracatam	Dalmatias	35 Calabriam	
Galliam Comatam	Hillyricum	Hadriae.	

Oceanus occidentalis habet famosa oppida:			19
Ravenna	Triverim	Mutina	
Aquileia	25 Sirmium	Faventia	
Mediolanum	Senones	50 Iader	
Arelato	Augustadunum	Salone	
5 Ticinum	Augusta Nemetricum	Bregantium	
Ariminum	Augusta Taurinorum	Iaisar	
Calpos	30 Lugduno	Viminacium	
Calpis	Magontiacum	55 Peice	
Spalis	Vienna	Singiduno	
10 Gades	Massilia	Nirsia	
Corduva	Altino	Siscia	
Betones	35 Verona	Acineum	
Toletum	Taurino	60 Bregentione	
Bracara	Vincentia	Argentorato	

2. Hispanias *Petersen* | 7. britaniam *L* | 11—16. galliam] gallia *V* *sewies* | 11. brachatam *L* | 15. transpadanam] transcapanam *V*. galliam transcampaniam *L* | 18. ciatres: *puto* Raetias. Cartris *Ritschl* (*ex Plin. IV 97; sed rectius ibi Tastris*) gatres *L* | 19—35. *Ritschl mus. rhen. I 502 ex Augusti regionibus XI Italiae (Plin. III 46 sqq.) derivat* | 22. Liguriam: Liburniam *Ritschl.* | 23. palmatias *L* | 24. hilliricum *L* | 27. emiliam *L* (*i. e. Augusti Gallia cispadana*) | 28. Senogallias *Ritschl.* | 34. appuliam *L* | 28 et 36. oppidum est] Item oceanum *sqq. L* | 1. 2. rauennam aquileiam *L* | 4. arelato *V*, -tum *L* | 6. carmotum *L* | 10. gades *scripsi*: calpis *VL* | 11. corduna *L* | 13. to||le||tum *V*, tollentum *L* | 27. augustudunum *L* | 28. nemetricum (*hic add. m tertid v: augusta uindeliacu et augusta praetoria*) *VL* | 30. lugdunum *L* | 31. magontia cum *L* | 32. uiuennia *L* | 34. altimum *L* | 36. taurinum *L* | 37. uecetia *V*, recte *L* | 48. mutina (*add. m. 3 placentia*) *V* | 49. fauentia (*add. m. 3 bolonia rauenna*) *V* | 50. iader (*add. m. 3 ariminum*) *V* | 52. breccantium *L* | 53. iaisar *V*, itaisar *L* | 59. acineum *sic VL* | 61. argentoratam *L*.

15 Lucusa	Dorona	Carnuto
Augusta	Henemona	Sabaria
Vacca	40 Cremona	Petavione
Celtiberia	Patavi	65 Bonameto
Caesarea Augusta	Brescia	Argentaria
Tarracona	Dertona	Sauromato
20 Caesareacum	Concordia	Nemausum
Ambiani	45 Mantua	Dorocordoros
Tungri	Vercellis	70 Amambria
Agrippini	Laude	Santones
72 Lingonis	† Cumulo mu-	110 Nola
Menapum	Aquino [tusco	Caudi
Veios	Abellino	Beneventum
75 Nepe	Telese	Aecas
Sutrio	95 Albano	Herdonia
Blera	Aricia	115 Aufidena
Foro Cassii	Corae	Sulmona
Foro Sempronii. Or-	Vellitras	Venafri
Foro Populi [binum	Terracina	Luceria
81 Foro Cornelii	100 Antium	Nuceria
Foro Flamini	Ostia	120 Arpos
Foro Novo	Fundis	Corfinios
Foro †Subverte	Formias	Lupias
85 Spolitium	Minturnas	Tarentum
Narnia	105 Capua	Odrunto
Interamna	Neapoli	125 Canusium
Bulsinis	Ardea	Marcellianum

15. lugusa augusta V, lucasa augusta L | 16. uaca VL | 17. caeliberia V, celliberiam L | 21. ambianis L | 22. tingri V | 23. agripini V | 42. brixia v | 45. mantua (*supra lin. add. m. 3 ticinum*) V | 47. laude (*supra lin. add. m. 3 mediolañ*) V | 62. carnuto V, carnutum L | 64. petauionem L | 65. bonamaeto V, bonametum L | 67. sauromatum L | 70. lege Samarabriva | 74. nomina sequentia ex itinero desumpta esse ex casibus accus. et abl. ubique fere adhibitis concludo | 74. betos VL | 78. Cassii scripsi ueassi VL | 79. simpronii V, recte L; deinde: orbinum L, om. V | 84. num Foro Aurelii? | 85. spolitum L | 91. cumolo V, cumulo Lv mutusum L | 92. aquinum L | 93. abellinum L | 94. antiquitus Telesia | 95. albanum L | 97. core L | 98. bellitras VL | 99. terracinas L | 101. hostia VL | 104. uenturnas VL | 106. neapolis L | 111. claudi L | 113. ecas VL | 114. erdonga VL | 121. corfinos L | 122. lypias V, lipias L | 124. antiquitus Hydruntum. odruntum L.

Aretium	108 Cumas	132 Salerno,
90 Praeneste	Acerras	

Oceani occidentalis flumina sunt:

20

Betis	Rhodanus	Draus
10 Tagus	15 Geon	20 Suavus
Minio	Garonna	Strimon
Hiberus	Bicornius	Tiberis
Araris	Danubius	

Haec sunt flumina oceani occidentalis famosa. Nam si eius omnia flumina requirantur, neque charta neque manus sufficeret. Tamen ne nominatorum fluminum etiam in hac parte ortus, cursus occasusque requirat diligentia sol-
25 lers lectoris, etiam in hoc satisfacere procurabo, paulisper ad eorum initium recurrens, singula suo ordine monstraturus, ita:

30 Fluvius Betis nascitur in campis Hispaniae. currit milia CCCCX. in oceanum occidentalem suscipit.

Fluvius Tagus nascitur in campis Hispaniae. currit milia CCCII. occidit in oceano occidentali.

Fluvius Minio nascitur prope Pirineum. in rotunditatem vertitur,
35 ut Brigantium oppidum maritimum includat. currit milia CCCX et sic se in oceano occidentali recipit.

Fluvius Hiberus nascitur sub radicibus montis Pirinei. currit milia CCIII. infundit se occidentali oceano.

Fluvius Araris nascitur a Patavione veniens, relicta cauda ortus
40 sui. statim ei fluvius Rhodanus occurrit, et simul unum faciunt. in mare ingrediuntur egressi Arelatum. Sed hunc, quem fluvium Bicornium diximus, ante coniunctionem Rhodani in supernis nomen aliud accipit praeter Bicornium: nam in provincia Germania fluvius Rhenus dicitur, alibi ut diximus Bicornius, alibi fluvius Araris appellatur.

90. penetre *V*, penestre *L*, *sermone vulgari* | 132. salernum *L* | 9. beatis *L* | 12. hiberius *L* | 13. arar *L* | 14. rodanus *VL* | 16. garunna *L* | 18. danuius *L* | 21. trimon *VL* | 24. eius *V* | 24. eorum *L* | 24. flumina omnia *L* | 24. cartha *L* | 26. solers *VL* | 27. scriptoris *L* | 31. occidentale (*saepius gen. neutr.*) *L* | *Durium omittit, ut Honorii liber C* | 32. CCCII] CCCCII *Hon.?* | 34. minius *L* | 34. rodunditatem *V*, rotunditate *L* | 35. maritimum *om. L* | 35. *sic vel CCLXII Hon.* | 37. pyrinei *V* | 39. arar *L* | 40. ei] enim *L* | 40. rodanus *L* | 41. mare] mare unum *L* | 41. etressi, *corr. m. pr., V* | 43. germana *L* | 43. 'iste vehementer errat' *m. recentior in V* | 44. arar *L*.

ita ergo hic fluvius tribus nominibus nuncupatur, cum sit unus et dimidius, quod Araris, ut supra diximus, ducit a mari Petavionensi usque ad mare Tyrrenum contra insulas Baleares. Eius autem medietas habet aculeum pertortuosum Lugduno, ubi nascitur. ubi autem inruit, utrum in oceanum occidentis an in mare Tyrrenum, in praesenti *non* potest videri, quia ab aqua ad aquam videtur currere. peragit milia DCCCLII. 5

Fluvius Rhodanus nascitur in medio campo Galliarum; et occurrit ei Bicornius supra dictus cursu mersuque quo diximus.

23 Fluvius Garonna nascitur in campis Aquitaniae. currit milia CCVII. 10
inluit in oceano occidentali.

Fluvius Geon nascitur in Galliarum. campis. inluit in oceano occidentali. currit milia CCCCLII.

Fluvius, qui Bicornius dicitur, nascitur in campis Germaniae. inundans eandem regionem ad Petavium currit milia CCXXXII. 15

24 Fluvius Danubius nascitur ex Alpibus. procedens geminatur, et effecti duo, id est Danubius et Draus, includunt intra se Pannoniarum plurimas civitates, id est Accinctum, Prectionem, Carnunto et Severia. et redeunt ad unum qui fuerant duo, et per non parvum adunati currunt per longam rotunditatem, quae rotunditas etiam 20
oppidum Peuce includit. et ex ipso fluminali circulo septem crines fluminum procedunt infundentes se in Pontum. ergo constat Danubium exeuntem de Alpibus in proximo Draum edere, sed unus diffunditur per crines supra scriptos. currit milia DC.

25 Fluvius Savus nascitur in Norico de monte Alpium. currens in 25
campis in modicam rotunditatem concludit se in modum visionis amigdalae, et iterum se circumagit per Sirmium oppidum et Singidunum coloniam et iungit se Danubio ad locum Mursae oppidi. et omnes simul in Pontum ingrediuntur, et vocatur fluvius Hister. Apparet autem

1. hic *om.* L | 1. dimedius V, dimius L | 2. ducit-occidentis an in *ra-*
sura, sed a *m. pr.*, V | 4. ibi autem V, ubi autem L | 5. irrui L | 6. non
addidi ex Hon. | 7. pergit L | 8. rodanus VL/8. 'ymo in Alpibus Germaniae
prope ortum Reni' *m. recentior in mg.* V | 10. CCVIII *Hon.* | 12. 'creditor
esse Liger' *m. recentior in mg.* V | 12. in *om.* L | 14. dicitur *om.* V | 15. in
a petauio V, in a petabio Lv | 16. danuuus VL -bius v (-bius *reliquis locis*
VL) | 17. id est] i. V idus L | 17. inter L | 17. effectus V | 18. id L | 18.
carnutum L | 19. seueriam L | 20. rodunditatem V, *corr. v* | 20. rodunditas
V]23. deffunditur V]23. drauum L]23. sed cū effunditur L]24. DCCCCXXXIII
Hon. | 25. suanus VL | 25. alpioni L | 26. rodunditatem V | 26. ad modum
L | 26. amigdale VL | 27. se circumactus VL, *correxi* | 28. et iungit V, et
om. L | 28. mirse V, myrse L | 28. et] eo VL.

Danubium et Draum et Margum simul in Pontum immergere. currunt undecies nongenta octoginta milia.

Fluvius Strimon nascitur in campis Dardaniae. currit milia DCCCCVII. infuit in Aegeum mare.

5 Fluviorum rex, pulcher Tiberis, cui primatum aeternae urbis Romae singularis tribuit magnitudo, nascitur ex monte Appennino. currit milia CCCC. per urbem
 10 sacram geminatur et facit insulam regionis quartae decimae, ubi Duo pontes appellantur. post iterum ibi unus effectus, per pontem Lepidi, qui nunc abusive a plebe Lapideus dicitur, iuxta forum Boarium quem Cacum dicunt transiens, adunatus gratissimo sono depictus verticibus suorum turbinum, et maritimas naves suscipiens et mediterraneas adducens de Etruria vel Sabinis, in-
 15 gressus per domni Petri apostoli portam, inter Ostensem portam, quae est domni Pauli apostoli, et viam Portuensem, quae est sancti Felicis martyris, urbem egreditur, qua naves de portu urbis ad dominam totius mundi Romam ascendunt. hic iterum circa sextum Philippi, quod
 20 praedium missale appellatur, geminatur, et in duobus ex uno effectus insulam facit inter portum urbis et Ostiam civitatem, ubi populus Romanus cum urbis praefecto vel consule Castorum celebrandorum causa egreditur sollemnitate iocunda. insula vero, quam facit inter
 25 urbis portum et Ostiam civitatem, tantae viriditatis amoenitatisque est, ut neque aestivis mensibus neque hiemalibus pasturae admirabiles herbas dehabeat; ita autem vernali tempore rosa vel ceteris floribus adimpletur, ut pro nimietate sui odoris et floris insula ipsa Li-
 30 banus almae Veneris nuncupetur.

1. currit L | 2. octoginta V | 2. decies DCCCLXXXVII Hon. | 3. trimon L | 4. egeum L | 5. tyberis L | 8. regionis sic VL | 8. quartae om. L | 9. ubi unus L | 15. intra L | 15. Ostiensem vulgo | 17. martiris V (-yris m. 3) | 17. urbe L | 19. hic igitur circa L | 20. presidium L | 20. messale V | 20. dicitur geminatus L | 22. hostiam L | 23. castrorum L | 24. solemnitatem V, sollemnitate L | 24. fecit inter urbes L | 25. hostiam L | 25. tantaeque amoenitatis L | 29. post odoris 'uel' erasum V | 29. floribus L.

- 26 Oceanus occidentalis habet gentes:
Gotos	Alanos	limitem Armo-
Turingos	10 Francos	ricianum
Herulos	Alamannos	Morinos
5 Sarmatas	Tolosantes	Amsibarios
Marcomannos	gentes VIII. po-	20 Langiones
Lahgobardos	pulum Narbo-	Burgundiones
Suevos	15 nensem qui	
	sunt gentes VIII	
-
22 Gippidas	†Gypeos	Varros
Armolaos	Hunnos	35 Tungros
†manianos	30 †Saturianos	Basternas
25 Quadi Uastos	†Franciscanos	Carpi Gotos
Ne Capi Dulos	Rugos	Senatum popu-
Hettios	Hasmos	lumque Romanum
		40 gentemque togatam.
- 27 Hic explicit oceani occidentalis continentia. Incipit situs oceani septemtrionalis.
- Oceanus septemtrionalis habet:
maria VIII	montes XI	oppida L
45 insulas XXXIII	provincias XII	flumina XVIII
		50 gentes XXVIII.
- 28 Oceani septemtrionalis maria sunt:
Mirtilum	55 Bosphoros	mare Tracium
Pontus	mare phores	Propontidis
mare Meotis	Cymericum	60 Uisphoron.

1. Oceanus-gentes om. *L. cf. de his Muellenhoff p. 13* | 3. Tervingos *Muel-*
lenhoff. | 4. herculos *L* | 8. suenos *L* | 17. militem armoricianum *V*, militem
 armeritianum ritanum *L*, limitem *scripsi* | 19. amisibarios *L* | 23. Armilau-
 sini *Hon.* | 24. aut manianos aut 11 alamannos ex *Honorii* 'manni' ortum est. |
 25. *sq.* Quadi Baster nae Carpi Duli *Hon.*; pro duabus eos gentibus noster
 vendit | 28. gippeos *L* | 29. hunos *VL* | 30. samturianos *L* | 33. *sq.* legendum
 Amsi-varios | 35. tungro *V* (luthungi *Hon.*) | 37. carpicotos *V*, carpicatos *L*
 (una gens nostro sunt) | 39. ergo Gothi, Amsivarii, Gippidae (sive Gypei),
 Basternae, Carpi bis ex *Hon.* sumpti sunt.

41. Hic -septemtrionalis *V* | Explicit occid incip septentrioñ; *L* | 45. insu-
 las XXIII *L* | 52. hirtulum *V*, hirtulum *L*, Myrtoum *Salmasius* | 53. pon-
 tum *V*, portus *L* | 56. ditto-graphiam ex 55 puto; 55(56) cum 57 iungendum
 est | 57. cymericum *V*, cymeritum *L* | 58. cum 60 iungendum est.

Oceanus septentrionalis habet famosas insulas:			29
XXIII Cyclades	5 Ippopodes	8 item Cypros	
et cum his alias II:	Rodos	Paphias.	
Ebogea	Cypros		
Delos.			
Oceanus septentrionalis montes famosos habet:			30
10 Hyperboreum	Hemum	Aethna	
Ripheum	15 Taurum.	Cauinastes	
Hiphanim	Germania minor	20 Gratus.	
Caucasum	Euodu		
Oceanus septentrionalis habet provincias:			31
Macedoniam	26 Galatiam	30 Pamphyliam	
Achiam	Paffagoniam	Cappadociam	
Asiam	Bithiniam	Tracias	
25 Lyciam	Lydiam	A rmeniam minorem	
Oceanus septentrionalis habet famosa oppida:			32
Heracila	Cibaria	Caeliase	
35 Serdica	Araxata	Sextos	
Pelia	Tigranu-	Quidicos	
Thessalonica	ceria	60 Ilium	
Phirithos	Sindi	Troia	
Calcidona	50 Tauria	Helide	
40 Nicomedia	Sinde	Troas	
Hamisos	Alexandri Cindos	Antarenon	
Commani	Aeternasos	65 Nichia	
Tarsos	Mibdos	Larisa	
Pompeiopoli	55 Ephesos	Focis	
45 Olimpos	Cercira	Circa	

1. cydades L | 2. cum aliis II L | 5. ippododes L | 8. item cypros om. L | 10. hip. L | 11. repheum L | 17. euodu VL] Bodua Hon. | 18. ethna L | 21. ITEM oceanum s-le L | 25. liciam V, lyciam Lv | 29. lidiam L | 30. pamphiliam L | 35. serdieca V | 36. lege Pella | 38. phiritos L | 39. calcedona L | 40. nichomedia L | 41. hamissos L | 42. commani V, comman L | 43. tharsos L | 45. olimphos L | 46. cibaria V, cibar/// L (lege Cibyra) | 48. tricinu nuceria V, tricinum nuceria L | 49. sindim V, sindi L, V ex corr. | 51. lege Side | 52. alexandri cindos V, -dus L | 58. celiase L | 60. uium L | 62. nelide L | 64. antere non L | 66. tarisa V, tarissa L.

Delfis	Britthothe	11 Candiaca
Botroton	Iscion	Phylopolis
Acroceraunia	Artae	Cryso polis
Dyrracium	Tegeas	Heliopolis.
5 Athenae	10 Maleon	

33 15 Oceanus septemtrionalis habet flumina:

		Alpheum
Thanais	Chorestem	Eurotas
Boristenen	Timnim	30 Rudacum
Meotidem	Gaddum	Hermunam
Nais	25 Spiramos	Meandrum
20 Thesimon	Spercium	Surum
Fasin	Aceloum.	Asdrubelam.

Haec sunt flumina oceani septemtrionalis. tamen ne quis 35 etiam in his ortus, cursus occasusque requirat, paulisper ad eorum regressus exordium dicere non morabor.

Fluvius Tanais nascitur de monte Hyperboreo, qua sunt Rhipaei † in monte surdo fluit in paludibus Meotidis. currit milia DCLIII.

Fluvius Boristenes nascitur de monte Hyperboreo. influit in Pontum. currit milia CCX.

Fluvius Meotis nascitur de monte Spano. influit in mare Meotis. currit milia CCIII.

34 Fluvius Nais nascitur de monte Tauro. influit in mare Ponticum. currit milia CCCV. 45

Fluvius Thesimon nascitur de monte Caucaso. et egeritur in mare Ponticum. currit milia CCX.

Fluvius Fassis nascitur in campis sub monte Caucaso. egeritur in mare Ponticum. currit milia DCCCXV.

1. deleis VL | 2. Corinthum add. Hon, sed cf. § 6 | 3. acroceraonia V, acroceraunia L | 4. dirracium L | 6. britote L | 8. arthe V, aythe L | 9. theceas V, techeas L | 10. meleon L | 12. phylopolis V | 13. cyysopolis L | 14. Hel.] Hierapolis Hon. helyopolis L | 19. neis L | 24. galdum L. lege Cydnum | 25. spiramios L | 26. percium V, pertium L | 30. rudagum V, rudacum L | 31. hermunam Lv hermonam V | 34. hasdrabelam L | 38. thanais L | 38. hip. L | 38. sunt] se VL | 38. riphei L | 39. in m. s. fluit] in ponto Euxino influit conicio ex Dicuil. 6, 9, 5: 'Tanais . . . per Maeotidas paludes exiens influit in Euxinum pontum'. | 40. boristenens L | 40. hip. L | 42. spano VL; lege Hypanis | 42. Meotis V] ponticum L | 44. neis L | 46. et egeritur L | 47. CCX) sic L.

Fluvius Chorestes nascitur de monte Tauro. fluit in mare Tyrrenum, ubi est insula Rhodos. currit milia DCCXV.

Fluvius Timnis nascitur de monte Tauro. fluit in mare Tyrrenum ad Cycladas. currit milia CCCXXII.

5 Fluvius Gaddus nascitur de monte Tauro. influit in mare Cyclades. currit milia CCXXX.

Fluvius Spiramos nascitur de monte Tauro. influit in mare Hadriaticum contra insulam Cyprum. currit milia CCCXXII.

10 Fluvius Percius nascitur de monte Ida Macedoniae provinciae. influit in mare Aegeum. currit milia DCII.

Fluvius Acelous nascitur in campis Epyri. influit in mare Ionium. currit milia DCCXC.

Fluvius Alpheus nascitur in campis Achaiae. influit in mare Tyrrenum. currit milia CCCCLXX.

15 Fluvius Eurotas nascitur in campis Frigiae. influit in mare Tyrrenum. currit milia DCCXXV.

Fluvius Rudacus nascitur in campis Frigiae. influit in mare Hellespontum. currit milia CCCC.

20 Fluvius Hermunas nascitur in campis Asiae. influit in mare Cycladum. currit milia DVIII.

Fluvius Meandrus nascitur in campis Asiaticis. bicornius currit quasi sint duo redigentes se in unum. influit in mare Cycladum. currit milia DCCCCXCVII.

25 Fluvius Syrus nascitur in campis Pamphiliae. per anfractus tortuosos influit in mare insulae Rhodos. currit milia CCCXXII.

Fluvius Asdrubela nascitur de monte Bodua. influit in mare Caspium inrumpens montem Caucasum. currit milia CCCXVI. —

Oceanum septentrionalis habet gentes :

38

1 Scytas	Phasias	17 Fosfulgoritas
Nabonas	10 barbaros albos	Scythei Cumi
staastenes	ignobiles	Dervicas

2. DCXX *Hon.* | 3. thimis *V*, timnis *L* | 4. cicladas *L* | 6. milia currit *L* | 6. CCLXV *Hon.* | 7. spiramo *L* | 7. hadriaticum *Lv*, adr. *V* | 9. percius *VL* | 10. egeum *L* | 11. conium *L* | 13. achagiae *V* | 15. heurotas *V* | 15. a tyrenum ad 17 mare *om.* *L* | 17. rudacus *V* | 15. frigiae *V* (*vulgo* Syriae) | 17. helespontum *V* | 19. ermunas *L* | 19. in campis *om.* *L* | 20. DCVIII *Hon.* | 21. meandrus *VL* | 23. DCCCCXCVII *Hon.* | 24. syrus *V*: scribe Sarus. sirus *L* | 26. hasdrubela *L* | 27. CCCXV *Hon.* | 28. Oceanum septentrionem *L*, ut ubique | c. 38. *Emendatio petatur ex Iulio Honorio* c. 38 | 1. scitas *L* | 17. folfulgoritas *L*, fosfulgoritas *V* (-guritas *v*) | 18. scytei *L*.

Madeos	Thesmonos	20 Rasicas
5 Sauromatas	Roddagos	Seres
Ecatas	Xantibos	Terimodes
Eunicos	15 Simoes	Anartices
Colchos	Leucofirmanas	Corasmias
25 Massagetas	27 Baroponissos	29 ////////////// nissos
Bactrianos	Tauromedas	Sogotanos.
39 Hic continentia oceani septemtrionalis terminatur. Incipit continentia sinus meridiani.		
Oceanus meridianus habet:		
25 maria II	montes VI	oppida LXIII
insulas XVII	provincias XII	30 flumina II
		gentes M a z i c e s
		multas.
40 Oceanus meridianus habet maria:		
mare Carpathium et Tyrrenum.		
41 35 Oceani meridiani insulae sunt:		
Sicilia	Galata	Syrtis maior
Pontiae	Capraria	Luci Capri
Carpatos	Fortunatae	50 Syrtis minor
Pantatoria	45 Egilio	Catabatmon
40 Sardinia	Cossora	Girbe.
Corsica	Inara	
42 Oceani meridiani montes sunt:		
Piramides	56 Panceus	58 Athlans
55 Peronice	Feratus	Coruessa.
43 60 Oceanus meridianus habet provincias:		
	Getuliam	Tripolim
61 Aegyptum	65 Zeugi. Numidiam	Mauretianiam
Aethiopiam	Lybiam	70 Caesaream
Africanam	Pentapolim	Mauretianiam
		Sitifensem.

5. sauromates L | 13. roddacos L | 29. //////////////nissos, in V fere erasum, deest L | c. 39. Explicit oceanũ septentrionalẽ. incipit meridianũ L | 28. insulas XIII L | 33. Oceanus-tyrrenum om. L | 39. pantatoria L | 42. galatha L | 44. fortunatae V, fortunate L | 48. sirtis, corr. m. 3, V | 46. lucicapra L, loci capri V | 52. girbae V, gyrbe L | 57. feratus L, ferratus V | 60. ITEM Oceanum m-um L | 66. libiam L | 69. mauritaniam L | 70. (cum 69 iungendum) caesaream V | 71. maretania V | 71. mauritaniam V, Mauritaniam sitifensem demum post 'oppida' L | 71. cum 72 iungatur.

Oceanus meridianus habet oppida:

44

Arabiam	Clipeis	Assuris
Nitiores	Carthaginem	Zama Regia
Fossa Traiani	Uticam	45 Sufibus
Thebeas	25 Hippone Zarito	Sufetula
5 Thebais	Thabracham	Cilio
Beronice	Hippone Regio	Theleptis
Ammon	Rusicade	Capse
Tholomaidis	Calli	50 Admedera
Cirene	30 Saldis	Thevestis
10 Philenon	Quinquegentiani	Madauros
arae	Rusuccura	Tubursicu nu-
Oea	Tipasa	midorum
Sabrata	Caesarea	55 Calama
Leptis Magna	35 Chartennas	Constantina
15 Thatapas	Portus Magnus	Mileu
Disdum	Experides	Tamugade
Thenis	Ballos	Lambese
Tapsos	Laribus	60 Sitifi
Leptis Minor	40 Siccens	Macri
20 Hadrumetum	Obba	Zabi
Neapolis	Susulis	Tabusucia
		Bida.

65 Oceanus meridianus habet flumina II, Nilum et Bagradam. 45

Horum Nilus, qui et Geon appellatur, de secretioribus promitur, sed in exordio in Aethiopia videtur; et facit lacum magnum, qui currit in circulo instagnans milia CLIIII. et exiens de eo lacu pervenit ad ca- 46 taractas † ueteriores. conficit milia CCCCLXXXIII.

70 Fluvius Bagrada cum provinciae Africae sit magnus, nobilis 47 et unicus, cur a metitoribus inter fluvios nominatus non sit, ignoramus.

3. fossa *om.* L | 10—12. fileno naretæ oae V, filenum narete oae L | 16. lege Thusdrum | 20. hadrumetu V, -tum L | 25. iponne zarito V, hippone zaritum L | 27. ippone V, regium L | 28. rusicce L | 29. lege Culli | 30. baldis L | 32. rusuctura L | 36. magu' L | 37. expericles L | 38. lege Vallos | 41. obla L | | 46. suffecula L | 53. tubursicunum midorum L | 57. mileum L | 61. magri L | 63. lege Tubusuptu | 65. II V, duo L | 66. Horum V] Fluvius L | 66. promit VL | 67. in circulo *om.* L | 68. in stagna L | 68. CLIII *Hon.* | 68. lacu] loco *Hon.* | 69. ueteriores *sic* VL | 70. sit L, *om.* V | 71. quur V.

- 48 Oceanus meridianus habet innumerabiles gentes, quae nec colligi numero nec existimari aut comprehendi prae interiacentibus heremis possunt.

II.

- 1 Hanc quadripertitam totius terrae continentiam hi qui dimensi sunt longe citroque maiores nostri tripertitam reputari 5 definierunt, investigantes universum orbem oceani maris limbo circumdatum, easque tres partes Asiam Europam et Africam reputarunt. Quamvis non defuerunt, qui duas partes sicut diximus; perhiberent, Asiam et Europam; Africam vero in Europa adiciendam definierunt, quia et spatio latitudinis eget et caeli male subia- 10 cet climati, laborans aëribus suis, venenis †fucisque repleta inmanium et incognitarum humano generi innumerabilium bestiarum. Sed ad propositum remeantes absque illorum praeiudicio, qui hoc omne totum duas partes esse voluerunt, tripertitam divisionem dicere incipiamus. 15

Asia tribus partibus *oceano* circumcincta per totam Titani plagam orientis extenditur. Haec occasum versus *a dextra sui sub axe septemtrionis incipientem contingit Europam, a sinistra autem Africam* dimittit; sub Aegypto et Syria mare nostrum, quod Magnum generaliter dicimus, habet. 20

- 2 Europae incipit initium sub plaga septemtrionali a fluvio Tanai, qua Riphaei montis ardua Sarmatico adversa oceano Tanain fluvium

1. Oceanum meridianum *L* | 1. nec aestimari *L* | 2. comprehendi *V* | 2. pro *L*.

Caput II ex Orosio I 2 sumptum est; ea sola quae latioribus intervallis litterarum distincta vides, ab illo discrepant. Maxime consentit cum Orosii codice D. II addidi.

4. hii *V* | 6. lymbo *V* | 6. circumdatum est easque *L* | 9. adicienda *L* | 10. spacio *L* | 10. cf. § 41 | 10. aeget *V* | 10. et celo *L* | 11. clymati *V* | 11. suis] s̄s *L* | 13. praepositum *L* | 14. ullorum *V* | 14. totum delendum? | 15. incipiam *V* | 16. oceano om. *VL* | 16. tyrani *V*, tytani *L*, transversi *Orosius* Titani scripsi (*i. e. Solis*), cum scriptor hic illic artificiosius loquatur | 17. occasus uersum *L* | 17. a dextra — autem om. *VL* | 19. et sina *V* | 19. nrm *L* | 20. habet om. *V* | 21. tana *L* | 22. riphei *VL* | 22. saromatico aduerso *V*, aduerso *L*.

fundunt, qui praeteriens aras ac terminos Alexandri Magni Macedo-
nis in Robasorum finibus sitos Meotidas auget paludes, quarum in-
mensa inundatio iuxta Theodosiam urbem Euxinum Pontum late ingre-
ditur. Hinc iuxta Constantinopolim longae mittuntur angustiae, donec
5 eas mare hoc quod dicimus nostrum accipiat. Cui Europae in Hispania
occidentalis oceanus terminus est apud Gades insulam, ubi Herculis
visuntur columnae et Tyrreni maris faucibus oceani aestus inmittitur.

Africae principium est a finibus Aegypti urbisque Alexandriae, ubi³
Parethonio civitas sita est, super hoc mare Magnum, quod omnes pla-
10 gas terrasque medias interluit. Unde per loca quae Catabathmon
vocat, haut procul a castris Alexandri Magni et super lacum Ga-
learzum, deinde iuxta superiores fines Auasitarum missa in transversum
per Aethiopia deserta meridianum contingit oceanum. Terminus A-
fricae ipse est qui et Europae, id est fauces Gaditani *freti*. Ultimus
15 autem finis eius est mons Athlans et insulae quas Fortunatas vocant.

Breviter trium inter se partium divisiones diximus; sed ne quid 4
ad plenissimam instructionem desit, ipsarum quoque partium
regiones, situs et provinciarum terminos demonstrabo, ut
absque fastidio universa lector agnoscat, vel numerum
20 gentium commanentium.

Asia a media fronte in oriente habet in oceano Eoo ostia fluminis 5
Gangis, a sinistra promuntorium Caligardam, cui subiacet ad eorum
insula Taprobane, ex quo oceanus Indicus vocitari incipit. A dextra
habet Imaui montis iugum, ubi Caucasus deficit ad promuntorium
25 Samara, † quod aquiloni subiacet ad ostia fluminis Octogordis, ex

2. robasorum VL (Roxolanorum *vulgo*) | 2. situs V, sitis L | 2. meo
////idas V, meotidas L. Nusquam ae, ubique e in hoc vocabulo VL | 3. et si-
num pontus V, meuxinum pontum L | 4. longe mittunt VL | 6. termino est.
V, recte? | 6. aput V | 7. occidentale oceanum L | 8. urbis, om. que, V | 9.
parethenio L, partheno V | 10. cathabathmon L | 11. haut Or.] iam VL | 11.
et L, ei V | 11. galearum V, galearzu L | 12. superiorum, sed corr., V
m. pr. | 12. aduasitarum L | 13. aethiopia V -pie L | 13. aethiopiam dif-
ferta L | 13. contingit L | 14. id est] id L | 14. freti om. VL | 15. athlans V,
athlas L | 15. furtunatas V | 19. agnuscat V | 19. vel i. e. et | 19. vel-com-
manentium num post terminos ponendum? | 20. Deinde: Incipit situs
Asiae prouinciae cum limitibus et populis suis. Asia a media VL; sed
alibi talia non habent | 21. Asia] respiciendo ad occidentem add. v |
21. hostia V | 22. promontorium V, promunctorium L | 22. Caligardamana
Or. | 23. ex qua Or. | 24. Imaui Or. timani V, tomani L | 24. promontorium
V | 25. samariae L | 25. aquilone L | 25. hostia L | 25. octocordis V, octogor-
dis L, Ottorogorae Or.

- 6 quo oceanus Sericus appellatur. In his finibus provincia India est, quae habet ab occidente flumen Indum, quod Rubro mari accipitur; a septentrione montem Caucasum; reliqua eius, ut dixi, Eoo et Indico oceano terminantur. Haec habet gentes numero XLVIII absque insula Taprobane, quae habet † reliquis civitatibus, quae in aliis habitabilibus insulis illic sunt. †
- 7 A flumine Indo, quod est ab oriente, usque ad flumen Tigrim, quod est ad occasum, regiones sunt Arachosia, Parthia, Syria, Persida et Media, situ terrarum montuoso et aspero. Haec a septentrione habent montem Caucasum, a meridie mare Rubrum et sinum Persicum. In medio autem sui habent flumina principalia Hydaspim et Arvim. In his inhabitant gentes XXXII. Sed generaliter Parthia dicitur, quamvis universam scripturae saepe Mediam vocant.
- 8 A fluvio Tygri usque ad flumen Euphraten Mesopotamia est, incipiens a septentrione inter montem Taurum et Caucasum, cui a meridie succedit Babylonia, deinde Chaldea, novissime Arabia Eudemon, quae inter sinum Persicum et sinum Arabicum angusto terrae tractu orientem versus extenditur. In his sunt gentes XXXIII.
- 9 Item a flumine Euphrate, quod est ab oriente, usque ad mare nostrum, quod est ab occasu, deinde a septentrione et Euphrate, id est a civitate Dacusa Euphratis, quae in confinio Cappadociae et Armeniae sita est, haud procul a loco ubi Euphrates nascitur, usque ad Aegyptum et extremum sinum Arabicum, qui est a meridie longo angustoque sulco † saxis inclusus usque ad Rubrum mare, id est ab oceano occasum versus extenditur, Syria generaliter nominatur, habens maximas provincias, id est Commagenam Phoeniciam et Palaestinam, absque Saracenis et Nabatheis, quorum gentes sunt numero XII.

2. ab oriente VL | 2. inditico L | 5. reliquas ciuitates L; cf. Orosius | 6. inhabitabilibus L | 7. quod L, qui V | 7. tygrim V | 8. quod est ad occasum Or.] et caucasum VL | 8. taracosia VL | 8. Parthia Or., om. VL | 8. syria V, sira L | 8. persida V, persia L | 9. habet VL | 11. idaspem et caruim V, hidaspim et arium L | 11. habet VL | 12. habitant L | 13. uniuersae VL | 14. tygri L, tygris V | 14. eupraten V | 16. Babylonia] ab aquilone L et post decem litterarum lacunam V | 16. caldea V | 19. euphrate, ita plerumque scriptum est, L, euphraten V | 19. et euphrate V (-fr L) | 20. id est] id L | 21. a ciuitate dacus. euphrates qui in confinio VL (in om. L) Dacusa Or. | 21. et Armeniae Or., om. VL | 22. situs est VL | 23. sinum] suum L | 24. cf. Orosius | 24. id ab oceano occasu L | 25. siria L | 25. nominantur L | 25. habens Or.: hinc sunt V, hic sunt L | 26. maximae prouinciae L | 26. phoeniam V, phenicem L | 26. et om. L | 27. saracenis L, saracenis V | 27. et nauatheis VL.

In capite Syriae Cappadocia est, quae habet ab oriente Armeniam, 10
ab aquilone Themiscyrios campos et mare Cymmericum, ab occasu
Asiam, a meridie Taurum montem, cui subiacet Cilicia et Isauria usque
ad Cilicium sinum, qui expectat contra insulam Cyprum.

5 Asia regio vel (ut proprie dicam) Asia minor absque orientali 11
parte, qua ad Cappadociam Syriamque protenditur, undique circum-
data est mari: a septentrione Ponto Euxino, ab occasu Propontide
atque Hellesponto, a meridie mari nostro. Ubi est mons Olympus.

Aegyptus inferior est, quae habet ab oriente Syriam Palaesti- 12
10 nam, ab occasu Libyam, a septentrione mare Tyrrenum, a meridie
montem qui appellatur Climax, et Aegyptum superiorem. Quae
habet fluvium Nilum, qui de litore incipientis maris Rubri videtur
emergere in loco, qui dicitur Mossylon emporium: deinde diu ad oc-
casum profluens facit insulam nomine Meroen in medio sui, novissime
15 a septentrione inflexus tempestivis auctus incrementis plana Aegypti
rigat. Hunc aliqui auctores haud procul ab Athlante monte habere
fontem dicunt et continuo terrae inmergi; inde interiecto brevi spatio
latissimo lacu exundans atque hinc in oceanum orientalem versus per
Aethiopica deserta prolabitur. Rursus inflexus a sinistra ad Aegypt-
20 tum descendit.

Quod quidem verum est, esse huiusmodi fluvium manifestum 13
et magnum, qui tali ortu talique cursu sit, ut Nilus intellegatur,
nam et monstra et cetera similia gignit; qui utique prope fontem
barbaris Dara nominatur † Nilus sicut ceteri accolae vocant. Sed hic in
25 regione gentium, quae Libyoaegyptiae vocantur, haud procul ab illo
fluvio, quem a litore maris Rubri prorumpere diximus, inenso lacu

1. syriae cappadociae cappadocia est *L* | 1. armoeniã *VL* | 2. ethemysci-
rios *V* | 2. cynmericum *V*, cymmericum *L* | 3. asiam *V* (minorem *add. m.*
3) | 3. ciliciam et *V* | 4. ad cilium *L*, ad cilicum *V* | 4. expectat *VL*, spectat
Oros., *p* | 5. minorum *L* | 6. parte *V*, *om. L* | 6. qua *Or.*] usque *VL* | 7.
ponto casippino *VL* | 7. propontode *L* | 8. atque *Or.*, *om. VL* | 8. est qui
V | 9. palestinam ut ubique *V* | 10. lybiam *V*, libiam *L* | 10. tirrenũ (*sic*
vel tyrrenum plerumque) *L* | 11. clymax (climax *L*). Aegyptus superior
est quae (qui *V*) habet *VL*, *corressi* | 12. nylum *V* | 13. mons silon porium
VL | 15. ad septentrionem *Or. qui saepius vocula 'ad' utitur in regionibus*
definiendis, ubi noster 'a' vocem habet | 15. infestus *VL* | 15. actus *VL* | 16.
haud *sic VL* | 17. spacio, *sic plerumque L* | 18. hinc *om. VL* | 19. aethiopia
L | 20. descendit *V* | 21. est *om. VL* | 21. et (*om. V*) manifestum et *VL*,
om. Or. verum et manifestum est, esse *conicio* | 22. sit *om. L* | 22. nilos *L* |
23. caetera *L* | 24. barbarida nominatur *VL* | 24. nylus (nilus *L*) sicut *VL*;
scribe Nuhul vero | 25. uocantur *L* | 25. libio aegyptia *V*, libio aegyptio
L | 25. uocatur *VL*.

acceptus absumitur; nisi forte † in eius meatu occulto in alveo eius, qui ab oriente descendit, eructat.

- 14 Aegyptus superior in orientem per longum extenditur; cui est a septentrione sinus Arabicus, a meridie oceanus; nam ab occasu ex inferiore Aegypto incipit, ab oriente Rubro mari terminatur. Ubi morantur diversarum nationum gentes numero XXIII.
- 15 Et quia a meridiana parte universam Asiam descripsimus, superest ut ab oriente et septentrione partes quae restant expediantur.
- 16 Mons Caucasus inter Colchos, qui sunt super Cymmericum mare, et inter Albanos, qui sunt ad mare Caspium, primum attollitur. Cuius quidem usque in ultimum orientem unum videtur iugum, sed multa sunt nomina: et multi hoc iugum Tauri montem credi volunt, quia re vera Parchoatras mons Armeniae, inter Taurum et Caucasum medius, continuare Taurum cum Caucaso existimatur. Sed hoc ita non esse discernit fluvius Euphrates, qui a radice Parchoatrae montis effusus in meridiem tendens ipsum ad sinistram, Taurum excludit ad dextram. Itaque ipse Caucasus inter Colchos et Albanos, ubi et portas habet, mons *Caucasus* dicitur; a portis Caspiis usque . . . ad fontem Tygridis fluminis inter Armeniam et Hiberiam montes Acroceraunii dicuntur; a fonte Tygridis usque ad Carras civitatem inter Massagetas et Parthos mons Ariobarzanes; a Carris civitate usque ad oppidum Catippi inter Hyrcanos et Bactrianos mons Menalius, ubi ammomum nascitur; a quo proximum iugum mons Pariao dicitur; ab oppido Catippi usque ad vicum Safrim inter Dahas, Sacauracas et Parthyenas mons Oscovaris, ubi Ganges fluvius oritur, quem et Padum dicunt. A fonte fluminis Gangis usque ad fontes fluminis Ottorogorae, qui sunt a septentrione, ubi sunt montani Paropanisadae, mons Taurus; a fontibus Ottorogorae usque ad civitatem Ottorogoram inter Chunos, Scythas et Gandaridas mons Caucasus; ultimus autem inter Eoas et Passya-

1. in eius] in om. L. cf. Orosius | 2. descendit eructat V | 3. superior om. L | 3. ut in oriente L | 8. experiantur V, experiamur L | 9. colchos L (ita saepius) | 9. cymmericum L, cyrenicum V | 13. Parchoatras Or. | 14. taurus cum VL | 15. parchoatrae V | 16. excludit. Ad extra V; dexteram L portas] caspiis add. v | 18.] Caucasus om. VL | 18. lacunam indicavi, cf. Oros. | 19. armoeniam VL | 19. acrocerauni VL | 20. tygridis V, tigridis L | 20. usque ad] usque civitatem ad VL | 21. Charras Or. | 22. hilcados VL | 22. menalius VL, Memarmali Or. | 22. ammomum V, admomum L | 23. in quo VL | 23. pariao V, pario L, Parthau Or. | 23. catipsi L | 24. safri inter dassa cauracas et parthenas isponso scouaris VL, Sacarucas Oros. Oscobares Or. | 25. oritur et laser nascitur. A fonte Or. | 25. padum] Phison scribendum puto cf. I 8. | 25. A fonte — 95, 15 africo usque vide pag. seq.

dras mons Imaus, ubi flumen Chrysorroas et promunturium Samara orientali excipiuntur oceano. Igitur a monte Imauo, hoc est ab imo 18
Caucaso, et dextra orientis parte, qua oceanus Sericus tenditur, usque
ad promunturium Boreum et flumen Boreum, inde tenus Scythico mari,
5 quod est a septentrione, usque ad mare Caspium, quod est ab occasu,
et usque ad extentum Caucasi iugum, quod est ad meridiem, Hyrcanorum et Scytharum gentes sunt XLII, propter terrarum infecundam diffusionem late oberrantes.

Mare Caspium sub aquilonis plaga ab oceano oritur, cuius utraque 19
10 circa oceanum litora et loca deserta incultaque habentur; inde meridiem versus per longas angustias tenditur, donec per magna spatia dilatatum Caucasi montis radicibus terminetur. Itaque a mari Caspio, quod est ad orientem, per oram oceani septentrionalis usque ad Tanaim fluvium et Maeotidas paludes, quae sunt ad occasum, per litus Cimmerici maris, 15
quod est ab africo, usque ad caput et portas Caucasi, quae sunt a meridie, gentes inhabitant XXXIII. Sed generaliter in regione proxima Albani morantur, ulterior circa mare et montem Caspium Amazonum nominatur.

Nunc Europam, in quantum condicioni humanae conceditur, indi- 20
cabo: in qua nobilis Italia reputatur. Incipit a montibus 21
Ripheis ac flumine Tanai Meotidisque paludibus, quae sunt ad orientem, per litus septentrionalis oceani usque in Galliam Belgicam et flumen Rhenum, quod est ab occasu; deinde usque ad Danubium, quem et Histrum vocant, qui est a meridie et ad orientem directus Euxino 25
Ponto suscipitur. Hinc ab oriente Alania est, in medio Dacia, ubi et Gothia; deinde Germania, ubi plurimam partem Suevi tenent. Quorum omnium gentes sunt LIII. Nunc quicquid a barbarico Danubius usque ad mare nostrum interrupt, expediam.

1. A fonte — africo usque desunt in VL et quantum scimus in libris omnibus, e. c. in Vindobonensibus 3102 et 3103 vetusti Spirensis apographo et in Parisinis. In V post dicunt una linea vacua, in margine autem litteris uncialibus sed alio atque man. pr. atramento adscriptum est 'hic minus habet'. Suppleta sunt ex Orosio. | 15. ad caput: incipiunt VL | 16. Sed generaliter regio proxima Albania, ulterior sub mari et monte Caspio Or. | 17. albani V, libani L | 17. in ulteriore V | 18. Amazonum nominatur Or.] asiae partis orientis VL | 18. fol. 18^v vacuum est in V | 19. cognitioni Or. | 20. Incipit] 'europa' add. v | 21. ac fl.] a fl. VL | 21. tanais V | 21. meotisque; VL | 22. pergit per cont. Zangemeister | 22. galliam: 'inclusive' add. v | 22. belligam L | 24. istrum VL | 24. Euxino scripsi: sicut VL, om. Or. | 25. suscipiatur V | 25. datia V | 26. gotia VL | 27. quicquid V | 27. danubii V, danubio L | 28. nostrum mare L.

- 22 Moesia ab oriente habet ostia fluminis Danubii, ab euro Thraciam, a meridie Macedoniam, ab africo Dalmatiam, ab occasu Histriam, a circio Pannoniam, a septemtrione Danubium.
- 23 Thracia habet ab oriente Propontidis sinum et civitatem Constantini, quae Byzantium prius dicta est; quae et Anthusa. A septemtrione Dalmatiam habet et sinum Euxini Ponti; ab occasu et africo Macedoniam, a meridie Aegeum mare.
- 24 Macedonia habet ab oriente Aegeum mare, a borea Thraciam, ab euro Euboeam et Macedonicum sinum, a meridie Achaïam et Aegeum mare, a favonio montes Acroceraunios in angustiis Hadriatici sinus, qui montes sunt contra Apuliam atque Brundisium; habet ab occasu Dalmatiam, a circio Dardanium, a septemtrione Moesiam.
- 25 Achaïa undique propemodum cincta est mari; nam ab oriente habet Myrtoum mare, ab euro mare Creticum, a meridie Ionium, ab africo et occasu habet Cephaliam et Cassiopiam insulas, a septemtrione sinum Corinthium, ab aquilone angustum terrae dorsum, quo Macedoniae coniungitur vel potius Atticae, qui locus Isthmos vocatur, ubi est Corinthus, † habens in Attica ad boream non longe Athenas civitatem.
- 26 Dalmatia habet ab oriente Macedoniam, ab aquilone Dardanium, a septemtrione Moesiam, ab occasu Histriam et sinum Liburnicum et insulas Liburnicas, a meridie Hadriaticum sinum.
- 27 Pannonia, Noricus et Raetia habent ab oriente Moesiam, a meridie Histriam, ab africo Alpes † appenninas, ab occasu Galliam Bellicam, a circio fontem Danubii et litem, qui inter Gallias et Germaniam † a Danubio dirimit, a septemtrione habent Danubium et Germaniam.

1. hostia L | 1. flumen danubium VL | 1. traciam VL, ut ubique | 2. dalmaciam L | 4. constantinopolim V m. pr. | 5. bizantium VL | 5. quae et antus V, quae et antusa L: haec om. Orosius, sed sunt ex Honorio c. 32. cf. quae dixi Hermae vol. XII p. 143 sq. | 6. dalmaciam L | 6. habet et scripsi: habet VL et Or | 6. euxioni L | 6. et africo: et om. VL | 7. a meridie — mare om. VL | 8. ab orea traciam V | 9. euuoaam V | 9. et in m. L | 9. aegeum VL ubique | 10. a fabonio VL | 10. acroceraunios V | 10. adriatici V, adriaci L | 11. bryndisium V | 11. ab om. L | 12. Moesiam Or] othesiam VL | 14. mortuum mare VL | 15. coephaliam V, caephaliam L, Cephaleniam Or. | 15. Cassiopam Or. | 16. corinthum V, chorinthum L | 16. quod VL | 17. istmos V, istios L | 17. chorinthus L | 18. hinc sunt et athenas ciuitates VL; quod spectat ad 'habens . . . Athenas civitatem' Orosii | 18. in attico VL | 20. Moesiam Or.] estan VL | 21. insulas liburnicū V | 21. adriaticum V | 22. pannoniae. Noricus et retiae V. retia L | 22. habens L, habet V | 23. Poeninas Or., appenninas VL | 24. frontem V | 24. qui Germaniam a Gallia inter Danubium † Rhenumque secernit Or.; fortasse noster: a Danubio ad Rhenum dirimit; vel a Danubio sc. incipiens | 25. habens L, habet V.

Italiae venerabilis et singularis situs a circio in eorum 28
tenditur; habet ab africo Tyrrenum mare, a borea Hadriaticum mare,
in sinu cuius continenti terrae contigua est, ubi Alpium obicibus
cingitur, quae a Gallico mari super Ligusticum sinum exsurgunt et,
ubi incipiunt, Narbonensium fines, deinde Galliam Raetiamque
secludunt, *in sinum Liburnicum*

Gallia Belgica habet ab oriente limitem fluminis Rheni et Germa- 29
niam, ab euro Alpes † appenninas, a meridie provinciam Narbonensem,
ab occasu provinciam Lugdunensem, a circio oceanum Britannicum, a
10 septentrione Britanniam insulam.

Gallia Lugdunensis ducta per longum est et per angustum inflexa 30
Aquitanicam provinciam semicingit. Quae ab oriente habet Belgicam,
a meridie partem provinciae Narbonensis, qua Arelas civitas sita est,
ubi a mari Gallico Rhodanus flumen accipitur.

15 Narbonensis provincia, pars Galliarum, habet ab oriente Alpes 31
Cottias, ab occidente Hispaniam, a circio Aquitanicam, a septentrione
Lugdunensem, ab aquilone Belgicam Galliam, a meridie mare Gallicum,
quod est inter Sardiniam et insulas Baleares, † habens in fronte, qua
Rhodanus fluvius in mare exit, insulas Stoechadas.

20 Aquitania provincia obliquo cursu Ligeris fluminis, qui ex plurima 32
parte terminus eius est, in orbem agitur. Haec a circio oceanum habet,
qui Aquitanicus sinus dicitur; ab occasu Hispanias, a septentrione et
orientem Lugdunensem, ab euro et meridie Narbonensem provincias
contingit.

25 *Hispania* universa terrarum situ trigona est et circumfusione oceani 33
Tyrrenique pelagi paene insula efficitur. Huius angulus prior, ex-

2. ab orea *V* | 2. adr. *VL* | 3. continentia *VL* | 4. liguriticum *L*, sinum
om. VL | 4. et ubi *scripsi*: hinc *V*. exurgentes primum Narbonensium
L | 5. gallia retiaq; *VL* | 6. in sinum *om. VL*. donec in sinu Liburnico
defigantur *Or.* | 6. extenduntur *supplendum* | 6. *Hugo Flaviniacensis qui*
circiter anno 1100 vixit (Monum. Germ. hist. scriptt. VIII 291) haec
habet 'Aethicus situm Galliae describens quatuor eius asserit esse provin-
cias, Galliam Belgicam et Galliam Lugdunensem, Narbonensem quoque
provinciam et Aquitaniam. Et Galliam quidem Belgicam dicit ab oriente
habere' *sequuntur c. 29—32 ad verbum fere expressa.* | 8. appenninas *VL*,
Poeninas *Or.* | 8. prouinciam: 'errat' *add v* | 9. Lugdunensem *om. VL* | 9.
britannicum *V* | 10. britanniam (*ut ubique*) *V* | 11. lugdunensis *L* | 14. ubi
mari *L* | 14. rodanus *V* | 15. partem *VL* | 16. aquitanicam *sic VL* | 18.
hinc sunt *VL*, habens *Or. cf. § 25* | 19. insulas decadas *VL* | 20. legens *L*
ligeris *V* | 21. orbe *V*, urbe *L. fortasse* in orbe cingitur | 22. ispanias *V*,
hispaniam *L* | 23. narbonenses *VL* | 24. contigit *L* | 25. Hispania *om. VL* |
25. est *om. VL* | 26. terreniq; *V* | 26. pene *VL*.

pectans orientem, a dextris Aquitanica provincia, a sinistris Balearico mari coartatus, Narbonensium finibus ingreditur. Secundus angulus *circium* intendit, ubi Brigantia civitas sita est Galliciae et ad altissimum farum et inter pauca memorandi operis ad speculam Britanniae erigitur. Tertius angulus est, quo Gades insulae in Africam intentae

34 Athlantem montem interiecto sinu oceani prospiciunt.

Hispania citerior ab oriente incipit ex Pirinei saltibus a parte septemtrionali usque ad Cantabros Asturesque, atque per Vaccaeos et Oretanos, quos ab occasu habet; post in nostri maris litore Carthago

35 terminat.

10

Hispania ulterior habet ab oriente Vaccaeos, Celtiberos et Oretanos, a septemtrione oceanum, ab occasu oceanum, a meridie Gaditanum oceani fretum, unde mare quod Tyrrenum vocatur inmittitur.

36 Et quoniam oceanus habet insulas Britanniam et Hiberniam, quae in aversa parte Galliarum ad prospectum Hispaniae sitae sunt, breviter

37 explicabuntur.

Britannia oceani insula per longum in boream extenditur. Habet a meridie Gallias. Cuius proximum litus transmeantibus civitas aperit quae dicitur Rutupi portus, unde haut procul a Morinis in austro positos Menapos Batavosque prospectat. Haec insula habet in longo milia 20 DCCC, in lato milia CC. A tergo, unde oceano infinito patet, Orcadas nsulas habet, quarum viginti desertae sunt, XIII coluntur.

38 Insula Thyle, quae per infinitum a ceteris patet longius secreta; quae in medio oceani sita vix paucis nota habetur.

39 Hibernia insula inter Britanniam et Hispaniam longiore ab africo in boream spatio porrigitur; cuius partes priores intentae Cantabro

1. expectans VL | 1. aquitanicam prouinciam VL | 1. a dextris baleari circo mari (mare L) narbonensium finibus coartatus ingreditur VL | 3. circium Or.; om. VL | 3. ubi uingrantia VL | 3. est et galliciae (galitiae L) ad VL. et transposui | 3. ad] ac edd.; delendum puto. | 3. altissimam Or. | 4. speculum VL | 4. brittaniae eregitur V | 5. est om. VL | 5. qua Or. | 5. in africanum Or., recte? | 6. oceanum VL | 7. Ispania ceterior V, deterior L | 7. pirinei V, pirineis alpihus L | 8. Asturesque Or.] ad turres VL | 8. pergit per puto | 9. uarceos et orrentanos VL | 9. post VL, posita Or. | 10. terminatur VL | 11: Ispania V m. pr. (sic) | 11. barceos V | 11. harceos cettiberos et L | 11. orrentanos VL | 12. ab occasu oceanum L, om. V | 13. emittitur L | 15. aduersa VL | 15. galliam VL | 15. a prospectu spaniae V (Ispaniae v) | 17. brittania V, britaniam L | 19. sic rutupi VL | 19. haud L | 20. batavosq; VL | 20. prospectant Gronovius | 21. A tergo] Ergo VL | 22. XIII V, Or., VIII L | 23. tyle V, thele L | 23. caeteris L | 24. sitam V | 25. spaniam V (ysp. v) | 26. prorregitur V m. pr.

oceano Brigantiam Galliciae civitatem, ab africo sibi in circium occurrentem, spatioso intervallo procul expectant, ab eo praecipue promontorio, ubi Scenae fluminis ostium est; ubi Velaburi Lucenique consistunt. Haec propior Britanniae, spatio terrarum angustior, caeli solique temperie magis utilis, ab Scottorum gentibus colitur.

Huic etiam Mevania insula proxima est, et ipsa spatio non parva, solo commoda; aequae ab Scottorum gentibus habitatur.

In his superioribus sunt fines totius Europae, in quibus totius regina mundi caelestis habetur Italia singulari virtute fertilitate potentia toto mundo sacrata.

Africa, quam in tertiam orbis partem maiores nostri eius adsentatores accipiendam aliquando protulerunt, non spatiorum mensuram sed circumclusionum rationem secuti, suo mari quod ab occasu ex oceano exoritur in meridiem magis vergens praefocatur: unde Africae limes coartatam et angustiore claudit heremum. Hinc etiam aliqui, quamvis eam longitudinem habere existiment, tamen multo angustiore intellexerunt, ut inverecundum dicerent, tantae angustiae provinciam tertiam dici partem: sed in Europa eam iudicaverunt reputandam, hoc est ut non eam similem duabus dicerent, sed de duabus uni subiectam; quae ardore venenoque deformis plus habet heremi quam montes. Africam per omnia situ et populis minorem esse certissimum est, quia et natura sui minus habet spatii, et caeli inclementia plus deserti. Cuius descriptio per provincias et gentes haec est.

Libya Cyrenaica post Aegyptum in parte Africae prima est. Haec incipit a civitate Parethonio et . . . Catabathmon, inde secundo mari

1. brigantiam VL, galletiae V m. pr., galitiae L | 2. spectant Oros. expectat V, expectat L | 2. promontorio V | 3. scenae L, scenae V | 3. ostium est L | 3. ubi uel aburi V, uel ubi aburi L, Velaburi Orosii codd. omnes | 4. prior VL | 4. britaniae L | 4. angustiarum L | 4. solisque L | 5. ab Scottorum usque ad aequae ab om. L | 5. scottorum V | 5. genti ex gentibus; V m. pr. | 6. Monapia Plin. IV 103 | 7. scottorum sic VL | 11. † Africam V | 11. tertia et parte L | 11. ass. L | 12. aliquanti V, aliquanto L | 12. spatio mensurae VL. fortasse spatia mensurae? | 13. circumclusionis L | 13. ratione sicut suo VL | 14. occasu ex Or.; om. L] oceano ex V | 15. coartum V, coarum L | 15. heremus V, herhenus L | 17. inuerecundiam L | 17. cf. etiam § 1 | 19. ut non V, non ut L | 19. similem duae dicerent V | 20. ardorem L | 23. indecens L, inigmadae V | 25. Lybia V, Libia L | 25. et Pentapolis add. Or. | 25. post Ae.] quae aegyptus VL | 26. parthenio VL | 26. et montibus Catabathmon Or. | 26. catabathmon V | 26. in VL.

usque ad aras Philenorum extenditur [et]. Usque ad oceanum meridianum quae habet gentes Libyoaethiopum et Garamantum. Huic est ab oriente Aegyptus, a septentrione mare Libycum, ab occasu Syrtes maiores et Trogoditae, quae habent a contra insulam Calypso, a meridie Aethiopicum oceanum. 5

44 Tripoli provincia, quae est et Subventana vel regio Arzugum, ubi Leptis Magna civitas est, quamvis Arzuges per Africae litem generaliter vocantur, habet ab oriente aras Philenorum inter Syrtes maiores et Trogoditas, a septentrione mare Siculum vel potius Hadriaticum et Syrtes minores, ab occasu Byzacium usque ad lacum Salinarum, a 10 meridie barbaros Getulos, Natauros et Garamantas usque ad oceanum Aethiopicum pertingentes.

45 Zeugis prius non unius loci cognomentum, sed totius provinciae fuit, velut in hodiernum ita a prudentibus accipitur. Byzacium est, ubi eius metropolis civitas Adrumetus sita est; 15 Zeugis est, ubi Carthago civitas constituta est; Numidia vocitatur, ubi Hippos Regius et Rusiccade civitates sunt. Habet ab oriente Syrtes minores et lacum Salinarum, a septentrione mare nostrum, quod expectat ab occasu ad Siciliam et Sardiniam; ab occasu habet Mauretanium Sitifensem, a meridie montem Suggarem, et post 20 eos Aethiopum gentes pergentes usque ad oceanum Aethiopicum.

46 Sitifensis et Caesariensis Mauretaniae sunt, quae habent ab oriente Numidiam, a septentrione mare nostrum, ab occasu flumen Malva, a meridie montem Astrixim, qui dividit inter vivam terram et harenas heremi iacentes usque ad oceanum, in quibus oberrant 25 Grandes Aethiopes.

1. et V, om. L | 1. interpunctionem emendavi | 2. habent L | 2. libio VL | 2. ethiopum L | 2. ubi VI, huic Or. | 3. mare om. L | 3. libicum VL | 3. sirtes L ubique | 4. et T.] etrogoditae V, et trocoditae L | 4. calipso VL | 5. aethiopum L | 6. Tripoli sic VL | 6. prouinciam V | 6. est VL, num delendum? | 6. Subventana Oros., subetanea VL, cf. § 52 | 6. azotum VL | 7. magnus L | 7. qua asreuges V, quae zeuges L | 8. habent VL | 9. trocoditas L, troditas V | 9. adriaticum V, hadr. L | 10. bizantium VL | 11. getulos V, geculos L | 11. Natabres Or. | 13. zeuges VL, Zeugis Or. | 14. bizantium VL | 16. Karthago Magna Or. | 17. ippos VL, regios L | 17. rusiccadē L | 20. mauritaniam L | 20. montem VL, montes Uzarae Or. | 20. post eius L | 21. pervagantes Or., recte? | 21. usque V, que L | 22. Sitifenses et caesarienses L | 22. mauritaniae L | 24. malua sic VL | 26. Gangines Or. grantdes V, grandes L | 26. aethiopi VL.

Tingi Mauretania Africae ultima est totius; haec habet ab oriente 47
flumen Malvam, a septemtrione mare nostrum usque ad fretum Gadi-
tanum, quod inter Abenna et Calpis duobus promuntoriis coartatur;
ab occidente habet Athlantem montem et oceanum Atlanticum, ab
5 africo Hesperium montem, a meridie gentes Autololum, quas nunc Ga-
laudas vocant, usque ad oceanum Hesperium contingentes.

Hic est totius Africae terminus.

Nunc insularum, quae in nostro mari sunt, loca nomina et spatia 48
exponam.

10 Insula Cypros habet ab oriente mare Syrium, quem Issicum sinum 49
vōcant, ab occidente mare Pamphylicum; a septemtrione Aulone Cilicio,
a meridie Syriae et Phoenices pelago cingitur. Cuius spatium in longo
tenet milia CXXXV, in lato milia CXXV.

Insula Creta finitur ab oriente Carpatio mari, ab occasu et sep- 50
15 temtrione mari Cretico, a meridie mari Libyco, quod et Hadriaticum
vocant; habet in longitudine milia CXXXVII, in latitudine milia L.

Insulae Cyclades, quarum ab oriente prima Rhodos, a septemtrione 51
Tenedos, a meridie Carpatos, ab occasu Cythera, ab oriente finiuntur
litoribus Asiae, ab occidente mari Icario, a septemtrione mari Aegeo,
20 a meridie mari Carpatio. Sunt omnes Cyclades insulae numero LIII.
hae tenent a septemtrione in meridiem milia D, ab oriente in occasum
milia DXC.

Insula Sicilia tria habet promuntoria: unum id est quod dicitur 52
Pelorum et aspicit ad aquilonem, cui Messana civitas in proximo est;
25 secundum promuntorium Pacinum, sub quo civitas Syracusana sita est,
euronotum respiciens; tertium Lilybeum, ubi et civitas eiusdem nominis
sita est, dirigitur in occasum. Haec habet a Peloro in Pacinum milia

1. mauritania VL | 3. abaenae et capis V, abane et capis L | 3. pro-
muntoriis V (muntur m. 3) | 4. sub africo VL | 5. experium V | 5. aulolum
V et (corr. m. pr. ex aulorum) L | 5. galaudes L | 6. experium V | 8. intro
mare V, intra mare L | 10. sirium V | 10. quem] qđ L | 10. histricum sinum
VL | 11. aulonae V | 11. cilio L. cf. Plinius V 130 | 12. et Phoenices Or.]
finis VL | 13. CXXXV] CLXXV Or. | 15. mare cretico V | 15. mari lydico V
ligustitico L | 15. adr. V, hadriticum L | 16. longitudinem L | 16. CLXXII
Oros.] 16. LV] quinquaginta L | 17. eycladas V | 17. et ab oriente V | 18. cytera
V, cythara L | 19. occidente L] o≡iente V (erat oriente) | 20. carpatio VL |
20. insulas V m. pr. | 21. milia (miliaria L). DXC VL: CC Orosius
paulo rectius | 23. promuntoria V ut ubique | 23. unum Or., om. VL | 24.
pelurum VL | 24. messena L | 26. euro notumque V, euronothumq; L | 26.
lilibeum V, lylptheum L.

CXLVIII, a Pacino in Lilybeum habet milia CLXXIII. Haec ab oriente cingitur mari Hadriatico, a meridie Africo, quod est contra Subventanos et Syrtes minores; ab occidente et septentrione habet mare Tyrrenum, a borea usque in subsolanum fretum Hadriaticum, quod dividit inter Tauromenitanos Siciliae et nobilis Italiae Brittios.⁵ His finibus, sicut supra demonstravimus, Sicilia continetur.

- 53 Insula Sardinia habet a meridie contra Numidiam Caralitanos. Quae Sardinia parvo fretu spatio milium XX a Corsica dividitur. quae Corsicam versus a septentrione habet Ulbienses. Cuius spatia¹⁰ in longo tenent milia CCXXX, in lato milia LXXX. Haec habet ab oriente et borea Tyrrenicum mare, quod expectat ad portum aeternae urbis Romae; ab occasu mare Sardum, ab africo insulas Baleares longe positas, a meridie Numidicum sinum, a septentrione Corsicam insulam.
- 54 Insula Corsica multis promuntoriis angulosa est. Haec habet ab¹⁵ oriente Tyrrenum mare et portum aeternae urbis Romae, a meridie Sardiniam, ab occasu insulas Baleares, a circio et septentrione Ligusticum sinum. Tenet in longo milia numero CLX, in lato milia XXVI.
- 55 Insulae sunt Baleares duae, maior et minor, quibus insunt bina oppida. Maior Tarraconam Hispaniae civitatem, minor Barcelonam²⁰ septentrionem versus contra se habet. Maiori *subiacet* insula Ebusos; deinde ab oriente Sardiniam, ab aquilone mare Gallicum, a meridie et africo Mauritanicum pelagus, ab occasu Hibericum spectat.
- 56 Hae sunt insulae ab Hellesponto usque ad oceanum per totum magnum pelagus, de famosis, quae et cultu et magnitudine cele-²⁵

1. CLVIII Or. | 1. in lilybeum V, in lilybeum L | 1. CLXXVII Or. | 2. adriatico VL | 3. subentanos VL | 3. habet om. VL | 4. ab ore V | 4. adriaticum V | 5. a dit inter usque ad sicilię, fortasse etiam ad britios, in rasura V m pr. | 5. auromentanos V | 5. britios V, britios L | 9. fretu V, freta L | 9. quae Corsicam] quae corsicam L, quam corsicam quam corsicam V, prioribus duobus erasis | 10. uersus post sept. demum VL | 10. ulbinenses VL | 11. milia passuum L | 11. in lato milia LXXX om. L | 11. LXXX] CCLXXX Orosius, nisi inest error | 12. et a L | 12. tyrrenicum V | 14. municum sinum L | 15. angulosa V, angusta L | 18. in latum V | 19. insulas et duas V, corr. v | 19. maior V, maius L | 20. tarracona VL | 20. ciuitas minor (minus L) barcelona a septentrione uersus VL | 21. maiores insulas bosos VL | 23. africae VL: et africo Or. | 23. mauritaniam cui pelagus VL | 23. spectat V, expectat L.

bres habentur. Et quoniam universa terrarum orbis spatia vel insularum descripsimus, nunc ad maiorem demonstrationis structionem, in quantum vigilantia nostra investigare potuit, demonstrabo, ex aeterna urbe Roma initium sumens, quae caput est orbis et domina senatus.

4. aeterna V, ferna L|4. est urbis L|4. dominatio saenatus L. EXPLICIT FELICITER DESCRIPTIO TOTIVS ORBIS TRIPERTITI VL.

EXPOSITIO TOTIVS MVNDI ET GENTIVM.

- 1 Post omnes admonitiones, quas tibi commendavi de studio vitae tuae, carissime filii, incipiens nunc volo tibi exponere historias plurimas et admirabiles, quarum quidem aliquas vidi, ceteras vero ab eruditis auditu percepi, quasdam lectione didici. Haec igitur sensibus comprehendens non solum multa utilia cognosces, sed et tuam ornare sapientiam ex huiusmodi rerum 5
- 2 varietatibus praevalebis. Quaerentes autem scribere debemus dicere primum, quomodo mundus a deo fuerit institutus; dehinc quae gentes ab oriente usque ad occidentem constitutae sint; post hoc quanta sint genera barbarorum; deinde omnem Romanorum terram, quot sint in omni mundo provinciae, vel quales in substantia ac potestate; quae civitates in singulis provinciis 10 habeantur, et quid in unaquaque provincia aut civitate possit esse praecipuum: munificum enim hoc opus et studiosum mihi esse videtur.
- 3 Unde ergo nos oportet incipere, nisi a Moysse? nam priores, qui de his rebus scribere conati sunt, aliquanta dicere potuerunt; solus autem Moyses, divino spiritu plenus Iudaeorum propheta, quod est certum scripsit. Post 15 hunc de provinciis et temporibus sequentia dixit Berosus Chaldaeorum philosophus, cuius litteras secuti sunt Manethon, Aegyptius propheta, et Apol-

l G = codex Iacobi Gothofredi quem olim Iuretus possederat. Sola librariorum sed nulla auctoris vitia emendare studui. Hodie deperditus est vel latet. g vel yg = correctoris manus. —

Goth = gravioribus Gothofredi coniecturae. —

C = altera recensio, ex codice qui G simillimus erat politius sed ab archetypo Graeco multo remotius efficta. Eius codice P (Parisino 7418) ex ed. Muelleri plerumque utor, raro etiam Cav. (Cavensem A. Maii) adhibui. Quae latius typis expressa sunt, sola C recensio exhibet.

Initium ad p. 105, 17 deest G. Titulum effeci cum Goth. e subscriptione p. 126. INCIPIT LIBER IVNIORIS PHILOSOPHI IN QVO CONTINETVR TOTIVS ORBIS DESCRIPTIO C. | 2. et admirabiles P, om. Cav. | 3. quidem P eiusdem Cav. | 3. auditu P, -tas Cav. | 5. cognoscebis C | 5. et tuam P], etiam Cav. | 10. potest Cav., possit P | 13. a — priores et | 14. conati — aliquanta in Cav. evanida sunt | 14. rebus P, om. Cav. | 15. divino spiritu om. Cav. (?) | 15. Post — prov. P] De provinciis vero Cav. | 16. sequentia i. e. ἀκόλουθα | 17. apollinius Cav.

lonius, similiter Aegyptiorum philosophus; Iosephus quoque vir sapiens, Iudaeorum praeceptor, qui captus a Romanis scripsit Iudaicum bellum. Post istos vero Menander Ephesius et Herodotus et Thucydides similia conscripserunt, sed non valde de antiquis. Et haec quidem illi. Ego autem de 5 quibus memorati scripserunt, experiar tibi breviter exponere.

Gentes aiunt esse Camarinorum in partibus orientis, cuius terram 4 Moyses Eden nominando descripsit; unde et fluvius maximus exire dicitur et dividi in quattuor flumina, quorum nomina sunt haec: Geon, Phison, Tigris et Euphrates. Isti autem homines, qui praedictam terram inhabitant, 10 sunt valde pii et boni, apud quos nulla malitia invenitur neque corporis neque animi. Si autem aliquid vis certius discere: dicunt eos quod neque pane hoc nostro communi utantur neque aliquo simili cibo neque igne, quo nos utimur, sed panem quidem eis plui per singulos dies asserunt, et bibere de agresti melle et pipere. Ignis autem eorum solis esse perhibetur flagrantiae tantae, ut statim quod e caelo in terram diffunditur, potuissent omnes 15 exuri, nisi se cito in fluvium mitterent, in quo tamdiu voluntur, donec idem ignis in locum suum denuo revertatur.

Sunt autem et sine imperio, se regentes videlicet. Escam vero 5 non utuntur omnibus communem. Scilicet quod neque malitiam corporis 20 nostri habent; neque enim pulex neque pediculus nec cimex aut lendes apud eos invenitur, aut in corpore aliquid infirmum. Neque enim vestimenta utuntur omnibus communia: sed ita inlibata est vestis eorum, quae neque insordidari potest; et si hoc contingat, per ignis † gladium 6 loturam expectant, ardens enim melior fit. Neque seminant neque 25 metunt. Sunt enim species excellentes variae et pretiosae, veluti lapides pretiosi, hoc est smaragdi, margaritas, iacinti et carbunculus et saphirus

6. Camarinorum: cf. et Κάμαρα vel Κάμαρα Indicum apud Ptolemaeum VII 1, 91 et Peripl. mar. Erythr. (Geogr. gr. min. ed. Mueller I 300) et promunturium Τάμαρον Strabonis XI 519 vel Samara Orosii. p. 58, 1. | 10. apud Cav. | 11. autem om. Cav. | 12. nec—nec Cav. | 15. tantae add. Muellerus (sed ante flagrantiae) | 15. quod] quum Muellerus. Sed in Graeco ὄτι pro ὄτι legit qui vertit.

⊕ 18. Sunt: hic incipit G | 18. Seres gentes Goth(ofredus) | 20. neque pedulus nec cimes aut lindes G | 20. cf. Stephanus Byz. s. v. Βραχμᾶνες | 23. quae g] que G | 23. gladium: puto radium | 24. expetant G, expetunt vel expediunt Goth. | 25. exceltes G, corr. g | 25. pretiose G, corr. g.

⊕ 18. se] semet ipsos C | 19. videlicet—scilicet om. C | 19. quod—infir-
mum] In quibus sicut nulla malignitas invenitur, ita neque pulices neque
pediculos neque cimices aut aliquid quod est noxium habere possunt C | 21.
Neque—expectant] Vestimenta eorum sordidare nesciunt; quod si contigerit,
per ignem solis (sordis ci. Muellerus) loturam expectant C | 24. Neque—
metunt om. C | 25. Sunt—pretiosi] Sunt autem apud eos lapides pretiosi et
varii C | 26. margaritae hyacinthi carbunculus et saphirus C.

in montibus, et inde omnes exeunt sic, secundum hunc modum. Fluvius exiens exit in montibus, per singulos dies ac noctes manans, magis vero adsidet cacumina montium. in multitudine aquae cingitur. Proximae gentis astutia invenit artem, per quam quae exinde exeunt in-
 7 venire possit; facientes retias in angusta loca fluvii suscipiunt ventura. 5
 Cum tanta vero felicitate neque laborant neque aegrotant, solum autem moriuntur scientes et diem mortis suae: moriuntur enim omnium centum decem et octo et centum viginti annorum. Et maior minoris mortem non videt, nec parentes filiorum. Scientes singuli diem mortis suae sibi faciunt sarcophagum de aromatibus varium, quoniam ad eos omnia aroma-
 mata abundant, et ponens se ibi expectat expetentem animam; ventura
 autem hora omnes salutans et omnibus valedicens sic debitum reddit, et est multa securitas. Et hoc quidem huius gentis bona ex parte diximus; multa enim habentes dicere praetermisimus. Habitatio autem terrae eorum est mansionum septuaginta. 15

8 Post ipsam gentem quid aliud est venientibus ad occidentes Brachmani degunt. Et ipsi sine imperio transigunt bene, et detinent vicinorum bonitatem. Et est habitatio eorum mansionum quinque.

G 3. adsidet] *puto* abscondit; 3. cingit *Goth.* | 3. proxime *G, em. g* | 4. per aquas quae *G, ut per g, per quam Muell.* quae *Goth.* | 5. in congesta *G* | 6. egrotant *G* | 7. omnino *Goth.* | 9. non volet *G, dolet Goth.* | 11. expetentem] *expirantem Gothofredus* | 16. BRAXMANI *G* | 18. abitatio *G.*

C 1. et—modum] Quibus omnes secundum hunc modum habundant *C* (abundant *P*) | 1. exiens] exinde *Muell.* | 1. Fluvius—cingitur] Decurrens enim fluvius diebus ac noctibus montem abscondit et illius crusta aquarum impetum trahit *C* (impetu *P*) | 3. At proximae *Muell.* | 3. Proximae—ventura] Astutia vero gentis hanc invenit artem, per quam quae inde exeunt habere possit (possint *P*): facientes retia et in angusta fluvii loca ponentes ea quae de superiore parte descendunt, sine ulla difficultate suscipiunt *C* | 6. Cum—suae] In t. ergo f. viventes neque laborant (nesciunt laborare nec *P*) aliqua infirmitate aut aegritudine fatigantur, nisi hoc (f. n. h. *om. Cav.*) solum quod de corpore exeunt, sed diem obitus ante mortem (a. m. *om. Cav.*) habentes praecognitum *C* | 7. Moriuntur—annorum] omnes enim centum annorum et viginti (et v. *om. Cav.*) moriuntur *C* | 9. filiorum] filios plangunt *C* | 9. non videt *C* | 9. Scientes—securitas] Cum ergo unicuique illorum dies mortis coeperit propinquare, facit sibi sarcophagum ex aromatibus variis (*varium Cav.*), quoniam apud eos aromata multa sunt: et cum viventi (*puto* vivendi) ultima venerit hora, omnes salutans omnibusque vale dicens in eodem se sarcophago ponit, et ita cum securitate maxima naturae debitum reddit *C* | 13. hoc] haec *C* | 13. ex—praetermisimus *om. C* | 15. terrae *om. C* | 15. LXX *C* | 16. Hinc ea tantum ex *C* enotabo, quae aut ad ipsas res explicandas qualicunque usui esse possunt aut rei criticae in *G* exercendae inserviunt, meras autem paraphrases verborumve ambages multas omittam. | 16. quid—occ.] ex alio latere *C* | 16. Brachmanas referunt habitare *C* | 17. bene] feliciter *C.*

Post hos ad altera regio Eviltarum: et ipsi sine imperio et paene 9
deorum vitam viventes. Et horum terra mansionum triginta duo.

Post hos altera gens quae vocatur Emer, et ipsa vivens sine im-10
perio, transigit legaliter, et habitant terram mansionum quadraginta
5 septem.

Post hos regio quae appellatur Nebusa, qua invenitur tyrannorum 11
initium; et regitur a maioribus. et est mansionum sexaginta.

Hinc seminatio et messio. Praedictae autem gentes sine Camarinas 12
vivunt pomis et piper et mella; Camarini panem enim caelestem coti-
10 dianum accipiunt. Inter eos omnis nec irascitur, nec iudicium appetunt,
neque rixa neque cupiditas neque dolum vel aliquit mali est.

Post ergo Nebus gentem adiacet regio Disaph: quam qui habitant, 13
reguntur bene, quomodo vicini. Et habitant terram tenentem mansio-
nes ducentas quadraginta.

15 Post hanc gens sic appellanda Ioneum: cuius homines eodem modo 14
vicinantibus viventes vitam transigere putant: indifferens enim ad eos
vita. Et habitant terram centum viginti mansionum.

Deinde Diva gens: eodem modo reguntur a maioribus, habentes 15
terram mansionum ducentarum decem.

20 Deinde est India maior, a qua triticum et omnia necessaria exire 16
dicuntur; similiter proximis viventes bene transigunt, et habitant terram
magnam et bonam mansionum ducentarum decem.

Deinde adiacet † Eximia regio, quae dicitur viros habere fortes et 17
valde industrios in bellis et utiles in omnibus; inde India minor, cum
25 ei motus fuerit belli a Persis, petit auxilium; qui in omnibus habun-
dant. Et habitant terram mansionum centum quinquaginta.

¶ 1. adest *puto* | 1. *Evilat* (*Genesis 2, 11*) a *Christianis in India collo-*
cabantur. | 1. pene *G* | 6. Nebus, a qua *Muell. fort. recte* | 8. *sinre G?* | 9.
melle *Goth.* | 9. *camarina G* | 9. *celestem G* | 18. *Diva i. e. Taprobane Goth.* |
19. *ducentas G, fort. recte; nam accusativo casu scriptor saepius perperam*
usus est. | 20. *triticum G* | 24. *inde om. G* | 25. *quo G.*

C 1. Post—triginta duo *om. C* | 4. *regulariter transigit C* | 6. *Nebus C* |
8. *Isti et seminant et metunt C* | 8. *sine Camarinis C* | 9. *Camarini autem super*
haec bona, sicut ante diximus, et panem caelestem accipiunt cotidianum,
quia nec sqq. C | 11. *dolor C, dolus Maius* | 12. Post—gentem] *His C* | 12.
Dysap Cav. Dysap P | 13. *reguntur bene] regunt C* | 13. *quomodo et*
vicini C | 13. *CC mansionum Cav., recte P* | 15. *Choneum C* | 16. *vitam tr.*
p. om. C | 16. *apud eos C* | 17. *CXXX mansionum Cav., recte P* | 19. *mansi-*
onum CCXX C | 20. *triticum] siricum C, sericum P* | 22. *mansionum CXX*
C, recte P | 23. *eximia] foris una (e graecis ἕξω ἡτα Muellerus conicit ortu)*
C | 24. *industriosos C* | 24. *unde C* | 25. *qui omnibus C.*

- 18 Post hos India minor, cuius gens regitur a maioribus, et ad eos elefantorum innumerabilis multitudo, et Persae ab ipsis accipiunt propter multitudinem. Habitant terram mansionum quindecim.
- 19 Post hos sunt Persae, Romanis propinquantes, qui historiantur valde in malis omnibus et bellis esse fortes. Et impietates ab eis⁵ magnas agi dicunt; non cognoscentes naturae dignitatem sicuti muta animalia matribus et sororibus condormiunt. † Et impie faciunt in illum, qui fecit eos, deum. Alias autem habundare dicuntur in omnibus; data enim potestate ad eos adpropinquantibus gentibus negotii suae regionis, omnia habundare videntur.¹⁰
- 20 Horum autem prope Sarracenorum gens degit, rapina sperantium suam vitam transigere: et mulieres aiunt in eos regnare.
- 21 Et haec quidem de praedictis gentibus historicus ait. Quoniam vero necessarium est et nostram terram, hoc est Romanorum, conscribere, experiar exponere, ut possit legentibus prodesse. Incipiamus ergo.¹⁵ Diximus enim, Persarum terras quot mansionum esse dixerunt qui conscripserunt, et quia impii ac periuri et sponsiones non custodientes nec belli neque alterius negotii.
- 22 Post hos nostra terra est. Sequitur enim Mesopotamia et Osdroena. Mesopotamia quidem habet civitates multas et varias: quarum excellen-²⁰tes sunt, quas volo dicere. Sunt ergo Nisibis et Edessa: quae in omnibus viros habent optimos et in negotio valde acutos, et bene † nantes praecipue et divites; et omnibus bonis ornati sunt: accipientes enim a Persis ipsi in omnem terram Romanorum vendentes et ementes iterum tradunt, extra aeramen et ferrum, quia non licet hostibus dare aeramen²⁵ aut ferrum. — Istae autem civitates semper stantes † dum et impera-

G 2. perse G | 4. istoriantur G | 6. muta: fort. bruta? | 7. Et — deum interpolata puto ab illo qui e graeco vertit; auctor enim libelli Christianus non fuit | 8. abundare G | 22. venantes C, venerantes I. Gronovius, navigantes Gothofredus, navantes Th. Muellerus | 25. eramen G | 25. eramen G | 26. dum] domini vel dei vel deum Goth. an divina imp. sapientia?

C 1. et ad] est aput C | 2. pr. mult.] elephantos C | 4. quos historiae tradunt pessimos esse et fortes in bellis C | 5. Et—dicunt om. C | 7. nefando concubitu sociantur C | 7. et impie — in omnibus om. C | 9. ad eos adp.] propinquis C | 9. suae reg. om. C | 10. bonis omnibus C | 11—18. His sociatur Saracenorum gens, arcu et rapinis vitam suam transigens, qui similes Persis impii et peiores sunt, sponsiones n. c. . . negotii: quibus mulieres imperare dicuntur C | 13. Et haec — conscr. et om. C | 21. quas — ergo] hae C | 22. optimos in negotio (om. et valde acutos) C | 22. et valde praecipue venantes C recte? | 24. vendunt, et ementes quae necessaria sunt it. tr. C | 25. quia sqq.] has enim species duas hoc est aeramen et ferrum non licet h. d. C | 26. civitates gubernaculo dei stare videntur et imperatoris prudentia C.

toris sapientia, habentes menia inclita, bello semper virtutem Persarum dissolvunt: ferventes negotiis, et transigentes cum omni provincia bene.

Deinde Osdroenae Edessa, et ipsa civitas splendida.

Deinde iam regio Syriae omnis. Partitur in tres Syrias, Pynicam et 23
5 Palaestinam et Coelam. Et habent civitates varias et excellentes et
maximas, quorum ex parte memoratus delectabor audientes.

Est ergo Antiochia prima civitas regalis et bona in omnibus, ubi
et dominus orbis terrarum sedet, civitatem splendidam et operibus pu-
blicis eminens et multitudinem populorum accipiens, omnis sustinet,
10 habundans omnibus bonis.

Iam alterae civitates veluti Tyrus, quae, omnium negotium fer-24
venter agens magnifice felix est: nulla enim forte civitas orientis est
eius spissior in negotio; et divites viros habens et potentes in omnibus. 25
Post istam Berytus civitas valde delitiosa et auditoria legum habens,
15 per quam omnia iudicia Romanorum Inde enim viri docti in
omnem orbem terrarum adsident iudicibus et scientes leges custodiunt
provincias, quibus mittuntur legum ordinationes. Iam etiam et Caesarea 26
civitas est similiter delitiosior et habundans omnibus, et dispositione
civitatis in multa eminens. Tetrpylon enim eius nominatur ubique,
20 quod unum est novum aliquid spectaculum.

Iam alterae omnes, quorum et ipsorum nomina ex parte necessa-27
rium est dicere, quia singula eorum habent.

Praecipua est ergo et bona civitas et Laodicia, quae suscipiens
omne negotium et emittens Antiochiae magnifice adiuvat et exercet.

G 4. siriae G | 4. sirias G | 4. pynicam et palaestinam et coelam G | 8.
'yq. splendida' Goth. | 13. spisor G | 14. portis. Tam G post istam Muel-
ler | 14. Beritus G | 15. per quae Goth. cf. C | 16. adsedent G | 19. tetra-
pylon G | 21. altere G | 21. quarum et ipsarum Goth. | 22. quia: lege
quid. | 22. singulae earum quid habent Goth. | 23. ladicia G | 24. omnem G |
24. adiuvat Goth. fort recte.

C 2. ferventes rebus C | 2. bene om. C | 4. punicam P, phoenicen Cav.
5. coelam P, coelen Cav. | 6. quarum C recte | 6. ex—ergo om. C | 6. memo-
rans delectabo Muell. | 7. et bona om. C | 8. civitas splendida P | 9. multitu-
dine p. ornata, undique accipiens C | 11. Iam sqq.] Tyrus quoque civitas in
omnibus felix, spissior populis, viros habet ex negotio divites et potentes
in omnibus C | 14. Post ipsam C | 15. Romanorum stare videntur C,
qui inde—ordinationes omittit | 18. sim. del.] deliciosissima C | 18. et hab.
—eminens om. C | 19. tetrpylum C | 20. unum et novum aliquid specta-
culum praebet C | 21. Iam — 23. ergo et om. C | 23. Laodicia vero
civitas optima quae similiter C | 24. magnifice — exercet om. C.

28 His similiter et Seleucia civitas optima, quae et ipsa omnia quae veniunt praedictae Antiochiae offert, et fiscales species et privatas. Dominus orbis terrarum imperator Constantinus videns, quod sic utilis est ei et exercitui, montem maximum secavit et introduxit mare, et portum fecit magnum et bonum, ubi venientes naves salvarentur et⁵ fiscale onus non periret.

29 Deinde aliae iam civitates omnes. Ascalon et Gaza, civitates eminentes et in negotio bullientes et habundantes omnibus, mittunt omni³⁰ † negotio Syriae et Aegypto vinum optimum. Neapolis et ipsa civitas gloriosa et valde nobilis. Tripolis et Scythopolis et Byblus et ipsa¹⁰ civitas in industria posita. Heliopolis quae propinquat Libano monti, mulieres speciosas pascit, quae apud omnes nominantur Libanotidas; ubi Venerem magnifice colunt: dicunt enim eam ibi habitare et mulieribus gratiam formositatis dare.

Sunt autem iterum civitates et ipsa Sidon, Sarepta, Ptolemais,¹⁵ Eleutheropolis, optima similiter, et Damascus.

31 Quoniam ergo ex parte praedictas civitates describimus et diximus, ... in linteamina sunt haec: Scythopolis, Laodicia, Byblus, Tyrus, Berytus, quae linteamen omni orbi terrarum emittunt, et sunt eminentes in omni habundantia. Similiter autem et Sarepta et Caesarea et Neapolis, quo²⁰ modo et Lydda, purpuram alithinam. Omnes autem praedictae civi-

G 1. optima sic plerumque G | 3. 'γο. Constantius' Goth.: recte? | 3. Constantium intellegas, de quo Hieronymus ad a. 345: magnis reipublicae impensis in Seleucia Syriae portus effectus | 9. cf. infra C | 10. scythopolis G | 10. libilus G | 11. haeliopolis G | 12. que G | 15. ptolemes G | 18. excellentes in puto | 18. Ae G, hae Goth. | 18. scitopolis ladicia biblus tipus beritus G | 19. eminentes in omni supra lin. add. G | 20. sarafa G | 21. altinam 'γο. alitinam' G, alithinam (ἀλιθινήν) Goth.

C 1. optima] magna C | 1. quae veniunt] bona C | 2. offert] mittit C | 2. et f. — terrarum om. C | 3. videns — exercitui om. C] quam ob rem C | 3. Constantius P, -inus Cav. | 5. et fisc. — periret om. C | 7. omnes om. C.; lamnea Muellerus | 8. et et bull. om. C | 8. omnibus bonis C | 9. negotio] regioni cum C legendum | 9. aegypti C | 9. et ipsa om. C, ut passim. | 10. Byblus et ipsae civitates industriosae C | 11. q. pr] proximans C | 12. pulcerrimas C | 12. pascit] mittit Cav, nutrit P | 12. libanitidas C | 12. apud omnes om. C | 12. ubi — dare om. C | 15. autem] optimae C, recte? et ipsa om. C | 15. Ptolemais C | 16. obt. sim. om. C | 17. et diximus — Ladicia] necessarium mihi videtur, ut etiam quidnam unaquaeque civitas proprium habeat, exponamus, ut qui legit, certam eorum (earum Cav.), scientiam habere possit. Scythopolis igitur, Laodicia C | 19. q. lint.] litteraturam Cav.; linteamen P | 19. et sunt — autem et om. C | 20. Sarepta C | 20. quomodo om. C | 21 altinam] praestant C.

tates gloriosae et fructiferae in frumento, vino et oleo [hi] et omnibus bonis; Nicolaum itaque *invenies* palmulam in Palaestines regione, loco qui sic vocatur Iericho, similiter et Damascenam et alteram palmulam minorem et psittacium et omne genus pomorum habundantem.

5 Quoniam autem oportet et singula eorum describere, quid ad sin-32 gulas civitates delectabile esse potest, et hoc dicere necessarium est.

Habes ergo Antiochiam quidem in omnibus delectabilibus habundantem, maxime autem circensibus. Omnia autem quare? Quoniam ibi imperator sedet, necesse est omnia propter eum. Ecce similiter Laodicia circenses et Tyrus et Berytus et Caesarea: sed Laodicia mittit aliis civitatibus agitadores optimos, Tyrus et Berytus mimarios, Caesarea pantonnimos, Heliopolis choraulas, maxime quod a Libano Musae illis inspirent divinitatem dicendi. Aliquando autem et Gaza habet bonos auditores: dicitur autem habere eam et pammacharios, Ascalon athletes
15 luctatores, Castabala calopetas.

Omnes autem per negotia stant et viros habent divites in omnibus33 et oratione et opere et virtute: et aëres temperatos habent.

Et haec quidem Syriae ex parte: praetermissimus enim multa, ut non extendere extra oportunum orationem videamur, et caeteras regiones
20 quoque et provincias scribere possimus.

G 1. hi *delevi* Hi et] Habent et cum *Goth.* Hi . . bonis abundant *Salmasius Ex. Plin. 928 b* | 2. invenies *additum ex C* | 2. nicolaum *G* | 2. palestina regio loco *G* | 3. iericho *sic G* | 3. damascena et altera palmula minore *G, em. Salmas.* | 4. psittacium *G: ψιττάκιον Athenaeus XIV 649 psittacium Diocletianus de pretiis r. v. 6, 55* | 4. habitantem *G, habundantem scribere ausus sum habundanter Goth.* | 5. ad] a *G* | 6. delectabiles *G* | 8. maximae *G* | 10. ladicia *G* | 10. beritus *G* | 10. mittit *G* | 11. beritus *G* | 12. eliopolis *G* | 14. auditores *i. e. ἀκροάματα* | 15. luctatores *glossema puto* | 15. castabetia calopettas *G; corr. Gothofredus (calopetas i. e. funambulos; Καστάβαλα Ciliciae Ptol. V 8, 7).*

C 1. gloriosae et *om. C* | 1. Hi—bonis *om. C* | 2. Nicolaum vero palmulas invenies habundare in Palaestina regione, in loco qui dicitur Hiericho, similiter et Damasci minores palmulas sed utiles, et pistacium et omne genus pomorum. (hab. *deest*) *C* | 5. Quoniam — est] *aliis verbis eadem C* | 7. Antiochiam in ludis circensibus eminentem *C* | 8. Omnia — Ecce *om. C* | 10. circenses *om. C* | 10. Laodiciam et Tyrum *sqg. C* | 10. Et Laodicia mittit (*rell. ut in G*) *C* | 11. sagittatores *P* | 12. maxime — calopetas] *pro his C: Heliopolis choraulas, Gaza pammacharios, Ascalon athletes luctatores, Castabala pycetas* | 16. per — virtute et *om. C* | 18. praetermissimus — possimus] dicta ut potuimus *C.*

34 Habes ergo de laeva parte Syriae et Aegypti et Alexandriae et totius Thebaidis partes, quae describere necessarium est.

Habes ergo omnem Aegypti regionem coronatam fluvio, qui sic vocatur Nilus, qui veniens rigat omnem faciem terrae, et fructum fert omnia, sine oleo: triticum autem, hordeum, legumen et vinum habundantem: viros similiter nobiles, deos colentes eminenter: nusquam enim deorum mysteria sic perficitur, quomodo ibi ab antiquo et usque modo: et paene ipsa omni orbi terrarum tradidit deos colere. Dicunt autem Chaldaeos melius colere: tamen quos videmus, miramur, et in omnibus primos esse dicimus. Etenim ibi deos habitasse aut et habitare scimus. 10 Aliqui autem et litteras ab eis inventas esse dicunt: alii autem a Chaldaeis, alii autem a Punicis. Quidam autem Mercurium inventorem esse litterarum volunt: et multis dicentibus nemo verum scit, nec credi potest. Tamen viros sapientes prae omnem mundum Aegyptus habundat. In metropoli enim eius Alexandria in omnem gentem invenies philosopho- 15 rum omnem doctrinam. Itaque aliquando certamine facto Aegyptiorum et Graecorum, quis eorum musium accipiat, argutiores et perfectiores inventi Aegyptii, et vicerunt, et musium ad eos iudicatum est: et impossibile est in quacunque re invenire volueris sapientem, quomodo Aegyptium. Et ideo omnes philosophi, et qui sapientiam litterarum 20 scientes ibi semper morati sunt, meliores fuerunt. Non enim est ad eos ulla impostura, sed singuli eorum quod pollicentur certe sciunt. Propter quod non omnes omnium, sed quisque sua per suam disciplinam ornans perficit negotia.

G 1. leua G | 2. que G | 3. fluvius G, em. Goth. | 4. feret G | 7. misteria G | 8. pene G. cf. *Ammianus Marc. XXII 16, 20* 'Hic (Alexandriae) primum homines longe ante alios ad varia religionum incunabula ut dicitur pervernerunt, et initia prima sacrorum caute tuentur.' cf. *ib.* 19. | 9. vidimus Goth. | 11. et 13 lit. pro litt. G | 14. In et 15 poli om. G | 15. philiforum G. cf. *de Pythagora Platone all. Ammianus Marc. l. c. 21—22.* | 18. iudicatus est G | 20. qui: oī vertit pro oī.

C 1. et Ae. et Al. et] ex parte et sic Cav.; recte P | 2. descr.—omnem om. C | 3. Coronat eam fluvius Gronovius | 3. Quae regio Aegypti Nilo flumine circumdatur, quo irrigante fructus uberes nascuntur, sine oleo tantum C | 5. in abundantia profert C | 6. viros—10 scimus om. C | 11. Aliqui] Quidam C | 12. a Phoenicibus. Alii C | 13. volunt] asserunt P | 13. et multis multa dicentibus nemo quod verum est dicere potuit C | 14. viros sapientes etiam C | 14. praeter o. m. C | 14. habundat. In metropoli enim eius Al. omnes gentes invenies et omnia philosophorum praecepta omnemque doctrinam. C | 18. inventi sunt C | 18. ad eos (ipsos P) pertinere iudicatum est C | 19. volueris om. C sapientes et aegyptios C | 20. et qui — scientes et 21 sunt om. C | 22. in eis aliqua C | 22. sed unusquisque C | 22. hoc se pollicetur implere quod certe se novit scire C | 24. o. p.] ornat C.

Alexandria autem civitas est valde maxima et eminentis in disposi-35
 tione, et habundans omnibus bonis et escis dives. Piscium enim tria
 genera manducat, quod altera provincia non habet, fluminale et stag-
 nense et marinum. Omnes autem species aut aromatibus aut aliqui-
 5 bus negotiis barbaricis in ea habundant: supra caput enim habens The-
 baidis Indorum genus et accipiens omnia praestat omnibus. Et dii
 coluntur eminenter, et templum Serapis ibi est, unum et solum spec-
 taculum novum in omni mundo. Nusquam enim terrae aut aedificium
 aut dispositio templi aut religionis invenitur, undique autem musium ei
 10 † reddere videatur. Possidet cum omnibus quibus habet bonis et unam 36
 rem, quod nusquam nisi in Alexandria et regione eius fit, cuius neque
 iudicia neque privata negotia regi possunt, sed paene per ipsam rem
 omnis hominum natura stare videtur. Et quid est, quod sic a nobis
 laudatur? Carta, quod ipsa faciens et omni mundo emittens utilem
 15 speciem omnibus ostendit: sola hoc supra omnes civitatesque et pro-
 vincias possidens, sed sine invidia praestans suorum bonorum. Et Nilus
 autem bonitatem supra omnem provinciam possidens: qui Nilus fluvius
 aestatis hora descendens rigat omnem terram et ad seminationem parat,
 quem seminati habitantes magna benedictione implentur: ad eos enim
 20 una mensura centum et centum viginti mensuras facit: et sic per sin-

G 1. cf. *Ammianus l. c. 17*: '(Alexandriae) disciplinarum magistri quo-
 dammodo spirant . . . geometrico radio . . . musica . . . harmonia . . . motus si-
 derum . . . numeros . . . factorum vias.' 3. stagnese G | 7. et s. *Muell.* est s. G |
 7. cf. *Ammianus XXII, 16, 12*: 'Serapeum . . . ita est exornatum, ut post
 Capitolium . . . nihil orbis terrarum ambitiosius cernat.' | 10. reddere, *corr.*
in reddi G, redire Goth. | 10. possidet *Goth.*, possedit G | 12. pene G | 15.
 ostendere G | 15. ciuitates quae et prouinciae G. *corr. Goth.* | 16. Et Nili
Goth. | 18. estatis G | 19. 'in MS. supra habitantes: malim habundanter'
Goth.

C 2. dives om. C | 3. manducat] comedit C | 3. stagnale C | 4. Omnes —
 omnibus] Haec cum Indis et barbaris negotia gerit: merito (mercato *Muel-*
lerus medica Maius) aromata et diversas species pretiosas omnibus regionibus
 mittit C | 6. Et dii — 10. videatur om. C | 8. aedificium tale *Muell.* | 10.
 Possidet — 16. bonorum] Sed et in hoc (valde laudanda est, quod omni mundo
 sola chartas emittit: quam speciem licet vilem sed nimis utilem et neces-
 sariam in nulla provincia nisi tantum apud Alexandriam inuenies habundare;
 sine qua nullae causae, nulla possunt impleri negotia. Hanc igitur universo
 orbi ministrans plurimum utilitatis praestare videtur C | 16. Et — possi-
 dens om. C | 17. qui — 19 implentur] Cuius adiacentia Nilo rigante copiosas
 afferunt (efferunt P) fruges C | 20. centum et — facit] centenario fructu
 multiplicata respondet C et sic *sq. om. C.*

gulum annum terra reddens et aliis provinciis utilis est: Constantino-
 polis enim Thraciae ab ea quamplurime pascitur: similiter et orientales
 partes, maxime propter exercitum imperatoris et bellum Persarum:
 propterea non posse aliam provinciam sufficere nisi divinam Aegyptum.
 Quem et nominans a diis plus esse puto: ubi deos, uti praediximus,⁵
 colentes bene, historiae maxime offerunt. Et sunt sacra omnia et
 templa omnibus ornata: aeditimi enim et sacerdotes et ministri et aru-
 spices et adoratores et divini optimi habundant. Et fit omnia ordine.
 Aras itaque invenies semper igne splendentes, et sacrificiorum et ture
 plenos; vittas simul et turibula plena aromatibus divinum odorem¹⁰
 37 † spiraven. Iam et civitatem iudicibus bene regentem invenies: in con-
 temptu † semen solus populus Alexandriae: iudices enim in illa civitate
 cum timore et tremore intrant, populi iustitiam timentes: ad eos enim
 ignis et lapidum emissio ad peccantes iudices non tardat. Et est in
 omnibus et civitas et regio incomprehensibilis: et totius orbis terrae¹⁵
 paene de veritate philosophiae ipsa sola habundat, in qua inveniuntur
 plurima genera philosophorum. Itaque et Aesculapius dare ei voluit
 medicinae peritiam; ut habeat in toto mundo medicos optimos praestare
 dignatus est, et quamplurime initium salutis omnibus hominibus illa
 civitas constat.

20

Et haec quidem de praedictas regiones quoque et civitates ex
 parte: non enim omnia scribere possibile est. Et aëres vero habet valde
 temperatos.

¶ 2. traciae G | 3. maximae G | 3. exercitium G | 5. Quam Goth. | 6. hi-
 storia maximae, e deleta, G historiae maxima Goth. | 7. hornatae di-
 timi G, em. Goth. | 10. turabula G | 10. ordinem G, odorem Muell. | 11.
 spirantia Goth. fortasse spirantibus | 11. bene regnatam puto | 16. pene G |
 17. ascolapius G | 18. et ut habeat Goth. | 19. plurima inicium G. cf. *Am-
 mian. Marc. XXII 16, 18* 'medicinae (Alexandriae) . . . ita studia augen-
 tur in dies, ut . . . sufficiat medico . . . si Alexandriae se dixerit erudi-
 tum.' | 21. praedicta regione . . . civitate Goth.

C 1. et sic — utilis est om. C | 2. quamplurime om. C | 2. et omnis oriens
 pascuntur C | 3. maxime — 12 Alexandriae om. C | 11. in contemptus enim
 (vel eminent) solus Gronovius | 13. intrant] evanidum in C, res publicas ad-
 ministrant Muellerus pop. iust. tim.] propter populi libertatem C | 14. ad—tar-
 dat] quisquis enim iudicium (iudicium Cav.) ibidem a iustitia declinavit mo-
 tione populi. facta aut igni aut lapidibus occiditur C | 15. inreprehensibilis
 C recte? | 15. et totius — 20 constat] philosophis et medicis abundans C | 21.
 quoque — est] dixisse sufficiat C | 22. Aeres vero v. t. habet ante Haec
 de praedicta regione dixisse sufficiat C.

Deinde iam de dextris iterum Syriae supra invenies. Arabiam: 38
cuius civitas maxima est Bostra, quae negotia maxima habere dicitur,
propinqua Persis et Saracenis, in qua publicum opus tetrapyli mirantur.

Deinde iterum regio Ciliciae, quae faciens multum vinum laetificat 39
5 et alias provincias, et habet civitatem magnam et bonam quae sic
vocatur Tharsum.

Post haec in superiori parte Cappadocia est, quae habet viros 40
nobiles et civitatem maximam Caesariam. Frigora autem maxima ha-
bere dicitur, ut non posse hominem imperitum locorum sine aliquo
10 artificio habitare. Negotia autem haec optima ubique mittere eam
aiunt: leporinam vestem et Babyloniarum pellium et illorum divi-
norum animalium formunsitatem.

Inde obviat Galatia provincia optima, sibi sufficiens. Negotiatur 41
vestem plurimam, aliquotiens vero et milites bonos dominis praestat.
15 Et habet civitatem maximam, quae dicitur Ancyra. Divinum panem
et eminentissimum manducare dicitur.

Iterum Frigia, et ipsa regio bona, et ipsa fortes viros possidens 42
secundum scribituras antiquorum, Homeri quoque et Vergilli et aliorum
[qui] bellum ipsorumque Frigum et Graecorum conscribentium. Quae
20 et civitatem maximam habere dicitur Laodiciam, quae vestem solam et
nominatam emittat quae sic vocatur Laodicinam.

Deinde huius supra Armenia minor, quae equites et sagittarios 43
praestare aiunt utiles ad bellum.

Deinde Paphlagonia et Pontus, virorum divitum habitatio et valde 44
25 eminentium, similiter Cappadociis et Galatis, in doctrina quoque et in

G 2. *Ammianus l. c. 8* 'Inibi aurae salubriter spirantes, aër tranquillus et clemens', cf. *ib. 14 de Canopo*. — nonstra 'γο. Bostra' G | 3. tetrapoli G, em. g | 11. babillonium G | 13. galacia G | 19. qui del. *Muell.* | 19. ip-sorum quae prigium et gregorum G | 20. Laodicinam] laodiciam G | 20. quae] quam *Muell.* 24. paphlagonia G | 25. cappadocus G; Cappadociis *scripsi*; num Cappadocibus? sic *Mueller.*

C 2. Bostra C | 3. tetrapyli mirabile (memorabile P) nominatur C | 5. et alias] plurimas C | 6. Tarsus Cav. -sos P | 7. Post hanc superius C | 8. Caesarea C | 8. magna habere C | 9. ut — habitare om. C | 10. Neg. — aiunt] Haec ubique emittit C | 11. babyloniarum pellium et divinorum animalium pulchritudinem C | 13. negotiatur] emens ac vendens C | 14. aliq. — pr.] fisco bonos milites praestat C | 15. maximam] magnam C | 15. divinum panem et vehementissimum C | 17. Phrygia C | 18. secundum — Quae et om. C | 20. habere d.] habet quae d. C | 20. de qua vestis exit C | 20. solam et om. C | 21. Laodicena C | 22. Huic supra (superius P) A. m. coniungitur quae equites et sagittarios utiles mittit. C | 24. valde om. C | 25. sicuti Cap-padoce et Galatae C.

omnibus bonis. Et mulieres speciosas *habet*. Historia vero de eas dicit speciosas esse et candidas nimis, ut visae deae esse putentur. Viros itaque praedictae provinciae quoque et civitates, hoc est Pontus et Paphlagonia et Galatia et Cappadocia, habent [et] prudentes [viros]. Si autem vis et prudentiam virorum audire, aspice in duo comitata, ⁵ orientis quoque et occidentis, et nullos ibi invenies, quam in aliis civitatibus aut provinciis, quomodo Ponticos aut Paphlagonos et Cappadoces et Galatas: propterea et temptari per eos iussione imperatorum negotia putant; sunt enim valde fideles debitis, naturae bonum in se habentes; sic maioribus et melioribus proficere urgentur. Hic autem de his de-¹⁰ sinens rationem, iam incipiam sequentia dicere.

- 45 Sunt enim haec media terrena. Quoniam autem necessarium est significare partes propinquantes mari, iterum autem de Cilicia est et Isauria, quae viros fortes habere dicitur. Et latrocinia aliquando facere conati sunt; magis vero et adversarii Romanorum esse voluerunt, sed ¹⁵ non potuerunt invictum nomen vincere.

Post quam est Pamphylia regio optima et sibi sufficiens: oleum autem multum faciens, et alias regiones implens. Habet autem duas civitates splendidas, Pergen et Siden.

- 46 Post hanc Lycia regio sibi sufficiens: et habet montem maximum ²⁰ qui Caucasus dicitur, qui maior sub caelo non esse aiunt.

- 47 Post Lyciam Caria.

Et sic est maxima Asia, quae eminet in omnem provinciam et habet civitates innumerabiles, maximas vero et ad mare multas quidem habet, ex quibus nominare duo necessarium est. Ephesum quoque, ²⁵

G 1. habet *addidi* | 2. 'γρ. virosae' G | 3. provinciae quae et civitatem G, *correx*i | 4. pappaglonia G | 4. et et viros *delenda* | 6. nullos *scripsi* multos G | 6. multo plures *Muell.* | 6. quam *i. e. ut etiam, ως xal* | 7. quomodo *i. e. tali honore quali* | 7. ponticus aut paplagonos G | 8. devitia G, devotique *Muell. concio* debitis (*i. e. officium praestantes*) | 11. orationem *Goth.* | 12. mediterranea *Muell.* | 13. autem: *puto* initium | 17. pamphilia G | 20. licia G | 21. Caucasus] an Cragus? *Mue'l.* | 21. coelo G? | 22. liciam G.

C 1. bonis ornatae sunt C | 1. speciosas — putentur] nimis candidas habent C | 2. Viros — 13 propinquantes mari] et viros prudentes et valde fideles, naturae in se bonum habentes C | 14. habere — 16 vincere] et latrocinantes emittit C | 17. et valde sibi C | 21. Caucasum quo non est alius ut aiunt maior sub caelo C | 22. Caria — 23 est *om.* C | 23. in o. p.] omnibus provinciis C | 24. ad] circa C | 25. duo — quoque] Ephesum necessarium *puto* C.

quae portum praecipuum habere dicitur; similiter autem Smyrna, et ipsa civitas splendida. Regio autem tota lata et frugifera in omnia bona, vina varia, oleum, orydiam, purpuram bonam, † alicem. Et est valde admirabilis, cuius laudem per multas ponere difficile est.

5 Post hanc est Hellespontum, regio frugifera frumento, vino et oleo 48 ornata. Civitates † .a. habet antiquas illas Troiam et Ilium, horum autem maiorem Cyzicum: quae et positioni et magnitudini et ornamento et formonsitati omnem laudem superare potest. Et ibi enim Venus mulierum pulchritudinem sagitta Cupidinis ornata constituere voluit.

10 Post Hellespontum est invenire admirabilem Bithyniam, quae 40 maxima et optima, quae sic omnem fructum facit. Civitates habet multas quidem, set admirabiles Niciam et Nicomediam. Et Niciae quidem civitatis dispositionem difficile est alibi invenire: regulam autem putat aliquis impositam esse omni civitati propter aequitatem et for-
15 monsitatem: et est in omnibus ornata et constans. Nicomedia vero et ipsa eminens et admirabilis et in omnibus habundans et habens opus publicum optimum basilicam antiquam, qua divinum ignem de caelo descendisse et combussisse eam dicunt: et condita est postea a Con-
stantino. Habet autem et circenses, structuram valde bonam, in qua
20 [eminet] circensium spectaculum diligentius spectatur.

Post Bithyniam iterum Thracia provincia: et ipsa dives in fructibus 50 et maximos habens viros et fortes in bello. Propter quod et frequenter

G 2. laeta Goth. | 3. horidiam G | 3. alitem Goth. | 5. ellespontum G | 6. .a.] autem Muell. | 6. et olium G | 7. positione sqq. ablativo Goth.; sed auctor μὲν ἔδει rell. ad verbum vertit | 9. cupidis G | 10. ellespontum G | 10. bittiniam G | 11. sic: an sibi? | 12. set] et G | 12. nichomediam G | 13. ciuitati dispositioni, G | 14. "aequalitatem" vertere debuit' Goth. | 17. quae G qua Goth. | 17. de colo G | 20. eminent] eminens Muell. sed ex praecedenti eminens iteratum est. | 21. bittiniam G | 21. trachia G | 21. duces G.

C 2. lata et om. C | 2. in o. b. om. C | 3. uaria proferens C | 3. orizam Cav., oryzam P | 3. alicam C recte | 3. Et — 4 est om. C | 5. Hellespontus C | 6. ornata civitatibus antiquis Cyzico Troia et Ilio, quae et positione rell. ablativo C | 8. Et — voluit] Et ibi enim pulchritudo mulierum laudabilis est C | 10. Bithynia — facit] Bithynia omnem fructum habens C | 11. In hac sunt maximae civitates Nicaea et Nicomedia C | 13. dispositionem civitatis C | 13. in aliis urbibus C | 13. autem] enim C | 14. omni om. C | 14. propter — constans] ita ut omnia aedificiorum culmina aequali decorata libramine splendidum intuentibus praebere videantur aspectum C | 16. eminens — 20 circensium] tantum omnibus bonis abundans C | 20. spectaculum dil. sp.] Diligenter in ea spectaculum exhibetur C | 21. Thraciae C | 21. dives C | 22. maximos om. C | 22. eiciens C | 22. Propter — 117, 1 tolluntur om. C.

inde milites tolluntur. Habet autem civitates splendidas Constantino-
polim et Heracleam: quae Constantinopolis cum esset aliquando Byzan-
tium, Constantinus conditae suum cognomen civitati imposuit. Heraclea
vero excellentem opus habet et theatrum et regale palatium: Constan-
tinopolis autem omnia praecipua habere potest propter Constantinum. 5
Nec non vero etiam circensium spectaculum saevissime spectatur.

51 A Thracia ergo obviantem invenies Macedoniam: quae habundans
omnia, negotium vero eicit ferrum et plumbum; aliquotiens enim et
lardum et caseum Dardanicum (adiacet enim ei Dardania). Et habet
civitatem splendidam Thessalonicam: quae est et ipsa una eminentium. 10

52 Post Macedoniam Thessalia, multa ferens; et aliis sufficere dicitur.
Et habet montem Olympum, quem deorum habitaculum Homerus ait.

Post Thessaliam Achaiae, Graeciae et Laconicae terra, quae in
se studia habens, non in aliis sufficere sibi potest. Nam et ipsa pro-
vincia brevis est et montuosa et non tantum frugifera potest esse; oleum 15
vero ex paucis generat, et mel Atticum; et magis fama doctrinae et
orationum glorificari potest: in aliis enim quamplurime non sic. Civitates
autem habet has: Corinthum et Athenas: Corinthum enim civitatem
multum in negotio, et habens opus praecipuum amphitheatri, Athenas
vero et historias antiquas et aliquid dignum nominatum † arcum, ubi 20
multis stantibus mirabile est videre dicendum antiquorum bellum.
Laconica vero solo Crocino lapide, quem dicunt Lacedaemonium, ornari
putatur.

G 1. tollentur G | 2. aeracleam G | 3. conditam G. conditae Goth. | 4. tea-
trum G | 6. seuissime sectatur G, em. Goth. | 7. trachia G | 8. plumam G,
plumbum Goth. | 8. enim] etiam? | 12. olimpum G | 14. studia om. G | 14.
in scripsi sic G | 16. doctrinam G | 17. quamplurimae G | 18. corintum G
bis | 19. atenas G | 20. arcem Muellerus. an acrum (acropolis?) | 22. lico-
nica G | 22. cronico G, Crocino Maius (ex Croceis Laconicae oppido quam
Αάκωναν λίθον dicit Lucianus Hipp. 5) | 23. putat G.

C 2. Heracliam quam Constantinopolim C | 3. C. imperator condidit et
C | 4. excellentissimum C | 4. in teatro C | 4. Const. — 6 vero om. C | 6. etiam
— spect.] Nam Constantinopoli circense opus pernicioso et saevissima con-
tentione spectatur C | 8. omnia negotium] omnibus bonis C | 8. plumam C
8. al. enim om. C | 10. splendidissimam C | 10. et ipsa om. C | 11. multa —
dicitur] multo habundans tritico C | 12. montem excelsum qui vocatur Olym-
pus C | 12. quem — ait om. C | 13. Achaia et Graecia et Laconica, quae
sola in se studia habens sufficere sibi tantum potest C (tantum P, om.
Cav.) | 15. montensis, quae fruges gignit; oleum perraro paucum, et mel
C | 16. doctrinae et oratorum gloria decoratur C | 17. in — sic om. C | 18.
has] optimas C | 18. Cor. — negotio] Ccr. negotiis viget C | 19. Atenas — 21
bellum] Athenae vero sola studia litterarum C | 22. putatur C | 22. crocino
sic C | 23. putatur C.

Post Achaïam est inveniri Epiri partes, et civitas quae sic vocatur 53
Epirus; provincia vero a quibusdam Epirus, a quibusdam Aetolia.
Civitas Nicopolis, quae piscem multum marinum habundat, † ut odire
speciem videntem aliquantam. †

5 Post hanc paulo superius Dalmatia est: quae in negotiis eminens
esse dicitur. Caseum itaque Dalmatenum et tigna tectis utilia, similiter
et ferrum, tres species, cum sint utilia, habundans emittit. Et habet
civitatem splendidam Salonam: Dyrrachium enim propter habitantium
malitiam a deo mari mersa, ut dicunt, descendit, et non apparuit.

10 Deinde iam ordine provinciae: Calabria, quae frumentifera cum 54
sit, habundat in omnibus bonis. Post hanc Brittia: et ipsa optima
cum sit, negotium emittit vestem byrram et vinum multum et optimum.
Post Brittiam Lucania regio optima, et ipsa omnibus habundans, et lar-
dum multum foras emittit: † propter quod est in montibus cuius aescam
15 animalium variam. † Post eam Campania provincia, non valde quidem
magna, divites autem viros possidens, et ipsa sibi sufficiens est, et cel-
larium regnanti Romae.

Et post eam Italia, quae et nominata verbo solum aut in nomine 55
gloriam suam ostendit, multas et varias civitates habens, et omnibus
20 bonis plena regitur a providentia. Invenies enim in ipsa Italia vinum
multa genera, Picenum Sabinum Tiburtinum Tuscum (etenim Tusciam

G 2. etpirus G, 'γρ. ephirus' Goth. Ephyra Müll. | 3. ut odire i. e. ὄρε
μισεῖν. locus obscuro sensu | 8. dirrachium G | 9. a dō G, a deo Goth. |
9. mari mersa scripsi magis vero G, maris versa Gronovius | 8. cf. Hiero-
nymus chron. ad a. 345 'Dyrrhachium corrui terrae motu' | 11. Brittian-
tium G 'γρ Brittia' | 12. negocium G | 12. byrrum G | 13. Post brittiam G |
14. propter quod i. e. διότι. conicio propter quod est (vel sunt) in monti-
bus eius pascua animalium (vel animaliaque) varia | 15. enim G. eam Muell.
'i eam. in MS.' adnotat Goth. | 17. regnante Romo G, em. Goth. | 18. Et
postea in Italiam G, em. Muell. | 21. deuortinum tuscium G.

C 1. et civitas Ephyrus (Epirus P) C | 2. provincia — Civitas] Post hanc
C | 3. piscem sqq. accusativos etiam C | 3. ut — aliquantam om. C | 5 quae
— 7 emittit] negotiis vicens et tres species utiles mittens, caseum, tigna et
ferrum C | 8. quae vocatur Salonae, Dyrrachium vero propter malitiam ha-
bitantium destructa est, et in profundum deo irascente submersa non com-
paruit C | 10. D. — bonis] Sequitur Calabria frumentifera in omnibus bonis C
11. Bruttia C | 12. et — negotium om. C | 12. byrram om. C | 12. Post hanc
L. C | 14. foras] aliis provinciis C | 14. propter — variam] quoniam montes
eius et variis habundant animalibus et plurima pascua C | 16. est — Romae
om. C | 18. quae — 19 ostendit om. C | 20. regitur a providentia om. C |
20. vinorum C | 21. Tiburtinum (Deburtinum P) et Tuscum C.

adiacet praedictae provinciae: cuius formonsitatem non post multum narremus). Italia ergo omnibus habundans insuper et hoc maximum bonum possidet: civitatem maximam et eminentissimam et regalem, quae de nomine virtutem ostentat, et vocatur Roma: quam aiunt condidisse Romulus puer. Est itaque quam maxima, et aedificiis divinis ornata. Quisque enim *ex* ante factis imperatorum, aut nunc qui sunt, in eam condere aliquid voluerunt, et singuli eorum opus quaecumque in nomine suo facit. Si enim volueris Antoninum, opera invenies innumerata: sicut et quae dicitur forum Traianum, quae habet basilicam praecipuam et nominatam. Habet autem et circenses bene positum et 10 aeramento multo ornatum. Sunt autem in ipsa Roma et virgines septem ingenuae et clarissimae, quae sacra deorum pro salute civitatis secundum antiquorum morem perficiunt et vocantur virgines Vestae. Similiter et fluvium habet multis notum Tybrim, qui utilis est praedictae civitati, qui incidens eam pervenit in mare, et per ipsum omnia quae 15 veniunt de peregre ascendunt a decem et octo milia, et sic civitas omnibus bonis habundat. Habet autem et senatum maximum virorum divitum. Quod si per singulos probare volueris, invenies omnes iudices aut factos aut futuros esse: aut potentes quidem, nolentes autem, propter suorum frui cum securitate velle. Colunt autem et deos *ex* 20 parte, Iovem et Solem: nec non et sacra matris deum perficere dicunt: et aruspices ad eos †certum est.

G 1. formonsitate G | 4. ostentat *Goth.*, ostendat G | 5. edificiiis G | 6. *ex om.* G | 6. *ex* ante actis imperatoribus *Goth.* | 7. opus qualemque G, *em. Goth.* | 10. circense *Goth.* | 14. tyberim G | 16. ascendunt G | 18. Quod si G | 18. per singulas G, *em. Goth.* | 20. colunt *Goth.*, colent G | 21. sacramantis, *supr. lin. correctum in sacra matris G.*

C 1. cuius — 2 hoc] Super hoc C | 2. maximam et *om.* C | 3. civitatem eminentissimam et regalem quae dicitur P, *om. Cav.* | 4. quae — 6 ornata] Roma (Romam *Cav.*), splendoribus divinorum aedificiorum ornatam C | 6. Quisque — 11 ornatum] Omnes enim imperatores ob gloriam suae virtutis unusquisque eorum (illorum *Cav.*) proprium opus suo nomine dedicarunt. Quis enim Antonini dinumeret opera? Quis Traiani vel ceterorum explicet in operibus publicis ornamenta? In qua et circenses bene dispositos invenies ordines habundantissimo aeramine decoratos C | 11. Sunt — 13 Vestae *om.* C | 14. fluvium utilem sibi, qui a Tiberino Tiberis vocabulum sumpsit, nam prius Albula dicebatur C | 16. ascendunt *Cav.*] suscipit P | 16. e peregrinis C | 16. a *om.* C; an ad? | 16. decem — habundat *om.* P | 17. milibus *Cav.* | 18. divitum et eloquentium C | 18. Quos si P, Quod si *Cav.* | 19. aut factos — 121, 1 habet] et potestates (*rell. om.*) C.

Hanc habet vicina Tuscia. Quae Tuscia quamplurime hoc a diis 56
nomen maximum accepit: inde enim aiunt ab origine inventa esse
haruspicia: et quod bonum deos esse dicebant. Nam et ipsa habun-
dans omnibus bonis et hoc possidet maxime: circa deos haruspicia
3 multa; etenim huius rei ortum ad eos esse dicitur. Et haec quidem
Romae et Tusciae.

Italiae vero et aliae civitates sunt splendidae, quae sic vocantur
Aquileia et Mediolanum.

Post ergo Italiam quas praetermisimus civitates dicamus: Mysiam 57
10 et Daciam provincias, sibi quidem sufficientes, frigora autem magna
habentes; quarum civitas magna Naissus dicitur.

Deinde Pannonia regio, terra dives in omnibus, fructibus quoque
et iumentis et negotiis, ex parte et mancipiis. Et semper habitatio
imperatorum est. Habet autem et civitates maximas, Sirmium quoque
15 et Noricum: unde et vestis Noricus exire dicitur. Haec Pannonia regio.
Quae adiacet trans flumen Danuvium, gens barbarorum Sarmatum est.

Post Pannoniam Galliam provinciam, quae cum maxima sit, et 58
imperatorem semper eget: hunc ex se habet. Sed propter maioris
praesentiam omnia in multitudine habundat, sed plurimi pretii. Civi-
20 tatem autem maximam dicunt habere, quae vocatur Triveris, ubi et

¶ 1. habet (*ταύτης ἔχειται*) scripsi habes *G*, Huic habes vicinam Tusciam
Muell. | 1. quamplurimae *G* | 2. unde *G*, inde *Goth.* | 2. inuentam *G* | 4.
maximae *G* | 5. huius rei] haruspices *Muell.* | 5. ortum scripsi certum *G* |
11. quorum *G* | 11. nessus *G* | 14. syrmi *G* | 15. uestis Norica *puto* | 16. dan-
nuium *G* | 18. egeat *Goth.* | 18. havet *Goth.* | 18. maioris] maris *idem* | 18.
De Magnentio Galliae a. 350—353 tyranno Muellerus p. L intellegit, de
Constante Gothofredus | 19. plurima *G* | 20. cf. *Ammianus XV 11, 9* 'Tre-
viros domicilium principum clarum'.

C 1—6. Sequitur Tuscia, quae inter omnia bona (hoc a diis [*immo a deo*]
maximum accepisse *add. Muell.*) fertur, quod ex ea haruspices primum
prodierunt *C* | 7. splendidae et divites opum *C* | 8. mediolanum *C* | 9.
Italia] Italiam superiora currentes *C* | 9. civitates] provincias *recte C* | 9.
Moesiam *C* | 11. quarum est Naissus (*Nayssos Cav.?*) ciuitas opulenta *C* | 12.
Pannoniae *C* | 13. sed et negotiis et mancipiis *C* | 14. h.] habitatio delec-
tabilis *C* | 14. Sirmium et *C* | 15. uestis Norica *C* | 15. Pannoniae *C* | 16.
Danubium *C* | 16. barb. et Sarmatum *C* (est *S. Muell.*) | 17. Galliarum provin-
cia *C* | 17. et — 19 habundat] et propter imp. quo semper eget in mult.
omnibus bonis habundat *C* (hunc — habet *om. C*) | 19. plurimi *sic C* | 20.
Triberis *P*, Tyberim *Cav.* | 20. in qua dominus gentis inhabitat; est enim
mediterranea *C*.

habitare dominus dicitur; et est mediterranea. Similiter autem habet alteram civitatem in omnibus ei adiuvantem, quae est super mare, quam dicunt Arelatum, quae ab omni mundo negotia accipiens praedictae civitati emittit. Omnis autem regio viros habet fortes et nobiles in bello: itaque plurimum exercitum et fortia Gallorum esse dicuntur, et est in omnibus provincia admirabilis. Et habet adiacentem gentem barbaram Gothorum.

59 Deinde ad Gallias Spania, terra lata et maxima et dives viris doctis in omnibus negotiis: quorum ex parte dicemus. Oleum enim et liquamen et vestem variam et lardum et iumenta mittens, omni mundo 10 sufficiens, omnia bona possidens, et praecipua in omnibus bonis. Insuper autem et sparti virtutem omni terrae praestans videtur quidem necessaria aput multos, quoniam omne navium genus salvat, et per ipsum quamplurime omnem negotium videtur: aput multos autem debilis esse videtur. Inde oceanum esse dicitur et huius partem, quae 15 nemo hominum narrare potest. Sed qui ibi esse potest? Est enim desertum et, sicut aiunt, est ibi finis mundi.

60 Deinde girantem ad austri terram invenies terram Mauritaniam. Homines barbarorum vitam et mores, tamen Romanis subditi. Quae provincia vestem et mancipia negotiatur et frumentum habundat et 20 habet civitatem Caesaream.

Deinde post Mauritaniam Numidia provincia, fructibus habundans et sibi sufficiens; et negotia habet vestem variam et animalia optima.

61 Ad hanc provinciam Africae regio dives in omnibus invenitur; omnibus bonis ornata est, fructibus quoque et iumentis, et paene ipsa 25

G 5. dicunt *Muell.* | 8. Gallia *G*, *corr. Goth.* | 9. dicimus *G*, *corr. Muell.* | 12. quae videtur *Goth.* | 14. ipsam et omne *Muell.* quamplurimae *G* | 24. Ad *Goth.*, Ab *G* | 25. poene *G*.

C 2. in — adiu.] priori similem *C* | 2. super] iuxta *C* | 3. Arelata *C* | 4. fortes in bello (proelio *P*) et nobiles in omni negotio (itaque — Et *deest*) *C* | 6. His adiacet gens multa (*fortasse* inculca?) Gothorum *C* | 8. Post Gallias Hispania *C* | 8. viris doctis et omnibus bonis ornata, quae omnibus negotiis pollet *C* | 9. quorum — dicemus *om. C* | 9. oleum vero multum *C* | 10. omni mundo sufficiens] habundans *C* | 11. Insuper — 15 esse videtur] et spartum *C* | 15. oceanus esse dicitur, cuius partes *C* | 16. potuit enarrare *C* | 16. Sed — potest *om. C* | 16. desertum] eremi solitudo *C* | 18. D. gyrante circulo a partibus austri *C* | 18. Mauritaniae in qua gens inhabitat hominum b. v. et m. feros habentium *C* | 19. tamen R. subd. *om. C* | 20. in vestibus negotiatur et in mancipiis *C* | 21. civ.] civitatem bonam *C* | 23. et sibi suff. *om. Cav.* | 24. vestium *sgq. genetivo P*, vestis variae *Cav.* | 24. Abhinc *Maius*, Ab hac (hanc *Cav.*) provincia *C*.

omnibus gentibus usum olei praestat. Quae multas et differentes civitates possidens unam praecipuam et admirabilem nimium habet, quae sic vocatur Kartago, quam condidit mulier Tyria nomine Dido: quae cum Libyam venisset, locum emit, quantum corium bubulum circumtenere potuit, ut Virgilius ait, cognomine Byrsa. Quae dispositione valde gloriosissima constat: formositatem vero, locum pro † locu possidens, habet oleum; etenim ordinem arborum habet, in vicos aequalis: et portum super omne novum visum habens Neptunum sine timore navium serenum praestare videtur; securitatis enim plenus est. Et iterum
 10 praecipuum invenies opus publicum in eam, vicum argentariorum. In delectabilibus vero unum solum spectaculum valde contentiose expectant habitantes munerum. Ipsa autem regio Africae est valde maxima et bona et dives, homines autem habens non dignos patriae: regio enim multa et bona, homines vero non sic: dolosi enim quam plurimi omnis
 15 esse dicuntur, alia quidem dicentes, alia autem facientes. Difficile autem inter eos invenitur bonus, tamen in multis pauci boni esse possunt.

Deinde post Africae omnem regionem adiacet et deserta terra maxima in austri partibus: ubi aiunt in minima parte ipsius deserti habitare barbarorum paucam gentem quae sic vocatur Mazicum et Aethiopum.

20 Post hos invenitur regio Pentapolitana, pauca, sed fructibus et iumentis dives, quae civitates habet antiquas duo Ptolemaida et Cyrenem, quas dicunt in tempore regnasse.

G 4. libiam G | 4. Verg. Aen. I 368 'taurino quantum possent circumdare tergo'. | 6. sq. corruptum. pro luco Gothofredus conl. Verg. Aen. I 441. | 7. olivam idem | 7. num aequales? | 8. visu Goth. | 8. Neptunum i. e. mare | 12. munerum i. e. gladiatoriorum. | 19. paucam] pravam Muell. | 20. hos scripsi hoc G (quos C) | 20. pontipolitana G; recte C | 21. quae] quam G | 21. ptolemaide et quirenim G.

C 2. adm. valde C | 3. sic om. C | 3. Carthago C | 4. bubulinum C | 5. ut] quae ut C | 5. Byrsa id est corium C | 6. form. — 9. plenus est] quae in directione vicorum et platearum aequalibus lineis currens magnum adhuc super omnia bonum habet in portu, qui securitatis est plenus, et novo visu Neptunum sine timore navibus praestare videtur C | 10. in ea C | 10. In — solum] Hoc autem in ea culpabile repperitur, quod C | 11. spectac. et habitantes om. C | 11. spectant Maius, expectant sic et C | 12. munerum om. C | 13. regio — sic om. C | 14. quampl. omn. om. C | 15. Diff. — bonus om. C | 16. licet inter plurimos malos p. b. possint forsitan inveniri C | 17. et om. C, recte? | 18. in minima — deserti om. C | 19. gentem pessimam C | 21. duas C | 21. Ptolemaidem et Cyrenem C | 22. in t.] aliquando C.

Post quam altera provincia Libyae nomine, propinquans et ipsa ab occasu Alexandriae, quae non accipit aquam de caelo non pluente eis per singulos annos. Viros quidem habet paucos, tamen bonos et pios et prudentes; puto autem quod bonum eis inest nisi a dei † eruditione. Deinde iam iterum Alexandriam. 5

Et haec quidem orbis terrae, Romanorum quoque et barbarorum terram, quod ex parte dicere potuimus. Non enim omnia certissime conscribere possibile erat. Tamen etsi forte latuit nos aliqua pars, tamen, ut opinor, non valde.

63 Ut non autem † solam totam historiam praetermittere videar, iam 10 et insulas, quae medio mari positae sunt, et ipsarum memoratus sic orationem desinam.

Habes ergo ab oriente insulas sic: primam et maximam Cyprum, quae solet navem conficere; dicitur non indigens alterius provinciae quicquam pro fabrica navium; necessaria ipsa insula habet omnia inferius 15 declarata: ligna, aeramentum, ferrum, picem, nec non vero linteamen pro velaria, et funium usum. Dicunt autem et aliis bonis omnibus habundare.

64 Deinde Euboeam (et ipsa insula) nobilem esse dicunt; inde quae sic vocantur Cycladas insulas plurimas, numero quinquaginta tres, quae 20

¶ 1. libiae G | 2. coelo G? 4. inest] non est *Muell.* | adoratioe *Goth.* | 2. non pluente — annos *post* 4. eruditione G, *transpos. Muell.* | 7. quod *del. Muell.* quoad *puto* 10. solam] insularum *Muell.* | 10. istoriam G | 10. iam] nam G | 13. *Ammianus Marc. XIV 8, 14* 'Tanta . . fertilitate abundat rerum omnium Cyprus, ut nullius externi indigens adminiculi indigenis viribus a fundamento ipso carinae ad supremos usque carbasos aedificet onerariam navem omnibusque armamentis instructam mari committat.' | 17. velariis *Goth.* | 17. omnibus *Goth.*, hominibus G | 19. Euboeam G, *corr. g* | 20. uocatur G.

C 1. Libya C | 1. prop.] proxima C | 2. e caelo (non pluente — annos *om. C*) inops est valde, et viros (quidem *add. Cav.*) paucissimos habet, sed C | 3. puto — eruditione] Unde autem eis hoc bonum? puto quod ab eruditione divina C | 6. Rom. — quod] descriptio, quam C | 7. Non — 9 videar *om. C hoc loco, cf. p. 126 ex.* | 10. iam — desinam] Nunc iam etiam de insulis pauca dicamus C | 13. insulas sic *om. C* | 14. quae — dicitur *om. C* | 15. pro] in C | 15. ipsa insula] in se C | 15. inf. decl. *om. C* | 16. ligna diversa C | 16. nec — usum] linum, et restium usum C, l. in velorum et restium us. *Muell.* | 17. aliis b. *om.*] alia multa bona C | 18. Euboea C | 19. et ipsa insula *om. C* | 19. valde nobilem et multis bonis ornatam C | 19. quae s. voc. *om. C* | 20. numero — quae] quae licet multae sint C.

omnes suum iudicem habent; quarum aliquas ex nomine dicere necessarium est. Nempe Rhodum insulam et civitatem maximam; quae, sicut profetavit Sibylla, ab ira dei est perversa. Est autem in ipsam civitatem statua, quam omnes Colosseum nominant novum, mirae magnitudinis: dolus enim in ipsa fuit, secundum profetiam praedictae Sibyllae.

Iam et alteram et Apollinis Tenedos.

Ab ipsa invenies Imbrum, quae Imbrus leporinam vestem multam eiicit propter habundantiam ipsius rei; ibi animalium multitudo. In caeteris vero rebus moderata, ipsa sibi sufficiens: vinum autem multum faciens, Macedoniae et Thraciae regioni † similans.

Postea Cretam insulam invenies, quae centum numero civitatibus ornata est. Et est in omnibus dives et mirabilis. Quae habet maximam civitatem nomine Gortynam, in qua et circenses esse dicunt; et habet viros divites ex parte et eruditos.

Deinde Cythera alia insula, inde Zacynthus et Cephalonia insulae, habentes [et] habundanter omnia bona.

Post quas insulas omnis optima et maxima Sicilia insula, quae † solidam terrae differens: multa enim bona Sicilia generat et emittit

G 2. Nam quae rodum G | 3. sibilla G | 3. ira] cra G | 3. est peruersa scripsi: esse peritura G, est peritura Goth. | 4. Terrae motu id sub Constantio anno imperii octavo a. 344 factum esse narrat Caelrenus | 4. mirae C, uirum G, visum Muell. | 5. cf. Pausanias II 7, 1: 'Ῥόδος ἐσεισθη μάλιστα ἢ νῆσος, ὥστε καὶ τὸ λόγιον τετελέσθαι Σιβύλλῃ τὸ ἐς τὴν Ῥόδον ἔδοξεν | 6. sybillae G | 7. apollines G | 7. Iam sqq. lacunam indicavi | 8. Ab 'γρ. ad' Goth. | 8. ipsos G, em. Muell. | 8. ymbrum G | 11. trachiae G | 11. submitens Goth. | 14. gordinam G | 16. cithera G | 16. zazinthus G | 16. insulas G | 17. et habundantes G.

C 1. omnes tamen suum i. h. C | 1. ex] et C | 2. Nempe — 3 perversa] In primis ergo Rhodum ponamus, in qua civitas maxima fuit, quae ab ira dei subversa est C | 3. In hac C | 4. novum om. C | 4. omnes om. C | 5. dolus — Sibyllae om. C | 7. Sequitur Delus, quae in medio Cycladum sita, in qua Latona enixa est Apollinem et Dianam. Inde Tenedus, inde Imbrus C | 9. ipsius — multitudo] animalium quae in eadem fuit C | 9. In — sibi] Inde Lemnus adiacet, et ipsa moderate sibi C | 10. vinum plurimum ferens C | 11. similans] mittit C | 12. insulam magnam C | 13. et valde mirabilis C | 13. Quae etiam vinum optimum ferens habet C | 14. Gortyna Cav., gratiosa P | 15. divites et et om. C | 17. habentes habundanter C | 18. quae — 19 differens] quae propter soliditatem terrae differens ceteris insulis invenitur C | 19. multa enim et magna C.

ubique negotia utilis in habundantiam, lanam infinitam, similiter et iumenta. Habet autem et viros divites et eruditos omni doctrina, Graeca quoque et Latina. Civitates autem habet splendidas Syracusam et Catanam, in quibus spectaculum circensium bene completur. Animalia enim bona et fortia habentes, contendunt delectantes animalium virtute. In qua insula et montem, qui sic vocatur Aetna: si dignum est, divinitas est in illo monte, quoniam diebus noctibusque ardet in capite montis, unde et fumus ascendere apparet: qui mons in girum vineta multa habens generat vina praecipua.

67 Deinde Cossora; post hanc aliam insulam quae sic vocatur Sardiniam: et ipsa ditissima fructibus et iumentis, et est valde splendidissima.

68 Deinde alia quae sic vocatur Britannia insula, sicut qui fuerunt narrant, valde maxima et praecipua in omnibus.

EXPLICIT EXPOSITIO TOTIVS MVNDI ET GENTIUM.

¶ 1. utiles *G*, *emendavi* | 3. quoque graeca *G* | 4. cathenam *G* | 5. habens *G* | 6. *fortasse* et mons est | 6. hetna *G* | 6. si fide dignum *Goth.* | 11. iumentibus *G* | 13. qui ibi fuerunt *puto*.

¶ 1. neg. — hab. *om.* *C* | 1. lana quoque, frumento et iumentis habundat *C* | 2. omni — Latina] Graeco Latinoque sermone *C* | 3. tres . . Syracusas Palarmum (*hoc nomen maiusculis litteris in Cav.*) et Catinam *C* | 4. b. c.] exhibentur *C* | 5. Animalia—6 insula *om.* *C* | 6. Habet et montem qui Aetna *C* | 6. si—quoniam *om.* *C* | 7. ardens *C* | 7. in capite — 8 mons *om.* *C* | 9. in circuitu suo vites optimas nutrit, quae vinum bonum afferre dicuntur *C* | 10. Cossora] Stoechades *C*; deinde Sardinia *C* | 11. iumentis *sic C* | 14. sicut — narrant *om.* *C* | 14. et praecipua, omnia in multitudine proferens, viros quoque pugnatores et fortes. *Deinde*: Et haec quidem secundum possibilitatem humanam descripsimus. Si enim latuerunt nos aut provinciae aut civitates aut insulae non multae, ut mihi videtur, latuerunt autem pro eo quod impossibile est homini omnia nosse: solus enim deus, qui universa creavit, potest omnia nosse (*cf. p. 124, 7*) *C*.

NOMINA PROVINCIARVM OMNIVM.

Diöcesis Orientis habet provincias numero XVIII: Libya superior | 1
 Libya inferior | Thebais | Aegyptus Iovia | Aegyptus Herculea | Arabia |
 [item Arabia Augusta Libanensis] | Palaestina | Foënice | Syria Coele |
 [Augusta Euphratensis] | Cilicia | Isauria | Cyprus | Mesopotamia | [Osroëna].

5 Diöcesis Pontica habet provincias numero VII: Bithynia | Cap-2
 padocia | Galätia | Paphlagonia (nunc in duas divisa) | Diospontus |
 Pontus Polemoniacus | Armenia minor (nunc et maior addita).

Diöcesis Asiana habet provincias numero VIII: Pamphylia | 3
 Frygia [prima | Frygia secunda] | Asia | Lydia | Caria | Insulæ | Pisidia |
 10 [Hellespontus].

Diöcesis Thraciae habet provincias numero VI: Europa | Rho-4
 dope | Thracia | Haemimontus | Scythia | Moesia inferior.

Diöcesis Moesiarum habet provincias numero XI: Dacia | Moesia 5
 superior Margensis | Dardania | Macedonia | Thessalia | *Achaia* | † pri-
 15 antina | Praevalitana | Epiros nova | Epiros vetus | Creta.

Diöcesis Pannoniarum habet provincias numero VII: Pannonia 6
 inferior | Savensis | Dalmatia | Valeria | Pannonia superior | Noricus
 ripariensis | Noricus mediterranea.

EXPLICIT COSMOGRAFIA IULI CAESARIS. INCIPIT EIUSDEM
 NOMINA PROUINCIARUM OMNIVM *V fol. 254 r. Numeri nullius pretii sunt.*

1. Diocensis *V ubique* | *V*: 1. libia | 2. libia | 3. *sqq.* *Vncis quadratis*
inclusa interpolata censet saeculo IV exeunte E. Kuhn ann. philol. 1877 p.
701 sqq., uncis rotundis interpolata Theodosii II aevo Mommsenus | 3. pa-
 lestina fenicen syriae cohele | 4. eupatenses | 4. tupus | 4. osroaena | 5. biti-
 nia | 6. p^maplagonia | 6. diuisas | 7. polemiacus | 8. numero] supra scribtas
V | 8. phanfilia | 9. frigia | 9. frigia | 9. assa lidia | 9. insuluae fisdiae elle-
 spontus | 9. Lycia *addit Mommsen p. 506.* | 11. tracoae | 11. rodope tracia
 emossanus scitia misia inferiori *V. Emosmons scr. Seeck.* | 13. misiarum |
 13. dacias misia | 14. tessalia | 14. Achaia *add. Mommsen* | 15. Praevalitana]
 priualentina | 17. fauensis | 17. Pannonia] pannonia pannonia | 17. noricus
 pariensis (*est ripensis*).

- 7 Dioecesis Britanniarum habet provincias numero VI: Prima | Secunda | Maxima Caesariensis | Flavia Caesariensis.
- 8 Dioecesis Galliarum habet provincias numero VIII: Belgica prima | Belgica secunda | Germania prima | Germania secunda | Sequania | Lugdunensis prima | Lugdunensis secunda | Alpes Graiae et Poeninae.⁵
- 9 Dioecesis Viennensis habet provincias numero VII: Viennensis | Narbonensis [prima | Narbonensis secunda] | Novem populi [Aquitanica [prima | Aquitanica secunda] | Alpes maritimae.
- 10 Dioecesis Italiciana habet provincias numero XVI: Venetia Histria | Flaminia | Picenum | Tuscia Umbria | Apulia Calabria | Lucania | Corsica | Alpes Cottiae | Raetia.
- 11 Dioecesis Hispaniarum habet provincias numero VII: Baetica | Lusitania | Karthaginiensis | Gallaecia | Tarraconensis | Mauritania Tingitana.
- 12 Dioecesis Africae habet provincias numero VII: Proconsularis¹⁵ Zeugitana | Byzacena | Numidia Cirtensis | Numidia miliciania | Mauritania Caesariensis | Mauritania † tabia insidiana.

Felix saeculum.

* * *

13 Gentes barbarae quae pullulaverunt sub imperatoribus.

Scoti | Picti | Caledonii | Rugi | Heruli | Saxones | Franci | Chattovari | Chamavi | Frisiavi | Amsivari | Angrivari | Flevi | Bructeri | 20 Chatti | Burgundiones | Alamanni | Suebi | Inthungi | Armilausini | Marcomanni | Quadi | Taifali | Hermunduri | Vandali | Sarmatae | Sciri |

1. brittaniarum | 1. primam secundam | 2. maxime | 2. aelauiae c. | 3. betica prima betica secunda | 5. lubdunensis | 5. lubdunensis | 6. biennensis | 6. biennensis | 9. beteiam histriam flaminiam | 10. tusciam umbrenam apuliam calabriam licaoniam corsicam | 11. alpes cotias retia | 11. *deunt* Aemilia Liguria Campania Samnium Sicilia Sardinia, *fortasse et Valeria* | 12. beticam lusitaniam kartaginiensis gallecia tharraconensis | 14. tingitania | 16. bizacina zeugitana, *transpos. Mommsen* | 16. N. miliciania] Tripolitana? *idem. Ego aliud nomen Mauretanae Sitifensis puto.* | 17. num Maur. Sitifensis? *Mommsen. Videtur mihi tabia repetitum ex tania, et insidiana ex Tingitana perperam iterato ortum* | 19. calidoni | 19. Heruli Rugi post Sarmatae ponit *Muellerhoff* | 19. franci gallouari post sueui in codice; huc *transposuit Muellerhoff; nomen correxi* | 19. camari | 19. Frisiavi *Muell.*: crinsiani | 20. angri angriuari | 20. Flevus *Frisiavorum lacus est* | 20. cati burgundiones | 21. sueui | 21. iotungi | 22. taifruli: *hos ad Gothos ponit Muellerhoff* | 22. hermundubi.

Carpi | Scythae | Gothi | †Indii | Armenii | Osrhoeni | Palmyreni |
 † Mosoritae | Nabatheï | Isauri | Fryges | Persae | Marmaridae.

Item gentes quae in Mauretania sunt: Mauri Quin-
 quaggentiani | Mauri Mazices | Mauri Barbarae | Mauri Bacuates
 5. . Celtiberi | Turduli | Ausetani | Carpetani | Cantabri | † Enantes.

Nomina civitatum trans rhenum fluvium
 quae sunt.

14

Usiporum. Tubantum. Victoriensium † Novariseari. Casua-
 riorum. Istae omnes civitates trans Rhenum in formulam Belgicae
 10 primae redactae. Trans castellum Mogontiacensium LXXX leugas
 trans Rhenum Romani possederunt. Istae civitates sub Gallieno impe-
 ratore a barbaris occupatae sunt. [Lenga una habet mille quingentos
 passus] Explicit.

1. scitae | 1. indii: Sindi *vel* Vinidi *Muell.* Iudaei *puto* | 1. armeni | 1.
 horr|||| (*desunt duae litterae, corr. Muell. an Gordyeni?*) | 1. palmoerni | 2.
 Bostritae *puto*; *dein V* marmeritae theut (Nabatheï *scripsi*) isaur||| friges
 persae; *dein* Marmeridae *transposuit Muell.* | 3. mauraetania | 4. gensani:
 Vgentiani *Muell.* | 4. mazaceses | 4. baueres, *em. Muell* | 4. bacuates | 4. *ad-*
das cum Muell. 'item gentes quae in Hispania sunt.' turouli] Turduli
scripsi. Astures *Muell.* | 5. ausitani calpitani | 5. enantes] Edetani *Muell.* |
 6. *Muell. confert Pollionis trig. tyr. 3. 5.* | 6. renum | 8. usiporum tuan-
 tum nictrensium nouariseari (*se teste Luchsio non certum, cetera certis-*
sima) casuariorum | 8. Victoriensium novorum *I. Becker ann. antiquitatis*
studiosorum Rhenan. XXXIX p. 11. de Tencteris cogitat Muell. | 8. Chat-
 tuariorum *Becker p. 20* | 9. renum | 10. montiacesenam *cod., em. Becker* |
 11. renum | 9. Belgicae primae a Diocletiano demum institutae nomen et 11
 leuga — passus circiter anno 400 interpolata *putat Becker. Equidem*
haec omnia cum provinciarum descriptione cohaerere et sub Diocletiano
demum scripta esse putaverim. Expl. adiubante dño iesu x̄po illi gloria
 amen *V.* —

EX LATERCULO POLEMII SILVII.

NOMINA OMNIUM PROVINCIARVM.

In Italia provinciae XVII: Campania, in qua est Capua | Tuscia
1 cum Umbria, in qua est Roma | Aemilia | [Nursia] Valeria, in qua est
Reate | Flaminia, in qua est Ravenna | Picenum, in qua est Asculis |
Liguria, in qua est Mediolanum | Venetia cum Histria, in qua est
Aquileia | Alpes Cottiae [et Apenninus, in quibus Genua] | Samnium,
in qua est Beneventum | Apulia cum Calabria, in qua est Tarentum |
Brutia cum Lucania, in qua est Regium | Raetia prima | Raetia se-
cunda | Sicilia [insula in mari Tyrreno] | Sardinia [in mari Tyrreno] |
Corsica [in mari Tyrreno].

10

Index provinciarum ante ultimam imp. Romani divisionem compositus, a Polemio Silvio in laterculo anno 449 adhibitus, de quo cf. Mommsen in Actis soc. litt. Saxon. III 251 sqq. Edidit O. Seeck Notit. Dign. p. 254—260 ex libris Bruzelliensi 10615—10729 saec. XII (P), Monacensi) 6243 saec. VIII (F) et Spirensis interpolati (S) apographis. Maximi momenti facit librum P. Ego P et F suas quemque virtutes habere intellexi. Librum S fere neglexi; qui si qua nova habet, ea praeter caput 1 prorsus nihili sunt (cf. ad c. 2 et 4). Ex PF quae ad rem faciunt omnia adnotabo, orthographica aliaque levissima omittam. (Ex codice Spirensis simili Paulus Diaconus hausit hist. Langob. II 14—23.)

1. omnium om. P Numero omnium provinciarum F | 2. c. 1 inscripsi ut est in F. In Italia sedecim P (XVII etiam S) | 2. Obliquis litteris distincta habet solus S; om. FP | 3. emilia om. S | 3. Nursia num alio transponendum? | 3. Valeriam provinciam habet S, om. FP; habet et Notitia Dignitatum (Nd), quae quibus in rebus ab hoc indice discrepet adnotabo | 4. picinum mss.: 'Flaminia et Picenum annonarium' altera, 'Picenum suburbicarium' altera provincia Nd. | 4. est om. P | 5. mediolanum S, -nus P, -nensis F | 5. uintia F | 5. cum histris FP | 6. cotticae S | 6. et — Genua solus S: delendum, quia omnino falsum | 7. in q. e. Tarentum om. P, arentus F | 8. brucia F, britia S, brutia P, Brittii Nd. | 8. raetia prius om. P | 9. cicilia sardina iursica P: quae his addit S, delenda sunt.

Item Galliarum XVII: Viennensis | Narbonensis prima | Narbo-2
nensis secunda | Aquitania prima | Aquitania secunda | Novempopulana |
Alpes maritimae | Belgica prima, in qua est Treveris | Belgica secunda,
de qua transitur ad Britanniam | Germania prima, super Renum | Ger-
5 mania secunda, ut supra | Lugdunensis prima | Lugdunensis secunda,
super oceanum | Lugdunensis tertia, ut supra | Senonia | Maxima Se-
quanorum | Alpes Graiae.

Item in Africa VI: Proconsularis, in qua est Carthago | Numidia | 3
Byzacium | Tripolis | Mauretania Sitifensis | Mauretania Caesariensis.

10 In Hispania VII: Tarraconensis | Carthaginensis | Baetica | Lusi-4
tania, in qua est Emerita | Gallaecia | Insulae Baleares | Tingitana trans
fretum, quod ab oceano infusum terras intrat inter Calpem vel Abinnam.

In Illyrico XVIII: Dalmatia, super mare | Pannonia prima, in 5
qua est Sirmium | Pannonia secunda | Valeria | Praevalis | Moesia su-
15 perior | Epirus vetus | Epirus nova | Noricus ripensis, supra Danubium |
Noricus mediterranea | Savia | Dardania | † Haemimontus | Dacia | Scy-
thia | Creta insula | Achaia | Macedonia | Thessalia.

In Thraciis VI: Thracia prima | Thracia secunda | Moesia inferior | 6
Scythia inferior | Europa, in qua est Constantinopolis prius Lycus dicta
20 sive Byzantium | Rodopa.

*c. 2 om. F. Inscripta et hoc et reliqua ut P (de FS cf. Seeck) | 1. Gal-
liae] Septem provinciae Nd. prima Nar. sec. om. S | 3. maritimarum FS, mari-
tiorum P (Alpium maritimarum Nd.) | 3. treferus P | 4. de qua transitus
britannorum S | 4. Germaniae secundae et Lugdunensi tertiae S perperam
addit: versus Britanniam | 6. Lugdunensis Senonia Nd. | 6. Maxima et Se-
quanorum ut duas provincias enumerat S! | 7. Alpibus Gratiae F qui denuo
hic incipit. graeciae P | 7. Alpium Poeninarum et Graiarum Nd. | 9. bizacii
ut supra P, bizantium FS | 9. Tripolitana vel Tripolis Nd. | 9. Maur. Caesariensis om. F | 10. Prouvinciae hispaniae sunt VIII pessime scribit S | 11.
temerita P, temerata F | 11. gallicia P, om. F. galacia S, Callaecia Nd. | 11.
Septima Tingitana. octaua trans fretum S! | 12. ob oceanum P | 12. infuso
F | 12. terras intrat] transmittitur S | 12. calpe P | 12. abina P, abinnam
F et auenam S | 13. Illyricum et Macedonia et Dacia dioeceses sunt in
Nd. | 13. supra mare F; om. S | 14. sermum P-inum F, om. S | 14. Viridia
S | 14. Praevalitana et Moesia prima Nd. misia omnes | 16. Suavia PS,
Fauia F | 16. Haemimontus hic delendum, cum sit eadem quae Thracia se-
cunda? (an eadem quae postea Macedonia salutaris? ita ut nomen brevi
post in Thraciam transpositum sit.) | 16. Dacia Ripensis et Dacia Mediter-
ranea Nd | 16. Scythiam hanc nescit Nd. Macedoniam salutarem add. Nd. |
18. in trachiis VI P | 18. Thracia prima et secunda] Thracia et Haemi-
montus Nd. | 18. Moesia secunda Nd. | 18. misia omnes | 19. Scythia Nd. |
19. prius — Byz.] sic (sed licos) P. quae prius bizantium dicebatur F (dicta
licus S) | 20. Rodopa om. F.*

- 7 In Asia XII: Asia ipsa, in qua est Ilium [id est Troia] | Lycia | Galatia | Lydia | Caria | Hellespontus | Pamphylia | Pisidia | Frygia prima | Frygia salutaris | Lycaonia | Cyclades.
- 8 In Oriente X: Syria Coele, in qua est Antiochia | Syria Palaestina | Syria Foenice | Isauria | Cilicia iuxta montem Taurum | Cyprus | Mesopotamia inter Tigrem et Eufratem | Eufratesia | Osroene | Sophanene.
- 9 In Ponto VIII: Pontus Polemoniicus | Pontus Amasia | Honoriada | Bithynia | Paphlagonia | Armenia minor | Armenia maior | Cappadocia.
- 10 In Aegypto VI: Aegyptus ipsa, in qua est Alexandria | Augustamnus | Thebaida | Libya sicca | Libya Pentapolis | Arcadia.
- 11 Item in Britannia V: Britannia prima | Britannia secunda | Flavia | Maxima | Valentia.
- 12 Summa: CXIII. —

1. id est troia *F*, om. *PS* | 2. Galatiam salutarem *add. Nd*, cui haec et Galatia in Pontica dioecesi sunt | 2. lidia *P* | item licia *F* | 2. 3. frigia *mss.* | 3. prima] Pacatiana *Nd* | 3. salutaris *FSNd*] secunda *P* | 3. Cyclades] Insulae *Nd* | 4. Syria salutaris, Palaestina et secunda et salutaris, Phoenice Libani, Cilicia secunda, Arabia in *Nd. adduntur, eadem Saphanenen omitit.* | 4. *R* in oriente prouincias *X F* | 4. Coele] ciliae *F*, cile *P* | 5. siria *PS*, om. *F*, finice *P*, finecis *F* | 5. cylia *F* | 5. tauromontem *F*, montem taurum *PS* | 6. tegrem et eofratim *F*, tigre uel eufrate *P* | 6. eofratisia hosdrone sufanis *F*; recte, sed hosdroene, *P*. 'eufragia' demum post 'supamiene' *S*. Eufratensis *Nd*. | 7. In pontu prouincias *VIII (aut VIII?) F* | 7. polimiacus *F*, polemiacus *P* | 7. amassia *S*, samaria *P*; pro Pontus Amasia: 'Helenopontus' *Nd* | 8. bithelia *P* | 8. Armenia prima et secunda *Nd*. | 8. Cappadocia prima et secunda est in *Nd*. | 9. agustannis *F*, augustannes *P*, Augustamnica *Nd* | 10. Libya superior et inferior *Nd* | 10. archadia *mss.* | 11. in et *V om. P* | 11. *R* in brittania prouincias *V F*, prouinciae occiden: sunt *VI S* | 12. ualentina *F*, ualentiniiana *PS*; *corr. ex Not. D.* | 12. deinde Orcades *S*: deleas; nec agnoscit *Nd* | 13. Sunt simul numero *CXII F*, Summa *CXIII P*; om. *S*; *correx*i (cf. c. 1.) —

URBS CONSTANTINOPOLITANA NOVA ROMA.

Praefatio.

Saepe litteris dediti, quos pro ingenii facultate latentium rerum
cura sollicitat, nunc peregrina gentium nunc secreta terrarum curiosius
animo peragrante metiuntur, ne quid ad familiaris scientiae detrimentum
5 relinquatur ignotum, inertiae esse ducentes, si lateat homines quod in
orbe consistit humano. Illis igitur terrena passibus, freta stadiis, cae-
lestia coniectura captantibus, brutum et desidem iudicavi, cum totius
absit mundi cura, urbis etiam Constantinopolitanae, in qua vivendi pa-
laestra est, latere notitiam; quam supra conditoris laudem THEODOSII
10 invicti principis, in novam faciem vetustate detersa, ita virtus et cura
decoravit, ut eius perfectioni, quamvis sit quispiam diligens, nihil possit
adiungere. Universis igitur eius partibus diligenter inspectis, corporum
quoque eidem inservitium recensito numero, fidem rerum omnium
notitia circumscribente signavi, ut admirantis intentio singulis edocta
15 monumentis, amplitudine quoque tantae felicitatis attonita fateatur, huic
urbi nec laudem sufficere nec amorem.

Regio prima.

Prima regio longa, situ plana, in angustum *producitur* a palatii
inferiore parte contra theatrum maius euntibus, dextro latere declivis in
20 mare descendit, regiis nobiliumque domiciliis clara.

Continet in se: idem palatium magnum, lusorium, palatium Placi-

V = Vindobonensis 162 saec. IX, quem ita sequor ut paucis tantum locis Spirensem (S) ex apographis notum (ubi deest p. 133, 1—134, 1) adhibeam. —

Inscriptionem om. V. Servavit Oxoniense codicis Spirensis apographum (Canon. lat. misc. 378.) | 2. Sepe V | 3. curam V | 3. //unc V | 4. meq/untur V | 5. intertia V | 8. adsit puto | 9. palestra V | 13. eidem] dem V | 13. recenseto V | 18. situ V | 19. producitur om. V | 20. domiciliis V.

dianum, domum Placidiae Augustae, domum nobilissimae Marinae, thermas Arcadianas.

Vicos sive angiportus viginti novem, domos centum decem et octo, porticus perpetuas duas, balneas privatas quindecim, pistrina publica quattuor, pistrina privata quindecim, gradus IIII. 5

Curatorem unum, qui totius regionis sollicitudinem gerat. Vernaculum unum velut servum in omnibus et internuntium regionis. Collegiatos viginti quinque, qui e diversis corporibus ordinati incendiorum solent casibus subvenire. Vicomagistros quinque, quibus per noctem tuendae urbis cura mandata est. 10

Regio secunda.

Secunda regio ab initio theatri minoris post aequalitatem sui latenter molli sublevata clivo mox ad mare praecipitiis abrupta descendit.

Continet in se: ecclesiam magnam, ecclesiam antiquam, senatum, tribunal purpureis gradibus exstructum, thermas Zeuxippi, theatrum, 15 amphitheatrum.

Vicos sive angiportus triginta quattuor, domos nonaginta et octo, porticus magnas quattuor, balneas privatas tredecim, pistrina privata quattuor, gradus IIII.

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos triginta quinque, 20 vicomagistros quinque.

Regio tertia.

Tertia regio plana quidem in superiore parte, utpote in ea circi spatio largius explicato, sed ab eius extrema parte nimis prono clivo mare usque descendit. 25

Continet in se eundem circum maximum, domum Pulcheriae Augustae, portum novum, porticum semirobundam quae ex similitudine fabricae sigma Graeco vocabulo nuncupatur, tribunal fori Constantini.

Vicos septem, domos nonaginta quattuor, porticus magnas quinque, balneas privatas undecim, pistrina privata novem 30

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos viginti et unum, vicomagistros quinque.

1. placidae aug V | 3. angiportos V | 6. quin V | 12. theatri minoris V | 13. molle V | 13. ad mane praecipitiis abrupta V | 16. amphitheatrum V | 17. angiportos V | 23. Tertio V | 26. eundem V | 27. semirobundam V | 28. fabricae S, om. V | 28. sigma *Gyllius* summa V simma ut videtur S | 29. magnus V | 30. undem pristina V | 31. *inserendum*: gradus XI.

Regio III.

Regio quarta a miliario aureo, collibus dextra laevaue surgentibus, ad planitiem usque valle ducente perducitur.

Continet in se: idem miliarium aureum, Augusteum, basilicam, nymphaeum, porticum Phanionis, Liburnam marmoream navalis victoriae monumentum, ecclesiam sive martyrium sancti Menae, stadium, scalam Timasi.

Vicos XXXV, domos trecentas septuaginta quinque, porticus magnas quattuor, balneas privatas septem, pistrina privata quinque, gradus 10 septem.

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos XL, vicomagistros quinque.

Regio V.

Regionis quintae non modica pars in obliquioribus posita locis 15 planitie excipiente producitur; in qua necessaria civitatis aedificia continentur.

Continet in se: thermas Honorianas, cisternam Theodosianam, prytaneum, thermas Eudocianas; strategium in quo est forum Theodosiacum et obeliscus Thebaeus quadrus; horrea olearia, Nymphaeum, 20 horrea Troadensia, horrea Valentiaca, horrea Constantiaca, portum proshorianum, scalam Chalcedonensem.

Vicos viginti tres, domos centum octoginta quattuor, porticus magnas VII, balneas privatas undecim, pistrina publica septem, pistrina privata duo, gradus novem, macellos duos.

25 Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos quadraginta, vico magistros quinque.

Regio VI.

Regio sexta, brevi peracta planitie, reliqua in devexo consistit; a foro namque Constantini scalam usque sive traiectum Sycenum porri- 30 gitur spatiis suis.

Continet in se: columnam purpuream Constantini, senatum eiusdem loci, neorium, portum, scalam Sycenam.

Vicos viginti duos, domos quadringentas octoginta quattuor, porti-

2. gaureo *sed corr.* V | 3. planiciem V | 3. uale V | 5. nympheum V S | 5. fanionis VS | 8. porticos V | 9. pristrina V | 11. uicomagistri V | 15. planitia VS, *recte?* | 18. pryttaneum VS | 19. oboliscustha ebeus V | 19. nymfaeum V | 20. h. Tr. *om.* V *cf. sequentia* | 20. croadentia S | 20. constantinoadentiaca V | 21. proshorianum V, *sequor* S | 21. calchedonensem V | 23. VII | III S | pristrina V | 23. pristina V | 25. uerniculum V | 28. inde uexo V | 29. sycacenum V | 31. collumnam V | 32. pontum V | 32. sycacenam V.

cum magnam unam, balneas privatas novem, pistrinum publicum unum, pistrina privata decem et septem, gradus decem et septem.

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos quadraginta novem, vicomagistros quinque.

Regio septima.

5

Regio septima in comparatione superioris planior, quamvis et ipsa circa lateris sui extremitatem habeatur in mare declivior. Haec a parte dextera columnae Constantini usque ad forum Theodosii continuis extensa porticibus et de latere aliis quoque pari ratione porrectis, usque ad mare velut se ipsam inclinat et ita deducitur. 10

Habet autem in se: ecclesias tres, hoc est Irenen, Anastasiam, et sancti Pauli; columnam Theodosii intrinsecus usque ad summitatem gradibus perviam; equites magnos duos, partem eiusdem fori *Theodosiani*, thermas Carosianas.

Vicos octoginta quinque, domos septingentas undecim, porticus 15 magnas sex, balneas privatas XI, pistrina privata XII, gradus XVI.

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos octoginta, vicomagistros quinque.

Regio VIII.

Octava regio ex parte tauri, nulla maris vicinitate contermina; 20 angustior magis quam lata spatia sua in longitudinem producta compensat.

Continet in se: partem fori Constantini, porticum sinistram taurum usque, basilicam Theodosianam, Capitolium.

Vicos viginti unum, domos centum octo, porticus maiores quinque, 25 balneas privatas decem, pistrina privata quinque, gradus V, macellos duos.

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos XVII, vicomagistros quinque.

Regio nona.

Regio nona prona omnis et in notum deflexa extensi maris litori- 30 bus terminatur.

Continet in se: ecclesias duas Caenopolim et Homonoeam, horrea

1. magnumi V | 4. uicosmagistros V | 6. comparationē V | 7. num labada
tar? | procliuior, corr. m. pr., V | 8. ad eorum V | 9. partibus V | 10. se
supr. lin. V | 10. inclinat S, om. V | 13. Theodosiani add. Seeck. | 14. sca-
rosianas VS; cf. Sozomeni H. Eccl. VI 9. | 24. theodosariam V | 26. bali-
neas V | 27. uicosmagistros V | 30. extensis Mommsen | 30. maui V | 31.
terminantur V | 32. omonoeam VS.

Alexandrina, domum nobilissimae Arcadiae, thermas Anastasianas, horreum Theodosianum.

Vicos XVI, domos centum sedecim, porticus maiores duas, balneas privatas XV, pistrina privata XV, pistrina publica IIII, gradus IIII.

5 Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos triginta octo, vicomagistros quinque.

Regio decima.

Regio decima in aliud civitatis latus *versa* a nona regione platea magna velut fluvio interveniente dividitur. Est vero tractu planior nec
10 usquam praeter maritima loca inaequalis, longitudini eius latitudine non cedente.

Continet in se: ecclesiam sive martyrium sancti Acacii, thermas Constantinianas, domum Augustae Placidiae, domum Augustae Eudociae, domum nobilissimae Arcadiae, nymphaeum maius.

15 Vicos viginti, domos sexcentas triginta sex, porticus maiores sex, balneas privatas XXII, pistrina publica duo, pistrina privata sedecim, gradus XII.

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos nonaginta, vicomagistros quinque.

20 Regio undecima.

Regio undecima, spatio diffusa liberiore, nulla parte mari sociatur; est vero eius extensio tam plana, quam etiam collibus inaequalis.

Continet in se: martyrium Apostolorum, palatium Flaccillianum, domum Augustae Pulcheriae, bovem aereum, cisternam Arcadiacam,
25 cisternam Modestiacam.

Vicos VIII, domos quingentas tres, porticus maiores quattuor, balneas privatas quattuordecim, pistrinum publicum unum, pistrina privata tria, gradus septem.

30 Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos triginta septem, vicomagistros quinque.

Regio duodecima.

Regio duodecima portam a civitate petentibus in longum plana omnis consistit, sed latere sinistro mollioribus clivis deducta maris confinio terminatur; quam moenium sublimior decorat ornatus.

3. porticos V | 3. duos V | 4. pistrina publica IIII S, om. V | 5. vicomagistros V | 8. uersa om. VS | 9. uelud V | 12. acaci V, accacii S | 14. nymphaeum V | 16. XXII om. VS, add. Seeck ex p. 139, 19 | 16. pistrina privata V | 18. vicomagistros V | 21. liberior VS | 23. martyru V | 23. palacium facillianum V flaccillianum S | 27. balneas — quattuor om. V, sed add. alt. man. coarsa | 29. unum post vern. om. V | 33. conuiuio V.

Continet in se: portam auream, porticus Troadenses, forum Theodosiacum, columnam itidem intra se gradibus perviam, monetam, portum Theodosiacum.

Vicos undecim, domos trecentas sexaginta tres, porticus maiores tres, balneas privatas quinque, pistrina privata quinque, gradus VIII. 5

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos decem et septem, vicomagistros quinque.

Regio tertia decima.

Tertia decima regio Sycena est, quae sinu maris angusto divisa societatem urbis navigiis frequentibus promeretur; tota lateri montis¹⁰ adfixa praeter unius plateae tractum, quam subiacentium eidem monti litorum tantum praestat aequalitas.

Continet in se: ecclesiam, thermas Honorianas, forum Honorianum, theatrum, navalia.

., domos quadringentas triginta unam, porticum maiorem¹⁵ unam, balneas privatas quinque, pistrinum publicum unum, pistrina privata quattuor, gradus VIII.

Curatorem unum, vernaculum unum, collegiatos XXXIII, vicomagistros quinque.

Regio XIII.

20

Regio sane licet in urbis quarta decima numeretur parte, tamen quia spatio interiecto divisa est, muro proprio vallata alterius quodammodo speciem civitatis ostendit. Est vero progressis a porta modicum situ planum, dextro autem latere in clivum surgente usque ad medium fere plateae spatium nimis pronum; unde mare usque mediocris haec,²⁵ quae civitatis continet partem, explicatur aequalitas.

Continet in se: ecclesiam, palatium, nymphaeum, thermas, theatrum, lusorium, pontem sublicium sive ligneum.

Vicos undecim, domos centum sexaginta septem, porticus maiores duas, balneas privatas quinque, pistrinum publicum unum, pistrinum³⁰ privatum unum, gradus quinque.

1. troadensei V | 4. trecentes V | 5. pristina V | 5. VIII V, VIII S | 9. sycena V | 12. praestate qualitas V, corr. v | 15. Vicorum numerus deest VS | 15. domus V | 15. unū V | 16. pristinum V | 16. pristina V | 18. vicomagistro V | 22. spatia V | 22. interiecto (corr. v) diuisum V | 22. uallatum V | 23. et uero V | 24. dextro V, dextro S | 24. cliū V | 27. nymphaeum V | 28. supplicium V | 28. liganeū V | 30. pristinum V | 30. pristinum V | 32. Addendum ex cap. ultimo 'vernaculum unum' et 'collegiatos triginta septem'; de reliquis nescimus.

Collectio civitatis.

Cognita urbe per partes, fas est etiam situm conclusae iam universitatis aperire, ut magnificentiae unicum decus non solum videatur opere et manu confectum, sed etiam conspirantibus elementis naturae
 5 felicitate munitum. Providentia ergo divina tot futurorum hominum domiciliis consulente, longo tractu in promunturii qualitatem spatiosior terra, faucibus Pontici maris opposita, sinuosis portuosa lateribus, angustior latitudine, circumflui maris tutela vallatur; hoc quoque spatium, quod solum apertum maris circulus derelinquit, duplici muro acies tur-
 10 rium extensa custodit. Intra quas saepta civitas continet in se omnia singillatim memorata, quae nunc ad firmioris memoriae qualitatem summatim collecta referemus.

Habet ergo urbs Constantinopolitana: palatia quinque, ecclesias quattuordecim, domos divinas Augustarum sex, domos nobilissimas tres,
 15 thermas octo, basilicas duas, fora quattuor, senatus duos, horrea quinque, theatra duo, lusoria II, portus quattuor, circum unum, cisternas quattuor, nymphaea III.

Vicos trecentos viginti duos, domos quattuor milia trecentas octoginta octo, porticus quinquaginta duas, balneas privatas centum quin-
 20 quaginta tres, pistrina publica viginti, pistrina privata centum viginti, gradus centum decem et septem, macellos quinque.

Curatores tredecim, vernaculos quattuordecim, collegiatis quingentos sexaginta, vicomagistros sexaginta quinque.

Columnam purpuream. Columnas intra se pervias duas. Colossum
 25 unum. Tetracylum aureum unum. Augusteum. Capitolium. Monetam. Scalas maritimas tres.

Habet sane longitudo urbis a porta aurea usque ad litus maris directa linea pedum quattuordecim milia septuaginta quinque, latitudo autem pedum sex milia centum quinquaginta.

5. prouidentiae, *sed corr.*, V|9. maius V|10. septa V|13. constantinopolitano V|13. palatio V: *nominantur* IV.|14. XIII: *nomin.* XII|14. augustanum V. VI: *nom.* V|15 VIII: *nom.* IX|15. III: *nom.* III|15. V: *nom.* VI|16. theatra II: *nom.* III|16. cist. III: *nom.* III|17. nymphaea V|18. CCCXXII, *sed addatur regio XIII* |18. trecentos V|19. balneas: *cf. regio X* |20. pristina V. XX: *nom.* XXI|20. pristina V. CXX: *nom.* CXIII|21. gradus: *cf. regio III* |21. V: *nom.* III|22. tresdecim V; *cf. regio XIV* |25. Tetracylum aereum V|25. augustaeum capetoliū V.

LA VS ALEXANDRIAE.

. . . Carthago vero, quae principatum Africae tenet, stadiis decem porrecta videatur stadiique parte quarta; Babylon porro stadiis duodecim longa sit et pedibus ducentis atque viginti; ipsa quoque domina omnium gentium Roma quatuordecim stadiis et pedibus centum atque viginti longa primitus fuerit (nondum adiectis his partibus, quae multum congeminasse maiestatis eius magnificentiam videntur): Alexandriam mensi sunt sedecim stadiis, pedibus vero trecentis atque sexaginta.

Hanc expositionem, quam 'Laudem Alexandriae' vocaverim, primus Dureau de la Malle, deinde Mommsenus (abhandlungen der sächs. gesellschaft. d. wiss. III 273) e codice Parisino 8319 saec. XI fol. 88 v. edidit. Codex habet babilon et magnificentia uisitur, quod corr. Hasius l. c.; deinde: pro; posui. Scripta est post Aurelianus imperatorem; cf. Plin. III 66.

NOTITIA GALLIARUM.

IN PROVINCIIS GALLICANIS DECEM QUAE CIVITATES SINT.

In provincia Lugdunensi prima civitates num. III: Metropolis¹ civitas Lugdunensium | Civitas Aeduorum | Civitas Lingonum | † Castrum Cabillonense | [Castrum Matisconense].

5 In provincia Lugdunensi secunda civitates num. VII: Metropolis² civitas Rotomagensium | Civitas Baiocassium | Civitas Abrincatum | Civitas Ebroicorum | Civitas Saiorum | Civitas Lexoviorum | Civitas Constantia.

10 In provincia Lugdunensi tertia civitates num. VIII: Metropolis³ civitas Turonorum | Civitas Cenomannorum | Civitas Redonum | Civitas Andecavorum | Civitas Namnetum | Civitas Coriosolium | Civitas Venetum | Civitas Ossismorum | Civitas Diablintum.

Notisia in provincia galliarum uel gallicanis decem titulis *longiore addita expositione ecclesiastica A (Coloniensis 212 saec. VII)*. In dei nomine incipiunt annuntiationes prouinciarum urbium grecarum et pinnarum uel gallicanarum cum priuilegiis suis *C, qui a c. 10 et 11 incipit (Spirensis, e duobus apographis notus)*. Incipiunt nomina prouintiarum *B (Bernensis 26 A saec. VIII)*. *Seeckii editione utor. Raro adhibeo C et B, cuius additamenta uncis inclusi.*

1. In — q' civitati sint *A, om. BC* | 2. leudunense *A* | 2. ciuitatis *nm.* III *A III B, alii* | 3. lugdunensis *C?* | 3. eduorum *C, 'hoc est agustodunum' add. codd. inde a saec. IX* | 4. cabellonense *A, caualonense C* ciuitas *c-* *sis B* | 4. ciuitas Maticonensis *B alii; om. AC; castellum all.* | 5. leudunensis *A* | 6. rotomagent[~] *A, qui — entium ubique fere habet pro — ensium: quod non enotabo* | 6. abineatum *C* | 7. ebroticorum *A* | 7. lexioui(r)orum *C* | 9. III *A, sed corr.* | 10. toronorum *B, torenorum A, ti(vel ty)renorum C* | 10. celomanno (-na *C*) rum *AC* | 11. namitum *A, nam (vel man) netum C* | 11. coriosopitum *A, consolium C* | 11. uenitum *A, uaneti ut videtur C* | 12. osiso (vel osisi) norum *C* | 12. diablentum *A, deabientum C, 'id est carifes' add. ms. saec. X.*

- 4 In provincia Lugdunensi Senonia civitates num. VII: Metropolis civitas Senonum | Civitas Carnotum | Civitas Autisiodorum | Civitas Treccassium | Civitas Aurelianorum | Civitas Parisiorum | Civitas Melduorum.
- 5 In provincia Belgica prima civitates num. IIII: Metropolis civitas Treverorum | Civitas Mediomatricum | Civitas Leucorum Tullo | Civitas⁵ Uerodunensium.
- 6 In provincia Belgica secunda civitates num. XII: Metropolis civitas Remorum | Civitas Suessionum | Civitas Catalaunorum | Civitas Veromanduum | Civitas Atrabatum | Civitas Camaracensium | Civitas Turnacensium | Civitas Siluanectum | Civitas Bellovacorum | Civitas Ambianensium |¹⁰ Civitas Morinum | Civitas Bononiensium.
- 7 In provincia Germania prima civitates num. IIII: Metropolis civitas Mogontiaccensium | Civitas Argentoratensium | Civitas Nemetum | Civitas Vangionum.
- 8 In provincia Germania secunda civitates num. II: Metropolis civitas¹⁵ Agrippinensium | Civitas Tungrorum.
- 9 In provincia Maxima Sequanorum civitates num. IIII: Metropolis civitas Vesontiensium | Civitas Equestrium Noiodunus | Civitas Helvetiorum Aventicum | Civitas Basiliensium. | Castrum Vindonissense | Castrum Ebrodunense | Castrum Argentariense | Castrum Rauracense | Portus²⁰ Abucini.

2. senonia AB] quarta C | 2. charnotum A, carnotenum *nonnulli* | 2. alti-siodorum A, autisiorum C; *huic in B aliisque subiungitur* 'Civitas Autricum', *alterum civitatis Carnotum nomen.* [id est nivernum' *cod. s. XI*] | 2. treccassium A; Tric. *ante Autis. colloc. C* | 3. aurilianorum A | 3. paritiorum A | 3. meldorum A | 5. treuerotium A | 5. mediomatricum: Mettis *add. A m. 2* (mettes), *alii inde a saec. IX*; *om. A m. pr. BC* | 5. leucorum C | 5. tullo A, tullos C, tollo B | 6. uerodentium A, uerodunensis C | 8. remos A | 8. sessionum C | 8. catalaunorum C, catuellorum B | 8. ueremandorum C (?) | 9. camaracensium C (?) A | 10. ambiennensium C | 11. morenum C | 12. germanorum priorum C | 13. mogonz- (vel magoz-) iaccensium C, 'id est magontis' *add. mss. inde a saec. X* | 13. ariotarac- (vel -torat) ensium C, 'hoc est stratisburgo' *add. mss. inde a saec. IX* | 13. nemitum A, neometum C, 'hoc est spira' *mss. a saec. IX* | 14. wangionum C, 'hoc est warmacia' *mss. a saec. IX* | 15. germaniae secundae C | 16. agripinentium A, 'hoc est colonia' *codd. a saec. IX* | 16. 'id est tungris' *codd. saec. X* | 17. Maxima C, *om. B.] prima A* | 17. VIII B | 18. uesonsientium AC, 'crassopolinorum hoc est uesontionum' *mss. a s. IX* | 18. nosuduno C, *sequor A.* 'hoc est nugduno' *s. IX* | 18. elutiorum AB el- (vel fl-) uisiorum C, auonticus (-cis) C, *sequor A.* aventicum *pauca.* | 19. 'id est basilica' *codd. s. X* | 19. uindennissense C, ciuitas uindonnissé A | 20. ebrodunense C, ciuitas ebroiunense A | 20. argentanense C argentoratense B | 20. rauracense C, *om. A* rauracense B | 21. buцени A, busina C, abucini B.

In provinciis Alpium Graiarum et Poeninarum civitates num. II: 10
Metropolis civitas Centronium Darantasia | Civitas Vallensium Octo-
dorum.

ITEM IN PROVINCIIS NUMERO VII:

5 In provincia Viennensi civitates numero XIII: Metropolis civitas 11
Viennensium | Civitas Genavensium | Civitas Gratianopolitana | Civitas
Albensium | Civitas Deensium | Civitas Valentinorum | Civitas Tricasti-
norum | Civitas Vasiensium | Civitas Arausicorum | Civitas Carpentora-
tensium | Civitas Cabellicorum | Civitas Avennicorum | Civitas Arela-
10 tensium | Civitas Massiliensium.

In provincia Aquitania prima civitates num. VIII: Metropolis 12
civitas Biturigum | Civitas Arvernorum | Civitas Rutenorum | Civitas
Albigensium | Civitas Cadurcorum | Civitas Lemovicum | Civitas Gaba-
lum | Civitas Vellavorum.

15 In provincia Aquitania secunda civitates num. VI: Metropolis 13
civitas Burdegalsium | Civitas Agennensium | Civitas Ecolisnensium |
Civitas Santonum | Civitas Pictavorum | Civitas Petrocoriorum.

In provincia Novempopulana civitates num. XII: Metropolis civitas 14
Ausciurum | Civitas Aquensium | Civitas Lactoratium | Civitas Conve-
20 narum | Civitas Consorannorum | Civitas Boatium | Civitas Benarnensium |
Civitas Aturensium | Civitas Vasatica | Civitas Turba, ubi castrum Bo-
gorra | Civitas Illoronensium | Civitas Elusatium.

*c. 10 et 11 ante 1 colloc. C | 1. greearum et pinnarum C poennina-
rum A | 2. ceutronium A, centroñ C | 2. drantasia AB. tartarensia vel tarren-
tasia C | 2. uallensium codd. s. IX. ualensium CB, ualentium A | 2. octo-
doro A; sequor C | 4. Ita A; om. BC | 5. uienentium A -nsi C | 5. XIII
A, XIII B | 6. gennauensium BC | 6. gratianopl̄t A | 7. Albensium: addunt
'hoc est belisio' codd. a s. IX, 'nunc uinarium' codd. a saec. X | 7. decen-
sium C (?) | 7. trecastinorum A | 8. uasensium C, uasentium A | 8. aurasico-
rum BC | 8. carpentoracensium B, recte alii; om. AC. 'nunc Vindausca' add.
B alii | 9. cauellicorum AC | 9. auennecorum C | 10. masselientium A
massal (-il?) iensis C | 11. aquitania secunda C | 12. betorigum A, beturi-
guum C | 12. aa (aar?) uernorum C | 12. ratinorum A, butenorum C | 13.
albegensium C | 13. cadurcorum A | 13. lemodicum C | 13. galabum C (?) |
14. sic ABC. | 15. aquitanea C (?) | 16. bordigalentium A | 16. agennentium
A; om. C; aganensium, sed corr., B | 16. ecolisnentium A; om. CB | 17.
santonum C? | 17. pectaurorum AC | 19. ausiurum C. 'Metropolis ciuitas
Elusacium. Ciuitas Ausciurum' A. num hoc genuinum est? | 19. aquiens-
(nt?) ium C | 19. lactoracium A, latorasium C | 19. combinarum A, conuen-
(nn?) arum C | 20. consoranorum C | 20. baosium C | 20. ben- (bern-?) arnen-
sium C 'id est bonainus' cod. s. X | 21. aturentius A, atorensium C, 'hoc
est uico iuli' cod. saec. X | 21. basacia vel basatica C | 21. ubi c. B. A; om. C
castor bigor B | 22. illoponentium A, illonor- (vel -ron) ensium C | 22. elosacium
C aelosatium B; A hic omittit, cf. vers. 19.*

- 15 In provincia Narbonensi prima civitates num. V: Metropolis civitas Narbonensium | Civitas Tolosatium | [Civitas Agatensium. Civitas Magalonensium] | Civitas Beterrensium | Civitas Nemausensium Civitas Lutevensium. | Castrum Uceciense.
- 16 In provincia Narbonensi secunda civitates num. VII: Metropolis civitas Aquensium | Civitas Aptensium | Civitas Reiensium | Civitas Foirouliensium | Civitas Vappincensium | Civitas Segesteriorum | Civitas Antipolitana.
- 17 In provincia Alpium Maritimarum civitates num. VIII: Metropolis civitas Ebrodunensium | Civitas Diniensium | Civitas Rigomagensium | Civitas Soliniensium | Civitas Sanitiensium | Civitas † Glannatina | Civitas † Cemelensium | Civitas Vintiensium.
- 18 In provinciis num. XVII civitates numero CXV.

1. V A, VIII B | 2. tolosasium A, recte B, to- (vel te) losa C | 2. aganensium B; om. AC | 2. magalenensium B; om. AC | 3. beterensium C | 4. ciuitas CB castrum A; uciense C, uceciensium B | 5. narbonense A, VI AB | 6. aquinsium ABC | 6. ciu. aptensium demum post 7 'antiptiliana' C | 6. regensium B; om. AC, sed alius cod. nullus | 6. flo- (fo?) roiolensium C | 7. quod est labo- (laba)rdo uap- (uapp)etensium C | 7. sigesteriorum A, sergestrocorum C | 7. C cf. supra 6. | 9. alpina maritimarum C | 10. ebredunensium A, ebrudunensium C | 10. regomagensium A | 11. sollin. B | 11. sanisiensium C, 'id est sanesio' codd. saec. X | 11. glannatica A, planatena B, glatiana (glaciatina?) C | 12. cele-nensium A, ce- (vel se) melensium C cemelensium B | 12. uisiensium A, uensiensium C, uinsiciensium B id est uentio add. codd. saec. X | 13. XVII] XVI codex saec. IX, et alius saec. X | CXV omnes.

VIBII SEQUESTERIS
DE FLVMINIBVS FONTIBVS LACVBVS NEMORIBVS
PALVDIBVS MONTIBVS GENTIBVS
PER LITTERAS.

5 Vibius Sequester Virgiliano filio salutem.

Quanto ingenio ac studio, fili carissime, apud plerosque poetas fluminum mentio habitast, tanto labore sum secutus eorum et regiones et vocabula et qualitates in litteram dirigens, quod ipsi tibi non inutile factum scio fore. Fontium etiam et lacuum paludumque et montium
10 nemorumque et gentium, qua tamen persequi potui, sicut annium huic libello in litteram digesta nomina subieci; quo lecto non minimum consequeris notitiae, praesertim cum professioni tuae sit necessarium. Et ne pluribus epistola oneretur, incipiemus ab eo fluvio qui et litteram et nomen obtinet primum fluminum.

15 **A.** Achelous Aetoliae primus erupisse terram dicitur.

Arar Germaniae e Vosego monte miscetur Rhodano; ita lene decurrit ut vix intellegi possit decursus eius.

Amphrysus Thessaliae, ubi Apollo Admeti pecus fertur pavisse.

16 Alpheus Elidis, qui per mare decurrens in Siciliam insulam Arethusa
20 sae fonti miscetur.

Ascanius Mysiae.

Achates Siciliae, qui pari nomine lapillos edit, unde gemmae fiunt.

Acheron inferorum.

Avens lacui Velinorum infunditur.

7. habita sit *V* | 8. uoc. a qualitate *V m. pr.* | 9. factu *V* | 15. *A. addidi* |
16. uogeso *V* | 18. amphrysus *V* | 19. *cf. Verg. Aen. III, 694 ss.* | 22. qui |
ubi *Vω* | 24. Anien *V, corr. Preller*, lacus *V*.

- Anien* per Tiburtinorum fines in Tiberim fluit; ab Anione filio Apollinis.
- Allia Salaria via ad mil. XIII a Roma, ubi Galli victoria sunt potiti de Romanis.
- Araxes Armeniae Armeniam a Medis dividit. 5
- Atesis Veronensium in Padum decurrit.
- Amasenus Privernatium.
- Aufidus Apuliae proximus Canusio.
- † Alyntos Lucaniam a Veliensibus dividit.
- Asinius † Catinae in litore Tauromenitanorum defluit. 10
- Anapus Siciliae qui per duo milia passus sub terram mergens Syracusis miscetur mari appellaturque Anapos † *καιός*, superior Anapos † *παλαιός*.
- Alabon Megarensium, cuius fontem Daedalus dilatavit, agrumque reddidit eam regionem quam idem fluvius devastarat. 15
- Acis ex Aetna monte mari decurrit; ex huius ripis Polyphemus saxa in Ulixen iecisse dicitur.
- Atax Pyrenaeorum circa Narbonam decurrit in Tyrrhenum mare.
- Atur Tarbellae, civitatis Aquitaniae, in oceanum fluit.
- Almon Romae, ubi mater deum VI Kalendas Apriles lavatur. 20
- Albis Germaniae Suevos a Cheruscis dividit.
- Aous Apolloniae in *mare* Ionium decurrens.
- Alto Dyrrachiae decurrit in Illyricum.
- † Arimaspa gentis Scytharum, unde aurum Scythae legunt.
- Aeas † Macedoniae decurrit in Ionium mare. 25
- Achelous ex Pindo monte *per* Perrhebiorum fines in Maliacum mare decurrit, *alius atque ille*, qui Aetoliam ab Acarnania dividit.
- Anaurus Thessaliae, ita denominatus, quod ex se neque auram neque nebulam emittat.

1. Anien *om. V: add. Preller.* ab An. fi. Ap. *ante* in Tib. flu. V, Anione *scripsi* aniene V | 5. Armeniam] Arabiam V (*cf. infra s. v. Rhenus*); *cf. Plin. n. h. VI, 42* | 9. Alyntos V | 10. 'Id quod est Catinae superesse videtur ex articulo aliquo de Amenano fluvio; *cf. Ovid. met. XV, 279. Bursian.* | 11. Ancus V | 12. appellaturque ano post anopos caenos superior anatos faeos V. *κενός et φανός Gronovius* | 14. Alaebyn magarensum V, *cf. Diodor. IV, 78*; reddidit et regionem dilatavit V | 15. diuastat V | 17. egisse V | 18. Atrax (*r erasa*) phytenorum circa bonam V | 19. Atyr V, tarbeclae V | 21. suenos a ceruetiis V | 22. Aus V, mare *addidi* in meoniam decurrens V | 24. Arimaspa *sic* V | 25. Aeras V (*idem est qui Aous*) | 26. Sperchium *dicere voluit et Peneum?* indo V, *per om. V* | 27. alius atque ille *om. V* | 28. *cf. Lucan. VI, 369 s.*

- Apidanus Thessaliae, in quo Enipeus, Melas, Phoenix miscentur;
ipse in Peneon decurrit.
Asopos Thessaliae in Apidanon fluit.
[*Agragas Siciliae, a quo et oppidum dicitur*].
- 5 Aniger, qui ex cruore Centaurorum quos Hercules interfecit odore
suo advenientes fugat, cum fuerit dulcissimus.
Apud Cicones flumen est, cuius liquor epotus praecordia vertit in
silicem et rebus tactis marmora inducit.
Aternus Hadriae decurrens per Marsos, ubi et Ostia civitas.
- 10 **B. Benacus** Galliae, ex quo nascitur Mantuanorum Mincius.
Baetis Hispaniae, unde Baetica.
Bagrada Africae iuxta oppidum Musti, ubi Regulus serpentem longum
pedibus centum viginti exercitu adhibito interfecit.
Barbanna Illyrico praemiscetur.
- 15 Bactros Scythiae fines Hyrcanos alluit.
† Brictates ex Thymaro monte Arino miscetur.
C. Caystros per Hypaepam decurrit, proximus paludi Asiae.
Camicos Siciliae (ex quo urbs Camicos) dividit Agragantinos.
Cales Moesiae.
- 20 Cocyos inferorum, ex quo Styx palus.
Crinisos Siciliae civitatis Entellae.
Calor Beneventi oppido iunctus.
Chrysas Syracusis ex monte Heraeo.
Cydnos per mediam urbem Tarson Ciliciae decurrit.
- 25 Cirta Massiliensium secundum Agatham urbem.
Casilinum Campaniae, a quo oppidum.
Crustumium (a quo oppidum) in Hadriaticum mare decurrit.
Cephisos in Lilaea urbe Phocidos descendit et circa Euboeam flectitur.
Cinybs Africae, in quo plurima genera gemmarum inveniuntur et
30 camelis deportantur in oppidum † Thybrestrum.
Crathis confinis Sybari capillos facit aurei coloris.

1. Apidamnus *V*, emisacus *V*, cf. *Lucan. VI, 373 s.* | 3. epidamnion *V* |
4. om. *V*o; addidit v cum nota 'Q uacat.' gragas v | 5. Antiger *V*, cf. *Ovid. met. XV, 281 ss.* | 8. tactis *ci. Hessel ex Ovid. met. XV, 314 raptis V* | 8. marmoribus *V m. pr.* | 9. ostia uitas *V (Ostiam Aterni dicit)* | 14. Babenna *V*, cf. *Liv. XLIV, 31, 3* | 15. cf. *Lucan. III, 267.* | 16. Tymauro monte *cod. Mediolanensis; Timavo edd.* | 17. per hiperam *V* | 18. agringentinos *Vm. sec.* | 19. calos *V*; cf. *Ovid. ex Ponto IV 10, 47* | 21. atilae *V* | 22. Sabato iunctus *ci. Bursian.* | 23. Crysas *V*, hereo *V* | 24. tharso *V* | 27. adriaticum *V* | 28. in ainea urbe *V* | 29. Arabiae *V* | 30. fort. Theveste? | 31. Crathys *V.*

Clitumnus Vmbriae, ubi Iuppiter eodem nomine est.

D. Danubius, qui et Hister, Germaniae in Pontum decurrit per VII ostia.

Drinus e palude Lychniti, adluens Scodram oppidum Illyricorum.

E. Enipeus e monte Othry Thessaliae.

Euenus, qui et Lycormas, per quem Nessus Centaurus Deianiram Herculis traiecit.

Eufrates Parthiae.

Eridanus Galliae Cisalpiniae, qui et Padus, ubi Heliades mutantur in populos.

Eurotas Laconices.

Erasinus Argolicae.

Esia Galliae in Sequanam fluit.

F. Faneus, qui et Siris, Metaponti.

Fabaris Sabinorum; is Faber corrupte dicitur.

G. Ganges in Oriente Indiam cingens latissimus, quem Alexander post oceanum navigare timuit, qui solus adversum orientem fluit.

Galaesus Tarentinorum.

Gallus in Phrygia, unde qui bibit insanit more fanatico.

Gela Siciliae, a quo oppidum.

Genusus Dyrrachium ab Apollonia dividit; decurrit ex Epiro.

H. Hebrus Thraciae, proximus oppido Aeno.

Hermus Lydiae; Pactolo confunditur.

Hiberus Hispaniae, a quo Hiberia.

Hydaspes Indiae vel Mediae; defluit Indo ex Caucaso.

Hypanis Scythiae qui, ut ait Gallus 'uno tellures dividit amne duas': Asiam enim ab Europa separat.

Halys Asiae, quem rex Lydiae Croesus transiit.

Helorus Syracusarum, a quo civitas.

Himella Sabinorum prope Casperiam urbem.

Hermus Lydiae.

Herbesos, qui et † Endrius, oppido Alorino decurrit per fines Helori.

4. lygnisti V, alluens Vm. 2 | 5. Enipeus V | 6. lycorum esper qua V | 12. Erasenus lyciae V, emendavi | 13. om. V m. pr. | 14. et qui siris beneuenti V | 16. laetissimus V | 19. phrygia V | 21. Gelagensus V, cf. Lucan. V, 462 ss. ab aquilonia V | 22. Haebus V | 25. indiae urbis mediae V, cf. Verg. Georg. IV, 210 et Caucaso V | 28. chrusos transit V, Asiae quem rex add. Bursian | 29. Helurus V | 30. Himala V | 31. Hernus lysiae V | 32. Erinus sive Erineus Bursian cl. Ptol. III 4, 8 alurina V.

- Himera oppido Thermitanorum dedit nomen Himeræ. Hoc flumen in duas partes findi ait Stesichorus, unam in Tyrrhenum mare, aliam in Libycum decurrere.
- Hypsa secundum Inycon urbem Sicaniae decurrit gratam Herculi.
- 5 Hipparis, quem et Hiccarin vocant, ex quo Camerinis aqua inducta est.
- † Haemus Lyciae.
- Hapsus Taulantiae, finibus Apolloniae decurrens in sinum Ionium.
- I. Indus Indiae definit ab occasu, a quo India dicta; hic *Cau-*
- 10 *caso* descendentem Hydaspem recipit.
- Isara Galliae currit in Rhodanum.
- Isamnus Dyrrachi, ab Idano castello dictus.
- Ilerda Hispaniae, a quo Ilerda.
- Inachus Thessaliae.
- 15 K. Kaicus Mysiae.
- L. Lyncestius Thraciae, cuius aquam bibentes ebrii fiunt.
- Lethe inferorum, quod oblivii sit causa.
- Liris non longe a Marsis Vestinisque, cuius in ripa nymphæ Maricae Minturnensis templum est.
- 20 Lycus Asiae, unde Lycia.
- Liger Galliae dividens Aquitanos et Celtas in oceanum Britannicum evolvitur.
- Lycastus Cretae, a quo Lycastus civitas.
- Lethaeus insulae Cretae, ita dictus quod Harmonia Veneris filia
- 25 Cadmon oblita dicitur.
- M. Mincius Galliae Cisalpinæ proximus Mantuanis, agitur ex Benaco.
- Maeandros Cariae gentis Asiae; hic tam flexuosus est ut in sese recurrat.
- 30 Mosella Belgicae defluit in Rhenum.
- Minio Hetruriae a Minione.
- Metaurus Umbriae in sinum Hadriaticum decurrens.

3. libicum V | 4. irecon urbem hispaniae V | 5. hictarin V | 7. cf. p. 148, 31. | 8. Haesusa unde ac finibus V, em. Burs. | 9. inham Vm. pr., Caucaso om. Vw | 13. Ileida V | 14. Errorem Vibii natum esse ex Ovid. met. I, 583 vidit Oberlin. | 15. Kaicus moesiae V | 16. Lycesius V | 18. marinae V | 20. unde lycis V | 21. om. V m. pr., add. m. rec. saec. XIV quae scr. oceanum brittanicum | 23. coae Vw, Cretae Gronovius, lycas V | 24. Lethacus V | 24. armonia V, m. 2 in marg. hermionia | 30. om. V m. pr., addidit m. 2 in margine — renum V | 31. Minion etruriae V | 32. adriaticum V.

Macra Liguriae secundum Lunam urbem.

Mathis Dyrrachi non longe a Lisso.

Marsyas Frygiae urbis Celaenae.

Melas Thessaliae in Apidanum fluens.

N. Nilus Aegypti ex Aethiopia decurrens. 5

Nar Sabinorum ex Appennino in Tiberim decurrit; per Narniam fluit.

Numericus in agro Laurenti.

Nifates Armeniae ex monte Nifate.

O. Oaxes Cretae, a quo et civitas Oaxis; Varro hoc docet:

'Geminis capiens tellurem Oaxida palmis.'

10

Orethus Panhormi Siciliae.

Orontes Syriae ex monte Casio.

P. Padus Galliae Cisalpinae, qui et Eridanus.

Permessos Boeotiae.

Peneus Thessaliae, ubi silvae quas Tempe vocant; hunc Bebryces 15
possederunt.

Phasis in Colchide, qui de monte Amaranto fluit.

Pantagias Siciliae ita dictus, quod sonitus eius decurrentis per totam
insulam auditus est usque eo, donec Ceres filiam quaerens conpri-
meret eum. 20

Pitonius, qui per medium lacum Fucinum Marsorum ita decurrit, ut
aqua eius non misceatur stagno.

Pactolus Lydiae, qui decurrens aurum trahit.

Phacelinus Siciliae iuxta Peloridem, confinis templo Dianae.

Pisaurus, a quo civitas Pisauria, decurrit in Hadriaticum mare. 25

Phoenix Thessaliae in Apidanum fluit.

Pachynos Siciliae, ubi Sextus Pompeius iuvenis interfectus est.

Q. R. Rhenus Germaniae Belgas a Germanis segregans.

Rubicon Galliae iuxta Ariminum, olim *Galliam* dividens.

Rutuba ex Appennino in Thybrin fluit. 30

Rhodanus Galliae, Lugdunum et Avenionem decurrens atque Arelaten,
mari Tyrrheno miscetur.

1. Megera V | 3. cellenae V | 4. Mecas V, epidamnum V | 8. nifante
V m. pr. | 9. oaxia V | 10. cupiens V m. pr. oaxia V. *Varronis Atacini
Argonautarum fragm. apud Servium ad Verg. ecl. I, 66* | 15. Bebryces:
cf. *Lucan. VI 382* | 17. garamante V | 18. Pantagras V | 19. comprimeret
Vm. 2 | 21. Pitornius V | 24. Phaetelinus V | 25. adriaticum V | 26. Phocias
V, epidanum V | 27. Pachysos V | 28. belgas *in ras.* V | 29. olim diuidens V,
galliam ab italia add. m. rec. saec. XIV (sed cf. p. 151, 22) et ω | 30. cf.
Lucan. II, 421 s | 31 sq. om. V; habent ω ex parte.

S. Strymon Thraciae plurimo gelu strictus.

Sequana Galliae Lutetiam Parisiorum circumfluit vel insulam facit.
Sperchios Thessaliae in Maliacum mare decurrens usque ad oram
Locridis.

5 Sybaris Lucaniae.

Selinus † Messaliorum, a quo civitas Selinus dicta, quod apium ibi
plurimum nascitur.

Sagaris Phrygiae ad castellum Berecyntium.

Sebethos Neapoli in Campania.

10 Sarnus Nuceriae, ex Sarone fluvio † Hadriae, per Campaniam de-
currens.

Symaethos Siciliae vicinus Palicis.

Siler in Lucania, vicinus oppido Alburno.

Sicoris Hispaniae iuxta Herdam.

15 Sason Hadriae.

T. Tigris Parthiae, qui sub terra means Rubro mari miscetur.

Tauromenius inter Syracusas et Messanam, a quo oppidum Tauro-
menium; quod oppidum 'εὐσεβῶν χώρα' dicitur.

Turia Hispaniae, quod Valentiam parvo intervallo praeterfluit.

20 Tanager' Lucaniae.

Thybris, idem Tiberis, idem Albula, qui ex radicibus montis Ap-
pennini ex Etruria Romam decurrit, quondam Tuscos dividens.

Tanais Scythiae Asiam ab Europa dividit.

Thermodon Colchos et Amazonas dividit.

25 Thrasymenos Lydiae.

Thapsus Africae iuxta Rusiccade.

Triocala, qui et Isburos, iuxta Albam Imacarensium.

† Thermus Vmbriae.

Taygeta Laconices, ubi filios suos moris habent durare frigore aquae.

2. om. V m. pr. et o ex parte; add. m. rec. saec. XIV, luteciam V. vel i. e. et |
5. Sirapus V | 6. Sicaniorum Oberlin; Megarorum ci. Bursian, ciuitas selinis
V, recte? (ita etiam cosmogr. Bauen. p. 403, 9 et Guido p. 496, 14 P) | 7.
berecyntium V | 10. Hadriae: puto Achaiae vel Arcadiae, cf. Seru. ad Verg.
Aen. VII, 738 | 11. Symethos V | 13. vicinus addidi | 14. Sinocoris V m.
pr. | 15. Saron V, em. Relandus, e Sil. Ital. VII, 480 male a Vibio intellecto. | 16.
meas V m. pr. (m in ras.) | 17. Taurominius V, Taurominium V | eusebon
h
cora dicitur om. V m. pr. add. m. rec. saec. XIV | 19. in rasura a m. saec.
XIV scriptus est in V ualenciam v | 24. thermodoon V | 26. ruggicade V |
27. Triopala V, assorus V, albo magarensium V; cf. Plin. III, 91; Μάναρα
Heraclides de reb. publ. 29 | 28. Tinias ci. Bursian.

Titaessos Thessaliae, qui et Orcus, in Peneum decidit nec ei miscetur, sed super eum funditur; quem Stygia palude crescere quidam adfirmant.

V. Vulturnus Campaniae, a quo oppidum iuxta Puteolos Vulturnum. 5

Virbius † Laconices, ubi Hippolytum Aesculapius arte medicinae reddidit vitae, unde et Virbius dictus.

Vfens Tarracinae proximus.

Varus; hic nunc Galliam ab Italia dividit, ante Rubicon.

Vluleus Dyrrachii, unde aqua his ducta. 10

X. Xanthus Troiae, Ilio proximus.

Xanthus Lyciae, unde et civitas.

FONTES.

Aganippe Boeotiae.

Acidalia in Orchomeno. 15

Clitumnus Mevaniae.

Clanius Acerrae in Campania; qui cum creverit, pestem terrae meditatatur.

Castalius Delphis.

Clitor Arcadiae, qui potus vinum in odium adducit. 20

Camenarum Romae.

Dirceus Boeotiae.

† Essus phodo.

Gargaphie Boeotiae, ubi Actaeon laceratus.

Hippocrene Boeotiae † in Achaia. 25

Inessa Rhodi, a quo Siciliae civitas Inessa.

Libethris Boeotiae.

Liriope; ubi Narcissus se conspexit.

Menais Leontinorum, per quem timent iurare cives eius loci.

Spandaeus in insula Co Asiae. 30

Salmacis Cariae, ex quo qui bibit mollescit, id est obscenus fit.

Timavus Aquileiae Galliae.

[† Virvinus Laconices.]

1. paeneum V|2. et super V|6. in agro Ariciae *pulo*; lacu Ariciae *Burs*.|
 medicina V. | 10. Vlulens V | 13. EXPLICITI AMNES PER LITTERAS
 IN ORDINEM DIGESTI FELICITER. INCIPIVNT FONTES V | 17.
 acerre V | 21. cf. *Ovid. fast. III, 273 ss.* | 23. Rhodo *vulgo* | 24. Garga eu-
 boeae V, acteon V | 25. achaia *edd.* arcadia V | 26. inossa *altero loco* V |
 27. Libetris V|30. coa V|34. *Haec ex v. 6 male repetita esse videntur.*

LACVS.

- Avernus *Campaniae* immensae altitudinis, cuius ima pars apprehendi non potest.
 Acheros, qua ad inferos creditur iri.
- 5 Aecicus Apolloniae.
 Ampsanctus Lucaniae, cuius halitus volucres necat.
 Cyane Syracusis, per quem Anapus transit.
 Cocytos inferorum transit per Styga paludem.
 Cimini Etruriae.
- 10 Feronia Tarracinae.
 Fucinus Marsis.
 Hammonis Africae, qui ortu solis et occasu incandescit, reliquo tempore gelidus est.
 In Athamania lacus luna tenui ligna accendit.
- 15 In *Aethiopia* lacus est, ex quo qui bibit aut in insaniam vertitur aut in soporem.
 Larius Galliae Cisalpinae.
 Lucrinus Campaniae.
 Lemannus Galliae.
- 20 Mareotis Aegypti, unde vites Mareoticae.
 Triviae lacus Ariciae.
 Velinus inter Nar et Aventem.
 Venacus Galliae, unde Mincius fluit.

NEMORA.

- 25 Angitiaue uel Anguitiae † Lucaniae.
 Clarium Colophoniae.
 Dodona Epiri.
 Idalium in insula Cypro.
 Molorchos in Nemea, a Molorcho hospite Herculis.
- 30 Marica in Campania, ubi Marica nympa sepulta est.
 Sila Bruttiorum.

2. Campaniae om. V | 4. acheros V, Acheron edd. | 4. Ampsanctus V | 7. anopes transit per styga paludem V | 8. transit per Styga paludem hic om. V | 9. Cimini, cf. Verg. Aen. VII, 697 | 14. Inathamana lacus lunae tenuia V, accendit V m. pr. | 15. In Aethiopia lacus est om. V, cf. Ovid. met XV, 320 s. | 22. abentem V | 23. Uenaeus V m. pr. Benacum dicit | 25. Fucini Bursian. cf. Verg. Aen. VII, 759 | 39. 'in codd. Rev. Med. et Parisinis deesse dicitur: equidem e V nihil adnotavi.' Bursian.

Thymbra Frygiae ab herbae nomine, quae latine † cyane dicitur.
 Tempe Thessaliae.

PALVDES.

Ambracia † Achaiae.
 Asia Asiae, cui Caystros prope est. 5
 Camerina nunc, ante Hyperie dicta, Syracusis.
 Lerna Arcadiae, unde hydra centum capitum, quam Hercules occidit.
 Maeotis Scythiae.
 Pomptinae Tarracinae a Foro Appi.
 Padusa Galliae a Pado dicta. 10
 Styx inferorum a Styge Oceani filia.
 Satura inter Antium et Circeos, eadem Stura.
 Strymon Thraciae.
 Salapina in Hadriatico.
 Triton Thraciae, in quo qui se novies merserit in avem convertitur. 15
 Tyraco Syracusis.

MONTES.

Aracynthus in Attica; quidam in Arcadia dicunt.
 Arius in insula Chio, unde vinum Ariusium.
 Atlas in ultima Africa cingens Mauritaniam. 20
 Ascræus, unde vicus in Boeotia, unde Hesiodus.
 Aventinus Romae, unus ex septem montibus.
 Alburnus Lucaniae.
 Alpes Galliam Togatam a Comata dividunt.
 Aetna Siciliae flammam emittens. 25
 Acragas Siciliae iuxta Gelam.
 Athos Thraciae.
 Appenninus Italiae usque ad Anconem porrectus.
 Albanus in Latio.
 Arentinus, in quo civitas Praeneste. 30
 Amanus Cappadociae.

1. Tymbra V, cunila Burs. cf. Plin. n. h. XIX, 165. | 4. Achaiae v in rasura, w. Acharniae cod. Vlitii Acarnaniae Simler | 5. Asiae c. c. pr. est manu rec. in rasura scripta in V, magno spatio uacante | 8. Meotis V | 9. Pomptinae a V, a deletum V | 10. Paduae V | 12. cerceos V | 13. om. codd. praeter V | 14. Salpina V | 16. Tyraca V | 18. Aracynthus V, quidam Acarnaniae de la Cerda ex Plin. IV 6. | 20. Atias V | 21. Ascreus V | 25. Aethna, sed corr., V | 26. agragas V | 31. capadociae V.

- Aganippe Boeotiae, ante Enippe dictus.
 Bercyntus Phrygiae.
 Besbius Campaniae *flammae* flumen emittens.
 Boreas Dyrrachi.
 5 Cithaeron Thebis.
 Cynthus Deli.
 Caucasus Indiae, Parthis et Hyrcanis iunctus.
 Cytorus in Ponto Paflagoniae buxo potens.
 Caelius Romae, unus e septem montibus.
 10 Cybelus Phrygiae.
 Clarius Colophoniae, a quo Apollo Clarius.
 Cyllenius Arcadiae, unde Mercurius.
 Catillus Tiburti.
 Coras item Tiburti.
 15 Cunerus Piceno.
 Chimaera Lyciae.
Caenys Siciliae freto imminet.
 Ciminus Etruriae.
 Calpe Hispaniae.
 20 Corycos Ciliciae, ubi optimum crocum nascitur.
 Castalia in Delphis.
 Dictaeus Cretae.
 Dodona Chaoniae Epiri.
 Dindyma Phrygiae.
 25 Eryx Siciliae.
 Erymanthus Arcadiae.
 Esquilinus Romae, unus e septem montibus.
 Epidamnus Dyrrachii.
 Gargarus in Frygia, Idae montis cacumen.
 30 Gaurus Campaniae.
 Helicon Aoniae Boeotiaeve, Musis sacer.
 Hyperborei Thraciae ultra plagam aquiloniam.
 Haemus Thraciae, *unde* Haemimontus.
 Imaus Hiberiae Ponticae.

1. *ex Verg. ecl. X, 12!* 'fort. leg. Euipe' *Burs.* | 2. berecynthus *V* | 3. Baebius *V* (*Vesuvium dicit*), *flammae om. V* | 4. Boras *Liv. XLV, 29* | 12. Mercurius Cyllenius *edd., M. delevi cum V* | 13, 14. *cf. Verg. Aen. VII 672* | 15. Cinyrus *V, cf. Plin. n. h. III. 111* | 16. Chimera *V* | 19. Calpe *V: cf. Plin. n. h. III, 73* | 21. Castaliae *V* | 28. Eridanus *V* | 31. Boeotiaeque *V* | 33. *unde addidi. Haemimedymnus V.*

Ismarus Thraciae insignis oleo et vino.	
Ida in Troade; alius in Creta.	
Lycaeus Arcadiae, ubi Pan praecipue colitur.	
Maenalus Arcadiae in Tegeaea.	
Massicus Campaniae in Falerno.	5
Marpessos in insula Paro.	
Monoecus Liguriae.	
† Maxteria iuxta oppidum Auronae Hispaniae.	
Maesulus (qui et Vesulus) in Campania.	
Nifates Armeniae [in Perside].	10
Neritos Ithacae, a quo et portus.	
Nysa Indiae.	
Nemeus Cleonensium.	
Olympus Macedoniae altissimus, qui altitudine sua super pluvias, et nubes excedit.	15
Ossa Thessaliae.	
Othrys Thessaliae.	
Oetaeus Thessaliae, ubi Hercules combustus est.	
Oeniphile Dyrrachii.	
Parnasos Phocidis duobus verticibus surgens.	20
Pindus Thessaliae.	
Parthenius Arcadiae.	
Phanaeus Chii, vino insignis.	
Palatinus Romae, unus e septem montibus.	
Pelios Thessaliae, in quo Lapithae morati.	2
Pangaeus Thraciae [in Thessalia].	
Pholoe Thraciae, ubi Centauri nati.	
Pyrenaeus Galliam ab Hispania dividit.	
Pylartes Dyrrachii.	
Petrae Dyrrachii, castra Pompei Magni.	30
Quirinus Romae, unus e septem montibus.	
Rhodope Thraciae.	
Riphaei Scythiae.	

4. Tegaea V | 5. in salerno V | 7. Monoechus V illyriae V | 9. *Confusa esse nomina Vesuli Liguriae et Vesuui Campaniae montium intellexit Hessel* | 16. *m. pr. in V in margine addidit: 'ubi hercules combustus est,' v 17 in V in margine a m. pr. scriptus, sic: † Othrys. thraciae (thraciae etiam ω: corr. Hessel)* | 18. ubi Herc. combustus est *hic om. V* | 23. Phaneus V | 25. thraciae V | 26. Pangeus V | 27. *cf. Lucan. III 198* | 33. scythiae *in ras. V.*

- Rhamnusium Scodrae.
 Saturnius Romae, qui et Capitolinus, idem et Tarpeius.
 Soractis Faliscorum.
 Sarnus Nuceriae.
 5 Sipylus Lydiae.
 Tmarus Molossiae.
 Tarpeius Romae, unus e septem montibus.
 Taenarus Laconices.
 Tmolus Lydiae, vino insignis.
 10 Taburnus Samnitum olivifer.
 Taygeta Laconices.
 Tetrica Sabinorum.
 † Temtrus Macedoniae proximus Apolloniae in conspectu Dyrrachii.
 Velinus Romae, unus e septem montibus.
 15 Vesulus Apuliae.

GENTES.

- Agathyrsi Scythae partis Europae.
 Acarnanii Epirotae Europae.
 Apuli Italici *partis Europae*.
 20 A partis Asiae.
 Aethiopes Indi Asiae.
 Aegyptii partis Asiae.
 Barcaei Mauri Libyae.
 Chalybes in Ponto *Asiae*.
 25 Cicones Thraciae Europae.
 Dryopes Focenses Europae.
 Daci Scythae Europae.
 Gaetuli Afri Libyae.
 Germani Europae.
 30 Getae Thraces Europae.
 Geloni Thraciae picti corporis parte.
 Garamantes Mauri Libyae.

1. Rhamnusium. Scodrae (*sic*) in *rasura* V | 3. Soracte V m. 2 cf. *Verg. Aen. VII. 696* | 6. Stesiarus V | 8. Tenarus | V | 13. Tenitrus *edd.* conspectū V | 15. Liguria *ci. Hessel* | 17. Scythiae, *sed corr. m. pr.*, V | 19. *sq.* Apuli italici partis asiae V ω | 24. Calybes V, ponto europae V ω: Asiae *Oberlin* | 25. Europae *hic om.* V ω | 27. Dachi V | 29. europae in *ras. m. saec. XIV* in V | 30. thraces, *sed corr.*, V | 31. thraeciae, *sed corr.*, V | p. 158, 1 et 2 in *marginē inferiore additi m. pr. in V.*

Gangaridae Indiae.	
Hispani Europae.	
Indi Arabes Asiae.	
Ityraei Syri usu sagittae periti.	
Kares Asiae.	5
Lydi partis Asiae [in Aegypto].	
Lapithae Thessali Europae.	
Lycii Asiae.	
Leleges Carii Europae.	
Lucani Italici Europae.	10
Massyli Afri.	
Mauri Libyae proximi oceano.	
Magemburi Libyae.	
Marsi Italici Europae.	
Maedi Thraciae proximi.	15
Morini oceano iuncti Europae.	
Numidae Mauri Libyae.	
Osci Samnites Italici Europae.	
Parrhasii Arcades Europae.	
Pannonii Illyrici Europae.	20
† Philyridae Europae in Venetia.	
Rutuli, idem Dauni, Italici Europae.	
Seres Asiae sub oriente.	
Sabaei Arabes.	
Sauromatae Europae.	25
Teutones Galli Europae.	
Tusci Italici Europae.	
Thraces Thessali Europae.	
Thessali Macedones Europae.	
Vulsci Italici Europae.	30

6. in Aegypto *del. edd.* | 10. itali V | 11. Massylii V | 12. oceano *om.*
*V*ω | 15. Medi V, *emendavi* | 17. Numidi V *m. pr.*, libiae V *m. pr.* | 20.
Pannoni V | 21. Philyridae Asiae in Henetis *Oberlin* | 28. 29. *cf. Servius*
et schol. Bern. ad Verg. Georg. I, 490 ss.; Lucan. X, 449 | 30. europae
V. X. Y. Z. FELICITER VIBII SEQUESTERIS DE FLVMINIBVS. FON-
TIBVS. NEMORIB. LACVBVS. PALVDIBVS. MONTIB. GENTIB. PER
LITT. EXPLICITVS V.

SEPTEM MIRA.

- I. Aedis Dianae Epheso, quam constituit Amazon.
- II. Mausoleum in Caria altum pedes CI.XXX et in circuitu pedum CCCC: ibi est sepulcrum regis lapide lychnite.
- 5 III. Colossus Rhodi altus pedes CV.
- III. Iovis Olympi factus a Phidia ex ebore et auro pedum C.
- V. Domus regia in Ecbatanis, quam Memnon aedificavit lapidibus candidis et variis auro vinctis.
- 10 VI. Murus Babylonis latere cocto, sulphure et ferro vinctus, latus pedes XXV [XXXII], altus pedes LXXV [L cubitos], in circuitu stadiis DCCC [CCCLXVIII]. Hunc regina Semiramis aedificavit. [Pensiles etiam horti super arcem ipsius urbis aequantes altitudinem muri pro miraculo habentur.]
- VII. Pyramides in Aegypto, latae et altae pedes DC.

3. Mausolaeum V | 3. sqq. ped ubique V | 10. sqq.: numeri et verba uncis inclusi m. pr. in margine adscripti in V | 10. cub V latus cubitorum L, altus cub. CC ex cod. Revis | 12. orti V.

LIBER GÉNÉRATIONIS

ab Adam usque ad . . . ordinem quae continentur in huius volumine libri

Terrae divisio tribus filiis Noe.

Declaratio gentium, quae ex quibus factae sint, et quas singuli terras et civitates sortiti sunt. 5

Quantae insulae clarae. Qui ex quibus gentibus transmigraverunt.

Quot flumina nominata.

Quot montes nominati

Divisio terrae tribus filiis Noe.

- 1 Post diluvium Sem Kam et Iafeth trium fratrum tribus divisae¹⁰ sunt. Et Sem quidem primogenito a Persida et Bactris usque in India longe . . . usque Rinocoriris est. Kam autem secundo a Rinocoriris usque Gadira. Iafeth autem tertio a Media usque Gadira ad borram.
- 2 Habet autem Iafeth flumen Tigridem, qui dividit Mediam et Babyloniam . . . ; Sem autem Eufратem; et Kam Geon, qui vocatur Nilus.¹⁵
- 3 Confusae sunt autem linguae post diluvium. Erant autem quae confusae sunt linguae LXXII, et qui turrem aedificabant erant gentes

P = Parisinus 10910 olim suppl. lat. 696 saec. VII—VIII fol. 1r seqq. contulit Max Bonnet. 'Excerpta barbari' olim a Scaligero nunc a Schoenio Eusebii vol. I p. 175 sqq. edita apposui, ubi vel ad Parisini emendationem (in notissimis tamen vocibus omisi) vel ad communis fontis notitiam proficere mihi visa sunt. cf. Muellenhoff welikarte p. 39 sqq.

1. ad ordinem *P* | 1. continetur *P* | 3—8: III—VII, numeros addidit *p* (*i. e. manus altera in P*) | 6. insulae clarae *P* | 7. quod *P*, corr. *p* | 8. quod *P*, corr. *p* | 9. III add. *p* | 9. Devisio *P* folio 3 v | 10. devisae *P* | 11. a Persida et Bactrium usque in India longitudo, latitudo autem ab India usque Rinocorurum *Ex* (*i. e. Excerpta barbari*) | 12. Cham *Ex* ubique | 12. secunda *P* | 13. cariraat *P*, dein gadira *P* Garirum *Ex* saepius | 13. ad aquilonem *Ex* passim pro ad borram | 14. diuidet *P* *Ex* | 14. babyloniam *P* | 15. et Babyloniam in terra Assyriorum *Ex* | 15. Eufратem *Ex*, eufratam *P* | 16. IIII add. *p* | 17. gentes septuaginta *Ex*.

LXXII, quae etiam in linguis super faciem totius terrae divisae sunt Vocabula autem LXXII haec sunt.

Filii Iafeth: Gamer, ex quo Cappadoces; Magog, de quo Celtae *qui* 4 et Galatae; Made, de quo Medi; Iuvan, de quo Graeci *qui* et Iones; 5 Thobel, unde † ettaliensis; Mosoc, unde Illyrici; Tyras, unde [et] Thracae; Cetthin, unde Troiani Frigii et Macedones.

Et filii Gamer: Ascanaz, de quo Sarmatae; Rifan, de quo Sauromatae; Togorma, de quo Armenii.

Et filii Iuvan: Elisan, inde Siculi; Tharsis, ex quo Hiberi, qui et 10 Tyrreni; Cythii, de quo Romani qui et Latini; Dodanim, *ex quo* † priami.

Omnes XV.

De his extiterunt insulae gentium. Sunt autem *et* Cyprii ex Cy-5 thiensibus ex Iafeth. Siquidem invenimus et eos, qui sunt ad borram 15 ex ipsis, de ea tribu Cythiensium. Sunt autem ex ipsis etiam gentes quae sunt in Hellada, praeter eos qui postmodum advenerunt ibi Saitae, qui habitaverunt . . . civitatem quae apud Graecos honoratur Athenas, et Thebaeorum; quoniam Sidoniorum sunt hi habitatores, . . . et quicumque [sunt] alii similiter post haec apud Helladam transmigrave- 20 runt. Cognoscimus autem haec ex lege et prophetis.

Erant ergo de Iafeth ad confusionem turris tribus XV.

Et hae gentes Iafeth a Media usque vesperum oceani diffusae sunt adtendentes usque ad borram: [hii filii Iafeth] Medi, Albani, † Gargani, 6 Arrei, Armenii, Amazones, Choli, Corzeini, † Benaginae, Cappadoces,

1. totus *P*, *om. Ex* | 2. LXXII: filiorum *add. p*, septuaginta *Ex* | 3. geltae et galatae *P*; th *pro t bis p* Chaldei et Galates *Ex* | 4. iuvan *P*, y' oias *Ex* | 4. greci ethiones *P Ex* | 5. Thettali *Ex*, Italienses *vulgo. Iberos dicit Iosephus ant. I 6, 1* | 5. mosoch *Ex*, moroc *P* | 5. yllirici *P* | 5. Thiras *Ex* traces *P* et *delevi* | 6. trociane *P* | 6. et] ae *P*; *num ac?* | 6. *Tantum* Chattaim a quo Macedoni *Ex* | 7. rufan dae quo *P*, Erisfan a quo Rodii *Ex* | 8. togor *P* Thorgaman *Ex* | 8. armini *P* | 9. Iuuan *P*] filiorum Iafeth *Ex* | 10. tirreni *P*, Tyrannii *Ex* *Τύροι Syncellus* | 10. Cythii *P* et ctici *Ex* *Χέθυμος Iosephus* | Romei *Ex* | 10. latini, rodiui et priami *P*, Dodanim *ex quo Priami om. Ex* | 10. exteterunt *P*] dispersae sunt *Ex* | 13. et *om. P* | 13. cyprii *P* | 13. et Cyprii ex Cit teis *ex filiorum Iafeth Ex* | 14. Invenimus autem *Ex* | 16. in eliada *P* | 16. ibi regis *P*] ibi Essaitae *Ex. scribe Saitae* | 17. habitaverunt circa mare *Ex* | 17. grecos *P* | 18. et Thibas *Ex* thebatorum qñm *P* | 18. hii habitatores *P*] acolae, de Cathmo Aginoru, Chalcedonii autem tyranni peregrini fuerunt *Ex* | 19. sunt *deleo*; *om. Ex* | 20. cognuscemus *P* | 20. Cognoscimus — XV *om. Ex* | 22. heae *P* | 22. usque ad Seriam *Ex* | 23. hii f. Iafeth *delevi*; *om. Ex* | 23. gargani *P Ex*; *lege Hyrcani* | 24. Errei *Ex*; *lege Aarii* | 24. armoeni *P* | 24. amaiones *P*, Amazoni *Ex* | 24. Coli Corzini *Ex*; *lege Chorzeni* | 24. Dennagi *Ex*.

Paflagones, Mariandyni, Tibarenses, Chalybes, Mossynoeci, Colchi; Melanchlaeni, Sarmatae, Sauromatae, Meotes, Scythae, Tauri, Thraces, Bastarnae; Illyrii, Macedones, Hellenes Graeci; Ligyes, Histrii, Veneti, Dauni, Iapyges, Calabri, Opici, Latini qui et Romani, Tyrreni; Galli qui et Celtae, Ligystini, Celtiberi, Hiberi, Galli Aquitani; † Illyriani Basanotes Cyritani, Lusitani, Vaccaei, Clunienses; Brittones qui et in insulis habitant.

Qui autem eorum noverunt litteras, hi sunt: Hiberi, Latini qui et 7 vocantur Romani, Hispani, Graeci, Medi, Armenii.

10 Sunt autem fines eorum a Media ad borram usque Gadira, *latera* 8 autem a † pud fluvio usque Mastusiam ad Ilion.

Terrae autem eorum hae sunt: Media, Albania, Amazonia, Arme-9 nia minor, Armenia maior, Cappadocia, Paflagonia, Galatia, Colchis; Sindice, . . . Bosforina, Meotia, Derbis, Sarmatia, Tauriana, Scythia, 15 Bastarnia; Thracia, Macedonia, Dalmatia, Molossis, Thessalia, Locria, Boeotia, Aetolia, Attica, Achaia, Pellinia quae appellatur Peloponensus, Acarnania, Epirotia, Illyria Lychnitis; Adriace ex qua pelagus Adriaticum; Gallicia, Lusitania, Italia, Thuscene, Massilia, Celtas, Gallia, Hispanogallia, Iberia, Hispania maior.

1. paflagonis P | 1. mariandeni P | 1. tibarensis P | 1. kalibes P, Chal-
lyri Ex | 1. mossynoti cholchi melanceni P, Colchi Mel. om. Ex | 2. sarmata P
saurobace P, Saurobati Ex | 2. meothes P, Meoti Ex | 2. scithes P; fort.
Scythes? cf. c. 6 | 2. taurii traces P. Taurinii Thraci Ex | 3. bastarni P | 3.
illuri medonis P, Illyrici Macèdoni Ex | 3. Hellenes om. Ex greci P | 3. Α-
βυροί Sync. libies histri P, Ligyrri Iestrii Ex | 3. uieni P, Hunni Ex Veneti Syncel-
lus | 4. dapues P, Iapygii Ex | 4. kalabri P | 4. Romei Ex | 4. turrini P | 5. caltae P |
5. libiestini P, Ligistini Ex | 5. heberi P | 5. Illyrici Basantii Cyrtanii Ex,
puto Iltergetes Vascones Cerretani | 6. uoccei cuniensis P, Huaccal Cynii
Ex | 6. brittonis P, Brittani Ex | 8. hii P | 8. heberi P | 9. armoem P i
add. p | 10. fines P termina Ex | 10. a midia Ex hic; a meda P, sed de-
mum inter apud et fluvio | 10. ad — Gadira P] usque Garirum quod ad
aquilonem Ex | 10. laterae autem Ex, om. P | 11. a fluvio et fluuium usque
Ex apud (ἀπὸ ποταμοῖ?) a meda (v. supra) fluvio usque P. nomen fluvii
Tanais (cf. Syncellus p. 93, 5) excidit | 11. mastusi P, mastusias Ex; cf. Plin.
IV 49, 72 all. | 11. ad ilion P: contra solem Ex, videlicet ἤλιον P, huaccal confundens |
13. Armoaenia p, armoaena P | 13. armoenia P | 13. cappadocea P |
13. calatia P | 13. collis indice P Colchus India Achaia Bosporina Meotia
Ex Media P | 14. deris P derris Ex p | 14. sarmacia P | 14. schitia P | 15.
bastarnia Ex | trachia P | 15. mollis P Molchia Ex | 16. boetia P, Byotia
Ex | 16. betolia P | 16. Pellinia q. app. om. Ex | 17. Acarnia Ex, acarneia
P | 17. aepirocia P | 17. ylliria euehntis P, Illyria lucidissima, sed item Illy-
chinitia Ex. lege Lychnitis cl. Diodor. XVI, 8 | 17. pilagus P | 18. Lysitania
Midia Ex | 18. thugene P, Tuscinia Ex | 18. Ce. Gal.] Celtica Ex | 19.
ispanogalia P | 18. uberis P, Iberia Ex | 19. Spania magna Ex | 19. Pro-
vintiae Iafeth quadraginta add. Ex.

10 Hucque definit terra Iafeth usque ad Britannicas insulas omnes ad borram respicientes. Sunt autem his et insulae istae: Britannicae, Sicilia, Euboea, Rhodos, Chius, Lesbus, Cythera, Zacynthus, Cefalenia, Ithace, Corcyra, et Cyclades insulae, et pars quaedam Asiae, quae appellatur Ionia. Flumen est autem his Tigris, dividens inter Mediam et Babyloniam.

Hi sunt fines Iafeth.

11 Filii autem Cham: Chus, ex quo Aethiopes; Mestraim, ex quo Aegyptii; Fuit, de quo Trogloditae; Chanaan, de quo Afri et Foenices. Et filii Chus: Sabaa, Evigilat, Sabat, Regma et Sabachata. 10

Filii autem Regma: Saba et Dedan. Et Chus genuit Nebroth . . .

12 Et Aegyptiorum patriae cum Mestraim patre ipsorum VIII. Dicit enim: et Mestraim genuit Ludiin, unde Lydii; Enemiin, de quo Pamphyli; Labain, de quo Libyes; Neptoin, *de quo Fryges*; et Patrosonim, unde Cretes; Casloin, unde Lycii; unde exierunt Phylistini, et Cap-15 toroin, unde Cilices.

Cananeorum sunt patriae cum *Chanaan* patre eorum XII. Dicit enim: et Chanaan genuit Sidona primogenitum, ex quo Sidonii; et Cetheum et Hiebuseum et Amorreum et Gergesseum et Auruchaeum et Aeueum, ex quo Tripolitae; et Araenum, et Aradium, unde²⁰ † Arain; et Samarleum, . . .; et Amati, unde Amathus.

Est autem habitatio eorum a Rinochoriris usque Gadirat.

13 Ex his autem nascuntur [reges vel] gentes: Aethiopes, Troglo-

2. iste P | 2. Brittanice P] commune autem Ex | 3. euboe: arlodoscius P | 3. cetera iacinctus P Cythira Zacynthus Ex | 4. Thaci Ex, iabech P | 4. corchira P | 4. cyclates P | 4. et p. quaed.] parte Ex | 4. appellantur P | 5. t///igris P | 6. babyloniam. hii P | 8. quo etpes. metram P | 9. fuit P, Fud Ex | 9. troglodiaeae P | 9. canhaan P | 9. et funici Ex et finices P | 10. Sabat et Eugilat et Ex | 10. saba: tregma P | 10. Sabascatha et Regma et Secathath Ex | 11. Sabat et Iudadad Ex | 11. geñ P *passim* | 12. cu mestraim patrem P | 12. Dicit: *Genesis 10, 13-14* | 13. lidii P | 13. Enemigim Ex | 13. paphyli P | 14. Labiim Ex | 14. laboes P Libii Ex | 14. Nefthabiim ex quo Fygabii (*correx*), et illus Patrosoniim ex quo Licii, et illus Caththoriim, ex quo Cilicii, *de reliquis tacens*, Ex | 15. cretis P licii P | 17. cum Chanahan patre Ex, Ch. om. P | 17. Dicit: *Genesis 10, 15-18* | 18. canaham P | 18. quo sidoni P, om. Ex | 18. Chetteum Ex | 19. et Hiebuseum om. Ex | 19. Auruchaeum — Trepolitae P] Aeggeum et Aruceum ex quo Tripolitani Ex *ordine quo in Genesi* | 20. trepolitae P | 20. et Aethneum ex quo Orthosiasi Ex | 21. Aradii Ex | 21. Samareum et Ferezeum et Amathium Ex, amatus P | 22. Garirum aspiciente ad septentrionem longitudo Ex | 23. nasantus P | 23. reges uel P; om. Ex *recte*.

- ditae, Aggei, . . . † Isabin, Ichthyofagi, † Bellanii, Aegyptii, Foenices, Libyes, Marmaridae, Carij, Psyllitae, Mysii, Mossynoeci, Friges, Maeones, Bithynii, Nomades, Lycii, Mariandyni, Pamphyli, Mossyni, Pisidini, †Lycalli, Cilices, Maurusii, Cretae, †Magartae, Numidae, †Macrones, Nasamones. Hi possident *ab* Aegypto usque ad oceanum. ⁵
- 14 Sunt autem insulae in his communes haec: Cossura, Lupadusa, Gaulus, Melete, Cercina, Menix . . . Sardinia, Galata, †Corsica, Creta, Gaulus, †Roda, Cythera, Carpathus, Astypalaea, Chius, Lesbus, Tenedus, Imbrus, Thasus . . . Cos, Cnidus, Nisurus, Megiste, Cyprus.
- 15 Qui autem eorum sunt litterati, hi sunt: Foenices, Aegyptii, ¹⁰ Pamphyli, Friges.
- 16 Sunt autem fines Cham a Rinochoriris, quae dividit Syriam et Aegyptum, usque Garira in longum.
- 17 Nomina autem gentium haec sunt: Aegyptus, Aethiopia quae tendit adversus Indiam; et altera Aethiopia unde proficiscitur flumen Aethi-¹⁵ pum . . .; Erythra, quod est rubrum, adtendens ad orientem; Thebaida; *Libya*, quae extendit usque Cyrenen; Marmaris; Syrtes, habens gentes Nasamonas, Macas, †Tantameos; *Libya alia*, quae a Lepti extendit usque minorem Syrtem; Numidia; †Masseria; Mauretania, quae extendit *usque* Herculeas (quod est Heracleoticas) stelas contra Gadiram. Habet autem ²⁰

1. Aggei Gagarini Isabini *Ex* | 1. hictiofagi *P*, Piscescomeduli *Ex* | 1. Ellaini *Ex* | 1. fimces *P*, finici *Ex* | 2. libies marmarede cari *P* | 2. Psylliti *Ex* fallitae *P* | 2. misii moyssinnoeti *P* Mososini *Ex* | 2. Friges Magones *P* Fygadii Maconii *Ex*. lege Maeones | 3. bittinii *P* | 3. Nomadii *Ex* | 3. licii mariandeni *P* | 3. mysudi *ex* mybsudi *P*: Mososini *Ex* | 4. pysidini *P* | 4. Lycalli *P*] Autalei *Ex* (*puto* Lycaonii) | 4. cylices *P* | Macarii Nasamonii *Ex* Mazices *puto* | 5. nasomanes *P* | Hii *P* | *ab om.* *P* Aegyptum *P* usque ad septentrionalem oceanum gentes XXXII *Ex* | 6—9. *cf. c. 18* | 6. communis *P* | 6. corsola *P* Corsula *Ex* | 6. lupadus *P* | 7. Gaula *Ex* gaudius meletae *P* | 7. cercenna menis gardinia *P* | 7. Minna Taurana Sardana *Ex* | 7. corsona (Gorsuna *Ex*) cretae gaulus reda aethera careacus astipalatius *P* Gauloroda Thira Cariatha Astauctera Chius *Ex* | 8. lesbius *P* | 8. temedus, *sed m. erasa* *P*, Teneda Iambra *Ex* ymbrus iassus *P*, Iasa Samus Cous Cnidus *Ex* chobus chinidus *P* | 9. in||gista *P*] magna *Ex* | 9. ceprus *P* | 9. Simulinsulas XXV *add. Ex* | 10. hii *P* | 10. finices *P* | 12. qui extendit a syria et ethiopia *Ex* | 14. provinciarum *Ex* Egyptus cum omnibus qui in circuitu eius sunt *Ex* | 15. ethiopia *P*, proficiscitur *P* Ethioporum Geon qui vocatur Nilus *Ex* | 15. Ery. quod est *om.* *Ex* erytra *P* | 16. Thebaida *Ex*, thebiae *P* | 17. libya *om.* *P* | 17. cyrinem *P*, cyrinem *p* | 17. usque Corcyra. Marmaria et omnia quae in circuitu eius sunt; Syrta *Ex* | 18. Nasamona *Ex*, nasomonas *P* | 18. tantameos *P* | 18. libiae qua lypti *P* Libya alia qui respicit et extendit *Ex* | 19. Massyria *Ex* Massaesyilia *puto* | 19. mauritaniam *P* | 19. usque *Ex*, *supra* *scr. p* | 20. stellas *P*] usque eracleoticum terminum *Ex*.

ad borram maritimam Ciliciam, Pamphylia, Pisidia, Mysia, Lycaonia, Frigia, † Kamalia, Lycia, Caria, Lydia, Mysia alia, Troadem, Aeolidem, Bithyniam veterem, Frigia altiorem.

Habet etiam insulas has: Sardiniam, Cretam, Cyprum; et flumen 18
5 Geon qui appellatur Nilus. Dividit autem inter Cham et inter Iafeth
os vespertini maris.

Haec media Cham generatio.

De Sem autem seniore filio Noe tribus cogniti XXV. Hi ad 19
orientem inhabitaverunt.

10 Filii Sem: Elam, de quo Elymei; et Assur, de quo Assyrii; et
Arfaxat, unde Chaldaei; et Ludiin, unde Lazones; et Aram, unde
† Cytes priores: hos excidit Abraham.

Et filii Aram: † Osceun, de quo Lydii; et Gaster, de quo † Gas-
fini; et Mosoc, unde Mossyni.

15 Et Arfaxat genuit Salam; Salam genuit Heber, unde Hebraei; et
Heber nati sunt duo filii Falec [et Deboe], unde ducitur genus Abra-
ham, [et Tacten] et Iectan. Iectan autem genuit Helmodad de quo
Indii, et Salef de quo Bactriani, et Asarmoth de quo Arabes priores,
et Cyduran de quo † Kamei, et Derra de quo Mardi, et Ezech de quo
20 Arriani, et Declam de quo Cydrusi, et Gebal de quo Scythi priores,

1. cyliciam pamphylia pysisiam misiam P | Lygdoniam Ex, licaconiam
P | 2. Camiliam Ex Καβαλλαν Sync. | 2. misam P, Mys. al. om. Ex | 3. E-
liam Ex, aolidem pitiniam ue//terem P | 3. alciorem P | 4. Fr. alt.] qui vo-
catur Frygia. Simul prouintias XIII Ex p. 164, 6—9 hic add. Ex | 4. insu-
las — Cyprum om. Ex | sardomam P | 5. Nilus qui circuit Egyptum et
Ethiopia Ex | 5. obliqua evanuerunt P | 6. os scripsi] et eosedd. ab ore
Ex usu P, q add p | 8. De Sem — Abraham: nonnulla ex his extant apud
Eusebium I p. 73 sq. ed. Schoene | 8. Hii P | 10. elimei P, Ἐλυμαῖοι
Περσῶν γένος ἀρχαῖον Eusebius | 10. Asur Ex, assir P | 10. assirii P | 11.
caldei P | 11. lazonis P] Ἀυδοί Euseb. Alazonii Ex | 11. et Futh unde
Persi add. Ex | 11. Aram — Abraham] Aram unde Yantii Ex | 12.
Cytes priores] Ἀραμαῖοι οἱ καὶ Σύροι Euseb. | 13. Osceun P] qui et Hul
Ex | 13. lidi P | et Gaster Ex Gasfinii Ex | 14. massini P Mossinii Ex |
15. A. genuit Cainan unde fiunt qui ab oriente Samaritae.
Cainan autem genuit Salathae unde fiunt Salathii. Et Sa-
lathae genuit Eber Ex, a Genesi 10, 24 discrepans | 15. hebrei P | 16.
falet P | 16. et Deboe — Tacten P, a Genesi 10, 25 discrepans] unde
ascendit generatio Abrahae Ex | 17. et lectan P, et Ectam Ex | 17. helmo
P, ermodad Ex | 18. Asarmoth] Aram Ex | 18. priores om. Ex | 19. Iduram
unde et Millii Ex Καμήλιοι Sync. | 19. et Derra de quo Mardi om. Ex | 19.
Ezech P] Ethil Ex | 20. lege Ariani et Gedrosii | 20. Cedrysii Ex | 20. sciti
P | 20. prioris P, om. Ex | p. 166, 1. obliqua evanuerunt in P.

et *Abimelech* de quo *Hyrca*ni, et *Sabat* unde *Arabi* primi, et *Eufer* de quo *Armenii*, et *Eovilat* unde *Gymnosofistae* [omnes *Bactriani*]

Omnes autem tribus de filiis *Sem* filii *Noe* sunt † *LXXII*.

- 20 Omnium autem filiorum *Sem* habitatio est a *Bactris* usque *Rinocoriris*, quae dividit *Syriam* et *Aegyptum* et *Rubrum* mare ab ora *Ar-sinoes* quae est *Indiae*.
- 21 Haec sunt autem quae sunt factae ex his gentes: *Hebraei* qui et *Iudaei*, *Persae*, *Medi*, † *Paenes*, *Ariani*, *Assyrii*, . . . *Indii*, † *Magardi*, *Parthi*, † *Germani*, *Elymei*, *Cossaei*, *Arabes* primi, *Gedrosi*, *Scythae*, *Arabes* ultra, sapientes qui dicuntur *Gymnosofistae* id est nudi sapientes. 10
Habitatio autem eorum usque *Rinochorura* et *Cilicia*.
- 22 Qui autem eorum noverunt litteras, hi sunt: *Hebraei* qui et *Iudaei*, *Persae*, *Medi*, *Chaldaei*, *Indi*, *Assyrii*.
- 23 Est autem habitatio eorum, id est filiorum *Sem*, in longum quidem ab *India* usque *Rinochorura*, lata autem a *Perside* et *Bactris* usque . . . 15
Indiam.
- 24 Vocabula autem eorum haec sunt: *Persis*, *Bactriana*, *Hyrca*nia, *Babylonia*, † *Cordulia*, *Assyria*, *Mesopotamia*, *Arabia* vetus, *Elymea*, *India*, *Arabia* *Eudaemon*, *Coelesyria*, *Commagena*, et *Foenicia*, quae est filiorum *Sem*. 20
- 25 Gentes autem, quae linguas suas habent, haec sunt: *Hebraei* qui et *Iudaei*, *Assyrii*, *Chaldaei*, *Persae*, *Medi*, *Arabes*, *Madiani*, *Adiabeni*ci,

1. *Abimeil* *Ex* | 1. *Sabal* unde *Adamosynii* *Ex* | 1. *Huir* *Ex* | 2. *armoenii* *P* | 2. *sic vel* euilat *P*, *genusfuith*////*ii* *P*, et *Eugee* unde *Nudisapientes* *Ex* | 2. *Lacunam* *statuo* *cl. Gen. 10, 29* | 2. omnes *Bactriani delendum*; *om. Ex* | 3. *Omnes* — *LXXII om. Ex* | 3. tribus de *scripsi* de tribu *P* | 3. filii *add. p* | *XXV legendum* | 4. *Sem Ex, om. P* | 4. a *bactriana (i. e. Bactriane) Ex* | 4. *inoacoriris* *P* | 5. *dividit* | pertinet usque ad *Ex* | 5. ore *P* | 5. et ab orae quae est *Arsinoita*. *India Ex* | 7. *hebrei* *P* | 7. et *om. P* | 8. *Peoni Ex* | 8. *arriani* *P* | 8. *assirii* *P* | 8. *post Assyrii: Yrcani Ex* | 9. *parti* *P* | 9. *lege Carmani* | 9. *helime* *P* | 9. *cesse* *P* | *Cossei Arabi antiqui Ex* | 9. *cedrosiae* *P* | 9. *scitae* *P*, *scythae* *p, om. Ex* | 10. *Arabi primi Ex* | 10. *sapientes* — *Gymn. om. Ex* | 10. *id est addidi* | 10. *nudi P, sed medi p* | 11. *rinochorura* *P* | 11. *cyl. ex cil. p* | 12. *hii P H. q. et om. P* | 13. *assirii* *P* | 14. *habetatio* *P* | 15. *persidae* *P*, *Persida Ex* | 15. *usque in inferiore India Ex* | 15. *prouintiarum filiorum Sem Ex* | 17. *persis P* | *Persida cum omnibus subiacentibus gentibus Ex* | 17. *bactrianae hyrcanae babilonia P* | 18. *Cordilia Ex; puto Gordyena* | 18. *assiria P* | 18. *Elymea Ex: alimadas, P* | 19. *Arabia famosa Ex! eudemon P* | 19. *Funice Ex, finicia P* | 20. *Sem: Omnes isti ex trium filiorum Noe tribus. LXXII. add. Ex* | 21. *hebrei P* | 22. *assirii P* | 22. *Arabi primi et secundi, Madiani primi et secundi Ex, madianam P, madiani p Ex* | 22. *adiabenecei P*.

† Tadenici, † Alamorsyni, Sarraceni, Magi, Caspii, Albani, Indi, Aethiopes, Aegyptii, Libyes, Cethei, Cananei, Ferezei, Euei, *Amorrei*, Gergessei, Iebusei, Idumei, Samaritae, Foenices, Syri, Cilices, Tarsenses, Cappadocei, Armenii, Hiberii, † Librani, *Scythae*, Colchi, Sanni, Bosporani, Asiani, Isaurienses, Lycaones, Pisidae, Galatae, Paflagones, Friges, Achaei, Thessali, Macedones, Thraces, Mysi, Bessi, Dardani, Sarmatae, Germani, Pannonii, Pacones, Norici, Dalmatae, Romani qui et Latini, Ligures, Galli qui et Celtae, Aquitani, Britanni, Hispani qui et Tyrreni, Mauri Baccuates et † Massennas, Gaetuli, Afri qui et Barbares, Mazices, Garamantes qui et Marmaridae, qui usque Aethiopiam extenduntur.

Necessarium autem putavi, ut inhabitationes gentium et cognominum nationes declararem.

Incipiam autem ab oriente. Persarum et Medorum inhabitatores Parthi et vicinae gentes Parthis usque Syriam Coeleam. Arabum inhabitatores Arabes Eudaemones: hoc enim nomine appellantur † Arabia Eudaemones. Chaldaeorum inhabitatores Mesopotamini, Madianensium inhabitatores Cinaedocolpidae et Trogloditae et Ichthyofagi.

Graecorum autem gentes vocabula quinque: Iones, Arcades, Boeoti, Aeoli, Lacones. Horum inhabitatores fuerunt Pontici, Bithyni, Troes,

1. Taiani Salamossini *Ex*, *puto* Mossyni | 1. sarraceni *P* | 1. Indi primi et secundi, Ethiopi primi et secundi *Ex* | 1. etiophis *P* | 2. Egypti et Thibei Libyi Chotthei *Ex*, 2. libies *P* | Eugei *Ex* | 2. amorrei *Ex*, *p*; *om. P* | 3. Iebusei *Ex*, gebrei *P* | 3. idomei *P Ex* | 3. foemces *P* | 3. caelices tarsensis *P* | 3. Cilicii qui et Tharsi *Ex* | 4. armoenii hibenii *P* | 4. libram *P*, Bibrani *Ex cf. 170, 2* | 4. scitae solchi *P* | 4. Bosporani *Ex* | 5. hisauriensis *P*, Issaurii *Ex* | 5. lycaonis pysidae *P* | 5. paflagonis frigis *P* | 6. Greci qui et Achei *Ex*, achaia *P* | 6. macedonis traces misii *P* | 7. Peones *P*, *om. Ex* | 7. Dalmatiae *Ex* | 7. Romani qui et Citaei *Ex* | 8. lygienses *P*, Lyguri *Ex* | 8. britanni *P*, brytt. *p*, Britanni *Ex* | 8. Spani, qui et Tyranni *Ex* et terreni *P* | 9. et Massennas *om. Ex* | 9. gaetuli *P* | 9. qui et Barbares *om. Ex*, barbari machizei garamantes *P* | 10. marmaridae *P* | 10. Mazici Tarantii exteriores Boradii Oeltionii Taramantii exteriores qui usque in Ethiopia extendunt. Fiunt simul tribus LXXII *Ex* | 11. tur add. *p in rasura* | 12. inh.] incolae *Ex passim*. | 13. declarari *P* | 13. tibi add. *Ex* | 15. parti *P* | 15. pacis *P Ex*, Parthis *edd.* | 15. media Syria *Ex*, siriam coele *P* | 15. inhabitatorum *P* | 16 et 17. eudaemones *P* | 16. nominatur Arabia ab omnibus famosa *Ex* A. E.] ab Arabia Eudaemone *puto* | 17. chaldaeorum *P* | 18. cynedocolpidae *P* Cinedocolpidae *Ex* | 18. troglodytae *P* Troglodytae *Ex* | 18. ictiophagi *P* pisciscomeduli *Ex* | 19. Graecorum *P* | 19. gentes et nomina *Ex* | 19. ionas *P* | 19. boeoti *P* | 20. bitini *P*.

Asiani, Carii, Lycii, Pamphyli, Cyreni, et insulae plures, id est Cyclades quidem XI, quae Myrtoum pelagum continent; haec sunt autem nomina earum: Andrus, Tenus, † Theo, Naxus, Ceos, Gyarus, *Delus*, Syfnus, Renea, Cythnos, Marathon.

- 28 Sunt autem et aliae insulae maiores XII, quae etiam civitates⁵ habent plurimas, quae dicuntur Sporades, in quibus habitaverunt Graeci. Haec sunt autem nomina earum: Euboea, Creta, Sicilia. Cyprus, Cos, Samus, Rhodus, Chius, Thasus, Lemnus, Lesbos, Samothrace. Est autem a Boeotia Euboea, sicuti ab Ione Ionides civitates XVI hae: Cladiomena, Mitylene, Focaea, Priene, *Erythrae*, Samus,¹⁰ Teos, Colofon, Chius, Efesus, Zmyrna, Perinthus, Byzantium, Chalcedon, Pontus, et Amisos libera.
- 29 Romanorum qui et Cithiensium gentes et inhabitationes haec sunt: Tusci, Aemilienses, Picentes, Campani, Apulienses . . . Lucani.
- 30 Afrorum gentes et inhabitatores haec sunt: Leptini, † Cyti, Numidiae, Nasamones, † Sci. Insulae autem haec sunt, quae habent civitates: Sardinia, Corsica, Girba quae et † Benigga, Cercina, Galata. Maurorum autem gentes et inhabitationes haec sunt: Musulani, Tingitani, Caesarienses.
- 31 Hispanorum autem gentes et inhabitationes haec sunt: † Tyranni²⁰

1. asyani, carilegii P | 1. pamphili P, em. p | 2. Myrtium Ex, mirti P, myrti p. | 2. pelagum P Ex | 3. eorum P | 3. andrum tenuem theo naxus geos P, Andrus Tinus Tio Naxus Ceus Ex | 3. Dilus Ex, om. P | 4. ranea P] Nirea Ex | 4. cyrnos maraton P, Cyrnus Marathrum Ex | 5. insules P | 5. magnas Ex | 5. ciuitatis P | 6. Esporadas Ex, hispotes P | 7. greci P | 7. eorum P | 7. cretae sicylia P | 8. Cous Ex, cons P Tamus Ex | 8. chodus P | 8. Chius Thassus Ex, cyus tapsus P | 8. -traces P, -thraci Ex | 9. a bo a boeotia, eoboea P | 10. cladiomena P, Clazomena Ex | 10. mitilenaefocaea prieni P | 10. erit P, Erythra Ex | 11. theos P | 11. Chius Ex] tius P | 11. efesus P | 11. zamirna P, Smyrna Ex | 11. perintus P | 11. byzantium P | 11. colcedon P, Chalcedona Ex | 12. liber P. Amissus eleuthera Ex | 13. Cittei Ex, cithiensium P | 13. sunt septem Ex | 14. Emilliusi et infra Apulii Ex (i. e. terminatio - ἡσίοι) tuschi emeliensis P | 14. picens P] Sicinii Ex | 14. apoliensis P, dein Calabria Ex | 15. Aforum P | 15. sunt V Ex | 15. lepdini P, nasomon. hes. sei P, hessei (hersei?) supra scr. p. Nebdini Cnithi Numidii Sii Nassamonii Ex | 16. insulas V Ex | 16. quae habentes P | 17. girba P | 17. quae et Ben. om. Ex; lege quae et Meninga vel Meninx | 18. et add. Ex | 18. acolae sunt tres Ex | 18. Mosulami Ex | 19. caesariensis P] et Sarinei (i. e. xai — σαρεινοί) Ex! | 20. Spanorum Ex, hispaniorum P qui et Turrenorum (Τυρλών) post autem inserto | inhabitationis P, haec] quinque Ex.

et Turrenorum qui et Tarraconenses, Lysitani, Baetici, Autricones, Vascones, Gallicii qui et Astures. Insulae autem, quae pertinent ad Spaniam Tarraconensem, tres sunt, quae et appellantur Balearicae. Habent autem civitates quinque has: Ebosō, Palmae, Pollentia, quae dicitur Maiorica; † Thomensae, Magonae, quae appellatur Minorica. Earum inhabitatores fuerunt Canaanaei fugientes a facie Hiesu filii Nave. Nam et a Sidona qui condiderunt et ipsi Canaanaei Sidonii, et qui † Pannia condiderunt, et ipsi Canaanaei. Gadis autem Iebussaei condiderunt, et ipsi similiter profugi.

10 Gallorum autem Narbonensium gentes et *accolae sunt quattuor*: 32
Lugdunii, Belgae, Sequani, Aedui.

Germanorum autem gentes et accolae sunt quinque: Marcomanni 33
Vanduli Quadi Heruli Hermunduri.

Sarmatarum autem gentes et inhabitationes: Amaxobii, Graeco- 34
15 *sarmatae.*

Et hos autem necessarium fuit declarare tibi, ne ignotarum gentium 35
vocabula et gentes . . . et manifesta flumina ignorares.

Incipiam ergo dicere de gentibus ab oriente. Adiabeni et Tadeni contra Arabiam, † Saraceni, Saraceni alii [Etadenus contra Arabiam],
20 Albani contra pylas Caspiae, Madianitae maiores, quos expugnavit Moyses, inter Mesopotamiam et mare Rubrum. Minor autem Madiam est contra mare Rubrum iuxta Aegyptum, ubi regnavit Ragohel socer Moysi,

1. terraconensis P | 1. Tyr. — Terrac.] qui et Tyrinniorum uocantur autem Paraconissii Ex (post Sp. autem) | 1. Lysitanii etiam Ex | 1. betici autriconi P | 2. gallicii P, Callaici Ex | 2. Insulae — 9. profugi om. Ex | 3. terrac. P | 3. qui et P | 3. ualliriaca B | 5. dicitur P | 5. Iamnae, Magone puto | 6. cananei P | 6. faci P e add. p | 7. condederunt P | 7. et ipse kananei P | 8. Spaniam puto | 8. kananei P | 9. ipse P, corr. p | 10. Tallorum autem qui et Narbudisii vocantur, gentes et Ex | 10. acolae — 14. gentes et om. P, addidi ex Ex | 11. bilici sicanii ednii Ex, correxi | 12. acolae Ex | 12. marcomalli bardunii quadrii berdilli ermunduli. Sarmatorum Ex, correxi | 14. acolae sunt. II: Amaxobii et Grecosarmates Ex amaxobi grec. P | 16. et gentes P | et oppidos eorum et nominatos montes Ex | 18. adiabeni P | 18. Illi Adiabini habitant ultra Arabia interiore. Taina ii autem ultra illos. Alamosyni autem ultra Arabes in inferiore Arabia. Saccini autem ultra Taones. Albani sqq. Ex et fere Graeci | 19. contra] ultra Ex ubique | 19. uncis inclusa per dittographiam puto orta | 20. pylas] figias P (frig. p) portas Ex | 20. Madinii fortiores Ex | 20. quod P | 21. inter — Rubrum] in rubro maris Ex | 21. minor P] modica Ex | 22. iuxta Aegyptum om. Ex.

qui et Getthor. Contra Cappadoces a parte dextera Armeni, Hiberi, †Birranae, . . . Scythae, Colchi, Bosforani, Sanni qui appellantur Sannices usque Pontum extendentes, ubi est accessus Absarus et Sebastopolis et Hyssulimen (quod est portus) et Phasis flumen. Usque Trapezonto X extenduntur haec gentes 5

36 Montes autem sunt nominati XII: Caucasus, Taurus, Athlans, Parnasus, Cythaeron, Helicon, Parthenius, Nysa, †Lucapantus, Penthus, Olympus, Libanus.

37 Flumina autem sunt magna et nominata XLI: Indos qui et Fison, Nilus qui et Geon, Tigris, Eufrates, Iordanis, Cefisos, Tanais, †Menorius, Borysthenes, Alfeus, Tauros, Eurotas, Meander, Hermus, Axius, Pyramus, †Baius, Ebrus, Sangarius, Achelous, Penius, Euenus, Sperchius, Cayster, Simois, Scamander, Strymon, Parthenius, Ister Illyrius qui et Danubius, Rhenus, Rhodanus, Baetis, Eridanus, †Thember qui nunc dicitur Tiberis. 15

38 Filiorum igitur Noe trium tripertitum saeculum divisorum. Et quidem Sem primogenitus accepit orientem, Cham autem mediterraneam, Iafeth occidentem. Et ostensis gentibus quae de quo creatae sunt, necessario decurrimus ad annos

2. et Birri et Birrani *Ex* (Librani 167, 4) | 2. in leua autem Scythi *Ex* scitae *P* | 2. bosporani *Ex* | 2. sani *P*, Sanni *Ex* | 2. Sanniggii *Ex* | 3. est congregatio Apsari *Ex* | 3. sebastobolis *P* | 4. ysillime *P*, *correxi*, Causolimin *Ex* | 4. quod est portus *om. Ex* | 4. pasius *P*, Fasis *Ex* | X *om. Ex* | 5. gentes; in leua autem parte Nauthi et Labooti (*cf. Syncellus ad p. 167, 10*) *Ex. Omisit ignotarum Europae Africaeque gentium declarationes*, 6. nomenati *P* | 6. XII in terra excepto illum dō spiratum montem Sina, sic: Libanus in Syria inter Biblio et Biryto, Caucasus in Scythia, Taurus in Cilicia et Cappadocia, Aulas (*lege Athlas*) in Libya, Parnasus in Focida, Citherus in Byotia, Elicus in Teumiso, Parthenius in Eubya (*Θράκη Graeci*), Nysseus in Arabia, Lycabantus in Italia et Gallia, Pinnius in Chio (*Λυκαβηττός ἐν Χίω, Πιννιον i. e. Appenninus ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Graeci recte*) qui et Mimas, Olympius autem in Macedonia *Ex* | 7. cytiron *P* nisa *P* | 9. Flumena *P* nomenata *P* quadraginta. Indus *Ex*, ydos *P* | 9. fison et Biryx | 10. zeon *P*, geon *Ex* | 10. tanaer *P* | 10. Men.] Isminius *Ex*; in quo Erymanthus Alyus Assopus Thermodus Erasimus Rius *sequuntur*, deinde Borysthenus. — borustenes alius *P* | 11. eorota *P* | 11. Hermus *om. Ex* | 12. pyramus *P* | Baius *P*, Βαίος *Graeci*, Orentus Danubius *Ex* | Ebrus *Ex*, ebron *P* | acelbus paenitus *P* Pinnius *Ex* | 13. sperchius *P* | 13. gaister *P* | 13. strifon *P*] Styramus *Ex* | 13. parthineus *P* | 14. Ill. qui et Dan. *om. Ex* illurius quae et *P* | 14. chrodanus bistis heridanus *P* | 14. Rinus Betus Rodanus Eridanus Beus *Ex* 15. hember *P*; Thymbris *puto*, Thubiris qui nunc vocatur Thubiris *Ex* | 16. Filiorum *rell. om. Ex* | 17. accipit *P* | 17. kam *P*.

EX CHRONOGRAPHO ANNI P. CHR. 354 excerptum.

In hoc libro sunt congregationes temporum vel annorum a constitutione mundi usque in hodiernum diem.

Divisiones terrae tribus filiis Noe post diluuium. Manifestaciones gentium, que gentes ex quibus nate sunt. Et quas singuli eorum 5 provincias et civitates hereditaverunt. Quot insule manifeste. Qui ex quibus gentibus advene facti sunt. Quot flumina opinata. Quot montes nominati

Divisio terre tribus filiis Noe.

Post diluuium trium fratrum in tribus partibus divisa est terra. 3
10 Sem vero prioris filii portio est a Persida et ab aüstro usque in India et Rinocorura longitudo et habet fluvium Eufraten.

Nomina filiorum Sem primogeniti Noe. Tribus XXV. 4

Hi habitaverunt contra orientem. Filii autem Sem: Helam, ex quo Helanite. Asyr ex quo Asyrii. Arfaxat ex quo Chaldei. Luth ex 15 quo Lazici. Haram ex quo Iturei. Zebul ex quo Lidii. Gathera ex quo Gasfeni. Arfaxat ex quo Sala. Sala ex quo Heber. Heber ex quo Falecg et Iectan. Iectan genuit Helmodat. Helmodat ex quo Indii. Sala ex quo Betrii. Aram ex quo Arabes. Hiduram ex quo Gamer. Oderba ex quo Mardii. Lezel ex quo Partii. Dehe-

Edidit Th. Mommsen (abhandlungen der saechs. gesellschaft d. wiss. II p. 590 sqq. et iterum p. 637 sqq.) e codice Vindobonensi 3416 (fol. 55) saec. XV ex. quem iterum contulit H. Sedlmayer.

Ab emendando prorsus abstinui; cf. Genesis I 10 et Liber Generationis.— 6. nominata ci. Mommsen | 9. cf. Liber Generat. 1—2 | c. 4. emendetur ex Lib. Gen. 19; latioribus litteris impressa ibi desunt | 12. XXX Mommsen p. 638, sed XXV idem recte p. 591 ut et Lib. Gen. 19.

lam ex quo Zedirusii. Asal ex quo Hiscite. Asal autem genuit Melchi. Melchi genuit duos filios id est Melchi et Melchisedech. Abimelech ex quo Hircani. Sabebi ex quo Arabes. Mamsuir ex quo Amenii. Evilat ex quo Gymnosophiste. Ziezi ex quo Vulgares. 5

5 Nomina provinciarum eorum sunt hec.

Egiptus. Ethiopia que respicit Indiam. Et alia Ethiopia, unde prodit fluvius. Rubrus, qui respicit contra orientem. Thebaidis. Libia que extenditur usque ad Cyrinem quae est Penthapolis. Marmarices. Syrthes. Nascimonia. Tautamei. Libya. Lecti magna 10 quae extenditur usque ad Syrtia minus. Nomidia. Masyris. Hiscitopolim quae est in terra Salem. Chanaan in regione Sichem iuxta civitatem Salem, ubi regnavit Melchisedech sacerdos altissimi. Et Mauritanea que extenditur usque ad Herculis statuum. 15

6 Aham vero secundus filius Noe a Rinorocura usque ad Cades que est ab austro. et habet fluvium Geon, qui vocatur Nylus.

c. 5. ex *Lib. Gen. 17* emendetur; pertinet autem ad partes Cham | 13. regnauit *cod.* | c. 6. cf. *Lib. Gen. 1-2.*

EXORDIVM.

. Filii Noe: Sem, Cham; Iafeth. 1

Filii Sem: Elam, unde Elamitae. Assur, unde Assyrii. Arfaxat, 2
unde Aradii. Lud, unde Lydii. Aram, unde Syrii. Aramaei
autem Syriace dicuntur filii Aram. Gentes barbarorum Usceul,
5 Gater, Mosoc, quae sunt sub Persas.

Nationes Sem: Arfaxat genuit Sala. Sala autem genuit Eber, 3
unde Hebraei. Filii autem Eber Falec et Iectam. Iecta autem genuit
Ielmoda et Saleph et Asarmoth et Iarac et Odorra et Eziel et Decla
et Abimelech et Sabe et Tufir et Evila et Iobab. Hi omnes filii
10 Iectam. Et facta est inhabitatio eorum a Masse usque 4
dum veniatur in Sefara montem orientis. Hi filii Sem in
tribus suas secundum linguas suas in regiones suas et nationes suas.

Filii Cham: Chus, unde Aethiopes. Mestre, unde Aegyptii. 5
Futfut, una Aethiops gens. Canaan, Cananei. Filii autem Chus:
15 Saba, unde Sabadii. Ab ista terra regina venit audire
sapientiam Salomonis; Evigilat, gens Evilea [nationes Cham];
Sabatha, et Regma, Sebecatha. Filii autem Regma Saba et Iudadam.
Chus autem genuit Nebroth (hic coepit esse gigans super terram, ve-
nator ante dominum. Et factum est initium regni eius Babylon, Oreg
20 et Calcadar et Iachar et Calanna [et] in terra Senuar, ubi statuit Na-

1. Quae hic ex 'Exordio', opusculo chronologico cum Eusebii chronicis vinculo quodam coniuncto, excerpsti, ea ex Eusebii a Schoenio editi vol. I app. p. 47 sumpsit | 2. cf. Liber Generationis 19. — ethmade F (Freherianus nunc Leidensis Scaligeri codex 14 saec. IX in.), cuius vitia plurima non corrigo. cf. Genesis c. 10 et Liber Generationis. Latiore litteris distincta in libro Gener. desunt | 6—12. cf. Lib. Gen. 19. | 9. abimelech F | 9. sab& tufir F | 13. sqq. cf. Lib. Gen. 11. | 14. una F | unde Scal. | 16. nationes Cham delevi | 18. Hic — suam om. Lib. Gen. | 19. ininitium F | 20. et om. Scal.

buchodonosor statuum suam). Et Mestrem genuit Ludin et Enimbiin et Labiin et Neptalin et Patrionoin et Caslonoim, unde egressus est [inde] Filistin et Tathoroin. Canaan autem genuit Sidona primogenitum et Chetmeum et Eveum et Arucheum et Assemeum et Aradium et Samareum et Matthi. Hi sunt filii Cham in tribus suas secundum⁵ linguam suam in terris suis et gentibus eorum.

6 Filii Iafeth: Gamer et Mogog et Made et Iosam et Elisa et Tobel et Moso et Chiras. Filii Gamer: Ascanaci gentes Goticae [nationes Iafeth], Erifat et Togarma. Et filii Asson Elisa et Tarsis et Citii et Rodii. Ex his dispersae sunt insulae gentium in terra eorum,¹⁰ unusquisque secundum linguam suam in tribus suas et in gentibus suis.

.

2. labii *F* | 2. patrosoniim *Scal.* | 3. inde *del. Scal.* | 4. Chettaeum *Scal.* | 5. Amathi *Scal.* | 7. *cf. Lib. Gen. 4-5* | 8. gameras canaei *F* | 9. nationes Iafeth *delevi* | 9. clisa *F* | 10 dispersi *F*.

INDEX.

	Pag.
Praefatio	V
Prolegomena	VII
Addenda	XLV
M. Vipsani Agrippae fragmenta ad Chorographiam spectantia	1
[Hieronymi presbyteri] Dimensuratio provinciarum	9
Divisio orbis terrarum	15
Excerpta eius sphaerae vel continentia (<i>Iulius Honorius</i>)	24
<i>Huius libri recensionis B sive Cosmographiae Iulii Caesaris initium legitur</i>	21
Pauli Orosii Historiarum adversus paganos libri primi caput alterum	56
Cosmographia olim <i>Aethici dicta</i>	71
Expositio totius mundi et gentium (<i>Iunior philosophus</i>)	104
Nomina provinciarum omnium (<i>laterculus Veronensis</i>)	127
Ex laterculo Polemii Silvii; Nomina omnium provinciarum	131
Urbs Constantinopolitana Nova Roma	134
Laus Alexandriae	140
Notitia Galliarum	141
Vibius Sequester	145
Liber Generationis	160
Ex chronographo anni p. Chr. 354 excerptum	171
Exordium	173

Altenburgi
Typis Piererianis.

